

วารสาร บัณฑิตสาเกตปริทรรศน์

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2566

ISSN 2630-0648 (online)

Journal of
Graduate
Saket
Review

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Journal of | วารสาร
Graduate | บัณฑิต
Saket | สาเกต
Review | ปรีทรรศน์

ISSN 2630-0648 (ONLINE)

Volume 8 No.2 July - December 2023

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2

กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

Journal of Graduate Saket Review Volume 8 No.2

July - December 2023

จัดทำโดย

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

252 หมู่ที่ 4 ตำบลนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด 45170 โทรศัพท์ 081-739 1811

วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์

Journal of Graduate Saket Review

ISSN 2630-0648 (ONLINE)

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566 Vol.8 No.2 July – December 2023

ISSN 2630-0648 (Online)

วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการราย 6 เดือน ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม ดำเนินการโดย บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

•วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน ต่อบทความโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบข้อมูลของผู้ส่งบทความ (Double-Blind) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์ อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์

The Journal of Graduate Saket Review is an academic journal published twice a year (1st issue January-June, 2nd issue July-December). It aims to promote research and disseminate academic and research articles for researchers, academicians, lecturers and graduate students. The Journal focuses on Buddhism, Liberal Arts Political Science and Public Administration and Interdisciplinary of Humanities and Social Sciences. All the articles published are peer-reviewed by at least two experts. The articles are in both Thai and English.

The articles, submitted for The Journal of Graduate Saket Review, should not be previously published or under consideration of any other journals. The author should carefully follow the submission instructions of The Journal of Graduate Saket Review including the reference style and format.

Views and opinions expressed in the articles published by The Journal of Graduate Saket Review are of responsibility by such authors but not the editors and do not necessarily reflect those of the editors.

•กำหนดออกเผยแพร่

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม - ธันวาคม

•อัตราค่าธรรมเนียม

ตีพิมพ์บทความละ 3,500 บาท

•เจ้าของ

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

•Owner

Graduate School Roi Et Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

•สำนักงาน

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 252 หมู่ที่ 4 ตำบลนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด 45170

โทร. 095-155 1060, 081- 739 1811

<http://www.roiet.mcu.ac.th>

Email : roietjournal@gmail.com

•Officer

Graduate School Roi Et Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University

252 M.4 , Niwet, Thawutburi, Roi-Et, Thailand, 45170

Tel. 095-155 1060, 081- 739 1811

<http://www.roiet.mcu.ac.th>, <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/saketreview/index>

Email : roietjournal@gmail.com

•ที่ปรึกษา (Advisors)

อธิการบดี

Rector

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

Vice-Rector for Administration

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

Vice-Rector for Academic Affairs

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

Vice-Rector for General Affairs

รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา

Vice-Rector for Planning and Development

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

Vice-Rector of MCU

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

Dean, Graduate School

คณบดีคณะพุทธศาสตร์

Dean, Faculty of Buddhism

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

Dean, Faculty of Social Sciences

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

Director, Buddhist Research Institute

พระครูสุตวธรรมกิจ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

Phrakhrusutawarathamakit, Asst.Prof.Dr.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สยามพร พันธไชย

Asst.Prof. Dr.Siamporn Phanthachai

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกานดา จันทวารีย์

Asst.Prof. Dr.Sukanda Junthavaree

• บรรณาธิการ (Editor)

พระครูวาปีจันทคุณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร.

Phrakhruwapeejanthakun, Asst.Prof.Dr.

• ผู้ช่วยบรรณาธิการ

พระอธิการนัฐวุฒิ สิริจันโท, ดร.

Phra Adhikan Natthawut Siricando, Dr.

• ผู้จัดการวารสาร

ดร.สนั่น ประเสริฐ

Dr.Snan Prasert

• กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

พระครูภาวนาพัฒน์บัณฑิต, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Phrakhrubavanapadtanabanthid, Asst.Dr.

: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สวมมะไฟ

: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Asst.Prof.Dr.Phaithoon Suanmafai

: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ดร.พิกุล มีมานะ

: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Dr.Pikul Meemana

: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา

: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Assoc. Prof. Dr. Rattana Panyapa

: Rajabhat Ubon Ratchathani University

รองศาสตราจารย์ ดร.สัณญา เคนาภูมิ

: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Assoc.Prof. Dr.Sanya Kenaphoom

: Rajabhat Mahasarakham University

รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง

: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Assoc.Prof.Dr.Thiraphong Meithaisong

: Mahasarakham University

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา

: มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Asst.Prof. Dr.Homhuan Buarabha

: Khon Kaen University

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง พันธุ์จันทร์

: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Asst.Prof.Dr.Chalong Phanchan

: Mahasarakham University

ดร.สุทธินันท์ ศรีอ่อน

: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Dr.Suddhinan Srion

: Ubon Ratchathani University

• ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (Reviewers)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รองศาสตราจารย์,ดร.

คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย

พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศาสตราจารย์,ดร.

วิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศาสตราจารย์,ดร.

คณะสังคมศาสตร์

พระปริยัติพัฒน์บัณฑิต, รองศาสตราจารย์,ดร.

วิทยาเขตขอนแก่น

พระมหาโยธิน โยธโก, รองศาสตราจารย์,ดร.

วิทยาเขตขอนแก่น

พระมหาดาวสยาม วชิรปญโญ,ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยาเขตขอนแก่น

พระครูภาวนาโพธิคุณ, รองศาสตราจารย์ ดร.
พระครูสุธีคัมภีร์ญาณ, รองศาสตราจารย์ ดร.
พระมหาพิสิฐ วิสิฐบุญบุญ, ดร.
พระครูสุตวรธรรมกิจ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
พระพลากร สุ่มงค์โล, ดร.
ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม
รองศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ ศุภษร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญมี พรรษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย อวดศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิน ทองปั้น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพันธ์ วงศ์พรพจน์

วิทยาเขตขอนแก่น
วิทยาเขตขอนแก่น
วิทยาเขตขอนแก่น
วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
คณะสังคมศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ
วิทยาเขตขอนแก่น
วิทยาเขตขอนแก่น
วิทยาเขตขอนแก่น

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.เดือน คำดี
รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ
รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์
รองศาสตราจารย์ ดร.อุดม พิริยะสิงห์
รองศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา
รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา
รองศาสตราจารย์ ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดี
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เวียงเสนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชาติ ชาญวิจิตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญมี โททำ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี ทูมเมฆ
พระมหาพงษ์ทราทิพย์ สุธีโร, ดร.
ดร.กุสุมา สุ่มมาตร
ดร.ชูเกียรติ ผลาผล
ดร.ธวัชชัย ดุยสุจริตกุล
ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทบรรณาธิการ

วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์เป็นวารสารวิชาการที่ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า รวบรวมองค์ความรู้ในมิติทางด้าน พระพุทธศาสนา ศิลปะศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ พร้อมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์ ได้ดำเนินการนำองค์ความรู้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ค้นคว้าวิจัยจากหลายกลุ่ม สหวิทยาการ ซึ่งได้ผ่านการกลั่นกรอง พิจารณ์ จากผู้ทรงคุณวุฒิที่ทรงความรู้ เพื่อให้ได้คุณภาพและถูกต้องตามหลักวิชาการ ทาง กองบรรณาธิการได้ดำเนินงานพัฒนาวารสารอยู่ตลอด ปรับปรุงระบบงานให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน ปัจจุบันได้พัฒนาสู่การ เป็นวารสารที่ได้มาตรฐานของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 2 ในเดือนมิถุนายนปี 2564 ในปี 2566 วารสาร บัณฑิตสาเกตปริทรรศน์ ฉบับนี้ เป็นปีที่ 8 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

กองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินบทความ ที่ให้ข้อคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้บทความนั้นได้คุณภาพพร้อมทั้งเป็นประโยชน์ต่อผู้เขียนบทความ กองบรรณาธิการขอเชิญผู้ สนใจได้ส่งบทความมาตีพิมพ์ที่วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์ ตามรายละเอียดที่อยู่ท้ายเล่ม หากผู้อ่านมีข้อเสนอแนะที่เป็น ประโยชน์อันจะนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาวารสารให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ทางกองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์ ขอน้อมรับด้วยความยินดี และขอเจริญพรขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พระครูวาปีจันทคุณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

- » บทบรรณาธิการ จ
- » การปกครองตามแนวทฤษฎีทางพระพุทธศาสนา 1
Government Based upon Buddhist Theory
พระครูวุฒิธรรมบัณฑิต, สมณีก จันทร์โสคติ
- » การรับรู้เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร 12
Perception of the Bun Bangfai Festival in Yasothon Province
พิบูล มีมานะ, สัณญา เคนาภูมิ, สนุก สิงห์มาตร
- » การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเลย เขต 2 24
The academic administration by the principle of four sanghavathu for the administrators
under the office of loei primary educational service area 2
สุวนันท์ สารคำ, ประสงค์ หัสริรินทร์, พระครูปริยัติคุณรังสี
- » การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขต
หลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู 36
The academic administration according to the Four Iddhipāda Dhammas of the
administrators in a group of the secondary schools of Lak Mueang Loei united campus
group under the office of secondary education service area, Loei and Longbualamphu
นฤดล มะโนศรี
- » แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี
ประเทศไทย 48
The Strategic Plan for Developing the Integrated Sustainable Creative Tourism in
Ubon Ratchathani, Thailand
เนียนนิภา ลำเนียงเสนาะ, พยอม ธรรมบุตร, เสรี วงษ์มณฑา, กาญจน์นภา พงศ์พนรัตน์

- » วิเคราะห์การทำบุญข้าวสากตามหลักคุณธรรมในทางพุทธจริยศาสตร์ ของชาวตำบลหนองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด 62
An analytical study of Boon khoa Sak according to virtue principles in Buddhist ethics of the people of Nong Yai Sub-district, Si Somdet District, Roi Et Province
พระสุทธิพงษ์ อภิปัญญา (จันละบุตร), พระใบฎีกานรินทร์ สีสเตโช, สงวน หล้าโพนทัน
- » การวิเคราะห์การเผยแผ่ธรรมะยุคดิจิทัลตามหลักประโยชน์นิยมในทางจริยศาสตร์ 73
An analysis of Dhamma propagation in the digital age based on Ethical utilitarianism
พระจักรี คเวสโก (ดิวงษา), สงวน หล้าโพนทัน, พระมหาสากร สุภรเมธี
- » การวิเคราะห์การเผยแผ่ธรรมะของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)ตามหลักประจักษ์นิยม ในทางญาณวิทยา 84
The Participation of People in Implementation of Khamtoi Municipality Thajareon District, Yasothon Province
พระวันดี เขมจิตโต (เค้าดี), พระราชปริยัติวิมล, พระใบฎีกานรินทร์ สีสเตโช
- » การศึกษาวิเคราะห์ความงามของหลวงปู่ชอกชัยโนนกวางจังหวัดร้อยเอ็ดตามหลักสุนทรียศาสตร์ 94
An analytical study of beauty of Luang Pu Chokchai Nonkwamg, Roi-Et Province according to aesthetic principle
พระชัยพร อภินันโท (อวรุณ), พระมหาสากร สุภรเมธี, สงวน หล้าโพนทัน
- » พฤติกรรมและการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง 104
Social media behavior and literacy of students from Mahamakut Buddhist university, Srilanchang campus
กรรณิกา ไวโสภา, ชื่นอารมณ จันทรพิณจิรัตน์, มาโนช นันทพรหม, พรพิมล เพ็ญประภา, ประณิศา จันทรประพันธ์
- » การประเมินโครงการ Math Diamond ของโรงเรียนหัวหินวิทยาลัยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 117
A Project Evaluation on Math Diamond of Hua Hin Vitthayalai, Prachuapkhirikhan Province
ณัฐภูมิ เลิศวิทยาวิวัฒน์, สุรศักดิ์ แยมอุ่ม, มณฑา จำปาเหลือง

- » การวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ผ่านเว็บแอปพลิเคชัน เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 130
Diagnosis of Mathematical Deficiencies in Three - Dimensional for student in Grade 6 through web application
ภัทรพร พันธุ์อุดมศักดิ์, น้ำทิพย์ งามอาภาวณิชย์
- » การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่องการบวก ลบ คูณ หารระคน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด 145
The Development of Creative Problem Solving on addition, subtraction, multiplication and division for Grade 3 Students by Open Approach
เบญจวรรณ แก้วลือไชย, น้ำทิพย์ งามอาภาวณิชย์
- » การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 159
The Participation of Village Health Volunteers in Promoting Government Policies in the Surveillance of the COVID-19 Epidemic, Muang District, Khon Kaen Province
พระอมাত্র สุ่มงคโล (เลอยุทธ), สุธิพงษ์ สวัสดิ์ดีทา, สุรพล พรหมกุล
- » การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับการงานทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สถิติ ที่ส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 170
The development of learning by using 5 practices and mathematical tasks in statistics to promote statistical reasoning skills for grade 7 students
มริษา เอี้ยงเตจ๊ะ, วรินทร์ พูนไพบูลย์พิพัฒน์
- » การจัดการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับและอนุกรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 187
Learning Implementation using mathematical tasks to enhance mathematical problems solving on sequences and series of students in Grade 11
ฤดีมาศ นาทัน, วรินทร์ พูนไพบูลย์พิพัฒน์
- » การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศ 203
Comparison of performance of domestic equity funds
ธีรวัชร วงษ์ชุ่ม, อภิชาติ พงศ์สุพัฒน์

- » การมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของผู้นำท้องถิ่น
ในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 214
The participation in Sangha affairs administration in public welfare of local leaders in
Mueang Khon Kaen district, Khon Kaen province
พระมหาภาณุวัฒน์ สิทธิเมธาวิ (จันทะยา), ชาญชัย ฮวดศรี, สุธิพงษ์ สวัสดิ์ดีทา
- » การตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 227
The Decisions of Local Politicians in Budget Allocation of Local Administrative
Organizations in Muang Khon Kaen District, Khon Kaen Province
พระมหาสุรายุทธ กลุยานเมธี (แก้วม่วง), สุธิพงษ์ สวัสดิ์ดีทา, สมควร นามสีฐาน
- » วัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น 241
Local Political Culture and People's Political Behavior in Khon Kaen Municipality
พระกัณตภณ สิริธมโม (ศรีขอ), สุรพล พรหมกุล, สุธิพงษ์ สวัสดิ์ดีทา
- » รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวและสุขภาวะของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร 254
Family Communication Patterns and the Well-being of the Elderly in Bangkok
นันทิดา โอฐกรรม, สาวิตรี สุวรรณโณ, สมทบ แก้วเชื้อ
- » การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ด ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ
ของไวรัสโคโรนา 2019 265
The way of life of the Buddhist monks Mueang Roi-Et district, in the situation of
the Coronavirus 2019 epidemic
พระบุญล้อม จารุธมโม
- » ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเรียนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019
(Covid-19) ในยุควิถีปกติใหม่ (New Normal) กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 281
Management factors affecting learning in epidemic situations of the Coronavirus 2019
(Covid-19), in the new normal era (New Normal) : a case study of Chiang Rai Rajabhat
University
สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, พระพรหมวิหาร อติธมโม (แดนดงยิ่ง), จุฑาทิพย์ แร่เพชร, พระนพรัตน์ นริสสร (ลีมี),
ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว

- » แนวทางการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากในการดูแลรักษาพระสงฆ์ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

296

The Guidelines for the Potential Development of Phra Kilanupatthaka in Monks' Health Care in Phon Sai District, Roi Et Province

พระเพชรไทย วชิรปาลี (เพ็ชรรักษา), พระครูปลัดสมหมาย อุดมสิริโส, ไพฑูรย์ สนวนมะไฟ

- » แนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

306

Guidelines for Administration of the Student Care and Support System Enhancing Student Life Skills in Schools under Nong Khai Primary Education Service Area Office 1

ปิยพร สิงห์สุวรรณ, วัลลภา อาริรัตน์, เกื้อจิตต์ นิมทิม

การปกครองตามแนวทฤษฎีทางพระพุทธศาสนา Government Based upon Buddhist Theory

พระครูวุฒิธรรมบัณฑิต

Phrakhruwuthidhampandit

สมนึก จันทร์โสภา

Somnook Chandsoda

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ubonratchathani Campus.

E-mail: supaporn.a@mail.rmuk.ac.th

(Received: May 29, 2022/ Revised: July 10, 2023/ Accepted: December 19, 2023)

บทคัดย่อ

การปกครอง เป็นการใช้อำนาจอธิปไตยตามกฎหมายในการบริหารและจัดการประเทศ การปกครองมีหลายรูปแบบ เช่น การปกครองแบบประชาธิปไตย และการปกครองแบบเผด็จการ นอกจากนี้การปกครองยังมีได้หลายระดับ เช่น การปกครองส่วนกลาง การปกครองส่วนภูมิภาค และการปกครองส่วนท้องถิ่น ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับมวลมนุษยชาติในทุกด้านของชีวิต แนวคิดหรือทฤษฎีทางการเมืองการปกครองในพระพุทธศาสนา จึงมาจากการรอบความคิดที่ต้องการศึกษาทฤษฎีทางการเมืองการปกครอง พัฒนาการของสังคมที่มีมาแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบันมีส่วนทำให้การปกครองมีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น การปกครอง คือ การใช้อำนาจรัฐตามกฎหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการปกครองประเทศเป็นส่วนรวม พระพุทธเจ้าก่อนที่จะทรงผนวชและได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงศึกษาเพื่อเตรียมตัวจะเป็นกษัตริย์ปกครองบ้านเมืองจนสำเร็จการศึกษา 18 ศาสตร์ ดังนั้นหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองจึงมีปรากฏในพระพุทธศาสนามากมาย ที่จะสามารถศึกษาแนวการปกครองที่มีในทางพระพุทธศาสนา เพื่อที่จะนำมาเป็นแนวทางในการปกครองตนเอง ปกครองสังคมประเทศชาติ

คำสำคัญ: การปกครอง; ทฤษฎี; พระพุทธศาสนา

Abstract

Government uses sovereignty in accordance with the law in administrating the country. It includes various forms such as democratic and dictatorship government. Government can also be divided into various levels as central, provincial and local government. Science of politics and government in Buddhism is mainly the teaching related to all aspects of humans' life. Buddhist thought or theory in government is, thus, the conceptual framework aiming at studying political and governmental theories and the development of society from ancient times up to present contributing to the complexity of government. Government is the use of authority in accordance with the law for achieving the objectives in governing the country as a whole. Before Buddha lived brotherhood and enlightened himself, he had studied and

succeeded in 18 fields of science for being a king to govern the kingdom. Various teachings on politics and government are, therefore, appearing in Buddhism that the Buddhist government approaches can be studied and used as guidelines in governing oneself, governing society and governing the country.

Keywords: Government; Theory; Buddhism

1. บทนำ

พัฒนาการของสังคมที่มีมาแต่สมัยโบราณจวบจนปัจจุบันมีส่วนทำให้การปกครองมีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น การปกครอง คือ การใช้อำนาจรัฐตามกฎหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการปกครองประเทศเป็นส่วนรวม ซึ่งในปัจจุบันเป็นสมัยที่นิยมการปกครองแบบประชาธิปไตย จึงมักนิยมใช้คำว่า การบริหารประเทศ การปกครองจึงเป็นแนวคิดที่นำไปสู่ทางปฏิบัติ ทุกขั้นตอนของการปฏิบัติต้องอาศัยความสามารถเฉพาะตัวของผู้บริหารเข้าช่วย ซึ่งถือว่าเป็นศิลปะของผู้บริหาร ซึ่งแต่ละคนย่อมมีศิลปะที่แตกต่างกัน ถ้าผู้ปกครองมีความสามารถเฉพาะตัวสูง รู้จักใช้ศิลปะในการปกครอง ทั้งในแง่ของการใช้อำนาจ การใช้หลักมนุษย การใช้ความร่วมมือ และมีคุณธรรม ย่อมมีส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้นักปกครองประสบความสำเร็จได้

ดังนั้น ในปัจจุบันการศึกษารัฐศาสตร์หรือการปกครองตามแนวทฤษฎีทางพระพุทธศาสนา ได้มีนักวิชาการไทยพยายามที่จะตีความพระพุทธศาสนาออกเป็นหลากหลาย เช่น แนวประชาธิปไตยแนวสังคมนิยม แนวธรรมิกสังคมนิยม แนวปรัชญาการเมืองแนวธรรมาธิปไตยแนวพุทธประวัติ แนวนิติรัฐแนวมโนทัศน์ แนวคิดทั้งหมดนี้ เป็นแนวคิดที่พยายามแสวงหาความหมายและอธิบายศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา ให้มีความลุ่มลึก และเกิดความหลากหลายทางด้านวิชาการ นอกจากนั้นแล้วยังเป็นเรื่องธรรมดาของศาสตร์ใหม่ๆอย่างทฤษฎีรัฐศาสตร์ ในพระไตรปิฎกก็ต้องแสวงหาความเป็นอัตลักษณ์ของตนเองว่าจะมีรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร และพร้อมที่จะพัฒนาต่อไปในอนาคตแนวคิดการปกครองในพระพุทธศาสนา ก็สามารถที่จะศึกษาทฤษฎีทางการเมืองการปกครองที่มีอยู่ในพระไตรปิฎกมากมาย เช่น การปกครองตามแนวอัครัญสูตรและจักรกัปปวัตตสูตร ฯลฯ เป็นต้น

2. รูปแบบการปกครองรัฐตามแนวพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล ทรงจัดตั้งวางระเบียบต่างๆ เพื่อให้พุทธบริษัท คือ พระสงฆ์และประชาชนได้ประโยชน์จากพระธรรมวินัยที่พระองค์ได้ทรงสั่งสอน พระธรรมวินัยจะเป็นเป้าหมายของการปกครองคณะสงฆ์และก็เป็นหลักเป็นเกณฑ์ในการจัดการปกครอง หลักพระธรรมวินัยคือหลักในการพัฒนา กาย วาจาและใจ ของพระสงฆ์ให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของเพศบรรพชิต พระพุทธเจ้าทรงแบ่งรูปการปกครองไว้ 3 ประเภท คือ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/11/305/274)

2.1 อัตตาทิปไตย คือการถือตนเป็นใหญ่ การยึดถือความคิดของตนเองเป็นศูนย์กลาง และต้องการให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องรอบข้างเชื่อถือและทำตามความคิดแห่งตน ผู้ที่ยึดถือแนวคิดนี้ จึงเห็นได้อย่างชัดเจนจากการที่ไม่ต้องการให้ใครคัดค้านหรือปฏิเสธความคิดแห่งตน จึงเทียบได้กับผู้นำที่เป็นเผด็จการ หรือลัทธิเผด็จการ

2.2 โลกาธิปไตย คือการถือโลกเป็นใหญ่ ผู้ที่ยึดถือแนวคิดนี้จะเห็นด้วยและคล้อยตามกระแสแห่งโลกเป็นหลัก โดยไม่คำนึงว่าจะสอดคล้องกับแนวคิดของตนเองหรือตามแต่กระแสจะพาไป จึงง่ายต่อการเป็นเหยื่อของกระแสโลก

2.3 ธรรมาธิปไตย คือการถือธรรมะ คือ ความดีงาม ถูกต้องเป็นใหญ่ ผู้ที่ดำเนินตามแนวคิดนี้ได้จะต้องประพฤติตนให้อยู่ในทำนองคลองธรรมจนถึงขั้นยกระดับจิตใจให้อยู่เหนือความต้องการอย่างหยาบ ที่จะเป็นต้นเหตุให้เกิดพฤติกรรมทุจริตทางกายและวาจาจนแรงถึงขั้นผิดศีลธรรมอันเป็นกติกิริยาความเรียบร้อยของสังคมหรือที่เรียกว่า นิจศีลหรือศีลห้า

จากนัยแห่งคำสอนดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าอริปไตยตามข้อ 1 และข้อ 2 นั้น จะต้องใช้ควบคู่กับประการที่ 3 เสมอ เพราะถ้าใช้เพียงประการใดประการหนึ่งแล้ว โอกาสที่ผู้มีอำนาจโดยอาศัยอริปไตยจะก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและสังคมย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ และนี่เองคือที่มาของคำว่า หลงและหลงอำนาจที่เกิดขึ้นอยู่กับผู้มีอริปไตยตามข้อ 1 และข้อ 2 การหลงและหลงอำนาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นแก่ผู้ที่มีอริปไตยมาแล้วหลายครั้งหลายครา ในส่วนของโลกรวมทั้งประเทศไทยด้วย

ไม่ว่าจะเป็นการปกครองใด อัตตาธิปไตยหรือโลกาธิปไตย เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้คือจะต้องมีธรรมาธิปไตยในการปกครอง จึงจะสามารถทำให้การปกครองนั้น บรรลุเป้าหมายของการปกครองได้ การแบ่งแยกอาจออกเป็นสามฝ่ายมีอยู่จริงในพระพุทธศาสนาแต่การแบ่งอำนาจทำนองเดียวกันนี้ก็มิอยู่ในระบอบการปกครองอื่นๆที่มีใช้ประชาธิปไตย ความเป็นประชาธิปไตยของการแบ่งแยกอำนาจในระบอบประชาธิปไตยนั้นอยู่ที่การคานอำนาจจะหว่านกัน เพื่อให้ประชาชนได้รับความปลอดภัยจากรัฐ และควบคุมการปฏิบัติงานของรัฐให้เป็นไปตามกฎหมาย ลำพังการแบ่งแยกอำนาจจะถือว่าเป็นลักษณะประชาธิปไตยไม่ได้ หากแต่เป็นความจำเป็นทางสังคมที่จะต้องคำนึงถึงกฎเกณฑ์การทำตามกฎเกณฑ์และการตัดสินปัญหาด้วยกฎเกณฑ์ซึ่งเป็นเรื่องที่มีอยู่ทุกสังคม ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าประเทศใดในโลกนี้ จะปกครองด้วยระบบแบบไหนก็ตาม ถ้าหากระบบการปกครองนั้นมีการนำระบบการปกครองในทางพระพุทธศาสนาหรือระบบธรรมาธิปไตย ยึดถือความเป็นธรรม ความถูกต้อง ความดีงามเป็นใหญ่แล้ว ระบบการปกครองนั้น ก็จะสามารถอำนวยประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนผู้อยู่ใต้ปกครองได้ แต่ถ้ระบบการปกครองใดๆ ถึงแม้ชาวโลกจะพากันยึดถือว่าเป็นระบบการปกครองที่ดีที่สุดแล้วก็ตาม หากระบบการปกครองนั้นๆ ขาดธรรมาธิปไตย คือการยึดถือธรรมะ ความถูกต้องเป็นใหญ่แล้ว การปกครองนั้น ก็เป็นการปกครองที่เลวร้ายนั่นเอง

3. อำนาจการปกครองตามแนวพุทธ

อำนาจการปกครองในทางพระพุทธศาสนา สามารถพิจารณาเทียบเคียงกับอำนาจการปกครองแบบประชาธิปไตย การที่จะตัดสินว่าการแบ่งอำนาจเช่นนี้แสดงความเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ต้องดูลักษณะอื่นประกอบ ซึ่งจะได้นำมาพิจารณาเป็นด้านๆ ต่อไป

3.1. อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจนิติบัญญัติในทางพระพุทธศาสนานั้น คงต้องยอมรับว่าพระพุทธองค์ทรงบัญญัติพระวินัย เพื่อสังคมสงฆ์โดยเฉพาะและมีจุดมุ่งหมายเฉพาะดังได้กล่าวมาแล้ว จะนำมาใช้เป็นกฎหมายของสังคมทั่วไปไม่ได้ ยิ่งสังคมที่สลับซับซ้อนและกว้างขวางอย่างในปัจจุบันยิ่งใช้ไม่ได้ หากจะนำมาใช้ก็จะต้องตีความหลักการและเจตนารมณ์ขึ้นใหม่เป็นการเฉพาะ แต่การพิจารณาเรื่องนี้ก็ทำให้มองเห็นประเด็นย่อยๆ หลายประเด็น คือ

1) วิธีบัญญัติพระวินัย แม้ว่าจะทรงทำอย่างเปิดเผยคือต่อหน้าสงฆ์ต่อหน้าวัดและบุคคลที่เป็นเหตุให้บัญญัติพระวินัยและบัญญัติด้วยความเป็นธรรม แต่ก็เพื่อบุคคลบัญญัติ มิใช่พระสงฆ์บัญญัติ (เว้นแต่จะตีความว่าการบัญญัติต่อหน้าสงฆ์คือสงฆ์เป็นผู้บัญญัติ) โดยวิธีการแล้วไม่ต่างกับการบัญญัติกฎหมายในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ นั่นคือ อำนาจมีได้อยู่ที่สงฆ์ แล้วสงฆ์ใช้อำนาจนั้นบัญญัติพระวินัย หากวิธีการเช่นนี้มาใช้ในสังคมก็เท่ากับขาดลักษณะสำคัญของประชาธิปไตย คือประชาชนปกครองตนเอง

2) การที่เราถือว่าพระวินัยเป็นสิ่งที่ดีและเป็นความชอบธรรมก็โดยนัยการมองโลกแบบพุทธ คือเข้าใจชีวิตและจุดหมายในการดำเนินชีวิตแบบพุทธ และวินัยดังกล่าวสนับสนุนการดำเนินชีวิตเช่นนั้นประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งเราถือว่าพระพุทธองค์เป็นผู้ตรัสรู้และก่อกำเนิดด้วยพระเมตตาคุณ พระปัญญาคุณและ พระวิสุทธิคุณ เป็นธรรมราชาองค์แรกในหมู่สงฆ์ พระวินัยที่ทรงบัญญัติจึงเป็นธรรม หลักข้อนี้มีความเชื่อมั่นในองค์ผู้บัญญัติพระวินัยเป็นพื้น จึงนำไปเปรียบกับการใช้อำนาจนิติบัญญัติในระบอบประชาธิปไตยไม่ได้เพราะในระบอบนั้นการที่ประชาชนต้องรักษากฎนี้ไว้ก็เพราะความไม่มั่นใจ ความไม่ไว้วางใจ ความกลัวว่ารัฐจะเบียดเบียนประชาชนได้ การออกกฎหมายเองก็เพื่อคุ้มครองตนเองจากการใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร ระบอบนี้จึงขัดแย้งกับสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เพราะในระบอบดังกล่าวผู้ปกครองอาจไม่เป็นธรรมได้ แต่เหตุผลนี้ใช้ไม่ได้สำหรับพระพุทธองค์ ปัญหาคงจะอยู่ที่ว่าหากไม่มีวิธีสร้างธรรมราชาในปัจจุบัน ประชาชนควรไว้วางใจให้ใครสักคนหนึ่งทำหน้าที่ออกกฎหมายหรือว่าควรป้องกันกับตนเองตามวิธีนิติบัญญัติในระบอบประชาธิปไตย

3) ข้อดีทางสังคมที่เห็นได้ชัดก็คือ พระวินัยนั้นใช้กับพระภิกษุทุกรูปทุกองค์เสมอกัน ทำให้เกิดความเสมอภาค ซึ่งก็เป็นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของประชาธิปไตย ข้อนี้ถือว่าสำคัญสำหรับสังคมสมัยพุทธกาล เพราะผู้ที่เข้ามาบวชมาจากวรรณะต่างๆ คือ พราหมณ์ กษัตริย์ ไวศยะและศูทร ซึ่งมีธรรมเนียมและวิธีประพฤติต่างกัน จำเป็นต้องให้ละเว้นสิ่งเดียวกัน และกระทำในสิ่งที่ทรงมีพุทธาอนุญาติเหมือนกัน มิฉะนั้น จะเกิดการดูถูกดูหมิ่นกันเองและจากคนภายนอก เมื่อหลักการนี้ขยายไปถึงพุทธบริษัทจำพวกอื่นก็จะเกิดลักษณะสังคมพุทธ คือ สังคมที่ยอมรับความเสมอภาคของบุคคล โดยยกย่องบุคคลตามคุณงามความดีที่กระทำ ซึ่งจะทำให้สังคมใหม่นี้ต่างกับสังคมที่เกิดจากศาสนาพราหมณ์ซึ่งยอมรับกันอยู่ในสมัยนั้น ความเสมอภาคดังกล่าวยังทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมอีกแห่งหนึ่งนอกจากเรื่องการยึดมั่นในธรรมเป็นที่ตั้ง ความเสมอภาคทางกฎหมายนี้แม้ในปัจจุบันก็ถือว่าสำคัญ เพราะเป็นหลักแห่งความยุติธรรมและความเคารพในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของบุคคลเท่าเทียมกัน

3.2 อำนาจบริหาร ในส่วนที่ว่าด้วยอำนาจบริหารนั้นเมื่อแรกการปกครองของสงฆ์เองลักษณะเช่นนี้ นับว่าขัดกับประชาธิปไตย ซึ่งต้องแยกฝ่ายปกครองหรือฝ่ายบริหารออกจากฝ่ายนิติบัญญัติ เพื่อให้มีการคานอำนาจกัน จะได้ไม่สามารถใช้อำนาจกฎหมายมาข่มเหงประชาชนได้ แต่ข้อนี้ก็เช่นเดียวกับเรื่องอำนาจนิติบัญญัติ คือพระพุทธองค์เป็นผู้ยึดธรรมตามหลักการนี้ เป็นไปได้ที่จะทรงใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม แต่ถ้าผู้ปกครองไม่ตั้งมั่นในธรรมหรือเพียงสามารถแสดงให้เห็นว่าตั้งมั่นในธรรมทั้งๆ ที่โดยแท้จริงแล้วมิได้ตั้งมั่นในธรรม หรือผู้ปกครองระดับสูงอาจมีธรรม แต่ระดับล่างๆ ลงไปไม่มีธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสภาพจริงในปัจจุบัน การแยกอำนาจการปกครองออกจากนิติบัญญัติก็ย่อมทำให้ประชาชนปลอดภัยกว่า เราจะเห็นได้ว่าคริสต์ศาสนาสัมัยกลางที่อาศัยธรรม คือคัมภีร์ไบเบิลและพระเจ้าเป็นหลักปกครอง แต่การยึดมั่นในศรัทธาของตนก็ทำให้เกิดการทำร้ายผู้ที่มีความเห็นแตกต่างกับตนอย่างโหดร้ายได้

ข้อควรสังเกตในเรื่องนี้อีกประการหนึ่ง คือพระพุทธองค์ทรงเห็นความเปลี่ยนแปลงในสิ่งทั้งปวง การอธิบายหลักการทางการเมือง เช่น กำเนิดรัฐ ก็ทรงแสดงให้เห็นว่ารัฐค่อยๆ วิวัฒนาการขึ้นโดยธรรมชาติ จาก

ไม่มีครอบครัวยกมีครอบครัวยก จากมีครอบครัวยกเป็นชุมชนใหญ่ซึ่งมีความขัดแย้งกันแล้วในที่สุดมีผู้ปกครอง คือ มหาชนสมมติในการปกครองสงฆ์ก็ทรงเปลี่ยนแปลงหลักไปตามธรรมชาติของความเจริญขึ้นทุกระยะแห่งคณะสงฆ์ เริ่มตั้งแต่ทรงตั้งพระอัครสาวกขึ้นแบ่งเบาภาระบางอย่าง อนุญาตให้พระสาวกให้อุปสมบทแทนพระองค์ได้ อนุญาตสงฆ์ให้ทำกิจกรรมสำคัญ เช่น ให้อุปสมบท กรานกฐิน กำหนดเขตสีมา การระงับอธิกรณ์และยังทรงกำหนดที่ประชุมสงฆ์ให้มีขนาดแตกต่างกันตามสภาพที่ทรงเห็นว่าจำเป็นด้วย พระพุทธองค์ทรงเห็นความเปลี่ยนแปลงเป็นสังขธรรมและทรงพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง หลักข้อนี้นำมาปฏิบัติได้ยากในปัจจุบัน เพราะพุทธองค์มิได้ทรงเปลี่ยนแปลงจนเป็นการทำลายหลักธรรมสำคัญ หากแต่เปลี่ยนเพื่อเอื้อประโยชน์แก่การเข้าถึงหลักธรรมนั้น แต่คนที่ยังด้อยปัญญาและมีกิเลสมักจะเปลี่ยนแปลงจนเลยเถิดและเปลี่ยนตามความเห็นของตนมากกว่าจะทำเพื่อหลักการอันเป็นธรรมอย่างแท้จริง ลำพังบริหารตามกฎหมายที่ตายตัวก็เสี่ยงกฎกันอยู่แล้วหากเปลี่ยนกฎง่ายๆด้วยข้อบกพร่องจะเกิดขึ้นเป็นทวีคูณ

ข้อที่เกี่ยวกับการบริหารอีกประการหนึ่งที่มีกล่าวถึงและอ้างกันว่าเป็นลักษณะประชาธิปไตยก็คือวิธีการที่จะให้ได้มติโดยการประชุม คือ สังฆกรรม มีการกำหนดองค์ประชุมว่าสังฆกรรมใดประกอบด้วยภิกษุที่รูป สถานที่ประชุมหรือสีมาโดยอมรับสิทธิอันเท่าเทียมกันของผู้เข้าประชุมและมติเอกฉันท์ เว้นแต่บางกรณี เช่น การระงับอธิกรณ์ หากมีความเห็นแตกต่างกันก็ถือเอาเสียงข้างมาก

3.3 อำนาจตุลาการ อำนาจตุลาการในระบอบประชาธิปไตยเป็นอำนาจที่แยกออกมาจากนิติบัญญัติและบริหารก็เพื่อให้ประชาชนสามารถรักษาสีทธิเสรีภาพของตนได้ ในกรณีที่รัฐบาลหรือฝ่ายบริหารไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย หากอำนาจตุลาการอยู่ในมือของฝ่ายบริหารแล้วก็จะกลายเป็นอำนาจที่กดขี่ประชาชนให้ทำตามความต้องการของฝ่ายบริหารโดยไม่ชอบธรรมได้ เพราะฝ่ายบริหารกลายเป็นผู้ตีความกฎหมายเองก็ย่อมจะตีความเข้าข้างตัว อันที่จริงอำนาจนี้จะเทียบกับการระงับอธิกรณ์ในสังคมสงฆ์ไม่ได้ เพราะสังคมสงฆ์นั้นมีขอบเขตแคบกว่า และการดำเนินชีวิตของสงฆ์ก็ไม่มีอะไรลับซับซ้อน แต่ถึงกระนั้นเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป ยศศักดิ์ก็ดี ทรัพย์สินและผลประโยชน์อื่นๆก็ดี ก็ยังทำให้เกิดความไม่ดีไม่งามต่างๆ ขึ้นในวงการสงฆ์ ธรรมวินัยก็ดี ผู้ปกครองคณะสงฆ์ก็ดี ไม่สามารถจัดการเรื่องราวต่างๆ ให้ทั่วถึงได้ บางครั้งก็ขาดความเอาใจใส่ความขยันขันแข็งที่จะจัดการ

อำนาจตุลาการในพระพุทธศาสนานั้นมีลักษณะเป็นการรักษาระเบียบและสังคมของสงฆ์มากกว่าที่จะเน้นที่ตัวบุคคลแต่อำนาจตุลาการในฝ่ายโลกนั้น นอกจากจะเพื่อรักษาสังคมแล้วยังเป็นการคุ้มครองบุคคลด้วยอำนาจตุลาการในพระพุทธศาสนานั้นทำให้พระเป็นพระเหมือนกันหมด แต่อำนาจตุลาการทางโลกพยายามให้คนรักษาความเป็นตัวของตัวเองซึ่งต่างกับผู้อื่นให้ได้มากที่สุด คือมีเสรีภาพมากที่สุด

ในเรื่องอำนาจตุลาการนั้น มักจะมีผู้อ้างวิธีระงับอธิกรณ์ซึ่งมี 3 ขั้นว่าเหมือนกับศาลซึ่งมีศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา แต่การที่มีศาลและมีศาล 3 ขั้นนั้นก็ไม่ใช่เครื่องแสดงว่าเป็นศาลแบบประชาธิปไตย ศาลในระบอบประชาธิปไตยมีความหมายเฉพาะ ซึ่งจะแตกต่างจากศาลในระบอบอื่นๆ ศาลในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ก็ดี ระบอบเผด็จการก็ดี ระบอบคอมมิวนิสต์ก็ดีเป็นเพียงองค์กรหนึ่งของฝ่ายบริหารและผู้อยู่ใต้อำนาจของฝ่ายบริหาร ส่วนศาลในระบอบประชาธิปไตยนั้นเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจตุลาการมิได้อยู่ใต้อำนาจฝ่ายบริหาร เพราะระบบการแยกอำนาจของระบอบประชาธิปไตยมีจุดมุ่งหมายสำคัญอย่างหนึ่งคือป้องกันมิให้ฝ่ายบริหารหรือรัฐซึ่งมีอำนาจในการบริหารบ้านเมืองใช้อำนาจนั้นกดขี่ข่มเหงประชาชน ในระบอบอื่นๆศาลอาจป้องกันการข่มเหงกันเองระหว่างประชาชนได้ แต่ป้องกันรัฐข่มเหงประชาชนไม่ได้ด้วยเหตุนี้ประเทศประชาธิปไตยจึงภูมิใจกับความเป็นอิสระของอำนาจตุลาการ ซึ่งใช้ผ่านทางศาล เรื่องสังคมสงฆ์ไม่ใช่สังคม

ประชาธิปไตยและธรรมาธิปไตย ไม่ใช่เรื่องของระบอบการเมืองนั้นได้เขียนอธิบายไว้อย่างละเอียดพร้อมหลักฐานจากพระไตรปิฎกแล้ว ในที่นี้จะพูดถึงกระบวนการระบอบอธิการณว่ามีได้เป็นศาลในระบอบประชาธิปไตย

การที่สังคมสงฆ์มีสภาไม่ใช่เป็นเครื่องแสดงความเป็นประชาธิปไตยเพราะไม่ใช่สภาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนสภาพในระบอบอื่นๆ ที่ไม่ใช่ประชาธิปไตยก็มีการใช้เสียงข้างมากก็ตาม หรือเสียงเอกฉันท์ก็ตาม ก็มีในระบอบการปกครองแม้ที่เผด็จการที่สุด เสียงข้างมากในสภาจะถือเป็นเสียงของประชาชน ก็เมื่อสภาจากการเลือกตั้งโดยประชาชน การที่มีกระบวนการพิจารณาความและตัดสินความในองค์กรสงฆ์ก็ไม่ใช่เครื่องแสดงว่ามีศาลแบบประชาธิปไตย อย่างมากก็เป็นศาลแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือแบบเผด็จการ

การปกครองสงฆ์ก็เป็นส่วนหนึ่งของอำนาจบริหาร พระวินัยเป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเมื่อเกิดอธิการณผู้รับมอบหน้าที่ให้สอบสวนและวินิจฉัยทำหน้าที่ตามระเบียบการปกครอง ซึ่งเป็นเรื่องของฝ่ายบริหาร หากใช้เป็นอำนาจตุลาการไม่ ที่มีผู้เรียกกันว่าศาลสงฆ์จึงไม่ถูกต้อง เรื่องที่วินิจฉัยกันถ้าเข้าไปเกี่ยวข้องกับกฎหมายบ้านเมืองก็ต้องไปสิ้นสุดกันที่ศาลตามระบอบประชาธิปไตย คือ ฝ่ายตุลาการของรัฐ พระทำผิดอาญาแผ่นดินก็ต้องไปขึ้นศาลรัฐ ศาลสงฆ์ไม่มีความหมายอะไรมากนัก เหมือนข้าราชการทำผิดคืออาญา แม้จะสอบสวนทางวินัยแล้วก็ต้องขึ้นศาล

4. การปกครองตามแนวอัครัศยุสูตร

อัครัศยุสูตร (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/11/111-140/83-102) เป็นสูตรว่าด้วยการกำเนิดรัฐ ซึ่งมีความเป็นมา คือ สมัยหนึ่งพระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ ณ ปราสาทของนางวิสาขา ในวัดบุพพาราม ที่กรุงสาวัตถี ได้มีสามเณรภราทวาชะไปเฝ้าพระพุทธเจ้า เมื่อไปถึงพระพุทธเจ้าทรงตรัสถามว่า วาเสฏฐะและภราทวาชะ เธอทั้งสองมีชาติตระกูลเป็นพราหมณ์มาบวชเป็นบรรพชิตพวกพราหมณ์ไม่ด่า ไม่บริภาษ เธอทั้งสองหรือ สามเณรทั้งสองตอบว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พวกพราหมณ์ด่าบริภาษข้าพระองค์ทั้งสองด้วยคำเหยียดหยามอย่างสมใจ ว่าพราหมณ์เท่านั้นเป็นวรรณะที่ประเสริฐที่สุด เป็นวรรณะที่ขาว เป็นวรรณะที่บริสุทธิ์ ส่วนวรรณะอื่นแล้ว ไม่บริสุทธิ์ เพราะพราหมณ์เป็นบุตรเป็นโอรสอันเกิดจากโอษฐ์ของพระพรหมและพระพรหมเป็นผู้สร้างขึ้น ยังกล่าวอย่างนี้ว่าวรรณะที่ประเสริฐที่สุด คือพราหมณ์เท่านั้น เป็นทายาทของพระพรหม เป็นต้น

ความเป็นจริง ไม่ว่าจะวรรณะไหนในวรรณะทั้ง 4 ทั้งกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ และศูทร ถ้าประพฤติชั่วก็ถือว่าเป็นธรรมดำ มีวิบากดำ วิญญูชนติเตียน แต่ถ้าหากประพฤติดีก็เป็นธรรมขาว มีวิบากขาว วิญญูชนสรรเสริญ การที่พระพุทธองค์ได้ตรัสกับสามเณรวาเสฏฐะและสามเณรภราทวาชะทั้งสองรูป ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่พระพุทธองค์ได้กล่าวถึงการกำเนิดของรัฐตลอดจนการวิวัฒนาการของรัฐและการปกครองของรัฐ เป็นต้น

4.1 กำเนิดและวิวัฒนาการแห่งรัฐ ในอัครัศยุสูตรได้พูดถึงวิวัฒนาการแห่งรัฐที่เป็นขั้นตอนเริ่มจากการเกิดปัญหาขึ้นในสังคม เป้าหมายและวิธีการแก้ปัญหาและเกิดเป็นสัญญาประชาคมขึ้น แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเป้าหมายที่มีคุณธรรมเป็นพื้นฐาน แนวคิดของพระพุทธศาสนา มนุษย์มีจิตบริสุทธิ์มาแต่เดิมคือมาจากอภัสสรพรหม แต่ที่กระนั้นก็ตาม มนุษย์เมื่อถูกสภาพแวดล้อมและความไม่พอใจในสภาพเป็นอยู่ของตน จึงมีการลื้มลองของแปลกใหม่ จึงทดลองและละเมิดกฎเกณฑ์ขึ้นพื้นฐานของสังคม จึงเกิดความทะยานอยากก่อให้เกิดปัญหาไม่มีที่สิ้นสุด ท้ายที่สุดก็มีการสร้างครอบครัวขึ้นมา

แม้ข้อความตอนนี้จะบ่งบอกถึงการอยู่รวมกันเป็นชุมชนหรือหมู่บ้านกันมาก่อน แต่การอยู่รวมกันเป็นครอบครัว หรือการสร้างบ้านเรือนเป็นหลังๆ พังเกิดหลังจากคนในชุมชนจับคู่กันเป็นครอบครัวขึ้น เมื่อมีการจับคู่และสร้างบ้านเรือนมากขึ้นก็พัฒนาการเป็นหมู่บ้านและรัฐขึ้นในที่สุด เนื่องจากมีการกักตุนอาหารเพื่อวัน

ข้างหน้าและมีการเข้าจับจองปักเขตแดนเพื่อทำการเกษตรกันขึ้น“เพราะบาปอกุศลธรรมปรากฏ ข้าวสาลีของพวกเราจึงมีร่าห่อเมล็ดบ้าง มีเกลบหุ้มเมล็ดบ้าง ต้นที่ถูกเกี่ยวแล้วก็ไม่กลับงอกขึ้นอีก ความพร่องได้ปรากฏให้เห็นจึงได้มีข้าวสาลีเป็นหย่อมๆทางที่ดี เราควรแบ่งข้าวสาลีและปักปันเขตแดนกันเถิด สัตว์ทั้งหลายจึงพากันแบ่งข้าวสาลีและปักปันเขตแดนกัน”

4.2 ระบบกฎหมายและการลงโทษ โทษหรืออาญานั้น ในพระสูตรได้ทำเป็นขั้นเป็นตอนจากโทษเบาหรือลหุโทษก่อนแล้วเพิ่มเป็นโทษหนักขึ้นเป็นครุโทษตามลำดับ เมื่อมีการจับตัวผู้กระทำความผิดได้ ก็มีการลงโทษ การจับกุมและการลงโทษ ในครั้งนั้นไม่มีกระบวนการที่ซับซ้อนแต่เป็นการจับและพิจารณาโดยชุมชนที่ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งมีลำดับถึง 3 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

ครั้งที่หนึ่ง มีการตักเตือน สั่งสอนก่อน ครั้งที่สอง เรียกมาทำทัณฑ์บน และครั้งที่สาม ลงทัณฑ์ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นมติของชุมชนที่เข้าร่วมกันจึงเป็นการลงโทษตามความผิด การลงโทษครั้งที่ 1, 2 เป็นลหุโทษ ส่วนครั้งที่ 3 เป็นครุโทษที่มีความชัดเจนในวิธีการ

ในเรื่องดังกล่าว ปรีชา ช้างขวัญยืน กล่าวว่ากฎหมายตรงนี้ไม่ชัดเจน กล่าวคืออดีตทำให้เกิดการพิพาทการลงโทษและความไม่เป็นธรรม คนจึงแก้ไขข้อบกพร่องนี้โดยการตัดอดีต วิธีหนึ่งก็คือหาความถูกต้องหรือธรรมาเป็นหลัก ข้อนี้จะเป็นที่มาของสถาบันที่สำคัญอีกสถาบันหนึ่ง คือกฎหมาย ซึ่งจะทำให้รัฐเป็นรัฐที่สมบูรณ์แต่กฎหมายก็ยังไม่ปรากฏชัดเจนในตอนนี้ ยังคงต้องอาศัยความสามารถของบุคคลซึ่งส่วนรวมยอมรับคือมหาชนสมมติ ซึ่งเป็นที่มาของสถาบันกษัตริย์หรือผู้ปกครองรัฐ กระบวนการทางการเมืองซึ่งปรากฏในตอนนี้ก็คือ การมีผู้ปกครองซึ่งมาจากการเลือกตั้ง เป็นต้น (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2540: 22)

ในอัครัณสูตรนี้ ถือว่าเป็นสูตรที่ว่าด้วยการกำเนิดแห่งรัฐ ที่พระพุทธเจ้าทรงได้ชี้ให้เห็นถึงจุดเริ่มต้นและพัฒนาการ จากสัตว์ผู้ประเสริฐจากอาณาจักรพรหมสู่สามัญด้วยกระบวนการของการกระทำที่ลองผิดลองถูกด้วยอำนาจของกิเลส ในที่สุดก็พัฒนาเป็นบ้านเรือน ชุมชน เมือง จนมีรูปแบบการปกครองแบบสมบูรณ์อาณาจักรราชย์ และที่สำคัญระบบกฎหมายและการลงโทษที่เหมาะสมสำหรับคนที่มีจำนวนน้อย และพระสูตรนี้เองเป็นการล้มล้างความเชื่อในระบบบรรณาธิของศาสนาพราหมณ์ที่มีมาก่อนพุทธกาล

5. การปกครองตามแนวจักรวรรดิสูตร

จักรวรรดิสูตร (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/11/80-110/58-82) เป็นสูตรที่ว่าด้วยอุดมรัฐตามแนวพุทธซึ่งผู้นำรัฐไหนปฏิบัติตามได้ ย่อมเป็นจักรพรรดิได้ เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้า ทรงประทับอยู่ ณ เมืองมาตุลา แคว้นมคธ พระองค์ทรงปรารภกับเหล่าพระภิกษุถึงสิ่งต่างๆ แล้วตรัสว่า เธอทั้งหลายจงมีดินเป็นเกาะ มีดินเป็นที่พึ่ง ไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง จงมีธรรมเป็นเกาะ มีธรรมเป็นที่พึ่ง ไม่มีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่ง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 ความเป็นมาของความเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ เรื่องเคยมีมาแล้วได้มีพระเจ้าจักรพรรดิพระนามว่า ทฬทหนมิ ผู้ทรงธรรม ครองราชย์โดยธรรม ทรงเป็นใหญ่ในแผ่นดินมีมหาสมุทรทั้งสี่เป็นขอบเขต มีราชอาณาจักรมั่นคงสมบูรณ์ด้วยแก้ว 7 ประการ ได้แก่ (1) จักรแก้ว (2) ช้างแก้ว (3) ม้าแก้ว (4) มณีแก้ว (5) นางแก้ว (6) คหบดีแก้ว (7) ขุนคลังแก้ว

พระองค์มีพระราชโอรสมากกว่า 1,000 องค์ ซึ่งล้วนแต่กล้าหาญพระองค์ทรงชนะโดยธรรม ไม่ต้องใช้อาวุธ ไม่ต้องใช้ศาสตราครอบครองแผ่นดินนี้มีสาครเป็นขอบเขต เมื่อเวลาล่วงไปหลายปี หลายร้อยปี หลายพันปี ทรงตรัสสั่งว่า ถ้าจักรแก้วอันเป็นทิพย์ถอยเคลื่อนจากที่ตั้ง พึงบอกแก่เราทันที เมื่อเวลาล่วงเลยไปราชบุรุษ

กราบทูลเรื่องจักรแก้วเคลื่อนลอยจากที่ตั้ง พระองค์จึงทรงรับสั่งให้พระกุมาร ผู้เป็นพระราชโอรสองค์ใหญ่มาตรัสว่า ลูกเอ๋ย ทราบว่าจักรแก้วอันเป็นทิพย์ของพระเจ้าจักรพรรดิ พระองค์ได้ลอยเคลื่อนจากที่ตั้ง จะทรงพระชนม์อยู่ไม่นาน กามทั้งหลายอันเป็นของมนุษย์พอกับิริโรคแล้ว บัดนี้เป็นเวลาที่พ่อจะแสวงหากามทั้งหลายอันเป็นทิพย์ ลูกจงปกครองแผ่นดิน ส่วนพ่อจะโณนผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาหวัดสร้อย ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต (ดาบส) หลังจากนั้นพระองค์จึงตรัสสอนพระราชโอรส ในการให้ได้มาซึ่งจักรแก้วอันเป็นทิพย์ โดยการอาศัยธรรม

แม้พระเจ้าจักรพรรดิองค์ที่ 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 ก็ทรงกระทำตามเช่นนั้น แต่ทรงทำบางประการและทรงละเลยบางประการ จนเกิดปัญหาต่างๆ มากมายตามมา เช่น ทรงประพฤติธรรมแต่ไม่สงเคราะห์ประชาชน ด้วยทรัพย์ จึงเกิดความขัดสนขึ้น ต่อมาจึงเกิดอหิงสา (การลักขโมย), ปาณาติบาต (การฆ่าสัตว์), มุสาวาท (พูดเท็จ), ปิสุณาวาจา (พูดส่อเสียด), กาเมสุมิฉฉาจาร (ประพฤติผิดในกาม), ผรุสวาจา (การพูดคำหยาบ), สัมผัปปละปะ (การพูดเพ้อเจ้อ), อภิขเฌา (ความเพ่งเล็งอยากได้ของเขา), พยาบาท (ความคิดร้าย), มิจฉาทิฎฐิ (ความเห็นผิด) ก็เกิดขึ้น เมื่อมากขึ้นอายุคนก็สั้นลงๆ ตามลำดับ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว มนุษย์เหล่านั้นจึงปรึกษากันแล้วพากันละชั่วประพฤติดี โลกจึงเจริญขึ้นอีกครั้ง แล้วจึงถึงยุคของพระศรีอริยเมตไตรย

เหตุที่พระพุทธองค์ทรงตรัสปรารภในเรื่องนี้ทรงเห็นถึงความไม่แน่นอนของชีวิตแม้จะมีหรือยิ่งใหญ่แค่ไหนก็ตาม หากไม่พึ่งตนเองเสียแล้วก็ไม่ประสบผลสำเร็จได้ จึงทรงยกประเด็นของพระเจ้าจักรพรรดิมาตรัสวินิจัย

5.2 องค์ประกอบของพระเจ้าจักรพรรดิ ในอดีตพระเจ้าจักรพรรดิพระนามว่า ทัพพะเนมิ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระองค์ทรงคุณลักษณะหรือเครื่องหมายของความเป็นจักรพรรดิที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1) ทรงธรรม (เป็นผู้มีคุณธรรม)	2) ครองราชย์โดยธรรม
3) มีมหาสมุทรทั้ง 4 เป็นขอบเขต	4) ราชอาณาจักรมั่นคง

โดยมีรัตน 7 ประการ คือเครื่องหมายซึ่งประกอบไปด้วย (1) จักรแก้ว แสนยานุภาพอันเป็นสัญลักษณ์ขององค์จักรพรรดิ (2) ช้างแก้ว เป็นพาหนะคู่บารมี (3) ม้าแก้ว เป็นพาหนะคู่บารมี (4) มณีแก้ว คือทรัพย์สินที่เป็นต้นทุนของจักรพรรดิที่มีขึ้นเกิดขึ้นด้วยพระบารมีที่ทรงประพฤติปฏิบัติด้วยพระองค์ (5) นางแก้ว หมายถึงเมสสิผู้พร้อมไปด้วยความงามงดงามทางกาย วาจา ใจ และสามารถพูดโน้มน้าวจิตใจผู้คนได้ เป็นเหมือนน้ำเย็นที่คอยดับความกระหายและฉลาดในการเจรจาความ (6) คหบดีแก้ว หมายถึง คหบดี พ่อค้า นายทุน ที่สร้างความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและเสียภาษีให้กับรัฐเป็นผู้มั่งคั่งและสมบูรณ์แบบ (7) ปริณายกแก้ว เสนาอำมาตย์ที่มีความรู้ความสามารถสูง เป็นทหารคู่ใจคู่ราชบัลลังก์ได้ (ทวิผล สมภพ.2534: 72-75)

5.3 รูปแบบการสืบทอดอำนาจทางการเมือง การปกครองในจักรวรรดิสูตรมีความชัดเจนมาก ในเรื่องของรูปแบบการปกครองอย่างสมบูรณ์อาทิธิราชย์ พระมหากษัตริย์เมื่อถึงเวลาต้องสละราชสมบัติ ในพระสูตรนี้ระบุว่าเมื่อจักรแก้วเคลื่อนไปนั้นก็เป็สัญลักษณ์ที่พระเจ้าจักรพรรดิจะต้องหมดวาระการดำรงตำแหน่ง หรือหมดอายุขัย โดยเรียกพระราชโอรสองค์ใหญ่แล้วตรัสมอบให้เป็นแบบธรรมราชา

เนื้อหาพระสูตรเรื่องนี้ได้กล่าวไว้ว่า ถึงวันธัมมัสวณะ (วันพระ) ทั้งพระเจ้าแผ่นดินและประชาชนต่างก็ถือศีลอุโบสถเข้าวัดฟังธรรม ในแผ่นดินของพระราชผู้ทรงธรรมนี้ไม่มีการฆ่าไม่มีการสู้รบ ไม่มีการแก่งแย่ง ทุกคนเป็นเหมือนพี่น้อง ทุกคนรู้หน้าที่ของตน แม้แต่พระเจ้าแผ่นดินที่ครองราชย์อยู่ เมื่อเห็นว่าครองราชย์สมบัติมาพอสมควร ก็จะเสด็จลงจากบัลลังก์ ออกผนวช แสวงหาความหลุดพ้นในที่สุดซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของระบบการปกครองแบบจักรพรรดิ

5.4 พระราชสมบัติที่ไม่สามารถถ่ายโอนให้กันได้ แม้การปกครองจะเป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อำนาจโอนจากพ่อสู่ลูก แต่กระนั้นรัตนทั้ง 7 ประการมิไดโอนมาด้วย เพราะถือว่าเป็นสิ่งเฉพาะของพระจักรพรรดิแต่ละองค์ การให้บังเกิดคงอยู่ต่อไปต้องสร้างเอง โดยการประพฤติปฏิบัติตามคำแนะนำของกษัตริย์พระองค์ก่อนว่า เมื่อได้เป็นจักรพรรดิแล้ว ความเป็นจักรพรรดิ จะคงอยู่ได้ก็ด้วยการที่พระมหากษัตริย์ได้กระทำการดังต่อไปนี้ คือ

- 1) ให้อาศัยธรรม สักการธรรม เคารพธรรม นับถือธรรม บูชาธรรม นอบน้อมธรรม มีธรรมเป็นธงชัย มีธรรมเป็นยอด มีธรรมเป็นใหญ่
- 2) ให้จัดการรักษาป้องกันและคุ้มครองชนภายใน (หมายถึงพระมเหสี พระราชโอรส พระราชธิดา), กำลังพล, กษัตริย์ ที่ตามเสด็จ (รับใช้), พรหมณ์ และคหบดี, ขวานิคมนและชนบท, สมณพราหมณ์, สัตว์จำพวกเนื้อและนกโดยธรรม
- 3) ห้ามไม่ให้ทำผิดแบบแผน (จารีตประเพณี)
- 4) สงเคราะห์ผู้คนที่ขาดทุนทรัพย์
- 5) ให้เข้าหาสมณพราหมณ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ

คำสอนในจกักรัตนสูตรนี้ แสดงให้เห็นว่าพระพุทธองค์ทรงเห็นว่า ลำพังการรักษาความสงบของสังคมอันเป็นหน้าที่ของมหาชนสมมติ ซึ่งปรากฏในอัครกัณฐสูตรนั้นไม่เพียงพอเพราะในที่สุดจะรักษาความสงบนั้นไว้ไม่ได้ ต้องทำหน้าที่ทำนุบำรุงประชาชนมิได้อดอยากเรื่องการเลี้ยงชีพหรือเศรษฐกิจเป็นเรื่องหลักที่ผู้ปกครองจะต้องจัดการให้ดี

ในความเป็นจริงแล้ว ในเรื่องของความเสื่อมแห่งรัฐในทำนองนั้นนั้น โสกราตีส ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับรัฐหรือสังคมการเมืองที่ดีที่ไม่ยุติธรรมถึง 4 รูปแบบ ซึ่งเป็นการค่อยๆ เสื่อมลงเรื่อยๆ (gradual degeneration) ของรัฐที่ยุติธรรมและคนที่ยุติธรรม และซุซิปรา ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า นครรัฐหรืออาณาจักรที่ยุติธรรมจะเสื่อมลงสืบเนื่องมาจากความเสื่อมโทรมตกต่ำ (decay) เป็นชะตากรรมหรือวิถีสงสารของสรรพสิ่งอันเป็นอมตะเป็นนิรันดร์ทั้งหลายทั้งปวง แต่เหตุผลเฉพาะของความเสื่อมโทรมเช่นนั้น ก็มีอาจอธิบายให้ทราบแน่ชัดได้เพียงแต่จะสามารถแสดงให้เห็นเป็นความเชื่อถือในรูปของจำนวนเชิงเรขาคณิต (ซุซิปรา, 2531: 60)

สรุปได้ว่าพระสูตรนี้ เป็นพระสูตรที่ว่าด้วยอุดมคติรัฐ ตามแนวพุทธซึ่งผู้นำรัฐไหนปฏิบัติตามได้ดังนี้ย่อมเป็นจักรพรรดิได้ คือ (1) เป็นผู้ทรงธรรม (2) มีรัตน 7 ประการ (3) รักษาจารีตประเพณีที่ดีงาม (4) มีสังคหวัตถุ 4 ประการ (5) หมั่นตรวจตรา, ป้องกัน รักษาอาณาประชาราษฎร์ ธรรมทั้ง 5 ข้อนี้ ผู้นำเมื่อปฏิบัติแล้วจึงจะถือว่าเป็นอุดมบุรุษ ส่วนระบอบการปกครองบ้านเมืองก็จะเป็นอุดมรัฐไปด้วย หากดูตามพระสูตรนี้แล้ว ผู้นำเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ คือต้องเป็นผู้ปฏิบัติตามธรรมเท่านั้น แต่ถ้าระบอบการปกครองเป็นแบบจักรพรรดิ ก็ไม่แน่ว่าผู้นำจะต้องเป็นพระเจ้าจักรพรรดิหรือไม่อย่างไร

6. สรุป

รูปแบบการปกครองที่พระพุทธเจ้าทรงแบ่งประเภทการใช้อำนาจในการปกครองไว้ 3 ประเภท คือ (1) อัตตาธิปไตย คือการถือตนเป็นใหญ่ การยึดถือความคิดของตนเองเป็นศูนย์กลาง และต้องการให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องรอบข้างเชื่อถือและทำตามความคิดแห่งตน (2) โลกาธิปไตย คือการถือโลกเป็นใหญ่ ผู้ที่ยึดถือแนวคิดนี้จะเห็นด้วยและคล้อยตามกระแสแห่งโลกเป็นหลัก (3) ธรรมาธิปไตย คือการถือธรรมะ คือ ความดีงาม ถูกต้องเป็นใหญ่

อำนาจการปกครองแนวพุทธ สามารถพิจารณาใน 3 ด้าน คือ (1) อำนาจนิตินิบัญญัติ พระพุทธองค์ทรงบัญญัติพระวินัย เพื่อสังคมสงฆ์โดยเฉพาะและมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ จะนำมาใช้เป็นกฎหมายของสังคมทั่วไปไม่ได้ ยิ่งสังคมที่สลับซับซ้อนและกว้างขวางอย่างในปัจจุบันยิ่งใช้ไม่ได้ หากจะนำมาใช้ก็จะต้องตีความหลักการและเจตนารมณ์ขึ้นใหม่เป็นการเฉพาะ (2) อำนาจบริหาร พระพุทธองค์ให้ยึดธรรมเป็นหลักในการบริหาร (3) อำนาจตุลาการ ในพระพุทธศาสนานั้นมีลักษณะเป็นการรักษาระเบียบและสังคมของสงฆ์มากกว่าที่จะเน้นที่ตัวบุคคล

อัครคัมภีร์เป็นสูตรที่ว่าด้วยการกำเนิดแห่งรัฐ ที่พระพุทธเจ้าทรงได้ชี้ให้เห็นถึงจุดเริ่มต้นและพัฒนาการ จากสัตว์ผู้ประเสริฐจากอาภิสรรพหมีสู่สามัญด้วยกระบวนการของการกระทำที่ลองผิดลองถูกด้วยอำนาจของกิเลส ในที่สุดก็พัฒนาเป็นบ้านเรือน ชุมชน เมือง จนมีรูปแบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และพระสูตรนี้เองเป็นการล้มล้างความเชื่อในระบอบวรรณของศาสนาพราหมณ์ที่มีมาก่อนพุทธกาล จักกวัตติสูตร เป็นสูตรที่ว่าด้วยอุดมรัฐตามแนวพุทธซึ่งผู้นำรัฐไหนปฏิบัติตามได้ ย่อมเป็นจักรพรรดิได้ จึงจะถือว่าเป็นอุดมบุรุษ ผู้นำเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ คือต้องเป็นผู้ปฏิบัติตามธรรมเท่านั้น

การปกครองเป็นแนวคิดที่นำไปสู่ทางปฏิบัติทุกขั้นตอนของการปฏิบัติต้องอาศัยความสามารถเฉพาะตัวของผู้บริหารเข้าช่วย ซึ่งถือว่าเป็นศิลปะของผู้บริหาร ซึ่งแต่ละคนย่อมมีศิลปะที่แตกต่างกัน ถ้าผู้ปกครองมีความสามารถเฉพาะตัวสูงรู้จักใช้ศิลปะในการปกครองทั้งในแง่ของการใช้อำนาจ การใช้หลักมนุษย การใช้ความร่วมมือและมีคุณธรรม ย่อมมีส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้นักปกครองประสบความสำเร็จได้

7. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- ชุมพร สังขปริชา. (2531). *ปรัชญาและทฤษฎีการเมืองว่าด้วยธรรมชาติมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทวี ผลสมภพ. (2534). *ปัญหาปรัชญาในการเมืองของโลกตะวันออก*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปริชา ช้างขวัญยืน. (2538). *ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2540). *ทรรศนะทางการเมืองของพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สามัคคีสาส์น จำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัชร ไซยสาร. (2545). *การเมืองภาคประชาชน*. กรุงเทพมหานคร: หจก. วี.เจ. พรินต์ติ้ง.

ภาษาอังกฤษ

- Chaisarn W.. (2545). *Civic Politics*. Bangkok: V.J. Printing Ltd. Partnership.
- _____. (2540 B.E.). *Political Perspectives in Buddhism*. Bangkok: Samakkeesarn Co. Ltd.
- Changkhwanyuen P.. (2538 B.E.). *Political Thought in Tipitaka*. Bangkok: Chulalongkorn University.

- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2539). *Tipitaka in Thai MahachulaLongkornrajavidyalaya Volume*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Phradhammapitaka (P.A. Payutto). (2543). *Dictionary of Buddhism*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Phonsompob T.. (2534). *Problem of Eastern Political Philosophy*. Bangkok: Ramkham haeng University.
- Sanghaphrecha C.. (2531). *Political Philosophy and Theory on Human Nature*. Bangkok: Thammasat University.

การรับรู้เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร

Perception of the Bun Bangfai Festival in Yasothon Province

พิกุล มีมานะ

Pikul Meemana

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University RoiEt Buddhist college

สัญญา เคนาภูมิ

Sanya Kenaphoom

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Maha Sarakham University

สนุก สิงห์มาตร

Sanook Singmart

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University RoiEt Buddhist college

Email: chokooooon@gmail.com

(Received: April 2, 2022/ Revised: July 10, 2023/ Accepted: December 25, 2023)

บทคัดย่อ

งานบุญบั้งไฟถือเป็นงานประเพณีประจำปีที่สำคัญของชาวอีสาน ประเพณีบุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธรเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมหรือทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดที่โด่งดังเป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศและทั่วโลก มีความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาพระยาแถนที่มีหน้าที่คอยดูแลให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการเพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร 3) เพื่อศึกษาความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร 4) เพื่อศึกษาแนวทางการการส่งเสริมสนับสนุนการนำทุนทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธรมาสรางคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ สร้างแหล่งอาชีพและรายได้ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่น และ 5) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่จังหวัดยโสธร จำนวน 538,411 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 450 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามและกิจกรรมการจัดเวทีเสวนาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 ท่าน ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนในจังหวัดยโสธรมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร มีค่าเฉลี่ยที่ระดับมากทุกด้าน ($\bar{x} = 4.17$, S.D. = 0.65) ข้อเสนอแนะและแนวทางการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชนท้องถิ่นประกอบด้วย 4 ประเด็น ดังนี้ 1) ด้านวัตถุทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นกับบุญบั้งไฟ ได้แก่ ตัวบั้งไฟ การเฝ้าบั้งไฟและกิจกรรม 2) ภาคประชาชนต้องมีความสามัคคี 3) ภาครัฐต้องให้การสนับสนุน 4) ระบบหรือกลไกการจัดการ ซึ่งอาจแบ่งได้ 2 ประการต่อไปคือ 1) ยกเลิกประกาศจังหวัด และ 2) ควรจัดทำแผนแม่บทโดยสภาวัฒนธรรมต้องมีแนวทางในการยกระดับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ

คำสำคัญ : การรับรู้; งานประเพณี; บุญบั้งไฟ

Abstract

The Bun Bangfai Festival is therefore considered an important annual tradition of the Isan people. The Bun Bangfai Festival of Yasothon Province is considered a cultural product or cultural capital of the province that is famous throughout the country and around the world. There is a belief in the worship of Phraya Than who is responsible for making sure it rains according to the season. The objectives of this research are 1) to study perceptions about the Bun Bangfai Festival in Yasothon Province. 2) To study the satisfaction of project participants in order to create awareness about organizing the Bun Bangfai Festival in Yasothon Province. 3) To study the needs of the people regarding the organization of the Bun Bangfai Festival in Yasothon Province. 4) To study guidelines for promoting and supporting the use of cultural capital related to organizing the Bun Bangfai Festival in Yasothon Province to create social value and increase economic value create a source of career and income for people in the local community. And 5) to study suggestions regarding the organization of the Bun Bangfai Festival in Yasothon Province. The population includes 538,411 people residing in Yasothon Province, a sample group of 450 people. The research tools were a questionnaire and a discussion forum by 11 experts. The results of the research found that people in Yasothon Province have a high level of opinions regarding the organization of the Bun Bangfai Festival in Yasothon Province. Has a high average in all aspects ($\bar{x} = 4.17$, S.D. = 0.65). Suggestions and guidelines for using cultural capital to create social value and increase economic value in local communities consist of 4 issues as follows: 1) The cultural objects that occur with Bun Bangfai include the rocket itself, decorate Bangfai, and activities. 2) The public sector must have unity. 3) The government sector must provide support. 4) Management system or mechanism This can be divided into two things: 1) Cancel the provincial announcement. 2) A master plan should be prepared by the Cultural Council to include guidelines for upgrading the organization of the Bun Bangfai Festival.

Keywords: Perception; festival; Bun Bangfai Festival

1. บทนำ

บุญบั้งไฟ เป็นประเพณีหนึ่งของภาคอีสานของประเทศไทยและรวมไปถึงประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีตำนานมาจากนิทานพื้นบ้านของภาคอีสานเรื่องพญาคันคาก เรื่องผาแดงนางไอ่ ซึ่งในนิทานพื้นบ้านดังกล่าวได้กล่าวถึง การที่ชาวบ้านได้จัดงานบุญบั้งไฟขึ้นเพื่อเป็นการบูชาพญาแถน หรือ เทพวัสสกาลเทพบุตร ซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อว่า พญาแถนมีหน้าที่คอยดูแลให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล และมีความขึ้นขอบไฟเป็นอย่างมาก หากหมู่บ้านใดไม่จัดงานบุญบั้งไฟบูชา ฝนก็จะไม่ตกถูกต้องตามฤดูกาล อาจก่อให้เกิดภัยพิบัติกับหมู่บ้านได้ โดยประเพณีบุญบั้งไฟ นิยมทำกันในเดือนหก ถือเป็นประเพณีสำคัญที่จะขาดไม่ได้ เพราะตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน ชาวอีสานมีความเชื่อว่า ถ้าปีใดไม่จัดงานบุญบั้งไฟ ฟ้าฝนก็จะไม่ตกถูกต้องตามฤดูกาล เกิดความแห้งแล้ง ไม่มีน้ำทำนา แต่ถ้าปีใดจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ ฟ้าฝนก็จะตกถูกต้องตามฤดูกาล เกิดความอุดมสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัย และชาวบ้านยังมีความเชื่อว่ามีโลกมนุษย์ โลกเทวดาและโลกเทวดา มนุษย์ อยู่ใต้อิทธิพลของเทวดา การรำผีฟ้าเป็นตัวอย่างที่แสดงออกทางด้านการนับถือเทวดา และเรียกเทวดาว่า “แถน” เมื่อถือว่ามีแถนก็ถือว่า ฝน ฟ้า ลม เป็นอิทธิพลของแถน หากทำให้แถนโปรดปราน มนุษย์ก็มีความสุข ดังนั้น จึงมีพิธีบูชาแถน การจุดบั้งไฟก็อาจเป็นอีกวิธีหนึ่งที่แสดงความเคารพหรือส่งสัญญาณความรักดีไปยังแถน ชาวอีสานจำนวนมากเชื่อว่าการจุดบั้งไฟเป็นการขอฝนจากพญาแถน และมีนิทานปรัมปราเช่นนี้อยู่ทั่วไป แต่ความเชื่อนี้ยังไม่พบหลักฐานที่แน่นอน นอกจากนี้ในวรรณกรรมอีสานยังมีความเชื่ออย่างหนึ่งคือ เรื่องพญาคันคาก หรือคางคก พญาคันคากได้รับกับพญาแถนจนชนะแล้วให้พญาแถนบันดาลให้ฝนตกลงมายังโลกมนุษย์ โดยมนุษย์จะจุดบั้งไฟเป็นสัญญาณในการขอฝนจากพญาแถน (พัชรวิไล, 2556: ออนไลน์)

งานบุญบั้งไฟจึงถือเป็นงานประเพณีประจำปีที่สำคัญของชาวอีสาน พอใกล้ถึงวันงานชาวอีสานไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็จะกลับบ้านไปร่วมงานบุญบั้งไฟซึ่งเป็นงานที่สร้างความรักความสามัคคีของคนในชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างดี สำหรับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธร มีความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาพระยาแถนที่มีหน้าที่คอยดูแลให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล และมีความขึ้นขอบไฟเป็นอย่างมาก จึงได้มีการจัดงานบุญบั้งไฟบูชาทุกปีเพื่อให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล ซึ่งงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร จะจัดขึ้นในวันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ สัปดาห์ที่สองของเดือนพฤษภาคมในทุกปี โดยในงานประเพณีบุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธร ยังมีความโดดเด่นในการจัดกิจกรรมมากมายซึ่งวันแรก จะมีการประกวดกาพย์เซิ้งบั้งไฟ การประกวดกองเชียร์ การประกวดธิดาบั้งไฟ เป็นต้น เพื่อสร้างสีสันในการจัดงาน ส่วนวันที่สองจะเป็นการประกวดขบวนแห่บั้งไฟสวยงาม และบั้งไฟโบราณ ซึ่งจะมีขบวนบั้งไฟสวยงามในเขตเทศบาลเมืองยโสธร และขบวนบั้งไฟแบบโบราณพร้อมขบวนการรำเซิ้งแบบโบราณจากทั้ง 9 อำเภอของจังหวัดยโสธร เพื่อร่วมอนุรักษ์ สืบสาน สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป (วิกิพีเดีย, 2562: ออนไลน์)

ประเพณีบุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธร ถือเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมหรือทุนทางวัฒนธรรมของจังหวัดที่ทรงคุณค่า โด่งดังเป็นที่รู้จักไปทั่วประเทศและทั่วโลก เป็นผลพวงมาจากการสนับสนุนจากหลายภาคส่วนทั้งคนในชุมชนและหน่วยงานภาครัฐราชการ ภาคการท่องเที่ยว สร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนจังหวัดยโสธรในแต่ละปีอย่างมาก แต่ผู้วิจัยกลับมองเห็นว่าประเพณีบุญบั้งไฟแม้จะเป็นบุญประจำปีที่ยิ่งใหญ่ชวนให้ผู้คนอยากเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีและสร้างรายได้ให้กับชุมชนชาวยโสธรดังกล่าวก็จริง แต่ประเพณีบุญบั้งไฟนี้จะเป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงเทศกาลก่อนการเพาะปลูกหรือก่อนฤดูทำนาเท่านั้น ปัจจุบันนโยบายรัฐบาลก็มีข้อกำหนดให้จัดประเพณีขึ้นได้เพียงเดือนเดียวเท่านั้น จะเห็นได้ว่าเมื่อถึงเทศกาลประเพณีบุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธร จะมีนักท่องเที่ยวจากทั่วสารทิศเดินทางมาในพื้นที่จังหวัดยโสธร ทำให้เกิดการกระตุ้นการท่องเที่ยวได้

อย่างดี เศรษฐกิจในจังหวัดได้รับผลในทางที่ดี เกิดการจับจ่ายใช้สอยอย่างคึกคัก แต่เมื่อผ่านพ้นเทศกาลท่องเที่ยว ประเพณีบุญบั้งไฟ จังหวัดยโสธรก็จะกลับสู่สภาวะการเดิม คือความซบเซาของเศรษฐกิจ ถึงแม้จังหวัดจะพยายาม กระตุ้นการท่องเที่ยว พยายามจะสร้างแลนด์มาร์คเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวดังที่กล่าวข้างต้น ก็ไม่เพียงพอที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเมื่อมาถึงจังหวัดยโสธรแล้วดึงดูดให้นักท่องเที่ยวอยู่พักค้างแรมในพื้นที่จังหวัดยโสธรได้ นั่นเป็นเหตุผลที่ควรจะมีการศึกษาถึงการหาแนวทางที่จะยกระดับวัฒนธรรมการท่องเที่ยวโดยใช้วัฒนธรรมที่โดดเด่นของจังหวัดมาพัฒนาศักยภาพเพื่อยกระดับสินค้าทางวัฒนธรรมบุญบั้งไฟให้เกิดประโยชน์ในเชิงการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจของคนในชุมชนได้แบบยั่งยืนและสง่างาม กล่าวคือสามารถสร้างสินค้าทางวัฒนธรรมหรือทุนวัฒนธรรมบุญบั้งไฟนี้ให้กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่สามารถส่งเสริมเศรษฐกิจให้กับผู้คนในจังหวัดยโสธรได้อย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกวัน

ในปัจจุบันที่การท่องเที่ยวนั้นเป็นประเด็นยุทธศาสตร์หนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ที่การท่องเที่ยวถูกบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ อันว่าด้วยการพัฒนาในมิติสังคมที่เน้นการสร้างคุณธรรม จริยธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ที่เชื่อมโยงไปสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ที่ได้มุ่งเน้นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมให้มีการผลิตสินค้าและบริการโดยอาศัยความได้เปรียบเชิงเทียบ โดยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อาทิเช่น ประวัติศาสตร์ ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ผสมผสานกับความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และระดับเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าและบริการ รวมทั้งสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยสินค้าและบริการเชิงสร้างสรรค์เหล่านั้นมีลักษณะเด่นรวมกันคือ มีความเป็นเอกลักษณ์ ยากต่อการลอกเลียนแบบ และมักนำเสนอขายต่อนักท่องเที่ยวได้ราคา จึงนับเป็นโอกาสอันดีในการส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หรือ Creative tourism ให้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวไทยต่อไปได้อย่างยั่งยืน (ศลิษา อีรณานนท์ และ ประกาศิต โสภณจรัสกุล, 2559: 206-215) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ผ่านมาผู้ประกอบการทั้งที่เป็นตัวแทนท่องเที่ยวหรือผู้ให้บริการนำเที่ยว และสถาบันสนับสนุนการท่องเที่ยวได้พยายามคิดค้นรูปแบบทางธุรกิจท่องเที่ยวใหม่ๆ เช่น ผู้ให้บริการด้านที่พักมีการใช้กลยุทธ์การต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติด้วยการแสดงการละเล่นพื้นบ้านและดนตรีไทยผู้ให้บริการนำเที่ยวได้ใช้กลยุทธ์การบรรจุการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในรายการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มมูลค่า/คุณค่า (วรวิทย์ อวิรุทธวรกุล, 2553: 21)

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยโสธร ร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดยโสธร จึงได้เล็งเห็นความสำคัญในประเพณีอันยิ่งใหญ่ของพี่น้องประชาชนในจังหวัดยโสธรจึงได้จัดทำโครงการจัดประชุมเพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เพื่อเป็นการอนุรักษ์ สืบสาน สืบทอด ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่อย่างยั่งยืน รวมทั้งเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร และเป็นการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ สร้างแหล่งอาชีพและรายได้ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนสืบไป จึงได้ให้ความไว้วางใจมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามให้ทำการศึกษาวิจัยถึงการรับรู้เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงเป็นโอกาสอันดีที่จะทำการศึกษาวิจัยถึงการสร้างแนวทางการรับรู้ตลอดทั้งแนวทางการยกระดับสินค้าทางวัฒนธรรมบุญบั้งไฟนี้เพื่อตอบสนองและส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชนได้สร้างสรรค์และยั่งยืนต่อพี่น้องประชาชนของจังหวัดยโสธรและประชาชนทั่วไป ได้สัมผัสและชื่นชมความยิ่งใหญ่ของประเพณีงานบุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธรและไม่อยากให้เป็นเพียงประเพณีที่เกิดขึ้นใน

เฉพาะเทศกาลเพาะปลูกฤดูกาลเดียวเท่านั้น แต่ควรยกระดับสินค้าทางวัฒนธรรมบุญบั้งไฟให้เป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนอย่างสร้างสรรค์ ยั่งยืน สร้างความผาสุกให้กับคนในชุมชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมเอง จึงมีความเห็นควรเน้นย้ำอีกครั้งว่ามีความจำเป็นต้องศึกษาวิจัยถึงแนวการสร้างแนวทางการรับรู้ตลอดทั้งแนวทางการยกระดับสินค้าทางวัฒนธรรมบุญบั้งไฟ ว่าเป็นอย่างไรบ้าง ความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคใดหรือไม่ ตลอดจนเพื่อนำผลการศึกษาเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปสู่การปฏิบัติได้จริงในอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร
- 2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการเพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร
- 2.3 เพื่อศึกษาความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร
- 2.4 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนการนำทุนทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธรมาสรางคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ สร้างแหล่งอาชีพและรายได้ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่น
- 2.5 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย “การรับรู้เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร” คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ไว้ดังนี้

- 3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้กำหนดตัวแปรไว้ดังนี้
 - 1) ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบไปด้วย (1) เพศ (2) อายุ (3) ระดับการศึกษา (4) อาชีพ (5) รายได้ต่อเดือน (6) รายจ่ายต่อเดือน (7) ตำแหน่งหน้าที่ (8) ภูมิลำเนา
 - 2) ตัวแปรตาม คือ การรับรู้เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร ประกอบด้วย
 - 2.1) ด้านความรู้ความเข้าใจในงานประเพณีบุญบั้งไฟ
 - 2.2) ด้านทัศนคติต่องานประเพณีบุญบั้งไฟ
 - 2.3) ด้านความต้องการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ
- 3.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1) ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่เป็นทั้งเด็ก เยาวชน ประชาชน และเครือข่ายทางวัฒนธรรมที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่จังหวัดยโสธร ในปี พ.ศ. 2562 จำนวน 538,411 คน
 - 2) กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการคำนวณจากสูตรคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน (Taro Yamane, 1973: 727-728) ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 450 ตัวอย่าง ซึ่งจะทำให้ผลการศึกษา มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น
- 3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

สิงหาคม- กันยายน พ.ศ. 2563

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการรับรู้เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการจัดเวทีเสวนาภายใต้โครงการจัดการประชุมสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร พร้อมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะและแนวทางการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชนท้องถิ่น แบ่งออกได้เป็น 5 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ (1) เพศ (2) อายุ (3) ระดับการศึกษา (4) อาชีพ (5) รายได้ต่อเดือน (6) รายจ่ายต่อเดือน (7) ตำแหน่งหน้าที่ และ (8) ภูมิลำเนา เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการรับรู้เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร

3.5 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้า เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตของเนื้อหาในการวิจัย และขอบเขตเนื้อหาของแบบสอบถาม

2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบเครื่องมือที่เหมาะสมในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3) จัดทำเครื่องมือในการวิจัยแล้วนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของการวิจัย เสนอที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อปรับปรุงแก้ไขความเที่ยงตรงทั้งด้านโครงสร้าง ด้านเนื้อหา และสำนวนภาษา

4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงจากที่ปรึกษาตรวจสอบแล้ว มาดำเนินการจัดพิมพ์และนำไปใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประสานขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่การวิจัย

2) ทำการตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนว่ามีความสมบูรณ์ กล่าวคือ ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบข้อคำถามครบถ้วนหรือไม่ โดยหากแบบสอบถามฉบับใดไม่สมบูรณ์ก็จะนำฉบับใหม่ไปแจกเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างตอบให้สมบูรณ์ครบทุกข้อ จนได้แบบสอบถามครบถ้วนสมบูรณ์ จำนวน 450 ฉบับ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage)

2) ข้อมูลระดับความคิดเห็นด้านต่างๆด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อวิเคราะห์ตัวแปร

4. ผลการวิจัย

4.1 คุณสมบัติทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 63.56 อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21 - 40 ปี จำนวน 380 คน คิดเป็นร้อยละ 33.00 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 37.33 อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 287 คน คิดเป็นร้อยละ 63.78 รายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปีระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 55.78 รายจ่ายของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายจ่าย จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 ตำแหน่งหน้าที่ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไป จำนวน 202 คน คิดเป็นร้อยละ 44.89 และภูมิลำเนาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 259 คน คิดเป็นร้อยละ 57.56

4.2 ผลการสำรวจข้อมูล

4.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับโดยรวมการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร ระดับการรับรู้เกี่ยวกับการการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร มีค่าเฉลี่ยที่ระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.17, S.D. = 0.65)

4.2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการรับรู้เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟรายด้านและรายข้อ โดยแยกได้ดังต่อไปนี้

1) ด้านความรู้ความเข้าใจพบว่า ประชาชนจังหวัดยโสธรมีระดับความคิดเห็นด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยที่ระดับ ($\bar{x}$ = 4.18, S.D. = 0.61)

2) ด้านทัศนคติต่อการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟพบว่า ประชาชนจังหวัดยโสธรมีระดับทัศนคติต่อการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร โดยพิจารณาเป็นรายด้านและรายข้อ พบว่า โดยรวมค่าเฉลี่ยทัศนคติต่อการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ระดับ ($\bar{x}$ = 4.18, S.D. = 0.64)

3) ด้านความต้องการเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟพบว่า ประชาชนจังหวัดยโสธรมีระดับความต้องการการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร โดยพิจารณาเป็นรายด้าน ได้ดังนี้ โดยรวมประชาชนมีความคิดเห็นความต้องการการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ระดับ ($\bar{x}$ = 4.15, S.D. = 0.69)

4) ด้านความพึงพอใจต่อการจัดโครงการจัดประชุมเพื่อสร้างการรับรู้พบว่าประชาชนมีความพึงพอใจต่อการจัดโครงการจัดประชุมเพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร มีค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อชื่อโครงการ ความพึงพอใจต่อเนื้อหา/วิทยากรและความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดโครงการที่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ระดับ ($\bar{x}$ = 4.04, S.D. = 0.72)

5) แนวทางการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชนท้องถิ่น พบว่า แนวทางการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจใน

ชุมชนท้องถิ่นประกอบด้วยประเด็นหลัก 4 ประเด็น ดังนี้ 1. ประเด็นด้านวัตถุทางวัฒนธรรม ที่เกิดขึ้นกับบุญบั้งไฟแบ่งเป็นตัวบั้งไฟ การเอ็งไฟ กิจกรรมที่เกี่ยวกับ เช่น การฟ้อน กิจกรรมที่ส่งเสริมความเชื่อ ที่สร้างคุณค่า สร้างศรัทธา ต่อผู้คน เช่น ความเชื่ออาจุอยู่ในรูปพญาแถนที่เป็นกายเทวดาเพื่อเป็นที่เคารพสักการะ 2. ประเด็นภาคประชาชน ต้องมีความสมัครสมาน สามัคคี 3. ประเด็นภาครัฐต้องคอยสนับสนุน ส่งเสริมภาคประชาชน กำกับดูแล 4. ประเด็นที่เป็นระบบหรือกลไกการจัดการ ซึ่งอาจแบ่งได้ 2 ประการต่อไปคือ (1) ยกเลิกประกาศจังหวัด และ (2) ควรจัดทำแผนแม่บทโดยสภาวัฒนธรรมจะมีแนวทางในการจัดการยกระดับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟพัฒนาสู่การเป็นวัฒนธรรมส่งออกในระดับชาติหรือระดับโลก

5. อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องการรับรู้เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร นั้นมีผลการวิจัยพบว่า ระดับการรับรู้เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร มีค่าเฉลี่ยที่ระดับน้อย ($\bar{x} = 2.17$, S.D. = 0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏว่า อยู่ในระดับมากที่สุดด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ อันดับแรกคือ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร มีค่าเฉลี่ยที่ระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$, S.D. = 0.61) รองลงมาคือ ทักษะติดต่อการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธรมีค่าเฉลี่ยที่ระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$, S.D. = 0.64) ด้านที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ความต้องการในการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธรมีค่าเฉลี่ยที่ระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.69) ที่เป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในจังหวัดยโสธรส่วนใหญ่แล้วมีการรับรู้ในการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟโดยเฉพาะด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร มีค่าเฉลี่ยที่ระดับมากเป็นอันดับแรกอาจเป็นเพราะประเพณีบุญบั้งไฟนั้นเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาเป็นระยะเวลานานจึงทำให้คนได้มีความรู้เกี่ยวกับประเพณีนี้เป็นอย่างดีซึ่งอาจรวมไปถึงเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องต่อวิถีชีวิต การประกอบอาชีพของผู้คนตามความเชื่อในการดำรงชีวิตว่าหากปีใดที่ทำการจุดบั้งไฟเพื่อบูชาพญาแถนจะทำให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ส่วนด้านทักษะติดต่อประเพณีบุญบั้งไฟนั้น พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$, S.D. = 0.64) เช่นเดียวกัน ที่เป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า ประชาชนชาวยโสธรมีแนวความคิดเห็น, ความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อสิ่งต่างๆ รวมทั้งตนเอง โดยมีเหตุผลประกอบในที่ติดต่อการจัดงานบุญประเพณีบุญบั้งไฟอาจเพราะเชื่อว่ามีความค่าทางวัฒนธรรมและการจัดงานบุญประเพณีบุญบั้งไฟจะสามารถจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมทั้งการจัดงานบุญประเพณีบุญบั้งไฟสามารถถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิต ในอดีตได้อย่างสมบูรณ์การจัดงานบุญประเพณีบุญบั้งไฟจะทำให้เกิดความเข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณีได้มากขึ้นการจัดงานบุญประเพณีบุญบั้งไฟถือว่าเป็นการรำลึกเชิงถวิลหาอดีตมาจนปัจจุบัน ในส่วนด้านความต้องการเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร พบว่า มีค่าเฉลี่ยที่ระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.69) เช่นเดียวกัน ที่เป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า ประชาชนชาวยโสธรมีความต้องการเป็นผู้กำหนดการจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยตนเอง ภาครัฐการเพียงฝ่ายสนับสนุนเท่านั้นจังหวัดยโสธรควรจัดงานบุญบั้งไฟเป็นไปตามแบบเดิมที่เคยจัดมาในอดีต รวมไปถึงจังหวัดยโสธรควรมีพิพิธภัณฑ์มีชีวิตเกี่ยวกับบุญบั้งไฟเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด ถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยคนยโสธรการจัดงานบุญบั้งไฟเป็นตอบสนองทางเศรษฐกิจให้กับคนในจังหวัดยโสธรความต้องการของคนยโสธรเป็นผู้กำหนดการจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยตนเอง เช่นต้องการยกเลิกประกาศจังหวัดยโสธรเรื่อง เรื่อง มาตรการป้องกันและรักษาความปลอดภัย และการดูแลความสงบเรียบร้อยของประชาชนในการจุดและปล่อยหรือกระทำการอย่างใดเพื่อให้บั้งไฟ ทะลุหรือวัสดุที่คล้ายคลึงกันขึ้นสู่อากาศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟเป็นอย่างมากนั้นเอง

ในส่วนข้อเสนอแนะจากการวิจัยในการพัฒนาแนวทางการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า เห็นควรยกเลิกหรือแก้ไขประกาศจังหวัดโยธธธรเรื่อง มาตรการป้องกันและรักษาความปลอดภัยและการดูแลความสงบเรียบร้อยของประชาชนในการจุดและปล่อยหรือกระทำการอย่างใดเพื่อให้บั้งไฟ ตะไลหรือวัตถุที่คล้ายคลึงกันขึ้นสู่อากาศ ส่วนสภาวัฒนธรรมและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรจัดทำแผนแม่บทแนวทางการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชนท้องถิ่น ตลอดทั้งหน่วยงานระดับจังหวัดหรือระดับกระทรวงควรมีแนวทางในการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์บั้งไฟ(พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขึ้นในจังหวัด ตลอดทั้งจัดสร้างหมู่บ้าน ชุมชนบั้งไฟขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐชนก ดวงใจ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงพาณิชย์ : กรณีศึกษาการจัดการเทศกาลและกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทยในห้างสรรพสินค้า ผลการศึกษาพบว่าห้างสรรพสินค้าจัดขึ้นเพื่ออนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมไทย และเป็นการสร้างแรงจูงใจในการเพิ่มจำนวนลูกค้า ในอนาคตควรมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้น การศึกษาและวิจัยทางวัฒนธรรมก่อนจัดงานจะเป็นผลดีต่อเทศกาลและกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทย

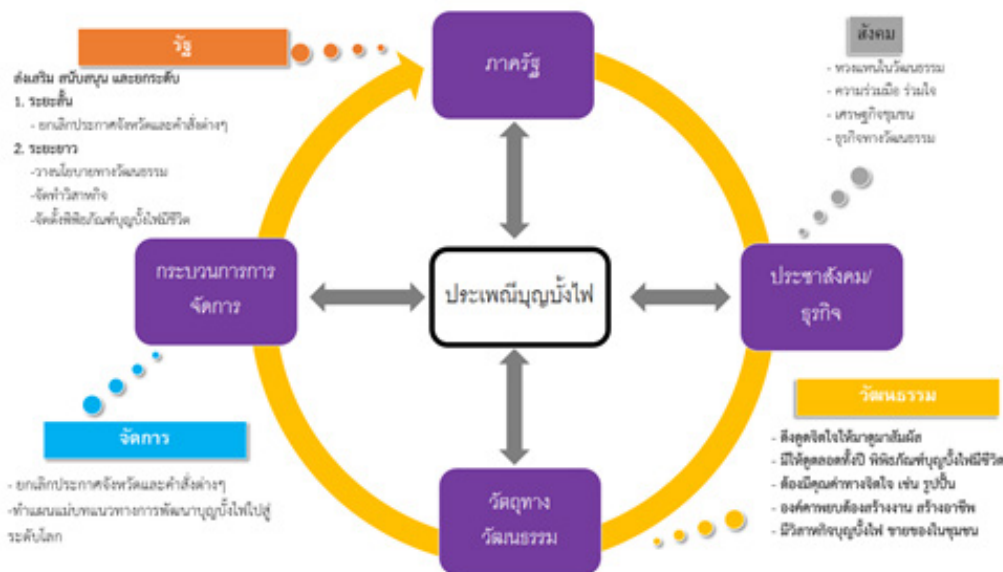
นอกจากนั้น ผลการวิจัยแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนการนำทุนทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดโยธธธมาสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ สร้างแหล่งอาชีพและรายได้ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่น : กรณีการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดโยธธธ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชนท้องถิ่น สามารถอธิบายเพิ่มเติมได้คือ ประเพณีบุญบั้งไฟถือเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าที่ทุกภาคส่วนต้องให้ความร่วมมือและเชื่อมโยงกันในการส่งเสริมให้เป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจโดยการมีมุมมองประเพณีบุญบั้งไฟกับภาคส่วนต่างออกเป็นออกเป็น 4 ภาคส่วน ได้แก่ ภาคส่วนที่ 1 มุมมองที่เป็นวัตถุประสงค์ทางวัฒนธรรม ซึ่งมีแนวทางพัฒนาวัตถุประสงค์ทางวัฒนธรรมนี้ให้สามารถดึงดูดผู้คนให้สนใจเข้ามาสัมผัส อยากดูอยากชมโดยสามารถให้ดูได้ตลอดทั้งปีไม่ใช่เฉพาะฤดูกาลเดียวต่อไปเท่านั้น ซึ่งสามารถจัดการแสดงได้ตลอดทั้งปี รวมทั้งการสร้างวัตถุประสงค์ทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าทางจิตใจ ในภาคส่วนนี้จะส่งผลดีต่อองค์ประกอบการสร้างงาน สร้างอาชีพในคนในชุมชน เช่น การสร้างวิสาหกิจชุมชนบุญบั้งไฟ การสร้างพิพิธภัณฑ์บุญบั้งไฟมีชีวิต การสร้างเทวรูปที่เกี่ยวข้องกับประเพณีบุญบั้งไฟ เป็นต้น ภาคส่วนที่ 2 มุมมองการเชื่อมโยงกับภาคประชาสังคม/ภาคธุรกิจ ด้วยการสร้างแนวร่วมการรักษาทรงวัฒนธรรมประเพณีนี้ สร้างความร่วมมือ ร่วมใจ ตลอดจนสร้างยกระดับเศรษฐกิจชุมชนอันเป็นธุรกิจทางวัฒนธรรม ภาคส่วนที่ 3 มุมมองความเชื่อมโยงประเพณีบุญบั้งไฟที่เกี่ยวกับองค์กรภาครัฐ ซึ่งองค์กรภาครัฐเองต้องเป็นหน่วยสนับสนุนแก่ภาคประชาสังคมและภาคธุรกิจ ด้วยการส่งเสริม สนับสนุน และยกระดับสินค้าทางวัฒนธรรมประเพณีนี้โดยระยะสั้นควรยกเลิกประกาศจังหวัดหรือคำสั่งต่างๆที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดงานอย่างเร่งด่วน ส่วนในระยะยาว หน่วยงานรัฐต้องวางนโยบายทางการพัฒนาสินค้าทางวัฒนธรรมประเพณีให้ประสบผลสำเร็จ ในรูปแบบต่างๆที่เกี่ยวกับประเพณีบุญบั้งไฟ ภาคส่วนที่ 4 มุมมองที่เป็นกระบวนการจัดการต่อยอดจากภาคส่วนที่สาม โดยเฉพาะส่วนที่เป็นข้อจำกัดของการจัดงาน อันประกอบไปด้วย การยกเลิกประกาศต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดงานเป็นอันดับแรก จากนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำแผนแนวทางการพัฒนาประเพณีบุญบั้งไฟจากประเทศไทยให้ยกระดับสู่สากล

สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธพร คงคาน้อย (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง นโยบายและแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติงานของสภาวัฒนธรรมในประเทศไทย สรุปได้ว่า สภาวัฒนธรรมมีปัญหาในด้านการขาดความชัดเจนและต่อเนื่องของนโยบายด้านวัฒนธรรม การขาดความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ เช่น

ชุมชน องค์การภาคเอกชน เป็นต้น การขาดการวางแผนการดำเนินงานวัฒนธรรม การขาดการบูรณาการงานวัฒนธรรมร่วมกับหน่วยงาน การขาดความรู้ของสมาชิกสภาวัฒนธรรม ในเรื่องของการบริหารงานวัฒนธรรมและองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม การขาดการประชาสัมพันธ์ งานวัฒนธรรมและการไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกสภาวัฒนธรรม พร้อมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ และคณะ (2555) วิจัยเรื่อง ประเพณีบุญบั้งไฟ : วัฒนธรรมเสี่ยงภัยในยุคสมัยใหม่ ได้อธิบายว่าผู้เขียนแบ่งออกเป็นสี่ส่วน ส่วนแรกชี้ให้เห็นว่าบุญบั้งไฟได้เปลี่ยนจากวัฒนธรรมเพื่อลดความเสี่ยงสู่การเป็นวัฒนธรรมที่สร้างความเสี่ยงได้อย่างไร ส่วนที่สอง นำเสนอการจัดการความเสี่ยงในกรณีของบุญบั้งไฟโสธรซึ่งถือเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ระดับชาติที่ถือว่า มีมาตรฐานการจัดงาน ส่วนที่สาม นำเสนอธุรกิจประกันภัยบั้งไฟซึ่งเป็นระบบการจัดการความเสี่ยงในสมัยใหม่ที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมประเพณี และส่วนที่สี่ นำเสนอการวิเคราะห์บุญบั้งไฟในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมที่กำลังสร้างและเผชิญกับความเสี่ยงในยุคโลกาภิวัตน์

6. องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “การรับรู้เกี่ยวกับการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธร” ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยการที่มุ่งศึกษาวิจัยออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถสังเคราะห์ออกมาเป็นแผนภาพผังมโนทัศน์ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชนท้องถิ่น

จากแผนภาพเกี่ยวกับแนวทางการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชนท้องถิ่น สามารถอธิบายเพิ่มเติมได้คือ ประเพณีบุญบั้งไฟถือเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าที่ทุกภาคส่วนต้องให้ความร่วมมือและเชื่อมโยงกันในการส่งเสริมให้เป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจโดยการมีมุมมองประเพณีบุญบั้งไฟกับภาคส่วนต่างออกเป็นออกเป็น 4 ภาคส่วน ได้แก่

ภาคส่วนที่ 1 มุมมองที่เป็นวิสาหกิจวัฒนธรรม ซึ่งมีแนวทางพัฒนาวิสาหกิจวัฒนธรรมนี้ให้สามารถดึงดูดผู้คนให้สนใจ เข้ามาสัมผัส อยากดูอยากชมโดยสามารถให้ดูได้ตลอดทั้งปีไม่ใช่เฉพาะฤดูกาลเดียวต่อ

ไปเท่านั้น ซึ่งสามารถจัดการแสดงได้ตลอดทั้งปี รวมทั้งการสร้างวัตถุทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อคุณค่าทางจิตใจ ในภาคส่วนนี้จะส่งผลดีต่อองค์การพหุภาคีการสร้างงาน สร้างอาชีพในคนในชุมชน เช่น การสร้างวิสาหกิจชุมชนบุญ บั้งไฟ การสร้างพิพิธภัณฑ์บุญบั้งไฟมีชีวิต การสร้างเทวรูปที่เกี่ยวข้องกับประเพณีบุญบั้งไฟ เป็นต้น

ภาคส่วนที่ 2 มุมมองการเชื่อมโยงกับภาคประชาสังคม/ภาคธุรกิจ ด้วยการสร้างแนวร่วมการรักษาวงแหวนวัฒนธรรมประเภทนี้ สร้างความร่วมมือ ร่วมใจ ตลอดจนสร้างยกระดับเศรษฐกิจชุมชนอันเป็นธุรกิจทางวัฒนธรรม

ภาคส่วนที่ 3 มุมมองความเชื่อมโยงประเพณีบุญบั้งไฟเกี่ยวกับองค์กรภาครัฐ ซึ่งองค์กรภาครัฐเองต้องเป็นหน่วยสนับสนุนแก่ภาคประชาสังคมและภาคธุรกิจ ด้วยการส่งเสริม สนับสนุนและยกระดับสินค้าทางวัฒนธรรมประเภทนี้ โดยระยะสั้นควรยกเลิกประกาศจังหวัดหรือคำสั่งต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดงานอย่างเร่งด่วน ส่วนในระยะยาว หน่วยงานรัฐต้องวางนโยบายทางการพัฒนาสินค้าทางวัฒนธรรมประเภทนี้ให้ประสบผลสำเร็จ ในรูปแบบต่างๆที่เกี่ยวข้องกับประเพณีบุญบั้งไฟ

ภาคส่วนที่ 4 มุมมองที่เป็นกระบวนการจัดการต่อยอดจากภาคส่วนที่สาม โดยเฉพาะส่วนที่เป็นข้อจำกัดของการจัดงาน อันประกอบไปด้วย การยกเลิกประกาศต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดงานเป็นอันดับแรก จากนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำแผนแนวทางการพัฒนาประเพณีบุญบั้งไฟจากประเทศไทยให้ยกระดับสู่สากล

ในการที่จะนำสินค้าทางวัฒนธรรมประเพณีบุญบั้งไฟจังหวัดยโสธรส่งเสริมให้กลายเป็นวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทางธุรกิจนั้นต้องมองวัฒนธรรมประเพณีบุญบั้งไฟที่ต้องเชื่อมโยงกับภาคส่วนต่างๆออกเป็นส่วนที่เป็นวัตถุทางวัฒนธรรม และกระบวนการจัดการทางวัฒนธรรมที่ต้องมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมต้องให้ความร่วมมือกันเพื่อส่งเสริมการสร้างสินค้าทางวัฒนธรรมให้ทรงคุณค่ายิ่งขึ้นเพื่อให้วัตถุทางวัฒนธรรมประเภทนี้เพิ่มมูลค่าทางธุรกิจมากยิ่งขึ้นอีก

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรยกเลิกหรือแก้ไขประกาศจังหวัดยโสธรเรื่อง มาตรการป้องกันและรักษาความปลอดภัย และการดูแลความสงบเรียบร้อยของประชาชนในการจุดและปล่อยหรือกระทำการอย่างใดเพื่อให้บั้งไฟ ตะไล หรือวัสดุที่คล้ายคลึงกันขึ้นสู่อากาศ เพราะจะทำให้ชุมชนสามารถจัดงานประเพณีได้แบบเดิม

2) ภาคประชาชนควรรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับบุญบั้งไฟเพื่อสร้างความเข้มแข็ง อาจอยู่ในรูปแบบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับประเพณีบุญบั้งไฟ เช่น กลุ่มผู้ประกอบการผู้ผลิตบั้งไฟ กลุ่มผู้ประกอบการค้าในงานบุญบั้งไฟ เป็นต้น

3) สภาวัฒนธรรมและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรจัดทำแผนแม่บทแนวทางการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชนท้องถิ่น

4) หน่วยงานระดับจังหวัดหรือระดับกระทรวงควรมีแนวทางในการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์บั้งไฟในรูปแบบพิพิธภัณฑ์มีชีวิต ตลอดจนทั้งสร้างหมู่บ้าน/ชุมชนบั้งไฟขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Awirutworakul W.. (2010). Cultural value and value in Thailand: herbal studies of cultural tourism. *Economic and Social Journal*. 47(4), 19-24.

Duangjai N.. (2012). Cultural resource management for commerce: a case study of Thai culture festival and events in department stores. *Parichart Journal*. 25(3), 29–38.

Kongkanoi M.. (2010). Policy and operational guidelines to support the administration of cultural councils in Thailand. *Doctoral Degree Thesis*. Graduate School: Silpakorn University.

Srisuphan P. et al.. (2012). Bun Bangfai (Rocket Festival) : The Risk Culture in Modern Era. *Journal of Liberal Arts*. 8(1), 37–63.

Teeranon S. and Sophonjaratsakul P.. (2016). Creative Tourism: The Alternative-Survival of Thai Tourism. *Pathumthani University Journal*. 8(2), 206–215.

Taro Yamane. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper. & Row.

Wilai P.. (2013). *The Bun Bang Fai Tradition*. Retrieved on 8 March 2022, from <http://jamsai987.blogspot.com/2013/09/1.html>.

Wikipedia. (2019). *Bun Bang Fai*. Retrieved on 8 March 2022, from https://en.wikipedia.org/wiki/Rocket_Festival.

การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

The academic administration by the principle of four sangahavathu for the
administrators under the office of loei primary educational service area 2

สุวนันท์ สารคำ

Suwanan Sarnkham

ประสงค์ หัสรินทร์

Prasong Hassarin

พระครูปริยัติคุณรังสี

Phrakhrupariyattikhunrangsai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: Monogamy446903@gmail.com

(Received: June 22, 2022/ Revised: December 19, 2023/ Accepted: December 19, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2. ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 320 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ 5 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เอกสาร

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ตามลำดับ
2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านสมานัตตตา ด้านอัตถจริยา ด้านทาน และด้านปิยวาจา ตามลำดับ
3. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต ๒ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความช่วยเหลือด้านการปฏิบัติงาน ส่งเสริมและสนับสนุนในการวางแผนงานวิชาการของสถานศึกษา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่พูดส่อเสียด เหน็บแนม หรือคำหยาบคาย ควรพูดชี้แจงอธิบายเหตุผล พูด “ขอบคุณ” เมื่อภารกิจที่ปฏิบัติร่วมกันสำเร็จลุล่วง ยินดีและพร้อมรับฟังปัญหาและให้คำปรึกษา พัฒนาตนเองในด้านการศึกษา ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด เข้มงวด ตรงต่อเวลา เป็นแบบอย่างที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี แนะนำ ส่งเสริมผู้ใต้บังคับบัญชาในสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีความเป็น

กลาง ยุติธรรม รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ และข้อเสนอแนะผู้ได้บังคับบัญชา

คำสำคัญ: การบริหารตามหลักสังคหวัตถุ 4; ผู้บริหารสถานศึกษา; สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the condition of academic administration of educational institute administrators; 2) to study academic administration according to the Four Sangahavatthu principles of educational institute administrators; 3) to study the academic administration guidelines according to the Four Sangahavatthu of administrators of educational institutions under the Office of Loei Primary Education Service Area 2. The sample group used in the research consisted of 320 participants and five key informants. The statistics used for data analysis were: Frequency, Percentage, Mean and Standard Deviation, together with document analysis.

The research results were as follows:

1) The educational institute administrators and teachers had overall opinions on the condition of academic administration of educational institution administrators under the Office of Loei Primary Education Service Area 2 at a high level. The highest mean value was seen in the aspect of ‘educational institutions curriculum development’ followed by ‘the development of learning processes’, ‘evaluation of academic performance’, ‘education supervision and media development’, and ‘innovation and educational technology’.

2) The educational institute administrators and teachers had overall opinions on academic administration according to the Four Sangahavatthu principles of educational institution administrators under the office of Loei Primary Education Service Area 2 at a high level. The highest mean value was seen in the aspect of Samanattata, followed by Atthacariya, Dana and Piyavaca.

3) The guidelines for academic administration according to the Four Saagahavatthu principles of educational institute administrators under the Office of Loei Primary Education Service Area 2 suggested that educational institute administrators should provide assistance in their work, promote and support in academic planning of educational institutions, have generosity, not speak sarcastic words or profanity. They should explain their reasons and say “thank you” when the joint mission has been accomplished. They should be willing and ready to listen to problems and give advice. They should have self-improvement in education and perform duties strictly, rigorously, on time and be a good role model. They should have good human relations to advise and promote subordinates in valuable things, be impartial and fair and listen to criticism and suggestions from subordinates.

Keywords : Administration by the Principle of four Sangahavathu; administrators of educational institutions; under the Education Service Area Office

1. บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานอันสำคัญในการสร้างความมั่นคง และความเจริญงอกงาม ก้าวหน้าของชาติ ดังนั้นโรงเรียนจึงนับเป็นสถาบันทางการศึกษาที่สำคัญที่สุด และครูโรงเรียนก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง การที่จะการบริหารงานวิชาการทางการศึกษาในโรงเรียนให้ดี และมีประสิทธิภาพนั้น ครูจะต้องมีความสามารถในการบริหารงานวิชาการภายในโรงเรียน ให้มีความรู้ความสามารถ โดยเฉพาะต้องเป็นครูที่มีศักยภาพ มีทักษะ มีวิสัยทัศน์ จึงจะทำให้การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างสูงสุด การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทรัพยากรพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการ มีองค์ประกอบหลัก 4 อย่าง ได้แก่ บุคลากร เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ บุคลากร ถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด เพราะบุคลากรเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการบริหาร และถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีประโยชน์อย่างมหาศาล (นิภาพร เหล่าพรมมา, 2556: 30-34) โดยภาพรวมของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 มีภารกิจจัดการศึกษาเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษา ซึ่งมีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 157 โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 133 คน ครู/บุคลากร จำนวน 1,712 คน และมีนักเรียน จำนวน 20,756 คน รวมทั้งสิ้น 22,601 คน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่อยู่ภายใต้ การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ถือว่าเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จที่ยั่งยืนต่อการปฏิบัติงาน ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง การพัฒนาองค์กรทางการศึกษา และพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้เป็นองค์กรยุคใหม่ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพิ่มสมรรถนะในการปฏิบัติงาน และกระบวนการทำงานต้องเน้นผลสัมฤทธิ์ ประสิทธิภาพ และความคุ้มค่า ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ต้องมีความเป็นมืออาชีพ มีศักยภาพ คุณภาพ และประสิทธิภาพ ซึ่งหลักธรรมที่มีความเหมาะสมกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 นั้น คือ หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมเบื้องต้นในการปกครอง และดูแลคน เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจคน และกำกับดูแลความประพฤติของผู้ปฏิบัติให้อยู่ในทำนองคลองธรรม ความถูกต้อง ความโปร่งใส เป็นบุคคลที่น่าเคารพและนำความร่วมมือมาสู่ระบบการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2, 2564: 1)

การบริหารงานวิชาการเป็นบทบาทที่สำคัญที่สุดของผู้บริหารการศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาในระดับประถมศึกษา และสิ่งสำคัญที่สุดย่อมเป็นปัจจัยด้านบุคลากร เพราะบุคลากรเป็นผู้ใช้ทรัพยากรอื่นเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรต้องพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในทัศนะของพระพุทธศาสนา ต้องเป็นคนดี และเก่งในสายตาประชาคมแล้วต้องอาศัยหลักพุทธธรรมในการสร้างคุณลักษณะให้เป็นคนดีต้นแบบที่สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียน และชุมชนสังคม โดยมีหลักธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ต้องเก่งสองอย่างพร้อมๆ กัน กล่าวคือ การเก่งคน ประยุกต์ใช้กับภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสาร เพื่อก่อเกิดกันของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ควรยึดหลักธรรมนี้เพื่อการครองใจคน ด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 สถานศึกษานับเป็นสถาบันทางการศึกษาที่สำคัญสถาบันหนึ่ง ที่นโยบายของทางการศึกษาไปสู่ภาคปฏิบัติให้เกิดความสำเร็จหรือล้มเหลว ซึ่งการจัดการศึกษาในสถานศึกษาย่อมขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ งานจะดำเนินไปอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา

โดยตรง เพราะการที่จะบริหารคนอย่างมีหลักการทั้งทางโลกและทางธรรมนั้นจะได้มาซึ่งความสำเร็จของงานอย่างมีประสิทธิภาพ (พระครูไพโรจน์กิจจาทร (สกุล สุภโท), 2563: 1-13)

การนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาปรับใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยพัฒนาให้สถานศึกษามีการพัฒนาจากสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และอื่นๆ อีกนัยการ เมื่อวัตถุและวัฒนธรรมทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น การจัดทางการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน โดยนํารับการบริหารงานวิชาการ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) ทาน การให้ 2) เปยยวัชชะ ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก 3) อัถถจริยา ความประพฤติประโยชน์ และ 4) สมานัตตตา ความเป็นผู้มีตนเสมอ เข้ามาช่วยให้การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารงานวิชาการสามารถพัฒนาบุคลากรได้อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ (พระครูไพโรจน์กิจจาทร (สกุล สุภโท), 2563: 1-13) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของ พระมหาวิฑูรย์ ธมฺมวฑฺฒโน ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอยางสีสุราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2 ผลการศึกษาพบว่า สังคหวัตถุ 4 นำมาใช้ส่งเสริมสนับสนุนการให้โอกาสการมอบหมายงาน การตัดสินใจ การสั่งการและการดำเนินการในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะด้านการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 ในขอบข่ายการบริหารงานบุคคล 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนบุคลากร 2) ด้านการสรรหาบุคลากร 3) ด้านการปฏิบัติงานบุคลากร และ 4) ด้านการธำรงรักษาบุคลากร จึงเห็นได้ว่า สังคหวัตถุ 4 สามารถนำมาปรับใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาได้ (พระมหาวิฑูรย์ ธมฺมวฑฺฒโน, 2557: 1-14)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ได้มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาที่ก้าวหน้า มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

2.2 เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

2.3 เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยมีการศึกษาขั้นตอนในการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 157 โรงเรียน จำนวน 1,845 คน เป็นผู้บริหาร จำนวน 133 คน ครูผู้สอน จำนวน 1,712 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครชีและมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 320 คน

2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย คือ บุคคลที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณสมบัติเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน ครูผู้สอน 2 คน ศิษยานิเทศก์ 1 คน รวมเป็นจำนวน 5 คน

ขั้นตอนที่ 2

1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ
2) ศึกษารูปแบบและโครงสร้างแบบสอบถามกับแบบสัมภาษณ์งานวิจัย เรื่องการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4

3) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ตามเอกสารเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการและการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและรูปแบบและโครงสร้างแบบสอบถามงานวิจัย ซึ่งมีลักษณะการบริหารงานบุคคลและการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) จำนวน 1 ชุด 3 ตอน

4) นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข และให้ความเห็นชอบ

5) นำเสนอแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากอาจารย์ที่ปรึกษามา ปรับปรุง แก้ไข ให้ถูกต้องสมบูรณ์แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญในการบริหารงานบุคคล และผู้เชี่ยวชาญในด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องพร้อมประเมินคุณภาพของแบบสอบถามเพื่อหาค่า (IOC : Index of objective congruence)

6) นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามผลการประเมินหรือตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ให้มีจำนวนข้อและเนื้อหาที่สอดคล้องตรงกับเรื่องที่ทำการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3

1) นำแบบสอบถามที่ได้ตรวจแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น

2) นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบ ความถูกต้อง และนำไปทดลองใช้แล้ว นำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยต่อไป

4. ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย เรื่องบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 สามารถสรุปออกเป็น 4 ส่วน ได้ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถาม ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำนวน 320 คน ทั้ง 157 โรงเรียน เป็นครูผู้สอน จำนวน 297 คน คิดเป็นร้อยละ 92.81 และเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 7.19 ด้านวุฒิการศึกษา มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 69.06 และมีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 30.94 และด้านประสบการณ์การทำงาน มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 72.81 และตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 27.19

4.2 สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.34) สามารถจำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.41) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.52 ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.44) และด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.44) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.58

1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษามีการวางแผนภาระงานวิชาการอย่างชัดเจน มีระเบียบ ครบถ้วน เหมาะสม ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.54) รองลงมา คือ สถานศึกษามีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.57) และผู้บริหารเป็นผู้ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาโดยให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.54) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๘ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๕๔ ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ สถานศึกษามีการรายงานผลการใช้หลักสูตรแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.66)

2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษามีการจัดทำแผนจัดการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างครบถ้วน ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.70 รองลงมา คือ สถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (อบรม, ประชุม, ศึกษาดูงาน ฯลฯ) ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.73) และสถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูทบทวนในชั้นเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้ และเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้ดีขึ้น ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.63) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ สถานศึกษามีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.72)

3) ด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษามีการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนที่เป็นปัจจุบัน ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.58) รองลงมา คือ สถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูใช้วิธีการวัดผลประเมินผลที่มีความหลากหลาย ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.55) และสถานศึกษามีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนที่เป็นมาตรฐาน ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.76) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ สถานศึกษามีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้วิธีการวัดผลและ

ประเมินผลตามสภาพจริง ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.60)

4) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษามีการนิเทศติดตามการใช้สื่อการเรียนรู้และนำมาวางแผนเพื่อพัฒนาในปีต่อไป ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.68) รองลงมา คือ สถานศึกษามีการพัฒนาปรับปรุงสื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษาให้ทันสมัย ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.28) และสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อการเรียนรู้อย่างครบถ้วน ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.68) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ สถานศึกษามีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาอย่างเป็นระบบ ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.84)

5) ด้านการนิเทศการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ สถานศึกษามีการจัดทำโครงการนิเทศภายในโรงเรียนในแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนทุกภาคเรียน ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.53) รองลงมา คือ สถานศึกษามีการนำผลการนิเทศมาวางแผนเพื่อพัฒนางานวิชาการในปีการศึกษาต่อไป ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.61) และสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการนิเทศภายในร่วมกับสถานศึกษาอื่น ๆ ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.67 ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ สถานศึกษามีการจัดระบบการนิเทศงานวิชาการไว้อย่างชัดเจน ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.64)

4.3 การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.41) สามารถจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

1) ด้านทาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ เป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาโดยให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.50) รองลงมา คือ ส่งเสริม สนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีการพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มศักยภาพ ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.61) และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้เรียนอยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.62) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ให้กำลังใจผู้ใต้บังคับบัญชาเมื่อเกิดความทุกข์ และช่วยแนะนำแนวทางแก้ไข ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.68)

2) ด้านปิยวาจา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ เป็นผู้ส่งเสริม พูดจาอ่อนหวาน มีบุคลิกท่าทางเป็นมิตร ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.60) รองลงมา คือ พูด “ขอโทษ” เมื่อเกิดข้อผิดพลาดในการบริหารงาน ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.81) และไม่พูดส่อเสียด เหน็บแนม ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาชุ่นข้องใจ ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.69) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ พูดตักเตือนผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความจริงใจ ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.69)

3) ด้านอรรถจริยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.64) รองลงมา คือ ยินดีและพร้อมรับฟังปัญหา ให้คำปรึกษา มีการซักถามปัญหาอยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.69) และเป็นผู้พัฒนาตนเองในด้านการศึกษาเพื่อเพิ่มขีดจำกัดความสามารถด้านความรู้ ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.60) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ พัฒนตนให้เป็นผู้มีความสามารถ มีความชำนาญในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.57)

4) ด้านสมานัตตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณารายข้อ

พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ รู้จักคิด พูด ทำกิจการงาน และปฏิบัติหน้าที่ได้เหมาะสม ถูกต้องตามกาลเทศะ ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.53) รองลงมา คือ พูดชี้แจง อธิบายเหตุผลอย่างเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.59) และสามารถควบคุมอารมณ์ได้เมื่อเกิดปัญหาในขณะปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.77) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ เป็นผู้รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ และข้อเสนอแนะด้วยความเต็มใจ ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = 0.82)

4. แนวทางในการบริหารตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ดังนี้

1) ด้านทาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความช่วยเหลือด้านการปฏิบัติงาน ให้คำแนะนำ คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งเสริมและสนับสนุนในการวางแผนงานวิชาการของสถานศึกษา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และให้กำลังใจผู้ใต้บังคับบัญชา

2) ด้านปิยวาจา ผู้บริหารสถานศึกษาไม่พูดส่อเสียด เหน็บแนม หรือคำหยาบคาย ควรพูดชี้แจง อธิบายเหตุผลอย่างเหมาะสม พูด “ขอบคุณ” เมื่อภารกิจที่ปฏิบัติร่วมกันสำเร็จลุล่วง และพูดตักเตือนผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความจริงใจ

3) ด้านอัถจริยา ผู้บริหารสถานศึกษาควรยินดีและพร้อมรับฟังปัญหาและให้คำปรึกษา พัฒนาตนเองในด้านการศึกษา และให้เป็นผู้มีความสามารถ มีความชำนาญในการปฏิบัติงาน ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง และปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด เข้มงวด ตรงต่อเวลา เป็นแบบอย่างที่ดี

4) ด้านสมานัตตตา ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางตนเป็นผู้มีเหตุและผล มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี แนะนำ ส่งเสริมผู้ใต้บังคับบัญชาในสิ่งที่ประโยชน์ มีความเป็นกลาง มีความยุติธรรม รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ และข้อเสนอแนะผู้ใต้บังคับบัญชา

5. อภิปรายผล

การศึกษา เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผู้วิจัยได้นำมาประเดิมมาอภิปรายดังนี้

5.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 มีการให้โรงเรียนในได้วางแผนภารกิจงานวิชาการอย่างชัดเจน มีระเบียบ ครบถ้วน เหมาะสม มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอยู่เสมอ ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาโดยให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอนุชัชวาลย์ สิริบุญโญ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปใช้ในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนใน อำเภอหนองชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปใช้ในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอหนองชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ดังนี้ ด้านการสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง ด้านการวางแผนบุคลากร ด้านการดำรงรักษาบุคคล ด้านการ ประเมินผลงาน

ตามลำดับ

5.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านสมานัตตา ทั้งนี้เนื่องจาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ได้มีการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรรู้จักคิด พูด ทำกิจการงาน และปฏิบัติหน้าที่ได้เหมาะสม ถูกต้องตามกาลเทศะ อธิบายเหตุผลอย่างเหมาะสม สามารถควบคุมอารมณ์ได้เมื่อเกิดปัญหาในขณะปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูประภัสร์ธรรมาภิรักษ์ จันเชียด (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักปิยวาจา รองลงมา คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักอรรถจริยา และด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักทาน ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักสมานัตตตา

5.3 แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความช่วยเหลือด้านการปฏิบัติงาน ส่งเสริมและสนับสนุนในการวางแผนงานวิชาการของสถานศึกษา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่พูดส่อเสียด เหน็บแนม หรือคำหาญคาย ควรพูดชี้แจงอธิบายเหตุผล พูด “ขอบคุณ” เมื่อภารกิจที่ปฏิบัติร่วมกันสำเร็จ ลุล่วง ยินดีและพร้อมรับฟังปัญหาและให้คำปรึกษา พัฒนาตนเองในด้านการศึกษา ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด เข้มงวด ตรงต่อเวลา เป็นแบบอย่างที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี แนะนำ ส่งเสริมผู้ใต้บังคับบัญชาในสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีความเป็นกลาง ยุติธรรม รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ และข้อเสนอแนะผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุพร ศรีลานคร และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคลากรตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาข้อเสนอแนะ พบว่า ควรประชุมชี้แจงนโยบายการวางแผนการทำงานนำสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น จัดบุคลากรให้ปฏิบัติหน้าที่ให้ตรงตามความสามารถอย่างเหมาะสม และชัดเจน มีความยุติธรรมในการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน สำรองความต้องการฝึกอบรมของส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้เข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ โดยเน้นหลักสูตรที่นำมาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง จัดระบบสวัสดิการที่เหมาะสมแก่บุคลากร การตรวจสอบ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและแจ้งผลการประเมินให้ทราบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักวาล สุขไมตรี ได้ทำการศึกษา เรื่อง การบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งต้องแก้ไขที่ตัวบุคลากร ในองค์การเป็นสำคัญ ซึ่งมีอยู่ 4 ด้าน คือ 1) ด้านทาน 2) ด้านปิยวาจา 3) ด้านอรรถจริยา และ 4) ด้านสมานัตตตา โดยจะต้องบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน

6. ข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักสัจพัตถ์ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐและสถานศึกษา ควรมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการบริหารงานวิชาการตามหลักสัจพัตถ์ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา อย่างต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาการศึกษาในระดับท้องถิ่นยิ่ง ๆ ขึ้นไป

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) จากการศึกษาวิจัย พบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานวิชาการ และมีการประสานงานเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีกับสถานศึกษาอื่นอยู่เสมอ

2) จากการศึกษาวิจัย พบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักสัจพัตถ์ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักสัจพัตถ์ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านปียาจา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ควรพูดคุยเตือนผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความจริงใจ ไม่พูดคำหยาบคาย หรือใช้ถ้อยคำที่บั่นทอนกำลังใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และควรพูด “ขอบคุณ” เมื่อภารกิจที่ปฏิบัติร่วมกันสำเร็จลุล่วงด้วยดี

3) จากการศึกษาวิจัยแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักสัจพัตถ์ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้ความช่วยเหลือด้านการปฏิบัติงาน ส่งเสริมและสนับสนุนในการวางแผนงานวิชาการของสถานศึกษา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่พูดส่อเสียด เหน็บแนม หรือคำหยาบคาย ควรพูดชี้แจงอธิบายเหตุผล พูด “ขอบคุณ” เมื่อภารกิจที่ปฏิบัติร่วมกันสำเร็จลุล่วง ยินดีและพร้อมรับฟังปัญหาและให้คำปรึกษา พัฒนาตนเองในด้านการศึกษา ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด เข้มงวด ตรงต่อเวลา เป็นแบบอย่างที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี แนะนำ ส่งเสริมผู้ใต้บังคับบัญชาในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ความเป็นกลาง ยุติธรรม รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ และข้อเสนอแนะผู้ใต้บังคับบัญชา

6.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักสัจพัตถ์ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานกับการบริหารงานวิชาการตามหลักสัจพัตถ์ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

2) ควรวิจัย เรื่อง ปัจจัยส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักสัจพัตถ์ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

3) ควรวิจัยเรื่อง รูปแบบในการพัฒนาและส่งเสริมบุคลากรทางการศึกษา ตามแนวทางการ

บริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

7. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- จตุพร ศรีลานคร และคณะ. (2564). การบริหารงานบุคลากรตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*. 10(1), 2-18.
- นิภาพร เหล่าพรมมา. (2556). การบริหารบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 7 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูไพโรจน์กิจจาทร (สกุล สุภโท). (2563). การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*. 7(2), 1-13.
- พระอนุศิษฐ์ สิริบุญโญ. (2557). การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปใช้ในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอหนองชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*. 1(15), 20-24.
- พระครูประกาศธรรมมารักษ์ (จันเจียด). (2561). การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 . (6 มีนาคม 2564). *ข้อมูลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2*. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.loei2.go.th>.

ภาษาอังกฤษ

- Laopromma N.. (2013). Educational Personnel Management of Educational Administrators According to the fourSangahavatthu at the Seventh-Group Ecclesiastical. *Thesis Master of Arts degree program Department of Educational Administration*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Loei Primary Educational Service Area Office District 2. (1 June 2021). *Educational Service Area Office Information Elementary School District 2*, form <https://www.loei2.go.th>.
- Phrakhru Phairotkitchathorn (Sakul Suphatto). Development of educational institution administrators according to Sangahavathu 4 for Primary school under Bangkok. *Journal of the Education Perspective*. 7(2), 1-13.
- Phra Anusit Siripunyo. (2014). Applying the 4 Sangahavattha principles in the personnel management of school administrators in Khong Chai District, under the Kalasin Primary Educational Service Area Office 2. *Journal of Mahamakut Wittayalai University Roi Et*

Campus. 1(15), 20-24.

Phrakhru Praphat Thammaphirak (Chan Khiat). (2018). Administration of educational institutions according to the 4 Sangahavattha principles in basic educational institutions Under the Office of Chaiphum Primary Education Area 1. *Thesis Master of Arts degree program Department of Educational Administration*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Srilanakorn J.. (2021). Personnel administration according to Sangahavathu 4 principles of educational institute administrators under the Office of Non-Formal and Educational Promotion Friendly in Roi-Et Province. *Journal of Mahamakut Wittayalai University Roi Et Campus*. 10(1), 12-18.

**การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4
ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตหลักเมืองเลย
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู**
The academic administration according to the Four Iddhipāda Dhammas
of the administrators in a group of the secondary schools of Lak
Mueang Loei united campus group under the office of secondary
education service area, Loei and Longbualamphu

นฤตล มะโนศรี

Naruedon Manosri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Loei Buddhist College

E-mail: Naruedonmanosri@gmail.com

(Received: June 22, 2022/ Revised: August 1, 2023/ Accepted: August 2, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร 2) ศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงาน วิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 234 คน และกลุ่มเป้าหมายจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับโดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.895 และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมาก คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ รองลงมา ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการนิเทศการศึกษา

2. การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการบริหารงานตามหลักวิริยะ ด้านการบริหารงานตามหลักจิตตะ ด้านการบริหารงานตามหลักฉันทะ และด้านการบริหารงานตามหลักวิมังสา ตามลำดับ

3. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร ทั้ง 4 ด้าน มีดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานตามหลักฉันทะ พึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านวิชาการให้ประสบผลสำเร็จ 2) ด้านการบริหารงานตามหลักวิริยะ มุ่งมั่นที่จะดำเนินงานวิชาการด้วยความเพียรพยายามด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นจริง 3) ด้านการบริหารงานตามหลักจิตตะ มีใจจดจ่อและมีความรับผิดชอบต่อการ

ปฏิบัติหน้าที่ 4) ด้านการบริหารงานตามหลักวิมังสา ไตร่ตรองการปฏิบัติงานในด้านของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและระบบการจัดกระบวนการเรียนรู้

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ; อิทธิบาท 4; ผู้บริหาร

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the condition of academic administration of the administrators; 2) to study the academic administration according to the Four Iddhipāda Dhammas of the administrators; 3) to propose guidelines for the development of academic administration according to the Four Iddhipāda Dhammas of the administrators in a Group of the Secondary Schools of Lak Mueang Loei United Campus Group under the Office of Secondary Education Service Area, Loei and Nongbualamphu. The samples used in this research were 234 administrators and teachers and five targeted informants. The research instruments were a five-rating scale questionnaire with a reliability value of 0.895 and the interview form. The statistics used to analyze the data were: Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, and Content Analysis.

The research results were as follows:

1) The condition of academic administration of the administrators was rated at a high level. The highest mean was seen in the aspect of learning assessment and evaluation, followed by learning process development, media development, educational innovation and technology, and educational curriculum development. The lowest mean was seen in the aspect of educational supervision.

2) The academic administration, according to the Four Iddhipāda Dhammas of the administrators was overall rated at a high level. The highest mean was seen in the aspect of the administration based on Viriya, followed by the administration based on Citta, the administration based on Chanda, and the administration based on Vīmaṃsā.

3) The guidelines for the development of academic administration according to the Four Iddhipāda Dhammas of the administrators were as follows: (1) the administration based on Chanda: the administrators should be satisfied with academic performance to be successful. (2) the administration based on: they should work diligently on academic tasks focusing on school curriculum development and learning process development (3) the administration based on Citta: they should focus on responsibility for the school duties (4) the administration based on Vīmaṃsā: they should review on the school curriculum development and the learning process management system.

Keywords: academic administration; Iddhipada IV; administrators

1. บทนำ

การบริหารงานโรงเรียนนั้นประกอบด้วยงานบริหาร 5 ด้านคือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการบริหารการเงินอาคารสถานที่และ ด้านบริหารกิจการนักเรียน ซึ่งมีความสำคัญทุกด้านจะขาดด้านใดด้านหนึ่งเสียไม่ได้ แต่การที่จะบริหารโรงเรียนนั้นต้องยอมรับว่าการบริหารงานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจหลักของการบริการการศึกษาซึ่งการจัดการศึกษาของสถานศึกษาจะมีคุณภาพหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการทั้งสิ้น ซึ่งการบริหารงานวิชาการเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน งานวัดและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศการศึกษา งานวางแผนการศึกษาและงานพัฒนาบุคลากร เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (กมล ภูประเสริฐ, 2545: 6)

สภาพและปัญหาการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู มีผลรายงานวิจัยในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า มีสภาพและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน จำนวน 8 ข้อ อยู่ในระดับมาก ทั้งภาพรวมและรายด้าน ซึ่งมีบางปัญหา ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนต่ำ (ภณัฐพงศ์ พลมุขและจักรกฤษ โปตาพล, 2561: 363-375)

การบริหารงานวิชาการจึงเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของแต่ละสถานศึกษา ถ้าโรงเรียนดำเนินงานบกพร่องทางวิชาการ ก็จะสามารถพิจารณาได้ว่าโรงเรียนนั้นประสบความล้มเหลว ในทางตรงกันข้ามโรงเรียนใดที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานวิชาการ โรงเรียนก็สมควรที่จะได้รับการยกย่องยอมรับว่าเป็นโรงเรียนที่ดำเนินการทางวิชาการของโรงเรียนได้ผล ดังนั้นสิ่งที่สามารถช่วยให้การทำงานประสบผลสำเร็จได้นั้น สถานศึกษาจึงควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหลักอริยสัจ 4 มาใช้ ด้วยเหตุผลที่ว่าหลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรม ที่นำมาซึ่งความสำเร็จอย่างยั่งยืนหากผู้บริหารในสถานศึกษาสามารถนำมาบูรณาการเข้ากับงานหัวใจหลักของสถานศึกษา ซึ่งก็คืองานวิชาการ ก็จะทำให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุตามจุดประสงค์ ทั้งในระดับองค์กรและระดับชาติได้ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2555: 6)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู 5 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 4) ด้านการนิเทศการศึกษาและ 5) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารวิชาการของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

2.2 เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

2.3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบผสม (Mixed Methods Research) ทำการวิจัยผู้บริหารและครูผู้สอนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยอาศัยข้อมูลที่เป็นจำนวน (ตัวเลข) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยทำข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพมาสังเคราะห์ โดยอุปนัยวิธี และวิเคราะห์ข้อมูล แบบสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย

3.2.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ปีการศึกษา 2564 จำนวน 566 คน จากทั้งหมด 13 โรงเรียน เป็นผู้บริหารจำนวน 34 คน และครูผู้สอนจำนวน 532 คน

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 14 คน และ ครูผู้สอน จำนวน 220 คน โรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู รวมทั้งสิ้น 234 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครชีและมอร์แกน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครชีและมอร์แกน (Krejcie, R.V. & Morgan, 1970: 607-610)

3.2.3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 2 คน ครูฝ่ายวิชาการ จำนวน 2 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู รวมทั้งสิ้น 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 3 ตอน และแบบสัมภาษณ์สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 2 ตอน

3.4 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.4.1 การสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาหลักการและทฤษฎี ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัย ต่อ อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อหาค่าความสอดคล้อง (IOC) และปรับปรุงแก้ไข นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลอง จำนวน 30 คนกับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มประชากร เพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บ รวบรวมข้อมูลกับประชากร

3.4.2 การสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์หลักการ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร วิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และศึกษาวิเคราะห์รูปแบบและโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์

จากแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2554)

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ทำวิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.5.1 ขอบหนังสือจากบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เกี่ยวกับการขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

3.5.2 ส่งหนังสือพร้อมแบบสอบถามเพื่อขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัยจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

3.5.3 ส่งแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 234 ฉบับ พร้อมทั้งหนังสือขอความอนุเคราะห์/กลุ่มตัวอย่างพร้อมแบบสอบถาม

3.5.4 เก็บรวบรวมข้อมูลคืนมาได้ครบทั้ง 234 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ตามเกณฑ์ แล้วนำมาจัดกระทำข้อมูลให้มีฉบับสมบูรณ์ทุกฉบับ

3.5.5 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 2 คน ครู จำนวน 2 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู รวมทั้งสิ้น 5 คน ด้วยตัวเอง

3.5.6 ผู้วิจัยนำข้อมูลไปวิเคราะห์ตามโปรแกรมสำเร็จรูป และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบทต่อไป

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับตำแหน่ง วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน โดยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ

3.6.2 วิเคราะห์ระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.6.3 วิเคราะห์ระดับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.6.4 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ (In –Depth interview) และจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open – ended Questionnaire) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.7.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าความเที่ยงตรง (IOC: Index of Consistency)

3.7.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

4. ผลการวิจัย

4.1 การวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับ

มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80

4.2 การวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78

4.3 ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

1) แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ พึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านวิชาการให้ประสบผลสำเร็จ รู้จักการวิเคราะห์ จัดทำและนำหลักสูตรไปใช้ ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้เทคโนโลยีที่พัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีการนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบ

2) แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านวิริยะ มุ่งมั่นที่จะดำเนินงานวิชาการด้วยความเพียรพยายามด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นจริง ส่งเสริมให้ครูรู้จักใช้เทคโนโลยีและมีการวัดผลประเมินผลนักเรียนอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้มีการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้

3) แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะ มีใจจดจ่อและมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ ส่งเสริมครูให้ทุ่มเทและมีความรับผิดชอบ มุ่งพัฒนาให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ส่งเสริมด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนรู้

4) แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านวิมังสา รอบคอบไตร่ตรองการปฏิบัติงานในด้านของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและระบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีการประชุมวางแผนทบทวนด้านการนิเทศและการวัดผลประเมินผลให้เป็นระบบ

5. อภิปรายผล

สรุปผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญอภิปรายผล ดังนี้

การศึกษา เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ผู้วิจัยได้นำประเด็นมาอภิปรายดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการ

ศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการนิเทศการศึกษา โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ได้มีการส่งเสริมกำกับติดตามระบบการวัดผลและประเมินผลโรงเรียนในสังกัดอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูผู้สอนในสังกัดดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนโดยเน้นการประเมินตามสภาพจริงจากกระบวนการสภาพและผลงาน นอกจากนี้ผู้บริหารได้ติดตามให้ครูมีการสอนซ่อมเสริมและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกปีการศึกษา จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น ตามแนวทางที่กำหนดของระเบียบการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพา พรหมแย้ม (2562) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน และผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยยะสำคัญที่ระดับ 0.05

2. การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาสทวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการบริหารงานตามหลักวิริยะ ด้านบริหารงานตามหลักจิตตะ ด้านบริหารงานตามหลักฉันทะ ด้านบริหารงานตามหลักวิมังสา โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารงานตามหลักวิริยะ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูผู้สอนมีการดำเนินการตามแผนงานบริหารงานวิชาการด้วยความขยันหมั่นเพียร ให้ครูผู้สอนจัดบรรยากาศชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอนเพื่อไม่ให้มีอุปสรรคต่อผู้เรียนด้วยความเอาใจใส่ ส่งเสริมครูให้นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ในการเรียนการสอนด้วยความขยันขันแข็ง สร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลให้ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้โดยไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก และส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวัชรินทร์ ชินวโร (อิมย่อง) (2555) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า ระดับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ทั้ง 5 ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านการจัดการหลักสูตรแผนการเรียนรู้ และด้านการวัดผลประเมินผล ด้านการนิเทศ และด้านการจัดสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา สทวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู พบว่าแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาสทวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ทั้ง 4 ด้าน มีดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานตามหลักฉันทะ มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านวิชาการให้ประสบผลสำเร็จ รู้จักการวิเคราะห์ จัดทำและนำ

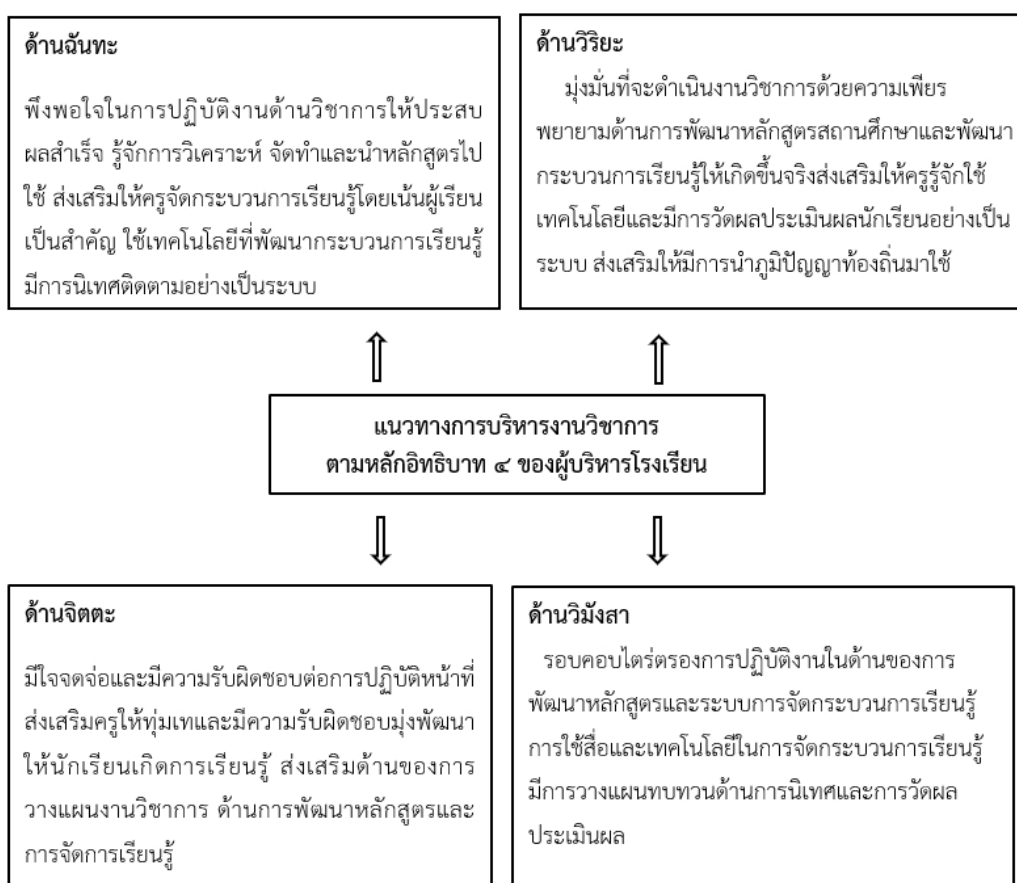
หลักสูตรไปใช้ ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้เทคโนโลยีที่พัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีการนิเทศติดตามด้วยความเอาใจใส่ ครูมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน 2) ด้านการบริหารงานตามหลักวิริยะ ตั้งมั่นที่จะดำเนินงานวิชาการด้วยความเพียรพยายามโดยเฉพาะด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นจริง มีความเพียรพยายามที่ส่งเสริมให้ครูรู้จักใช้เทคโนโลยีและวัดผลประเมินผลนักเรียนรายคนอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการบริหารงานตามหลักจิตตะ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีใจจดจ่อต่อการปฏิบัติหน้าที่ ส่งเสริมครูให้ทุ่มเทและมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ทั้งหน้าที่หลักและหน้าที่เสริม มุ่งพัฒนาให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพตามหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนรู้ พัฒนานักเรียนเป็นคนเก่ง ดี มีความสุข 4) ด้านการบริหารงานตามหลักวิมังสา มีความรอบคอบไตร่ตรองการปฏิบัติงานในด้านของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และระบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีการประชุมวางแผนทบทวนการปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการสอนของครู ทบทวนด้านการนิเทศและการวัดผลประเมินผลให้เป็นระบบและเกิดประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพราะว่า การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของแต่ละสถานศึกษา ถ้าโรงเรียนดำเนินงานบกพร่องทางวิชาการ ก็จะพิจารณาได้ว่าโรงเรียนนั้นประสบความล้มเหลว ในทางตรงกันข้ามโรงเรียนใดที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานวิชาการ โรงเรียนก็สมควรที่จะได้รับการยกย่องยอมรับว่าเป็นโรงเรียนที่ดำเนินการทางวิชาการของโรงเรียนได้ผล ดังนั้นสิ่งที่สามารถช่วยให้การทำงานประสบผลสำเร็จได้นั้น สถานศึกษาจึงควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักอิทธิบาท ๔ มาใช้ ด้วยเหตุผลที่ว่าหลักอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่นำมาซึ่งความสำเร็จอย่างยั่งยืนหากผู้บริหารในสถานศึกษาสามารถนำมาบูรณาการเข้ากับงานหัวใจหลักของสถานศึกษา ซึ่งก็คืองานวิชาการก็จะทำให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุตามจุดประสงค์ ทั้งในระดับองค์กรและระดับชาติได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ หทัย ศิริพิน (2558) ได้ทำการค้นคว้าอิสระ เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านกระทุ่มล้ม (นครราชสีมา) ผลการค้นคว้าอิสระ พบว่าด้าน 1) ด้านการพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น ควรมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ชัดเจนและสอดคล้องกับท้องถิ่น 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ควรพัฒนาเรื่องการขาดแคลนบุคลากร สื่อ อุปกรณ์ต้องพร้อม และควรพัฒนานักเรียนให้อ่านออก เขียนได้ 3) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ควรมีการจัดการอบรมให้ความรู้กับคณะครูในเรื่องของงานวิจัย 4) ด้านการจัดระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา ควรมี คู่มือปฏิบัติงานเพื่อสื่อสารให้คณะครูทุกคนเข้าใจ จัดระบบงานวิชาการให้ชัดเจน 5) ด้านการพัฒนาและใช้ สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ควรมีสื่อให้พร้อมใช้งาน และจัดหาสื่อให้ครูได้ใช้ตรงกลุ่มสาระการเรียนรู้

6. องค์ความรู้ใหม่

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาสทวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ทั้ง 4 ด้านดังนี้

- 1) ด้านฉันทะ มุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านวิชาการให้ประสบผลสำเร็จ รู้จักการวิเคราะห์ จัดทำและนำหลักสูตรไปใช้ ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2) ด้านวิริยะ ตั้งมั่นที่จะดำเนินงานวิชาการด้วยความเพียรพยายามโดยเฉพาะด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นจริง
- 3) ด้านจิตตะ ส่งเสริมครูให้ทุ่มเทและมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ทั้งหน้าที่หลักและหน้าที่เสริม มุ่งพัฒนาให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพตามหลักสูตรสถานศึกษา
- 4) ด้านวิมังสา มีความรอบคอบไตร่ตรองการปฏิบัติงานในด้านของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและระบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีการประชุมวางแผน ทบทวนการปฏิบัติงานด้านหลักสูตรและการสอนของครูอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ด้านการบริหารงานตามหลักฉันทะ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงานด้านวิชาการให้ประสบผลสำเร็จ
- 2) ด้านการบริหารงานตามหลักวิริยะ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตั้งมั่นที่จะดำเนินงานวิชาการด้วยความเพียรพยายามโดยเฉพาะด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นจริง มีความเพียรพยายามที่ส่งเสริมให้ครูรู้จักใช้เทคโนโลยี
- 3) ด้านการบริหารงานตามหลักจิตตะ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีใจจดจ่อต่อการปฏิบัติหน้าที่ส่งเสริมครูให้ทุ่มเทและมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ทั้งหน้าที่หลักและหน้าที่เสริม
- 4) ด้านการบริหารงานตามหลักวิมังสา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรอบคอบไตร่ตรองการปฏิบัติงานในด้านของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และระบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ การใช้สื่อและเทคโนโลยี มีการประชุมวางแผนทบทวนการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

7.2. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1) จากการศึกษาวิจัย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการนิเทศการศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการจัดระบบการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนของบุคลากรในสถานศึกษาสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง สร้างเสริมให้ครูได้รับการฝึกอบรมและศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มเติมสาระวิชาของตน รวมทั้งให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์การจัดนิเทศภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่น
- 2) จากการศึกษาวิจัย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท 4 ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านวิมังสา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้ครูรู้จักวิเคราะห์ไตร่ตรอง ประชุมวางแผน ถึงค่าเป้าหมายความสำเร็จในการดำเนินงานวิชาการ มีการประชุมวางแผนร่วมกันในการสรุปและประเมินผลในการใช้หลักสูตร จัดให้มีการสอนซ่อมเสริมแก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถแก่นักเรียนและส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรม สัมมนา เก็บเกี่ยวความรู้เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ
- 3) จากการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท 4 ของผู้บริหาร กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ทั้ง 4 ด้าน มีดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานตามหลักฉันทะ พึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านวิชาการให้ประสบผลสำเร็จ รู้จักการวิเคราะห์ จัดทำและนำหลักสูตรไปใช้ ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ด้านการบริหารงานตามหลักวิริยะ มุ่งมั่นที่จะดำเนินงานวิชาการด้วยความเพียรพยายามด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นจริง ส่งเสริมให้ครูรู้จักใช้เทคโนโลยีและมีการวัดผลประเมินผลนักเรียนอย่างเป็นระบบ 3) ด้านการบริหารงานตามหลักจิตตะ มีใจจดจ่อและมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ ส่งเสริมครูให้ทุ่มเทและมีความรับผิดชอบ มุ่งพัฒนาให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ 4) ด้านการบริหารงานตามหลักวิมังสา ไตร่ตรองการปฏิบัติงานในด้านของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและระบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีการประชุมวางแผนทบทวน

ด้านการนิเทศและการวัดผลประเมินผลให้เป็นระบบ

7.3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป จากการศึกษาครั้งนี้ยังมีส่วนที่ผู้วิจัยเห็นว่าควรนำประเด็นอื่นๆ มาศึกษาเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

1) ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลยหนองบัวลำภู

2) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตหลักเมืองเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลยหนองบัวลำภู

3) ควรวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 ของผู้บริหาร

8. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กมล ภูประเสริฐ. (2545). *การบริหารวิชาการในสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เมธาธิปส์จำกัด.
- ภณัฐพงศ์ พลมุข และจักรกฤษ โปตาพล. (2561). สภาพและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*. 3(3), 363-375.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้นฉบับปรับปรุง*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: บริษัท สุวีริสาส์น จำกัด.
- วัชรินทร์ ชินวโร (ยืมย่อง). (2555). การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยาบท 4 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุพา พรหมแย้ม. (2562). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางบัวทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- หทัย ศิริพิน. (2558). แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนบ้านกระทุ่มล้ม นครราชสีมา. *การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2538). *การวางแผนและจัดระบบแผนงานในโรงเรียน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เอสดีเพล

ภาษาอังกฤษ

- Boonprasert U.. (2012). *Planning and organization of school plans*. Bangkok: S Depress Printing House.
- Krejcie, R. V. & Morgan. (1970). *D. W. Determining Sample Size for Research Activities*. Educational and Psychological Measurement.

- Phooprasert K.. (2002). *Academic Administration in School 2*. Bangkok: Methithip Press.
- Phrawattcharin Chinnawaro (Yimyong). (2012). Academic administration Based on Iddhipada IV of Schools under Nakhon Si Thammarat Municipality. *A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Education in Educational Administration*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya.
- Polmook P. & Podapol J.. (2018). Conditions and problems of internal quality assurance operations of schools under the Office of Secondary Education Service Area 19. *Journal of MCU Buddhapanya Review*. 3(3), 363-376.
- Promyam Y.. (2019). Academic administration of school administrators in Bang Bua Thong District Under the Office of Nonthaburi Primary Educational Service Area 2. *A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Education in Educational Administration*. Graduate School: Rajamangala University of Technology Thanyaburi.
- Siripin H.. (2015). Guidelines for the development of academic administration at Ban Krathum Lom School (Nakhon Rat Prasit). *A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Education in Educational Administration*. Graduate School: Silapakorn University.
- Srisaard B.. (2011). *Preliminary research*. Bangkok: Suwiriyan Company Limited.

แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการ
อย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย
The Strategic Plan for Developing the Integrated Sustainable Creative
Tourism in Ubon Ratchathani, Thailand

เนียนนิภา สำเนียงเสนาะ
Niannipa Samniengsanorh
พยอม ธรรมบุตร
Payom Dhamabutra
วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา
College of Management, University of Phayao
เสรี วงษ์มณฑา
Seri Wongmonta
กาญจน์นภา พงศ์พนรัตน์
Kanapa Pongponrat
วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
College of Innovation Thammasat University
E-mail: niannipa.s@ubru.ac.th

(Received: September 29, 2022/ Revised: June 5, 2023/ Accepted: August 1, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน เพื่อวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน และประเมินผล การนำแผนวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน ไปดำเนินการ ในโครงการนำร่องของชุมชนที่เป็นกรณีศึกษา การวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน กลุ่มผู้ให้ ข้อมูลหลักจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 32 คน จากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยว วิเคราะห์ ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในกระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ดังนี้ 1) วิสัยทัศน์ ชุมชนบ้านปะอาวจะสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจ สร้างแพคเกจท่องเที่ยวทะเลลุ่มน้ำโขงเรียนรู้แหล่งหัตถกรรมการทำทองเหลืองโบราณ 2) ยุทธศาสตร์/ กลยุทธ์/โครงการ 2.1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน กลยุทธ์การใช้ ประโยชน์พื้นที่ เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ โครงการพัฒนาปรับปรุงระบบการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 2.2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น กลยุทธ์เชิงการตลาด ได้แก่ โครงการพัฒนา แผนการตลาดเชิงกลยุทธ์ของชุมชนบ้านปะอาว 2.3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาสังคม กลยุทธ์ การบริหารจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่ โครงการจัดตั้งภาคีเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านปะอาว 2.4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาจิตใจ กลยุทธ์การอนุรักษ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิตชุมชน ได้แก่ โครงการถนนวัฒนธรรมหมู่บ้านรักษาศีล 5

คำสำคัญ: แผนยุทธศาสตร์, การพัฒนา, การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการ

Abstract

This study was to make a strategic plan for developing the integrated sustainable creative tourism. The purposes of this study were to study the potentiality of integrated sustainable creative tourism; to make a strategic plan in order to develop the integrated sustainable creative tourism; and to evaluate the results from using the strategic plan to the pilot project which was the case study of the community. The study was a mixed method research. A sample was selected from 400 cases were included as a sample. The major respondents deducted from the total sampling was 32 cases from the government sectors, the private sectors, the citizens, and the tourists. Data were collected and analyzed using percentage, mean, and standard deviation. The results of the study revealed that the process of strategic developing plan for the community includes vision to create economical tourism branding for Ban Pa-ao community, and local tourism package to visit the learning center of art crafts brass in Ban Pa-ao, 1) Strategies includes 1.1) the strategy for developing the environmental sustainable conservation including to make the most of the lands, and to improve the approaching way to the tourism sites, 1.2) the strategy for developing local economics using the marketing strategy, as in the developing project for planning the strategic marketing of Ban Pa-ao, and 1.3) the strategy for developing the society including the strategy for tourism management, as in the project of forming the tourism network governance for Ban Pa-ao, and 1.4) The strategy for developing a conservative cultural tourism and mindfulness, as in the strategy for a conservative cultural tourism, local wisdom, and local lifestyle which can be seen in the project of cultural and 5 precepts adopting village.

Keywords: Strategic plan, developing, the integrated creative tourism

1. บทนำ

ประเทศไทยตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นหนึ่งในประเทศจุดหมายปลายทางทางการท่องเที่ยวโดยในปี 2562 จากการจัดอันดับเมืองทั่วโลก กรุงเทพมหานคร เมืองหลวงของประเทศไทยติดอันดับ 1 ใน 100 ของโลก ในฐานะเมืองยอดนิยมของนักท่องเที่ยวต่างชาติประเภทค้ำแรมนอกจากนี้ ประเทศไทยยังเป็นเพียงประเทศเดียวที่มีเมืองท่องเที่ยวถึง 3 เมืองที่ติดอันดับ 20 เมืองแรกในกลุ่มที่มี “นักท่องเที่ยวประเภทค้ำแรม” มากที่สุด คือ กรุงเทพมหานคร ภูเก็ต และพัทยาและมีถึง 2 เมืองที่ติดอันดับ 10 เมืองแรกที่ “นักท่องเที่ยวใช้จ่ายมากที่สุด” คือ กรุงเทพมหานคร และภูเก็ต นอกจากนี้ประเทศไทยยังความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว จึงก่อให้เกิดการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยกรมการท่องเที่ยว พบว่ามีอัตราเพิ่มขึ้นทุกปีโดยในปี พ.ศ. 2560 ที่ผ่านมามีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด 35,381,210 คน เป็นรายได้เข้าประเทศถึง 1,824,042.35 ล้านบาท (กรมการท่องเที่ยว, 2560: 63) ทรัพยากรการท่องเที่ยวของประเทศไทยถือเป็นจุดแข็งทางการท่องเที่ยวที่มีความ

หลากหลายทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม งานประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยจะมีเอกลักษณ์ที่สร้างความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ เป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยือน จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย มีอัตราเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี พ.ศ. 2561 พบว่า มีจำนวน 38.28 ล้านคน เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.54 จาก พ.ศ. 2560 ทำให้มีรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 2.01 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.63 จาก พ.ศ. 2560 (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2563: 19) ทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นที่กล่าวถึงและมีบทบาทสำคัญมาก เนื่องจากการท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมหลักอย่างหนึ่งของโลกที่เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและการสร้างงานจำนวนมาก เฉกเช่นเดียวกับที่ประเทศไทยพึ่งพิงกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง

จึงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องวางแผนพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในอนาคต เกิดผลกระทบน้อยที่สุดต่อเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ทำให้หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้นำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมาแปลงเป็นแผนพัฒนาให้สอดคล้องกับหน่วยงาน เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้ดำเนินการนำนโยบายจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มาพัฒนาปรับปรุงเป็นแผนยุทธศาสตร์และกลยุทธ์พัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2561-2564 โดยไทยเองก็ได้ใช้หลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สนับสนุนกิจกรรมด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนจนได้รับรางวัลนานาชาติ รวมถึงโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในมองโกเลีย ภายใต้กรอบความร่วมมือไตรภาคีไทย-เยอรมนี - มองโกเลีย ซึ่งเป็นหนึ่งโครงการที่ไทยได้รับคัดเลือกเป็นตัวอย่าง SDG Good Practices เมื่อเร็ว ๆ นี้ด้วย สรุปได้ว่ายุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ส่งเสริมและพัฒนาห่วงโซ่อุปทานทางการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน 2) การพัฒนาการจัดการด้านการท่องเที่ยวแบบองค์รวม 3) การยกระดับองค์กรและระบบงานสู่ความเป็นเลิศ และ 4) การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและระบบดิจิทัล (กรมการท่องเที่ยว, 2560: 68)

ในแผนพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานี (พ.ศ.2561-2564) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของการพัฒนาไว้ว่า อุบลราชธานีเมืองน่าอยู่ทันสมัย ประตูสู่การค้าการลงทุน ท่องเที่ยวหลายมิติ ตั้งอยู่กลางอุษาคเนย์ เข้าถึงสะดวก เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในโลก มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติหลากหลาย มีระบบโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว เป็นศูนย์กลางของเขตเศรษฐกิจ AEC และเป็น HUB ของการปฏิบัติจิต ฝึกสมาธิ วิปัสสนาของโลก จากวิสัยทัศน์ดังกล่าว จังหวัดอุบลราชธานียังขาดแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน เพราะมีวิสัยทัศน์เพียงพัฒนาการท่องเที่ยวหลากหลายมิติโดยเฉพาะประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 เน้นการส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความจำเป็นในการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันและในอนาคต ได้ โดยเฉพาะปี พ.ศ. 2563 ทั่วโลกและประเทศไทยได้เกิดวิกฤตการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ ดังนั้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดอุบลราชธานี จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางการท่องเที่ยวต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย

2.2 เพื่อวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนจังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย

2.3 เพื่อประเมินผลการนำแผนวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทยไปดำเนินการในโครงการนำร่องของชุมชนที่เป็นกรณีศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตของการวิจัย

3.1.1 ขอบเขตทางด้านพื้นที่ การเก็บรวบรวมข้อมูลเกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

3.1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา ศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดอุบลราชธานี ศึกษาแผนยุทธศาสตร์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดอุบลราชธานี ศึกษาการประเมินผลการนำแผนวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน จังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย ไปดำเนินการในโครงการนำร่องของชุมชนที่เป็นกรณีศึกษา

3.1.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) (McMillan and Schumacher, 1997 : 93) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 32 คน โดยจำแนกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) ภาครัฐ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์การบริหารส่วนตำบล 2) ภาคเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 3) ภาคประชาชน ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่สนใจ มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดอุบลราชธานี และ 4) นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดอุบลราชธานี

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี และนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 100,000 คน ในส่วนกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของคอกแรน (ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543: 79) จำนวน 385 คน และเพิ่มจำนวนไป 10% เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูลจึงได้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่คลาดเคลื่อนเท่ากับ 400 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นโดยใช้ผลของการวิจัยเชิงคุณภาพมาเป็นแนวทางในการกำหนดหัวข้อคำถามและตัวเลือกคำตอบเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ แรงจูงใจ สถานภาพ และรายได้ ลักษณะคำตอบเป็นตัวเลือก (Check List) คำถามเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดอุบลราชธานีทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรมรดก ทรัพยากรด้านกิจกรรม และทรัพยากรด้านบริการ โดยให้ตัดสินใจเลือกด้วยเกณฑ์การตอบ มากที่สุด-น้อยที่สุด และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการประเมินผล

แบบสอบถาม ใช้การประเมินผลแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้วิธีการแบ่งช่วงการแปรผลตามหลักของการแบ่งอัตรภาคชั้น (Class Interval) ซึ่งระดับการให้คะแนนเฉลี่ยในแต่ละระดับนั้นจะใช้สูตรการคำนวณช่วงกว้างของชั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ได้แก่ 1) การศึกษาเอกสาร เป็นการศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้และข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนนโยบายและยุทธศาสตร์ของทางภาครัฐในแง่ของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม 2) รายการที่ต้องตรวจสอบเพื่อศึกษาชุมชน (Community Study) ประกอบด้วย ข้อมูลทางกายภาพ ข้อมูลภูมิศาสตร์ ข้อมูลทางสังคม 3) รายการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource Audit) ประกอบด้วย การตรวจสอบทรัพยากรทั้ง 5 ประเภท ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติเชิงสร้างสรรค์ ทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ทรัพยากรมรดกเชิงสร้างสรรค์ ทรัพยากรด้านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ และทรัพยากรด้านบริการเชิงสร้างสรรค์ และการประเมินคุณภาพ ความโดดเด่นและอำนาจดึงดูด 4) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอผลการจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ประกอบไปด้วยประเด็นคำถามที่สำคัญ ได้แก่ 4.1) ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนที่โดดเด่นของจังหวัดอุบลราชธานี 4.2) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (SWOT/TOWS) ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี 4.3) ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี 4.4) การกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการ 5) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ผู้วิจัยดำเนินการจัดการประชุมกลุ่มย่อยจำนวน 4 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน เพื่อประชุมและให้ความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนของจังหวัดอุบลราชธานี (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555: 61)

3.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา ความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ ความชัดเจนของภาษา ความเหมาะสมของปริมาณข้อคำถาม และรูปแบบของแบบสอบถาม เมื่ออาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำ 2) ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามกับระดับความคิดเห็นต่อแผนยุทธศาสตร์ของชุมชน (Index of Item – Objective Congruence : IOC) จากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้นำมาคำนวณและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยพิจารณาเลือกข้อที่มีคะแนนระดับ 1 เท่านั้น 3) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทำการทดสอบกับกลุ่มคน 30 คน เพื่อนำคำตอบมาหาค่าความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของแบบสอบถาม และวัดความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) (สุวิมล ติรภานันท์, 2551: 35) เมื่อได้คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นแล้วหากพบว่าเท่ากับ 0.79

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้น ซึ่งประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดอุบลราชธานี คำถามเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี คำถามเกี่ยวกับศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี และคำถามเกี่ยวกับ วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี ในการสอบถามความคิดเห็น

และข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว รวมทั้งสิ้นจำนวน 400 ชุด

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล (Boonchom Srisa-ard, 2002 : 82) ได้แก่ 1) การหาค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อใช้แปลความหมายของข้อมูลพื้นฐานทั่วไป 2) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และ 3) การหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อใช้แปลความหมายความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT Analysis) ระดับศักยภาพในการพัฒนา วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี

4. ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปและแรงจูงใจของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 56.75 มีอายุระหว่าง 35-44 ปี จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 32.25 มีสถานะภาพสมรส จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 54.5 มีการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 257 คน คิดเป็นร้อยละ 64.25 ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานของรัฐ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 45.25 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ระดับ 25,001-35,000 บาท จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 36.75 ความคิดเห็นเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีจากกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านกิจกรรมของจังหวัดอุบลราชธานี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 รองลงมาคือ ด้านประเพณี เทศกาล มหกรรมของจังหวัดอุบลราชธานี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 และด้านบริการของจังหวัดอุบลราชธานี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่เป็นผู้แทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว ตลอดจนผู้วิจัยมีความเห็นร่วมกันเกี่ยวกับการประมวลภาพรวมด้วยการจับคู่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์หรือวิธีการของ การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน (TOWS Matrix) ของจังหวัดอุบลราชธานี ได้ผลดังต่อไปนี้

จุดแข็ง (S) ได้แก่ 1) อุบลราชธานีตั้งอยู่กลางศูนย์เศรษฐกิจโลก เอเชีย-แปซิฟิก 2) มีแม่น้ำโขงแม่น้ำมูล ทิวเขาภูพาน พนมดงรัก ป่าไม้ พืช สัตว์ 3) มีทรัพยากรวัฒนธรรมอีสาน ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ประเพณี 4) เป็นศูนย์รวมเศรษฐกิจและการเกษตรของอาเซียนและอินโดจีน 5) อยู่บนเส้นทางโลจิสติกส์ One Belt One Road ซึ่งเชื่อมโยงเอเชียและโลก 6) เป็นศูนย์การปฏิบัติธรรมแห่งเอเชีย เพื่อพัฒนาจิตใจและสำนึก ผิดชอบชั่วดี ศีลธรรมแก่โลก

จุดอ่อน (W) ได้แก่ 1) ขาดแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการด้านการท่องเที่ยว 2) ขาดแผนการตลาด การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 3) ขาดคณะกรรมการการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด 4) ขาดแผนการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวของจังหวัด 5) ขาดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยระบบเศรษฐกิจพอเพียง และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ระดับ SME 6) ขาดระบบสิ่งอำนวยความสะดวก ที่พักและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด

โอกาส (O) ได้แก่ 1) กระแสโลกด้านการท่องเที่ยวธรรมชาติเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเกษตรอินทรีย์ การท่องเที่ยวยั่งยืน 2) กระแสโลกด้านการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ ด้านอาหารเพื่อสุขภาพ วัฒนธรรมประเพณี เทศกาล มหกรรมดนตรี กีฬา 3) มีระบบโลจิสติกส์เชื่อมโยง ล้อ ราง เรือ อากาศ เชื่อมโยงโลกเพื่อการท่องเที่ยว

4) ระบบดิจิทัล และอินเทอร์เน็ต ทำให้พัฒนาการท่องเที่ยวทั้งออนไลน์และออฟไลน์ 5) โอกาสด้านการตลาดโลกของการท่องเที่ยว ได้แก่ ตลาดจีน อินเดีย มุสลิม และ BRICS 6) โอกาสในการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง

จุดแข็ง+โอกาส (SO) ได้แก่ SO1) สร้างแบรนด์ท่องเที่ยวธรรมชาติเชิงอนุรักษ์และเกษตรอินทรีย์ที่โดดเด่นของจังหวัดอุบลราชธานี SO2) สร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจ อุบลราชธานีประตูสู่การท่องเที่ยวซอปปิงแห่งอาเซียน SO3) สร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงสัมผัสสังคมพหุวัฒนธรรมของเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ที่หลากหลาย วิถีริมโขง ริมมูล ไร่พรมแดน SO4) สร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและศูนย์กลางการปฏิบัติธรรม ผักสดี ผักสมาธิ แหล่งเสริมสร้างสุขภาพจิตแก่ชาวโลก

จุดอ่อน+โอกาส (WO) ได้แก่ WO1) สร้างแผนยุทธศาสตร์ แผนบูรณาการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว WO2) สร้างแผนการตลาดดิจิทัลและการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ WO3) ตั้งคณะกรรมการการจัดการการท่องเที่ยว (DMO) ของจังหวัด WO4) วางแผนการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน WO5) สร้างแผนพัฒนาจังหวัดโดยมีหลักการนำทางด้วยเศรษฐกิจแนวพุทธศาสนา WO6) สร้างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยพัฒนาระบบสิ่งอำนวยความสะดวกในรูปแบบ SMEs และส่งเสริม Startups ท่องเที่ยว

อุปสรรค (T) ได้แก่ 1) มีจุดมุ่งหมายปลายทางคู่แข่งทางการท่องเที่ยวในอาเซียน 2) โลกมีปัญหาโรคระบาด Covid 19 3) โลกมีปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ 4) โลกมีปัญหามลภาวะและสงครามความขัดแย้ง 5) โลกมีปัญหามลภาวะโลกร้อนและภัยพิบัติธรรมชาติ 6) โลกมีปัญหามลภาวะการร้ายสากล มีปัญหายาเสพติด ปัญหาสังคมสุขภาพจิต 7) โลกมีปัญหาด้านการขาดการพัฒนาด้านจิตใจ

จุดแข็ง+อุปสรรค (ST) ได้แก่ ST1) ปรับคู่แข่งเป็นพันธมิตรและหุ้นส่วนของเครือข่ายการท่องเที่ยว ไร่พรมแดนในอาเซียนและเอเชีย ST2) พัฒนาการรักษาโรคระบาดโลก เช่น Covid 19 โดยทำการวิจัยด้านการสร้างภูมิคุ้มกันด้วยวิธีการรักษาแพทย์ทางเลือกแผนจีนและไทย ST3) สร้างจุดยืนทางการเมืองและหนีความขัดแย้ง สงคราม โดยรักษาความเป็นกลาง สนับสนุนความเข้าใจของประชาชนด้านสถานการณ์การเมืองระหว่างกลุ่มประเทศ สร้างความสามัคคีและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของประเทศ เพื่อไม่ให้มีสงครามการเมือง ST4) สนับสนุนการปฏิบัติธรรมเพื่อแก้ปัญหาสังคมและส่งเสริมสุขภาพจิตของคนในสังคมโลกด้วยการท่องเที่ยว

จุดอ่อน+อุปสรรค (WT) ได้แก่ WT1) จัดอบรมการเตรียมความพร้อมเพื่อรับภาวะความเสี่ยงจากภัยพิบัติทั้งที่เกิดจากมนุษย์และจากธรรมชาติ (disaster preparedness) WT2) วางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนระดับหมู่บ้าน เพื่อฟื้นฟูการพัฒนาหมู่บ้านด้วยวัฒนธรรมหมู่บ้านไทยที่สามารถอยู่ได้ทั้งในระบบทุนนิยมและระบบเศรษฐกิจแนวพุทธแบบพอเพียง WT3) วางแผนพัฒนาจิตใจตามแนวพุทธศาสนาระดับหมู่บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) และแก่นักท่องเที่ยว

จากผลการแสดงความคิดเห็นการสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อยของผู้แทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว โดยมีมติที่ประชุมได้ลงความเห็นร่วมกันในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย ดังนี้ 1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน 1.1) กลยุทธ์การใช้ประโยชน์พื้นที่ (Land Use) เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีโครงการที่สำคัญดังนี้ 1) โครงการพัฒนาและกำหนดเขตพื้นที่ท่องเที่ยวธรรมชาติ (Zoning) ในจังหวัดอุบลราชธานีอย่างยั่งยืน 2) โครงการสร้างเส้นทางศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ ในอุทยานแห่งชาติทุกแห่งในจังหวัด 3) โครงการเชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์ทางบกและทางน้ำอุบลราชธานี-หลวงพระบาง-คุนหมิง 2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ

เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างยั่งยืน 2.1) กลยุทธ์เชิงเศรษฐกิจและการตลาดการท่องเที่ยว มีโครงการที่สำคัญดังนี้ 1) โครงการสร้างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และหลักประชาธิปไตยแบบปกครองกันเองในระดับหมู่บ้าน 2) โครงการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ SME และผู้ประกอบการใหม่ (Startups) ด้านการท่องเที่ยว : ที่พัก อาหาร สินค้าบริการในทุก อบต. และโครงการเปิดตัว “แบรนด์ท่องเที่ยวอุบลราชธานี” บนอินเทอร์เน็ต 3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาสังคม และชุมชนอย่างยั่งยืน 3.1) กลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีโครงการที่สำคัญดังนี้ 1) โครงการสร้างแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดอุบลราชธานี 2) โครงการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นมาตรฐานสากล ภาษาไทย จีน อังกฤษ แก่ชุมชนระดับหมู่บ้าน 4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรม และพัฒนาจิตใจอย่างยั่งยืน 4.1) กลยุทธ์การอนุรักษ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีโครงการที่สำคัญดังนี้ 1) โครงการจัดตั้งศูนย์อนุรักษ์พื้นที่เมืองเก่า มรดกทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดอุบลราชธานี 2) โครงการตั้งศูนย์อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพืชสมุนไพรและการแพทย์ทางเลือกอีสานล่าง เพื่อเสริมสร้างสุขภาพและเพิ่มภูมิคุ้มกันแก่นักท่องเที่ยว

รายงานผลการนำแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวไปดำเนินโครงการนำร่องในชุมชนที่เป็นกรณีศึกษา และประเมินผลการดำเนินงาน การสร้างแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านปะอาว

ในการประเมินผลการนำแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดอุบลราชธานี ประเทศไทย ผู้วิจัยได้ไปดำเนินการโครงการนำร่อง โดยใช้เทคนิค A-I-C (Appreciation-Influence-Control) สร้างการรับรู้ร่วมกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน มีการร่วมกันดำเนินการพัฒนาชุมชน ติดตาม การประเมินผล และการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยได้รับคำแนะนำจากสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานอุบลราชธานี และพัฒนาชุมชน ว่าพื้นที่ที่เหมาะสมกับการดำเนินโครงการนำร่องในชุมชนที่เป็นกรณีศึกษา และประเมินผลการดำเนินงาน ได้แก่ ชุมชนบ้านปะอาว หมู่ที่ 3-6 บ้านปะอาว ตำบลปะอาว อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสม เป็นชุมชนกลุ่มชาวลาวที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ยังคงขาดในเรื่องการดำเนินการท่องเที่ยวชุมชน และที่สำคัญคนในพื้นที่ชุมชนบ้านปะอาว หมู่ที่ 3-6 มีความพร้อมที่จะเรียนรู้และการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยชุมชน ผู้วิจัยจึงได้เลือกสถานที่ดังกล่าว ในการดำเนินโครงการนำร่องในชุมชนที่เป็นกรณีศึกษาในการพัฒนาระหว่างปี พ.ศ. 2564-2565

ในกระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ภายในระยะเวลา 10-15 ปี ข้างหน้าในอนาคต ดังนี้

ชุมชนบ้านปะอาวจะสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจ สร้างแพคเกจท่องเที่ยวตะลุยกินถิ่นศูนย์การเรียนรู้แหล่งหัตถกรรมการทำทองเหลืองโบราณ “ทำ” เรียนรู้และฝึกทำหัตถกรรมทองเหลืองโบราณ “ชอบ” ของฝากที่ระลึกจากชุมชน “ซื้” ตามวิถีชุมชนเกี่ยวกับการมัดย้อมผ้า เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและกระจายรายได้ ยุทธศาสตร์

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน 1.1 กลยุทธ์การใช้ประโยชน์พื้นที่ (Land Use) เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ 1) โครงการพัฒนาปรับปรุงระบบการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ป้ายสื่อความหมาย ป้ายเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชน และป้ายบอกทางภายในชุมชน 2) โครงการเพิ่มพื้นที่สีเขียว อนุรักษ์พันธุ์ไม้ป่าชุมชนชาวบ้านปะอ่าว บ้าน วัด โรงเรียน กลยุทธ์การจัดการทรัพยากร

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น 2.1 กลยุทธ์เชิงการตลาด ได้แก่ 1) โครงการพัฒนาแผนการตลาดเชิงกลยุทธ์ของชุมชนบ้านปะอ่าว 2) โครงการพัฒนาแบรนด์การท่องเที่ยวชุมชน บ้านปะอ่าวออนไลน์ เชื่อมโยงตลาดสากล Facebook YouTube TripAdvisor 2.2 กลยุทธ์การพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) โครงการสร้างแพคเกจ “เที่ยวสนุก สุขใจ 1 วันที่ปะอ่าว” “ทำ” เรียนรู้และฝึกทำหัตถกรรมทองเหลืองโบราณ “ชอป” ของฝากที่ระลึกจากชุมชน “ซิด” ตามวิถีชุมชนเกี่ยวกับการมัดย้อมผ้า 2) โครงการชิมอาหารจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาสังคม 3.1 กลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) โครงการจัดตั้งภาคีเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านปะอ่าว 2) โครงการอบรมทักษะการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเข้มแข็งแบบปกครองตนเองระดับหมู่บ้าน 3.2 กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายและการกระจายรายได้ ได้แก่ 1) โครงการสร้างเครือข่ายหมู่บ้านการท่องเที่ยวบ้านปะอ่าว 2) โครงการรวมกลุ่มเกษตรกร การเกษตรอินทรีย์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการแปรรูปสินค้าทางการเกษตร

4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาจิตใจ 4.1 กลยุทธ์การอนุรักษ์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิตชุมชน ได้แก่ 1) โครงการถนนวัฒนธรรมหมู่บ้านรักษาศีล 5 2) โครงการอบรมยุวมัคคุเทศก์ และปราชญ์ชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชน

5. อภิปรายผล

ในการวิจัยเรื่อง แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน ในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

จังหวัดอุบลราชธานีมีศักยภาพในด้านการมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่หลากหลายเป็นจังหวัดชายแดนสำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นเมืองเก่าแก่มี่ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี มีทรัพยากรวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์และดึงดูดใจ การเข้าถึงพื้นที่ มีถนน ป้ายรถประจำทาง และบริการรถประจำทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว วิถีทัศน์ สวยงาม เหมาะสมกับการพักผ่อนและ กิจกรรมท่องเที่ยวสุขภาพภูมิอากาศและที่ตั้งเหมาะสมต่อการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุประภา สมณภพ (2560) ศึกษาวิจัยเรื่อง อัตลักษณ์ซากงราวจากเมืองประวัติศาสตร์สู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า อัตลักษณ์ด้านสังคมและชุมชนอัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์ และอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของเมืองโบราณ 5 เมือง คือ เมืองโกสุมพิ เมืองไตรตรึงษ์ เมืองคนที เมืองบางพาน และเมืองเทพนคร เนื่องจากในแต่ละเมืองจะมีบริบทอัตลักษณ์ของเมือง และวิถีชีวิตของชุมชนด้านมรดกทางวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และสร้างเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวตลอดทั้งปี ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองโบราณ ทั้งยังเป็นเครื่องมือในการรักษาความสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวภายในชุมชนกับผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ ด้านข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจด้านการดึงดูดใจเกี่ยวกับวัดและโบราณสถานด้านวัฒนธรรมและกิจกรรมของชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางและอื่น ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวชมเมืองโบราณทั้ง 5 ในระดับปานกลาง

จังหวัดอุบลราชธานีมีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่เพื่อป้องกันผลกระทบต่อทรัพยากร การจัดการด้านการให้บริการที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว การจัดการขยะ คุณภาพน้ำใช้ และน้ำทิ้งที่มีประสิทธิภาพ การจัดการด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติ ข้อค้นพบนี้เป็นไปในลักษณะเดียวกันกับ ฟองจันทร์ หลวงจันทร์ดวง และคณะ (2561) ศึกษาภาพชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ซึ่งเสนอข้อกำหนดเชิงทฤษฎี ที่ได้สังเคราะห์มาแล้วทั้งหมด 5 องค์ประกอบได้แก่ 1) การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว/ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยว 2) การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว 4) การจัดการสิ่งแวดล้อมความสะอาดขั้นพื้นฐาน และศูนย์บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และ 5) บุคลากร และนักสื่อความหมายท้องถิ่น

ผู้วิจัยขออภิปรายผลการนำแผนยุทธศาสตร์ไปดำเนินโครงการนำร่องในชุมชน บ้านปะอาว ตำบลปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ดังต่อไปนี้ ชุมชนบ้านปะอาวเป็นชุมชนกลุ่มชาวลาวที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นไปในลักษณะเดียวกันกับ รัฐติยา หิรัญหัด และกนก กานต์ แก้วนุช (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพและปัญหาการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรีในฐานะเมืองชายแดน พบว่า มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ มีวิถีชีวิตของชนเผ่าที่หลากหลาย โดยเฉพาะบริเวณแนวชายแดนการเปิดด่านชายแดนถาวรบ้านพุน้ำร้อน ที่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้และการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยชุมชน แต่ยังคงขาดในเรื่องการดำเนินการท่องเที่ยวชุมชน สอดคล้องกับข้อค้นพบของ กาญจนา ชินนาค และคณะ (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นฐานอัตลักษณ์วัฒนธรรมกลุ่มหัตถกรรมเครื่องทองเหลืองบ้านปะอาว ตำบลปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ชุมชนแห่งนี้ประสบปัญหาด้านการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในด้านบุคลากรที่ขาดความเข้าใจในแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ขาดผู้สืบทอดด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นจุดขายด้านวัฒนธรรมของชุมชน ขาดนักสื่อความหมายด้านการท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวไม่เป็นที่รู้จัก โปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวยังขาดความหลากหลายเป็นที่ดึงดูดใจ อย่างไรก็ตามคนในพื้นที่ชุมชนบ้านปะอาว มีความพร้อมที่จะเรียนรู้และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน สอดคล้องกับ สุดอนม ต้นเจริญ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางขันแตก จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ศักยภาพด้านองค์กรชุมชนและด้านการจัดการในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมากที่สุด โดยเฉพาะการที่ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกันชุมชนสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้และการมีกฎกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบสำคัญของศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุด ส่วนการรับรู้และเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปะอาวได้นำวิสัยทัศน์มากำหนดเป็นเป้าหมาย กำหนดทิศทางในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ กนกพร ศิริโรจน์ (2557) กล่าวถึงการท่องเที่ยวชุมชน ให้ความสำคัญกับชุมชนเจ้าบ้าน สร้างการมีส่วนร่วมจากชุมชนในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ ในทุกขั้นตอนตั้งแต่กระบวนการวางแผน การบริหารจัดการทางท่องเที่ยว จัดการผลประโยชน์โดยชุมชนเอง ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเองยกระดับคุณภาพชีวิต มีความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมต่อคนในท้องถิ่น และมีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

โดยชุมชนบ้านปะอาวได้มีการจัดตั้งชมรมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านปะอาวขึ้น มีการกำหนดโครงสร้างและหน้าที่ตามทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม (Structural-Functionalism) ที่มีการอุปมาว่าโครงสร้างของสังคมเป็นเสมือนร่างกายที่ประกอบไปด้วยเซลล์ต่าง ๆ และมองว่าหน้าที่ของสังคมก็คือการทำหน้าที่ของอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย โดยแต่ละส่วนจะช่วยเหลือและเกื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อให้ระบบทั้งระบบมีชีวิตดำรงอยู่ได้ หนึ่งการที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้ประสบความสำเร็จ เกิดความยั่งยืนในทุกมิติ จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชน ดังนั้นการจัดตั้งชมรมเพื่อการพัฒนา การท่องเที่ยวจึงเป็นหนึ่งในวิธีการของการพัฒนาชุมชนบ้านปะอาว ซึ่งการจัดตั้งชมรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น สอดคล้องกับ พระวีระศักดิ์ อธิ์กรูโร และคณะ (2560) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตามแนวชายแดน จังหวัดเชียงราย พบว่า ชุมชนได้ให้ความร่วมมือต่อการพัฒนาแหล่งเที่ยว ที่จะช่วยกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมภายในชุมชน ทั้งให้เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาศึกษาด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนแห่งนี้ และสิ่งที่ชุมชนควรให้ความสำคัญ คือ การบริการนักท่องเที่ยวที่ทำให้ชุมชนได้มีรายได้และเสริมความมั่นคงของคนในชุมชน

ในการวิจัยเรื่อง แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในจังหวัดอุบลราชธานี วัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ การสร้างแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนของจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้นำเสนอวิสัยทัศน์ของการพัฒนาดังกล่าว คือ ความปรารถนาที่จะสร้างจังหวัดอุบลราชธานีให้เป็นจุดหมายปลายทาง การท่องเที่ยวที่โดดเด่นระดับโลก (Branding Ubon Ratchathani as A World Destination) ในรูปแบบของตราสินค้าด้านการท่องเที่ยว (Tourism Brand) ในการนี้จำเป็นต้องมีการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เพื่อใช้การพัฒนาแบรนด์ทางการท่องเที่ยวทั้ง 4 แบรนด์ ได้แก่ แบรนด์การท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แบรนด์การท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและกระจายรายได้ แบรนด์การท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน และแบรนด์การท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาจิตใจ ซึ่งแบรนด์ทั้ง 4 แบรนด์จะเป็นคานาดีด นำจังหวัดอุบลราชธานีไปสู่การพัฒนาพื้นที่ (Area Based Development) ในภาพรวมแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้วิจัยจึงขอเสนอข้อเสนอแนะในการนำแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการอย่างยั่งยืนจังหวัดอุบลราชธานีไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

1) ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวและการดูแลรักษา ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในจังหวัดอุบลราชธานี ควรให้ความสำคัญและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน

2) ภาคเอกชน ควรให้ความสนใจและร่วมผลักดันการนำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน จังหวัดอุบลราชธานี ไปสู่การปฏิบัติ ที่สอดคล้องกับการดำเนินงานทางธุรกิจที่คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อผลกระทบทางทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นตลาดการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพที่ยั่งยืนมากกว่าเชิงปริมาณ ที่เน้นจำนวนนักท่องเที่ยวเท่านั้น

3) ประชาชนในชุมชนหรือในท้องถิ่นควรมีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบายหรือแผนงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง

ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป
- 2) ควรมีการศึกษาวิจัยในด้านรูปแบบการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่มีประสิทธิภาพในพื้นที่ของจังหวัดอุบลราชธานี
- 3) ควรมีการศึกษาวิจัยในด้านการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างประเทศ เพื่อเป็นฐานกลไกสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดอุบลราชธานี
- 4) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรทางด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนหรือท้องถิ่นภายใต้บริบทของ แผนยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการของภาครัฐ

7. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกพร ศิริโรจน์. (2557). *การนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาการ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา ชินนาค และคณะ. (2564). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นฐานอัตลักษณ์วัฒนธรรมกลุ่มหัตถกรรมเครื่องทองเหลืองบ้านปะอาว ตำบลปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี*. *คณะศิลปศาสตร์*. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: บิซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- ธีรภูมิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พระวีระศักดิ์ ธีรกุลโร และคณะ. (2560). *การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตามแนวชายแดน จังหวัดเชียงราย*. *วารสาร มจร. การพัฒนาสังคม*. 2(2), 88-99.
- พองจันทร์ หลวงจันทร์ดวง, สุรัช กังวล และวราภรณ์ นันทะเสน. (2561). *ศักยภาพชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน*. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*. 8(2), 52-83.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2556). *ยุทธศาสตร์การพัฒนา: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติเชิงรุก*. นนทบุรี: บุ๊คพอยท์.
- รัฐทิทยา หิรัณยหาดี และกนกกานต์ แก้วนุช. (2562). *ศักยภาพและปัญหาการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรีในฐานะเมืองชายแดน*. *วารสารชุมชนวิจัย*. 13(2), 101-112.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2563). *ข้อมูลนักท่องเที่ยวเฉลี่ยรายปีของประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.

- สุดอนอม ตันเจริญ. (2561). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. *การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการจัดการ. คณะวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.*
- สุประภา สมนัพงษ์. (2560). อัตลักษณ์ซากงราวจากเมืองประวัติศาสตร์สู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ. 8(2), 140-154.*
- สุวิมล ติรกันันท์. (2551). *การวิเคราะห์ตัวแปรพหุในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Akakul T.. (2000). *Research Methods in Behavioral Science and Social Science.* Rajabhat Institute Ubon Ratchathani, Ubon Ratchathani.
- Chinnak K. et al. (2021). Guidelines for Developing Tourism Potential by the Residents in the Community Based on the Cultural identity of the Pa-Ao Bronzeware Handicraft Group, Pa-Ao Subdistrict, Muang District, Ubonratchathani Province. *Faculty of Liberal Arts. Ubonratchathani University.*
- Department of Tourism. Ministry of Tourism and Sports. (2017). *Thailand Home stay Standard.* Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Hirunyahard R. & Kaewnuch K.. (2019). Potentials and Issues of Kanchanaburi Tourism in case of Border Town. *NRRU Community Research journal. 13(2), 101-112.*
- Luangchandang F. et al. (2018). The Potential of Role-model Communities in Sustainable and Creative Tourism. *Electronic Journal of Open and Distance Innovative Learning (e-JODIL). 8(2), 52-83.*
- McMillan, J.H. & Schumacher, S.S. (1997). *Research in Education: A Conceptual Introduction.* Longman: New York.
- Mettgarunjid, M. (2013). *Development Strategy: From Theory to Proactive Working.* Nonthaburi: Book Point.
- Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2020). *Tourists Annual Data of Thailand.* Bangkok: Pimpalak.
- Phra Weerasak theerangguro et al. (2017). the potential of development of cultural tourist attractions of border communities in Chiang Rai Province. *Journal of MCU Social Development (JMSD). 2(2), 88-99.*
- Silpcharu T.. (2012). *The research and data analysis with the SPSS program.* (11th Edition). Bangkok: Business R&D.
- Siriroy K.. (2014). *Proposed Guidelines for Promoting Community Learning to Develop Creative Tourism.* Bangkok: Chulalongkorn University.

- Somnuxpong S.. (2017). Identity of Chakangrao From An Ancient City to Creative tourism Development. *SWU Journals*. 8(2), 140-154.
- Srisa-ard B.. (2002). *Basic research. 2nd Edition*. Bangkok: Suviriyasarn printing.
- Tancharoen S.. (2018). Community Based Tourism Management and Sustainable Tourism Development. *National Conference of Business Operations*. Faculty of Management Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand. 1st Edition. Bangkok.
- Tirakanant, S. (2008). *Statistics for Social Science Research*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

วิเคราะห์การทำบุญข้าวสากตามหลักคุณธรรมในทางพุทธจริยศาสตร์
ของชาวตำบลหนองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด
An analytical study of Boon khoa Sak according to virtue principles
in Buddhist ethics of the people of Nong Yai Sub-district,
Si Somdet District, Roi Et Province

พระสุทธิพงษ์ อภิณฺญฺ (จันละบุตร)

Phra Sutthipong Abhipunyo (Janlatur)

พระใบฎีกานรินทร์ สีเลเตโช

Phrabaidika Narin Silatejo

สงวน หล้าโพนทัน

Sanguan Laphontan

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand

Email: sutthipongabhipunyo2536@gmail.com

(Received: October 28, 2022/ Revised: December 25, 2023/ Accepted: December 26, 2023)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบุญวิธีในพระพุทธศาสนาและหลักพุทธจริยศาสตร์ 2) เพื่อศึกษาการทำบุญข้าวสากของชาวตำบลหนองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด และ 3) เพื่อวิเคราะห์การทำบุญข้าวสากตามหลักคุณธรรมในทางพุทธจริยศาสตร์ ของชาวตำบลหนองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 40 คน โดยใช้เครื่องมือคือการสัมภาษณ์ และการสังเกต นำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

การทำบุญในพระพุทธศาสนาคือการทำความดี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพูนความดีหรือ กรรรมดีให้แก่บุคคลผู้ทำบุญ และเพื่อกำจัดความเห็นแก่ตัวออกไปจากใจ การทำบุญเป็นเหตุนำความสุขมาให้ ทำให้จิตใจให้แบ่งบานไปด้วยบุญ ทำให้จิตใจผ่องใสบริสุทธิ์ ชีวิตมีแต่ความสงบสุข พบเจอแต่สิ่งดีงาม การทำบุญในพระพุทธศาสนามีหลายวิธี เช่น การให้ทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนา เป็นต้น

ชาวตำบลหนองใหญ่ได้มีการทำบุญที่เรียกว่า บุญข้าวสาก เป็นประเพณีการทำบุญที่อุทิศหรือเจาะจงถึงบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว และอุทิศส่วนกุศลให้กับสัตว์นรกหรือเปรต นิยมทำกันในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 เป็นประจำทุกปี การทำบุญตามประเพณีดังกล่าวจะมีความสอดคล้องกับหลักการทำบุญในพระพุทธศาสนาในข้อว่าด้วยการให้ แต่การให้ในที่นี้เป็นการให้แก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว

ตามหลักพุทธจริยศาสตร์เห็นว่าการทำบุญดังกล่าวมีนัยตรงกับหลักคุณธรรมเรื่องความกตัญญูตเวที คือเป็นผู้รู้อุปการะที่บุคคลทำแล้วและทำตอบแทนหรือสนองคุณท่าน ว่าโดยขอบเขตแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ คือ 1) ต่อบุคคลผู้มีคุณความดีหรืออุปการะต่อตนเป็นส่วนตัว และ 2) ต่อบุคคลผู้ได้บำเพ็ญประโยชน์หรือมีคุณความดีที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่ส่วนรวม

คำสำคัญ: การทำบุญข้าวสาก; หลักคุณธรรม; พุทธจริยศาสตร์; ชาวตำบลหนองใหญ่

Abstract

The objectives of this research paper were : 1) to study making merit method in Buddhism and Buddhist ethics , 2) to study making Boon Khoa Sak for the people of Nong Yai Sub-district, Sri Somdet District, Roi Et Province and 3) to analyze making Boon Khoa Sak according to the moral principles in Buddhist ethics of the people of Nong Yai Sub-district, Sri Somdet District, Roi Et Province. It is qualitative field research. Data were collected from a target group of 40 people using tools such as interviews and observation. The research results were presented using descriptive analysis.

The results of research found that :

Making merit in Buddhism is doing good deeds with an objective to increase good or good deeds for the person who makes merit and to get rid of selfishness out of the mind. Making merit is the cause of happiness, makes the mind blossom with merit, makes the mind as a pure, life is peaceful, meets only good things. There are many ways to make merit in Buddhism, such as giving , observing the precepts, mental developing, etc.

The people of Nong Yai Sub-district have made merit called Boon Khao Sak, a tradition of making merit that is dedicated or specific to the deceased ancestors and dedicate the merit to the beasts of the hell being or the departed being (Peta), popularly performed on the 15th full moon day of the 10th lunar month as an annual. Making merit according to such traditions will be consistent with the principle of making merit in Buddhism on giving, but the giving here is giving to the deceased ancestors.

According to the Buddhist ethics, it can be seen that the merit making is related to the moral principle of Katannukatavedi (one who is thankful for benefits received reciprocates them). It is to know the patronage that a person has already done and to repay or satisfy them. It can be divided into two levels: 1) those who have personal merit or support and 2) those who have served or have virtues that are beneficial to the public.

Keywords: making Boon Khoa Sak; virtue principles; Buddhist ethics;
people of Nong Yai Sub-district

1. บทนำ

การทำบุญข้าวสาก กล่าวคือ การทำบุญอุทิศให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว เช่น การบูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียน เครื่องสังเวย อาหาร เสื้อผ้าอาภรณ์เครื่องนุ่งห่ม ข้าว น้ำ กระจยาสารท เพื่อถวายแด่พระสงฆ์สามเณร แสดงความกตัญญูตทเวทิตา เป็นการเคารพบรรพบุรุษสามัคคีของชุมชนชาวอีสาน ด้านวิถีชีวิตชุมชน ด้านศาสนาและวัฒนธรรม และด้านสังคม ซึ่งการทำบุญข้าวสากนี้ ได้มีความสอดคล้องกับ พระครูใบฎีกาเฉลิมพล อริยวิโส (คำเชื้อ) กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์บุพเพตพลีที่ปรากฏในคัมภีร์ใบลานล้านนากรณีศึกษา คัมภีร์เปตพลีฉบับวัดหลวงราชสันฐาน” ว่าหลักการทำบุญบุพเพตพลีของชาวล้านนาที่ปรากฏในคัมภีร์เปตพลีฉบับวัดหลวงราชสันฐานยังพบว่า ได้ส่งผลต่อสังคมในล้านนาหลายด้าน คือ (1) ในด้านสังคมคัมภีร์ดังกล่าวทำหน้าที่ เป็นเครื่องมือควบคุมทางสังคมโดยการยกเรื่องอบายภูมิมานำเสนอให้คนในสังคมได้รับรู้เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้สังคมความเจริญมั่นคงสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับสถาบันครอบครัวและสังคมให้มีความสามัคคีกลมเกลียวกันก่อให้เกิดสันติสุขกับสังคมโดยรวม ช่วยแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในสังคมได้ (2) ในส่วนของประเพณีนั้นส่งผลให้ชาวล้านนาถือเ็นประเพณีปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่องแต่ครั้งโบราณ นอกจากจะเป็นการทำบุญอุทิศให้เหล่าญาติแล้ว ยังได้ถวายศาสนูปถัมภ์แด่พระภิกษุสามเณร ผู้เป็นศาสนทายาท ภาคเหนือ เรียกว่า “ตานก้วยสลาก” ภาคใต้เรียกว่า “ชิงเปรต” และภาคอีสานมีบุญข้าวสาก ที่ต่างก็ถือคติและช่วงเวลาเดียวกันในการทำบุญแล้วอุทิศส่วนบุญไปให้ญาติของตน (พระครูใบฎีกาเฉลิมพล อริยวิโส (คำเชื้อ), 2554) และสอดคล้องกับที่ พระมหาสุพจน์ คำน้อย กล่าวไว้ในวิจัยเรื่อง “ศึกษาเกี่ยวกับคำสอนเรื่องการอุทิศส่วนบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ว่าในช่วงระยะเริ่มแรกของพระพุทธศาสนา (Early Buddhism) เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ จะพบว่า การอุทิศส่วนบุญตามหลักของพระพุทธศาสนาเถรวาทมีจุดเริ่มจากการกระทำบุญใหญ่ครั้งแรกของชาวพุทธโดยมีพระเจ้าพิมพิสารเป็นผู้ริเริ่มคาดว่าในสมัยนั้นการอุทิศส่วนบุญน่าจะยังไม่เป็นที่นิยมของชาวพุทธหากไม่ปรากฏเหตุการณ์ของเปรตที่เป็นญาติของพระเจ้าพิมพิสารในอดีตชาติมาแสดงตัวให้พระองค์เห็นในสภาพที่น่ากลัว พระพุทธเจ้าจึงทรงถือเอาเหตุการณ์นี้มาเป็นตัวอย่างในการแสดงหลักของการอุทิศส่วนบุญแก่พระเจ้าพิมพิสารเป็นพระองค์แรก (พระมหาสุพจน์ คำน้อย, 2553)

บุญวิธี หรือวิธีการทำบุญ ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญทั่ว ๆ ไป หรือในวันสำคัญต่าง ๆ ของพุทธศาสนิกชน เช่น พิธีทำบุญ ตักบาตรเทโวโรหณะคือ การทำบุญการเพื่อระลึกถึงวันคล้าย ที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากเทวโลกตำนานเล่าว่าในพรรษาที่ 7 แห่งการบำเพ็ญพุทธกิจพระพุทธเจ้าเสด็จไปประทับจำพรรษาในชั้นดาวดึงส์เทวโลก ทรงแสดงพระอภิธรรมโปรดพระพุทธมารดาพร้อมทั้งหมู่เทพ ณ ที่นั้นเมื่อถึงเวลาออกพรรษาในวันมหาปวารณา (วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11) ได้เสด็จลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์กลับคืนสู่โลกมนุษย์ ณ ประตูเมืองสังกัสสะ โดยมีเทวดาและมหาพรหมทั้งหลายแวดล้อม ลงมาส่งเสด็จ ผูกชนจำนวนมากมายก้ได้ไปคอยรับเสด็จ กระทำมหาบูชาเป็นการเอิกเกริกมโหฬารและพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรม มีผู้บรรลุคุณวิเศษจำนวนมากพุทธบริษัทมากมายจึงพร้อมใจกันตักบาตรแด่พุทธองค์พร้อมด้วยพระสงฆ์ด้วยภัตตาหารซึ่งส่วนใหญ่เป็นเสบียงกรัง (อาหารแห้ง) เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2547)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยหรือภาคอีสาน ตั้งอยู่บนที่ราบสูง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ลักษณะสังคมส่วนใหญ่เป็นชนบท มีสภาพความเป็นอยู่เรียบง่าย มีจิตใจโอบอ้อมอารี มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในจารีตประเพณี ฉะนั้น ความเป็นมาของชาวอีสานจึงมีรูปแบบที่น่าศึกษาทั้งด้านอาชีพ ด้านค่านิยม และด้านความเชื่อต่าง ๆ ที่สำคัญชาวอีสานมีขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม คือการเคารพ ฝับรรพบุรุษ ฝัแกน ฝัฟ้า โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องฝับรรพบุรุษชาวอีสานถือว่า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องชีวิต

เป็นอย่างมาก เพราะอีสานเป็นแผ่นดินที่อุดมไปด้วยสมบัติทางภูมิปัญญา ความเป็นอยู่ของชาวบ้านในรอบหนึ่งปี จึงมีพิธีกรรมทุกเดือน ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความเชื่อและความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในสังคม หรือระหว่างคนกับธรรมชาติ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ กรณีเช่น งานบุญประเพณีของชาวอีสานที่ไม่อาจประเมินค่าได้ เป็นการผสมผสานความเชื่อเดิมของบรรพบุรุษกับพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะยิ่งเมื่อพระพุทธศาสนาเผยแผ่มาสู่ภาคอีสาน ชาวอีสานจึงได้ผสมผสานความเชื่อเดิมเข้ากับหลักการและความเชื่อของพระพุทธศาสนาได้อย่างกลมกลืนและลงตัว ที่เห็นได้อย่างชัดเจนในปัจจุบัน คือศิลปะและวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ถือว่า เป็นมรดกที่บ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาวอีสาน เช่น ฮีตสิบสอง คลองสิบสี่ จัดเป็นวัฒนธรรมประเพณีของชาวอีสานที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นการแสดงถึงความเป็นชาติเก่าแก่ และเจริญรุ่งเรืองมานาน เป็นเอกลักษณ์ของชาติและท้องถิ่น และมีส่วนช่วยให้ชาติดำรง ความเป็นชาติของตนอยู่ตลอดไป (ชนเดียน นามเกต, 2556)

ในฮีตสิบสอง คลองสิบสี่ มีบุญประเพณีหนึ่ง ที่ถือว่าเป็นบุญที่สำคัญต่อพุทธศาสนิกชน ชาวอีสานอย่างยิ่งคือ บุญเดือนสิบ จัดเป็นบุญประเพณีที่พุทธศาสนิกชนชาวอีสาน ถือว่าบุญประเพณีเดือนสิบ ลูกหลานชาวอีสานได้ทำบุญอุทิศให้กับญาติที่ล่วงลับไปแล้ว (เปตญาติ/กาลกตญาติ) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “บุญข้าวสาก” บุญข้าวสากหรือบุญฉลากภัตนี้แต่ละท้องถิ่นทำไม่เหมือนกัน เช่น ในบางท้องถิ่นอาจจะจัดของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น สบู่ ยาสีฟัน ยาตำราหลวงมาทำ เป็นห่อ ๆ นำไปถวายพระ ก่อนจะทำพิธีถวาย จะมีการจับฉลากกัน บางท้องถิ่นจะมีการทำข้าวสากหรือฉลากภัตนี้เป็นลักษณะห่อด้วยใบตองกล้วย เอาไม้กลัดหัวกลัดท้าย มีรูปลักษณะคล้าย ๆ กลีบข้าวต้ม แต่ไม่พับสันตองเหมือนการห่อข้าวต้ม แล้วเย็บติดกันเป็นชุด ๆ ภายในห่อนั้น บางห่อบรรจุหมาก พลู บุหรี่ ข้าวต้ม ข้าวสาร ปลา เนื้อ เป็นต้น ซึ่งแต่ละห่อนั้นไม่ซ้ำกัน แล้วนำไปแขวนห้อยไว้ตามต้นไม้ หรือรั้วบริเวณวัด ในตอนเช้าดึกของวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 เสร็จแล้ว จะมีการตีโปง กลองฆ้อง ระฆัง เป็นสัญญาณบ่าวร้องให้เปรตมารับเอา พิธีการเช่นนี้เรียกว่า แจกข้าวสาก หลังจากนั้นเป็นเรื่องของชาวบ้านที่จะเก็บคืนมา ในบางที่มีการแย่งกันเป็นที่สนุกสนาน ซึ่งตอนนี้เรียกว่า “ชิงเปรต” หรือแย่งข้าวสาก โดยมีความเชื่อท้องถิ่นที่คนเฒ่าคนแก่ได้เล่าให้ฟังว่า ผู้ใดแย่งข้าวสากจากคนเปรตมากิน จะเป็นคนที่อ้วนท้วนสมบูรณ์ ปราศจากโรคหรือพยาธิต่าง ๆ ใบตองที่ห่อข้าวสากนำเอามาเก็บไว้ตามไร่นา ตากกล้า (กรมศิลปากร, 2559) ซึ่งขั้นตอนของบุญข้าวสากพอสรุปได้ ดังนี้ 1) จัดทำข้าวปลาอาหาร และเครื่องไทยธรรมต่าง ๆ ใส่ห่อ 2) นำไปวัดเพื่อถวายพระ และ 3) นำส่วนที่เหลือไปแขวนไว้ตามต้นไม้หรือรั้วบริเวณวัดบ้าง นำไปแบ่งกันกินบ้าง นำไปวางไว้หัวไร่ปลายนาบ้าง ประเพณีบุญเดือนสิบนี้ได้รับความสอดคล้องกับที่ ขนิษฐา จิตชินะกุล กล่าวไว้ในหนังสือ “คติชนวิทยา” ว่า ฮีตสิบสอง คำว่า ฮีต หมายถึง จาริตนั้นเองหากมีผู้ใดฝ่าฝืนที่เรียกว่า ผิดฮีตหรือผิดจาริต จะได้รับการตำหนิจากคนในสังคม นอกจากนี้ฮีตสิบสองยังเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำบุญ ซึ่งมีมูลเหตุมาจากความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนาผสมผสานกับพราหมณ์ ลัทธิวิญญานหรือผี และความเชื่อเกี่ยวกับการเพาะปลูกเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้องในชีวิตประจำวันของชาวบ้าน ฮีตสิบสองที่ยังคงยึดถือปฏิบัติกันในภาคอีสาน ได้แก่ บุญเข้ากรรม บุญชะเวต บุญสงกรานต์ บุญเข้าพรรษา บุญข้าวสาก บุญออกพรรษาและบุญทอดกฐิน ส่วนที่ยังหลงเหลือใน บางท้องถิ่นได้แก่ บุญข้าวจี บุญบังไฟ บุญข้าชะ และบุญข้าวประดับดิน เป็นต้น (ขนิษฐา จิตชินะกุล, 2545)

ในทางพุทธจริยศาสตร์ (Buddhist Ethics) กล่าวคือ เกณฑ์การตัดสินความดีความชั่ว หรือเป็นศาสตร์ที่วัดด้วยเจตนาเป็นตัวบ่งชี้ถึงการกระทำทุกอย่างดังพุทธพจน์ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจดีก็จะพูดดีหรือทำดีตามไปด้วย เพราะความดีนั้น สุขย่อมติดตามเขาไป เหมือนเงาติดตามตัวเขาไป” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/25/1/23) เช่น การคิดพูด ทำ จะดีหรือชั่ว อยู่ที่ตัวเจตนา ถ้าเจตนาดี ถือว่าเป็นดี ถ้าเจตนาชั่ว ถือว่าเป็นชั่ว ดังพระบาลี บทหนึ่งว่า “เจตนาหิ ภิกขเว

กมม วัฒนา ภิษุทั้งหลาย เราตถาคตขอเตื่อนว่า เจตนาเป็นตัวชี้กรรคือ การกระทำ” คือเจตนาเป็นสำคัญใน ความดี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2547) วิธีการศึกษาพุทธจริยศาสตร์ที่ดี จึงต้องรู้ที่มาที่ไปว่าศึกษา อย่างไร จากไหนบ้าง ตามแนวพุทธปรัชญาหรือพุทธจริยาที่ได้กล่าวไว้ว่า จริยศาสตร์หรือจริยธรรม มาจากคำว่า พรหมจรรย์ คือความบริสุทธิ์สะอาด ซึ่งในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง มรรค 8 คือ วิธีการศึกษาหรือ การปฏิบัติ ที่เป็นสายกลาง คือ ไม่มากหรือน้อยจนเกินไปให้มีความพอดี ที่เรียกว่า ปฏิบัติตามทางสายกลาง หรือรวมเรียก อีกอย่างหนึ่งว่า ไตรสิกขา คือ วิธีการศึกษา 3 ประการ ได้แก่ การศึกษาเรื่องศีล สมาธิ และปัญญา เกณฑ์ตัดสิน ทางจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาไม่ได้ ครอบคลุมถึงพฤติกรรมที่แสดงทุกประการ แต่มุ่งเอาความประพฤติ หรือการกระทำที่เรียกว่า “กรรม” ซึ่งประกอบด้วยเจตนาดังพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาตัวเอง ว่าเป็นกรรม บุคคลคิดแล้ว จึงกระทำการกรรมด้วยกาย วาจา ใจ” (แมชิตตวพร คำหอมกุล, 2554) ดังนั้น การทำบุญ ข้าวสากอันเป็นการทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้วนั้น จึงจัดเป็นความดีตามหลักพุทธ จริยศาสตร์

ผู้วิจัยสนใจที่จะทำวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์การทำบุญข้าวก้นตามหลักคุณธรรมในทางพุทธ จริยศาสตร์ ของชาวตำบลหนองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ ในครั้งนี้มาเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับบุญข้าวก้นในมิติทางพุทธจริยศาสตร์

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาบุญวิธีในพระพุทธศาสนาและหลักพุทธจริยศาสตร์
- 2.2 เพื่อศึกษาการทำบุญ (บุญวิธี) ข้าวก้นของชาวตำบลหนองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์การทำบุญข้าวก้นตามหลักคุณธรรมในทางพุทธจริยศาสตร์ ของชาวตำบล หนองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการทำวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้รูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใน การวิเคราะห์ข้อมูลจึง ต้อง ใช้เทคนิคในการตรวจสอบด้านวิธีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มาของ ข้อมูล เพื่อรวบรวมข้อมูลเป็นเรื่องเดียวกัน โดยใช้วิธีการค้นคว้าแบบวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

3.2 พื้นที่การวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่สำหรับการวิจัยได้แก่ชาวตำบลหนองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีเกณฑ์ในการเลือก (Criteria) อยู่ 4 ประการ คือ

- 1) ชาวตำบลหนองใหญ่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา
- 2) ชาวตำบลหนองใหญ่มีความสามัคคีและรักชาวัฒนธรรมอันดีงามในการทำบุญข้าวก้น
- 3) ชาวตำบลหนองใหญ่สืบสานประเพณีบุญเดือนสิบมาตั้งแต่บรรพบุรุษ
- 4) ชาวตำบลหนองใหญ่ ละเว้นความชั่วประพฤติแต่ความดีทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

3.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่วิจัยและได้กำหนดบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เกี่ยวข้อง กับประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาโดยการมุ่งเน้นเลือกสัมภาษณ์จำนวน 40 รูป/ คน ได้แก่

(1) พระสงฆ์	จำนวน 6 รูป
(2) นักวิชาการ	จำนวน 2 คน
(3) ปราชญ์ชาวบ้าน	จำนวน 7 คน
(4) ผู้ทำพิธีกรรม	จำนวน 5 คน
(5) ผู้นำชุมชน	จำนวน 10 คน
(6) ชาวบ้านทั่วไป	จำนวน 10 คน

รวมทั้งสิ้น จำนวน 40 รูป/คน

การกำหนดผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีเหตุผล (Reasoning) สำคัญในการเลือกอยู่ 4 ประการ คือ

- 1) พระสงฆ์เป็นผู้ประพฤติดีและเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน
- 2) นักวิชาการ เป็นผู้ที่เคยบวชเรียนในทางพระพุทธศาสนา
- 3) ปราชญ์ชาวบ้าน
- 4) ผู้ทำพิธีกรรม

3.4 เครื่องมือการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือสำหรับการทำวิจัยเป็น (1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด (2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation observe) โดยผู้วิจัยดำเนินการสังเกตจากการทำกิจวัตรประจำวันและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงการเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น กิจกรรมทางศาสนา ฯลฯ เป็นต้น กับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่วิจัย

3.5 วิธีการสร้างเครื่องมือวิจัย

1) ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นและเนื้อหาของงานวิจัยในบทที่ 1-2-3 จนครบถ้วนแล้ว เพื่อแสวงหาคำตอบในบทที่ 4 แล้วทำการวิจัยต่อไป

- 2) ได้เข้าปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา
- 3) อาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำทั้งประเด็นสำคัญและวิธีการสร้างเครื่องมือ
- 4) นำแบบสัมภาษณ์เข้าปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา
- 5) เสนอแบบสัมภาษณ์ต่อบัณฑิตวิทยาลัย
- 6) นำแบบสัมภาษณ์ลงสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามที่กำหนดแล้ว

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยการสัมภาษณ์ ซึ่งมีทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกกับประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามที่กำหนดไว้ และสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สมาคมได้เข้าไปช่วยเหลือในชุมชนในพื้นที่เป้าหมายของการวิจัย มีการจดบันทึกการใช้เทปบันทึกเสียง และการบันทึกภาพนิ่ง

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มี 3 ส่วน ด้วยกันประกอบด้วย (1) การเก็บข้อมูลเชิงเอกสาร ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ เอกสารงานวิจัยตำรา วิชาด้านพุทธศาสนาและตำราอื่นๆ รวมทั้งบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย (2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In – Depth interview) และ (3) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนาเฉพาะ (Focus Group discussion)

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการเชิงคุณภาพ โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนา (Descriptive Research) ในการนำเสนอ ข้อมูลการวิจัยจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive presentation)

3.8 การนำเสนอข้อมูล

ในการสรุปกระบวนการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการ วิเคราะห์อย่างสมบูรณ์แล้วมาทำการเขียน พรรณนาความ

4. ผลการวิจัย

4.1 บุญวิธีในพระพุทธศาสนาและหลักพุทธจริยศาสตร์ พบว่า ประวัติความเป็นมา ของบุญเดือนสิบกำเนิดและพัฒนาคือความเชื่อเรื่องการบูชาผีบรรพบุรุษนั้น มีการยอมรับในระดับหนึ่งในสังคมไทย แม้ความหมายจะยังไม่ชัดเจนมากนักในบริบทของ สังคม แต่การบูชาผีบรรพบุรุษนั้นก็เพื่อเป็นการทำบุญอุทิศส่วนบุญให้พ่อแม่ ปู่ย่า ตา ยาย ตลอดจนญาติพี่น้อง และเจ้ากรรม นายเวรจนกลายเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนสามารถหล่อหลอมสังคม ได้เป็นอย่างดี เป็นคุณค่าทางจริยธรรม และเป็นรูปแบบวิถีชีวิตที่ประเสริฐความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีบุญเดือนสิบดังกล่าวนี้ เป็นความเชื่อที่ฝังอยู่ในจิตสำนึกของชาวไทยและมีอิทธิพลกับวิถีชีวิต เพราะมีหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในบุญเดือนสิบและคุณค่าด้านจริยธรรม ที่ฝังลึกอยู่ในใจเป็นงานประเพณีที่สร้างความสามัคคีกลมเกลียวกันในสังคม เป็นการปลูกฝังการรู้จักการให้ และความเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น อีกทั้งคุณค่าของหลักพุทธธรรมที่ปรากฏอยู่ในประเพณีบุญเดือนสิบสามารถปลูกฝัง บ่มเพาะและยังมีคุณค่าสำหรับเป็น แนวทางในการความประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในกรอบความดีงามได้ การอุทิศส่วนบุญตามหลักพุทธศาสนาตามหลักคำสอนพุทธศาสนาบุญถือได้ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของชาวพุทธทุกคน ในแง่ความเชื่อที่ว่า บุญเป็นชื่อของความสุข น่ารัก น่าปรารถนา และสามารถอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตในการทำมาหากินราบรื่นดี เป็นต้น หากปราศจากบุญแล้วชีวิตจะยากแค้นลำบากเคราะห์ร้ายหากินไม่ขึ้น บุญดังที่ได้กล่าวมานี้เป็นบุญให้ระดับโลกีย์สำหรับผู้ที่มีความยึดติดอยู่กับการแสวงหาความสุขในโลกมนุษย์หรือเทวดา เป็นต้น นอกจากนี้ บุญก็ยังสามารถผลักดันให้ผู้ที่มีความเบื่อหน่ายในวัฏฏะให้พ้นจากความทุกข์ในวัฏฏะได้ บุญชนิดนี้พุทธศาสนา เรียกว่า โลกุตตรบุญ โดยวัตถุประสงค์ในกระตานั้นมุ่งหวังที่จะพ้นจากทุกข์เพียงอย่างเดียว เช่น การบำเพ็ญของพระโพธิสัตว์ในพระสูตรพระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงวิธีการที่จะทำให้เกิดบุญ มี 3 ทางด้วยกัน คือ 1) บุญสำเร็จด้วยทาน 2) บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล 3) บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา

สาระสำคัญของการทำบุญในพุทธศาสนา ก็คือพระพุทธเจ้าสอนให้รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ที่ประสบทุกข์ได้ยาก ทั้งที่เป็นญาติและมีไช้ญาติ ตามหลักสังคหวัตถุ และหลักการสงเคราะห์ญาติที่ปรากฏในมงคลสูตรโดยการสงเคราะห์ญาติในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะญาติที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น ยังหมายถึงมารดาบิดาหรือญาติที่ล่วงลับไปแล้วอีกด้วย ดังนั้น การทำบุญในพุทธศานานอกจากผู้กระทำจะได้บุญแล้วปฏิบัติ (ผู้รับ)

ก็สามารถยังชีพได้ชั่วคราวด้วยไทยธรรมเหล่านั้น ยิ่งกว่านั้นบุญที่เกิดจากการทำทานนั้นก็สามารถอุทิศให้ญาติผู้ล่วงลับได้อีกด้วยสำหรับพุทธศาสนาเอง การอุทิศส่วนบุญ ถือว่าเป็นกิจกรรมสำคัญที่ชาวพุทธทุกคนควรกระทำ เพื่อเป็นการตอบสนองบุญคุณมารดาบิดาหรือญาติที่ล่วงลับไปแล้วให้ได้ไปเกิดในภพภูมิที่ดีขึ้น การกระทำทักษิณาเพื่ออุทิศส่วนบุญนั้น ล้วนเป็นการส่งเสริมกตัญญูทวดที่ให้แก่ลูกหลานและถือว่าการช่วยส่งเสริมคุ้มครองวิญญาณของบรรพบุรุษได้เป็นอย่างดี มิใช่เป็นการบูชาผีสงฆ์สงฆ์แต่ประการใด การอุทิศส่วนบุญให้แก่ผู้ล่วงลับตามคติความเชื่อของชาวพุทธ ส่วนมากมักจะมีการนิมนต์พระสงฆ์ถวายภัตตาหารแล้วอุทิศส่วนบุญให้แก่คนตายนั้น มีลักษณะใกล้เคียงกับคติความเชื่อของชาวฮินดู ที่มีธรรมเนียมการกระทำทักษิณาให้แก่คนตายที่เรียกกันว่า “สารท หรือ ศราท” คือพวกเขาจะอันเชิญพวกพราหมณ์ด้วยกันมาเลี้ยง เสร็จแล้วแจกไทยธรรม ผ้าถือนั่น จำเป็นที่จะเว้นไม่ได้ พวกพราหมณ์เคร่งครัดในเรื่องนี้มาก เพราะไม่อยากให้บุรพบิดรของเขาหิวกระหายและเปลือยกาย

ประเพณีบุญข้าวสากเป็นเหตุของพุ่มเพ็ญจึงเป็นเพียงการมองจากเปลือกนอก โดยไม่ได้เข้าใจทั้งในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าและหลักเศรษฐศาสตร์ แท้จริงแล้วพุทธศาสนาไม่ได้สอนให้ชาวพุทธพุ่มเพ็ญแต่อย่างใด แถมยังสอนรู้จักแบ่งปันทรัพย์ที่ตนหามาได้และ พอประมาณในสิ่งที่ตนกำลังกระทำอยู่ ประเพณีบางอย่างเช่น การทำบุญข้าวสากก็ไม่ได้อยู่ในลักษณะ ของการพุ่มเพ็ญ กล่าวคือทำเป็นเพียงกิจหรือสัญลักษณ์เท่านั้นเอง แต่เรา ไม่เข้าใจถึงจุดประสงค์ของกิจกรรมก็คิดว่าเป็นเรื่องไร้สาระ แต่ยอมรับว่าการกระทำด้วยความเพิลิตเพิลินไม่ได้คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมทำให้โบสถ์ วิหาร หรือที่ลานวัดสกปรกจึงเป็นเรื่องไร้สาระ” หลักคำสอนในพุทธศาสนาไม่ปรากฏว่ามีการโยนข้าวบิณฑเพื่ออุทิศให้แก่ผู้ล่วงลับแต่อย่างใด มีกล่าวถึงเฉพาะเรื่องเปรตบางประเภทที่เลี้ยงชีพด้วยของสกปรก เช่น น้ำลาย มูลร สดะ เป็นต้น ดังนั้น การโยนข้าวบิณฑจึงเป็นประเพณีที่เกิดขึ้นโดยนักปราชญ์ชาวอีสาน อาจจะมีเครื่องสังเวย จากการที่เอาเครื่องสังเวยไปเช่นไหว้บรรพบุรุษส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็ได้รับอิทธิพลจากสารทใน ศาสนาพราหมณ์ เนื่องจากศาสนาพราหมณ์ได้ระบุชัดเจนว่า สารทเป็นพิธีสำคัญที่ชาวฮินดูทุกคนต้อง ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดถึงกับขาดไม่ได้ โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ พิธีสารทที่เกี่ยวกับงาน อวมงคล โดยจุดมุ่งหมายก็เพื่ออุทิศส่วนบุญให้แก่ผู้ล่วงลับ และพิธีสารทที่เกี่ยวกับงานมงคล โดย จุดมุ่งหมายก็เพื่อประโยชน์และความสุขเจริญแก่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ เช่น การทำเพื่อขอลูก เป็นต้น โดยสารทในลัทธิฮินดูนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อสังเวยบรรพบุรุษฝ่ายบิดา ผู้ล่วงลับ

4.2 การทำบุญ (บุญวิธี) ข้าวสากของชาวตำบลหนองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการทำบุญ (บุญเดือนสิบ) ของชาวตำบลหนองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ดว่า มีกำเนิดและพัฒนาการความเชื่อเรื่องการบูชาผีบรรพบุรุษนั้น มีการยอมรับในระดับหนึ่งในสังคมไทย แม้ความหมายจะยังไม่ชัดเจนมากนักในบริบทของสังคม แต่การบูชาผีบรรพบุรุษนั้นก็เพื่อเป็นการทำบุญอุทิศส่วนบุญ ให้พ่อแม่ ปู่ย่า ตา ยาย ตลอดจน ญาติพี่น้อง และเจ้ากรรมนายเวรจนกลายเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา จนสามารถหล่อหลอมสังคมได้เป็นอย่างดี เป็นคุณค่าทางจริยธรรม และเป็นรูปแบบวิถีชีวิต ที่ประเสริฐความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีบุญเดือนสิบดังกล่าวนี้เป็นความเชื่อที่ฝังอยู่ในจิตสำนึกของชาว ไทย และมีอิทธิพลกับวิถีชีวิตเพราะมีหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในบุญเดือนสิบและคุณค่าด้านจริยธรรมที่ฝังลึกอยู่ในใจเป็นงานประเพณีที่สร้างความสามัคคีกลมเกลียวกันในสังคม เป็นการปลูกฝังการรู้จักการให้และความเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น อีกทั้งคุณค่าของหลักพุทธธรรมที่ปรากฏอยู่ในประเพณีบุญเดือนสิบสามารถปลูกฝังบ่มเพาะคุณธรรมและยังมีคุณค่าสำหรับเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในกรอบความดีงามได้ สำหรับขั้นตอนของบุญข้าวสาก พอสรุปได้ดังนี้

1) จัดทำข้าวปลาอาหาร และเครื่องไทยธรรมต่าง ๆ ใส่ห่อ 2) นำไปวัดเพื่อถวายพระ และ 3) นำส่วนที่เหลือไปแขวนไว้ตามต้นไม้หรือรั้วบริเวณวัดบ้าง นำไปแบ่งกันกินบ้าง นำไปวางไว้หัวโรปลายนาบ้าง

4.3 วิเคราะห์การทำบุญข้าวสากตามหลักคุณธรรมในทางพุทธจริยศาสตร์ ของชาวตำบล หองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การทำบุญข้าวสากตามหลักคุณธรรมในทางพุทธจริยศาสตร์ของชาวตำบลหองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้ 1) ด้านศรัทธา มีความเชื่อว่าเป็นการทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลจากมนุษยโลกให้แก่ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว (เปตญาติ) ตลอดจนถึงตัวเองและครอบครัวมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยข้าวปลาอาหาร มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง 2) ด้านศีลธรรม ทำให้มีศีลธรรม (ศีล 5) เป็นหลักในการดำเนินชีวิต โดยชาวตำบลหองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ดได้ยึดศีล 5 ในการดำเนินชีวิต ตั้งแต่ไม่มีการเบียดเบียนชีวิตคนหรือสัตว์อื่นเป็นต้น จึงทำให้เกิดความสงบสุขในการอยู่ร่วมกัน 3) ด้านจริยธรรม ทำให้มีหลักของศีล 5 เป็นแนวทางในการประพฤติได้อย่างดีงาม ทำให้ได้ทั้ง 3 คือ ประโยชน์ในโลกนี้ (ทิฐฐัมมิกัตถะ) ประโยชน์ในโลกหน้า (สัมปรายิกัตถะ) และประโยชน์อย่างสูงสุด (ปรมัตถะ) และ 4) ด้านคุณธรรม ทำให้ชาวตำบลหองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด มีคุณธรรมจิตใจดีงาม ตามหลักพระพุทธศาสนา (เว้นชั่ว ทำดี และทำจิตใจบริสุทธิ์) เนื่องจากมีศีลธรรมเป็นกรอบของการประพฤติที่ดีงาม และสร้างความกตัญญูกตเวทิตาธรรมที่แฝงอยู่ในประเพณีบุญข้าวสากให้เกิดมีในจิตใจของชาวตำบลหองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด อันเป็นเหตุทำให้เกิดความสุข ความสามัคคีในการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขอย่างยั่งยืน

5. อภิปรายผล

5.1 บุญวิธีในพระพุทธศาสนาและหลักพุทธจริยศาสตร์ วิธีการที่จะทำให้เกิดบุญ มี 3 ทางด้วยกัน คือ 1) บุญสำเร็จด้วยทาน 2) บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล และ 3) บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา ส่วนหลักพุทธจริยศาสตร์ หรือหลักจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยยึดหลักของศีล 5 เป็นแนวทางในการประพฤติได้อย่างดีงาม ทำให้ได้ทั้ง 3 คือ ประโยชน์ในโลกนี้ (ทิฐฐัมมิกัตถะ) ประโยชน์ในโลกหน้า (สัมปรายิกัตถะ) และประโยชน์อย่างสูงสุด (ปรมัตถะ) บุญวิธีในพระพุทธศาสนาและหลักพุทธจริยศาสตร์ ได้มีความสอดคล้องกับสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2562) ที่กล่าวไว้ว่า บุญกิริยา 3 นี้ ท่านจัดไว้ให้เหมาะสำหรับสอน คฤหัสถ์ คือชาวบ้าน”

5.2 การทำบุญ (บุญวิธี) ข้าวสากของชาวตำบลหองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด มีความเชื่อว่าเป็นการทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลจากมนุษยโลกให้แก่ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว (เปตญาติ) ตลอดจนถึงตัวเองและครอบครัวมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยข้าวปลาอาหาร มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ซึ่งสอดคล้องกับฮัตที่ 10 ของกรมศิลปากรที่ว่า คนเฒ่าคนแก่ได้เล่าให้ฟังว่าผู้ใดแย่งข้าวสากจากคนเปรตมากิน จะเป็นคนที่อ้วนท้วนสมบูรณ์ ปราศจากโรคหรือพยาธิต่างๆ ใบตองที่ห่อข้าวสากก็นำเอามาเก็บไว้ตามไร่นาตาล้า

5.3 วิเคราะห์การทำบุญข้าวสากตามหลักคุณธรรมในทางพุทธจริยศาสตร์ ของชาวตำบล หองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ตามหลักคุณธรรมในทางพุทธจริยศาสตร์ ทำให้ชาวตำบลหองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด มีคุณธรรมจิตใจดีงามตามหลักพระพุทธศาสนา (เว้นชั่ว ทำดี และทำจิตใจบริสุทธิ์) เนื่องจากมีศีลธรรมเป็นกรอบของการประพฤติที่ดีงาม และสร้างความกตัญญูกตเวทิตาธรรมที่แฝงอยู่ในประเพณีบุญข้าวสากให้เกิดมีในจิตใจของชาวตำบลหองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด อันเป็นเหตุทำให้เกิดความสุข ความสามัคคีในการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขอย่างยั่งยืน

6. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์การทำบุญข้าวสากตามหลักคุณธรรมในทางพุทธ จริยศาสตร์ของชาวตำบลหนองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะอยู่ 2 ประการ คือ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ในการวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์ประเพณีบุญข้าวสากในพุทธจริยศาสตร์ของชาวบ้านตำบลหนองใหญ่ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ประเพณีบุญข้าวสากในเชิงพุทธจริยศาสตร์เป็นต้นแบบแห่งการทำความดี โดยมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยในการทำวิจัยในครั้งนี้ก่อให้เกิดคุณประโยชน์ที่เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถนำไปเป็นข้อมูลสารสนเทศในการศึกษาค้นคว้าก่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ๆ ไป

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับอนาคตผู้วิจัยเห็นว่า ยังมีบางประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญข้าวสากนี้ที่มีความเกี่ยวข้องกับมิติเหตุผลทางด้านปรัชญาที่ต้องศึกษาหาความรู้อยู่มากมาย การทำวิจัยในครั้งนี้ พบว่ามีข้อจำกัดดังเช่น เรื่องขอบเขตการวิจัย ดังนั้นมีประเด็นที่ผู้วิจัยไม่ได้กล่าวถึงอย่างครบถ้วนจึงขอเสนอเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป คือ

- 1) ศึกษาวิเคราะห์ประเพณีบุญข้าวสากที่มีอิทธิพลต่อธรรมนุญของสังคมท้องถิ่น
- 2) ศึกษาวิเคราะห์ประเพณีบุญข้าวสากที่มีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครอง

7. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมศิลปากร. (2559). *ฮีตที่ 10 บุญข้าวสากหรือบุญข้าวสาก*. สืบค้นเมื่อ, 7 กรกฎาคม 2565, จาก www.nectec.or.th/schoolnetlibrary/webcontestwoom/cooteam/dnesobo/heeto/heeto@o.hm.
- ชนิษฐา จิตชินะกุล. (2545). *คติชนวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ชั้นเตียน นามเกต. (2556). การศึกษาคติความเชื่อประเพณีบุญเดือนเก้า (ข้าวประดับดิน). *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูใบฎีกาเฉลิมพล อริยวิโส (คำเชื้อ). (2554). การศึกษาวิเคราะห์ปูพเพตพลีที่ปรากฏในคัมภีร์ไบลานล้านนา กรณีศึกษาคัมภีร์เปตตพลีฉบับวัดหลวงราชสดฐาน. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุพจน์ คำน้อย. (2553). ศึกษาเกี่ยวกับคำสอนเรื่องการอุทิศส่วนบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาท. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพพระธรรมปิฎก.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แม่ชีดวงพร คำหอมกุล. (2554). การศึกษาเชิงวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในธัมมปัทมสูตร. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2562). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย เล่มที่ 2*. (พิมพ์ครั้งที่ 52). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลีธัมม์.

ภาษาอังกฤษ

Fine Arts Department. (2016). *Heat number 10: Bun Khao Sak or Bun Khao Sak*. Retrieved on, 7 July 2022, from www.nectec.or.th/schoolnetlibrary/cooteam/dnesobo/heeto/heet@o.hm.

Jitchinakul K.. (2002). *Folklore*. Bangkok: Odean Store.

Mahachulalongkornrajavidyalaya. (1996). *Thai Tripitaka Mahachulalongkorn rajavidyalaya Edition*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya.

Mae Chi Duangporn Khamhomkul. (2011). Analytical study of Buddhist ethics in Dhammapathakatha. *Master of Buddhist Studies Thesis*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Namket K.. (2013). A study of the beliefs and traditions of the merit-making tradition of the ninth lunar month (Rice decorated with soil). *Master of Buddhist Studies Thesis*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Phrakru Baidika Chaloemphon Ariyawamso (Khamchuea). (2011). An analytical study of Puppet Phli appearing in the Lanna leaf scriptures. A case study of the Petta Phli scriptures, Wat Luang Ratchasanthan edition. *Master of Buddhist Studies Thesis*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Phra Maha Suphot Khamnoi. (2010). Study on the teachings on dedicating merit in Theravada Buddhism. *Master of Buddhist Thesis*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Phra Brahmakunaphon (P.A. Payutto). (2004). *Dictionary of Buddhism Glossary edition*. Bangkok: Dhamma Pitaka Education for Peace Foundation.

Somdet Phra Buddhakosajarn (P.A. Payutto). (2019). *Buddhadhamma expanded edition volume 2*. (52nd). Bangkok: Phlitham Publishing House.

การวิเคราะห์การเผยแผ่ธรรมะยุคดิจิทัลตามหลักประโยชน์นิยมในทางจริยศาสตร์
An analysis of Dhamma propagation in the digital age
based on Ethical utilitarianism

พระจักรี คเวสโก (ดีวงษา)

Phra Chakri Gavesako (Deewongsa)

สงวน หล้าโพนทัน

Sanguan Laphontan

พระมหาสากล สุภรเมธี

Phramaha Sakol Subharamethi

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand

Email: chakrikavesko@gmail.com

(Received: October 28, 2022/ Revised: December 20, 2023/ Accepted: December 21, 2023)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการเผยแผ่ธรรมะในสมัยพุทธกาลและปัจจุบัน (2) เพื่อศึกษาสภาพการเผยแผ่ธรรมะในยุคดิจิทัลและหลักประโยชน์นิยมทางจริยศาสตร์ (3) เพื่อวิเคราะห์การเผยแผ่ธรรมะในยุคดิจิทัลตามหลักประโยชน์นิยมทางจริยศาสตร์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก เอกสารทางวิชาการ และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

การเผยแผ่ธรรมะในครั้งพุทธกาลใช้วิธี “มุขปาฐะ” เป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นไปที่การเผยแผ่เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ชาวโลก

การเผยแผ่ธรรมะในยุคดิจิทัล พระนักเผยแผ่ยังติดอยู่กับการเผยแผ่แบบดั้งเดิม พระสงฆ์ยุคดิจิทัลต้องเรียนรู้ มีการ รับข่าวสารที่เป็นข้อมูลไม่จริง มีการตัดสินข้อมูลหรือข่าวที่ได้รับว่าผิดหรือถูก เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อมูลที่ได้รับในทันที มีการเสพข่าวสารอย่างขาดสติ และมีจิตใจไม่หนักแน่นต่อการเผยแผ่ได้ตลอดชีวิตของพระผู้เป็นนักเผยแผ่

เมื่อนำหลักประโยชน์นิยมมาวิเคราะห์ พระนักเผยแผ่จะต้องมองเห็นหรือตระหนักรู้ถึงประโยชน์ เกื้อกูลและความสุขของชาวพุทธส่วนใหญ่ เพราะชาวพุทธต้องการพระนักเผยแผ่ที่มีความรู้และมีความประพฤติดีงาม เพื่อช่วยชี้ช่องทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามครองธรรมให้อยู่เสมอ ดังนั้น พระนักเผยแผ่จึงต้องเป็นผู้มองเห็นประโยชน์ของคนส่วนใหญ่เป็นที่ตั้ง เพราะการกระทำของพระนักเผยแผ่ธรรมะตามที่กล่าวมาเป็นสิ่งที่ถูกต้องสมบูรณ์ คือ เป็นการสร้างความสุขให้กับคนหมู่มากตามหลักประโยชน์นิยมในทางจริยศาสตร์

คำสำคัญ: การเผยแผ่ธรรมะ; สมัยพุทธกาล; ยุคดิจิทัล; ประโยชน์นิยมในทางจริยศาสตร์

Abstract

The objectives of this research article were (1) to study the propagation of Dhamma in the Buddha's time and now. 2) to study the conditions of Dharma propagation in the digital age and the principles of ethical utilitarianism. 3) To analyze the propagation of Dhamma in the digital age according to the principles of ethical utilitarianism. This research is a qualitative research based on the study of the Tripitaka. Academic documents and related research Using the principles of data analysis Then the research results are presented using descriptive analysis.

The following results are found:

The propagation of Dhamma during the Buddha's time was mainly based on the "Oral Discourse" method, focusing on the propagation for the benefit of the world. Propagating Dhamma in the digital age The missionary monks were still attached to the traditional missions. Monks in the digital age must learn and receive news that is not true. There is a judgment on whether the information or news received is right or wrong. Agree or disagree with the information received immediately. News is consumed mindlessly. and not having a firm mind towards propagation all the time The Life of a Missionary

When the principle of utilitarianism is analyzed The missionary monks must be able to see or be aware of the benefits and happiness of the majority of Buddhists. Because Buddhists need missionaries who have knowledge and good conduct. To help show the way to live a life that is correct and upholding the Dhamma at all times. Therefore, the missionary monk must be someone who sees the benefits of the majority of people first. Because the actions of the Dhamma missionaries mentioned above are completely correct, that is, they create happiness for people. groups according to the principle of utilitarianism in ethics.

Keywords: Dharma propagation; Buddhist era; Digital age; Ethical Utilitarianism

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาได้เริ่มมีการเผยแผ่ในสมัยพุทธกาลหลังจากที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว พระองค์ทรงได้เสด็จออกเผยแผ่พระสัจธรรมตามที่พระองค์ได้ตรัสรู้ แก่เวไนยสัตว์ คือ ผู้ที่มีปัญหาสมควรแก่การรับรู้รับฟังจนมีผู้สำเร็จเป็นอนุพุทธะตามพระบรมศาสดาเป็นจำนวนมากด้วยพระมหากรุณาธิคุณในสรรพสัตว์ พระองค์ทรงเสด็จดำเนินเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยในระยะแรกพระองค์เสด็จออกเผยแผ่พระองค์เดียว เมื่อมีสาวกจำนวนมากขึ้น ก็ให้พุทธสาวกออกเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วย ทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองและแผ่ขยายไปในชมพูทวีปอย่างรวดเร็วในทุกแห่งหนที่พระองค์ทรงประกาศพระสัจธรรมในหมู่สัตว์ได้รู้แจ้งในธรรม และให้มีการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสมัยพุทธกาลนั้นมีรูปแบบการเผยแผ่อยู่หลายรูปแบบได้แก่การปฏิบัติตนให้น่าเลื่อมใส การสนทนา การแนะนำ การตอบปัญหาข้อข้องใจ และการแสดงธรรมโดยตามลำดับในช่วงแรกการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น เริ่มต้นด้วยพระภิกษุนี้เป็นพระอรหันต์เพียง 60 องค์ ต่อมาเมื่อมีจำนวนภิกษุมากขึ้นมาจนกระทั่ง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อนจะเสด็จดับขันธปรินิพพานได้แสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายว่า “ธรรมและวินัยอันใดเราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่พวกเธอ ธรรมและวินัยอันนั้นจักเป็นศาสดา ของพวกเธอโดยกาลล่วงไปแห่งเรา” (ที.มหา 10/3592-3604/146-147) ภายหลังพุทธปรินิพพานแล้ว การบริหารจัดการคณะสงฆ์นั้นมอบให้คณะสงฆ์บริหารด้วย “ธรรมวินัย” ภายหลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงปรินิพพานแล้วพระสาวกทั้งหลายได้ดำเนินการสืบทอดคำสอนของพระพุทธเจ้าในแบบมุขปาฐะ อันเป็นลักษณะของการสวดสาธยายหรือสวดร้อยกรองพระธรรมวินัยซึ่งเป็นการสวดพร้อมกันเพื่อทบทวนพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบข้อความให้ตรงกันและมีความสมบูรณ์จากนั้นพระเถระทั้งหลายก็นำเอาข้อความดังกล่าวซึ่งได้รับมอบจากที่ประชุมเหล่านั้นแล้วนำไปสอนศิษย์ต่อไป พระพุทธศาสนาได้เดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทยนั้นมีเอกสารและตำราทางวิชาการส่วนมากต่างก็ลงความเห็นว่าพระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ประเทศไทย ซึ่งพระพุทธศาสนาได้ถูกนำเข้ามาเผยแผ่ในสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช ซึ่งได้ส่งพระธรรมทูตมายังดินแดนสุวรรณภูมิ คือ ประเทศไทยในปัจจุบัน โดยมีพระภิกษุที่มีชื่อเสียง 2 รูปคือ พระโสณะและพระอุตตระ เป็นผู้มาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิ ซึ่งทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองตามยุคตามสมัย ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงพระพุทธศาสนาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์พระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ ทุกพระองค์ได้ทำประโยชน์ให้แก่พระพุทธศาสนาอย่างมหาศาล (ภาณุพงศ์ ไทโรใหญ่, 2563: 68) สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 การปกครองคณะสงฆ์คงรักษาโครงสร้างและรูปแบบในสมัยพุทธกาลเป็นหลักใหญ่ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงเป็นฝ่ายคามวาสี อรัญวาสี บางยุคบางสมัยมีคณะป่าแก้ว แต่ว่าก็คงยึดถือเอาหลักพระวินัยกับหลักธรรมเป็นประการสำคัญ รัชกาลที่ 1 ได้ทรงพิจารณาเห็นว่า ถ้าจะปล่อยให้พระสงฆ์เป็นอยู่อย่างเดิม พระศาสนาก็จะเสื่อมลง พระเกียรติยศก็จะพลอยเสื่อมตามไปด้วย ดังนั้นจึงโปรดเกล้าฯ ให้ตราเป็นรูปของกฎหมายขึ้นมาถึง 10 ฉบับ จาก พ.ศ. 2325-2344 เพื่อบังคับควบคุมความประพฤติของพระสงฆ์ (พระเทพดิลก (ระแบบ จิตญาโณ) 2548: 23)

ปัจจุบันการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สามารถทำได้ผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ มากมาย เช่นหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต ยูทูบ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม เป็นต้น ซึ่งแพร่หลายได้อย่างรวดเร็วและ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นยุคของอินเทอร์เน็ตก็ไม่ผิด สามารถติดต่อกันทุกมุมโลก เพราะเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงผู้ชมในรูปของภาพและเสียง การรับข้อมูลข่าวสารเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษยชาติ สามารถรับข่าวสารและเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งทำให้การรับข้อมูลข่าวสารบางอย่างของเราอาจจะถูกกำหนดด้วยการรับข่าวสารที่

เข้ามาสู่เราทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อต้องการรับรู้ข่าวสารแต่ละวันที่สื่อมวลชนรายงาน ซึ่งมีหลายประเด็นที่เราคือผู้บริโภคสื่อจะต้องคำนึงถึงเนื้อหาสาระที่ได้รับ เพราะสื่อแต่ละสื่อผลิตขึ้นมาเพื่อให้ทันได้รับความนิยมให้ทันสมัยกับเป็นยุคดิจิทัลจึงสร้างสรรค์ในรูปแบบต่าง และฉีกแนวจากรูปแบบเดิม ๆ ของการรายงานข่าว เพื่อเป็นที่น่าสนใจของแต่ละรายการ ไม่เว้นแม้พระพุทธศาสนา ก็ได้มีวิวัฒนาการสร้างสรรค์ให้มีรูปแบบการนำเสนอสื่อให้มีความน่าสนใจไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสื่ออื่น ๆ สื่อทางพระพุทธศาสนาก็มีอิทธิพลทำให้พฤติกรรมของคนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้ เพราะสื่อทางพระพุทธศาสนา เป็นสื่อที่เป็นไปในทางบวก เป็นการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน และแนะนำให้คนใช้ชีวิตให้มีศิลปะในการดำรงชีวิตให้อยู่ด้วยความไม่ประมาทใช้สติปัญญาไตร่ตรองถึงเหตุผลด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะสังคมปัจจุบัน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยก่อน ได้ทำกันหลายรูปแบบ ดังนี้คือ การปฏิบัติตนให้น่าเลื่อมใส การสนทนา และตอบปัญหาธรรมะต่าง ๆ โดยที่พระพุทธเจ้าทรงประธานหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและให้พระสาวกได้ยึดหลักมาปฏิบัติให้แสดงธรรมโดยมีเหตุและผลต่อเนื่องกันไปและชี้แจงให้เข้าใจในหมวดธรรมนั้น ๆ และมีจิตที่เมตตาอนุเคราะห์ให้เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง และไม่แสดงธรรมเพราะเห็นในลาภสักการะ โดยให้หลักโอวาทปาฏิโมกข์ คือการไม่กล่าวร้ายผู้ใด และครั้งภายหลังพุทธกาลบทบาทและหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ตกเป็นภาระของพุทธบริษัททั้งสี่โดยมีพระภิกษุสงฆ์ พระภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์เผยแผ่ธรรมะให้ขยายกว้างออกไปโดยมีฝ่ายคฤหัสถ์คอยสนับสนุนให้การสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ

ปัจจุบันมีคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ปรากฏบนโลกดิจิทัลมากขึ้นในหลากหลายรูปแบบ แม้แต่พระไตรปิฎกก็มีฉบับออนไลน์ มีเว็บไซต์อธิบายหลักธรรม เผยแผ่ทางอินเทอร์เน็ตจำนวนมาก อาจกล่าวได้ว่าพระธรรมคำสอนของพุทธองค์ในปัจจุบัน มีช่องทางการเผยแผ่ที่สะดวกและรวดเร็วเข้าถึงได้ง่าย น้อมนำธรรมะไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสงบสุขทางกาย วาจา และใจตามหลักประโยชน์นิยมในทางจริยศาสตร์ เป็นต้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการเผยแผ่ธรรมะในสมัยพุทธกาลและปัจจุบัน
- 2.2 เพื่อศึกษาสภาพการเผยแผ่ธรรมะในยุคดิจิทัลและหลักประโยชน์นิยมทางจริยศาสตร์
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์การเผยแผ่ธรรมะในยุคดิจิทัลตามหลักประโยชน์นิยมทางจริยศาสตร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการทำวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้รูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการค้นคว้าแบบวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้

- 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเอกสารที่เป็นปฐมภูมิ ประกอบการศึกษา ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีพุทธศักราช 2539
- 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้แบ่งเอกสารชั้นทุติยภูมิออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่
 - 2.1) เอกสารชั้น อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา โยชนา
 - 2.2) เอกสารชั้นปกรณ์วิเสส คือ วิสุทธิมรรค วิมุตติมรรค มลिनทปญหา พุทธธรรม
 - 2.3) เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนาทั้งที่เป็นหนังสือและตำรา

2.4) เอกสารที่เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5) เอกสารทางวิชาการที่เป็น 1) วารสาร : Scopus, ฐาน 1 ฐาน 2 (TIC) 2) นิตยสาร 3) บทความทางวิชาการ 4) เว็บไซต์ (Website) เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (Youtube) สื่อดิจิทัล (Digital Media) ซึ่งมีเนื้อหาสาระประกอบด้วยพระสงฆ์ไทยยุคดิจิทัล

3) เอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับประโยชน์นิยม (Utilitarianism)

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) รวบรวมประเด็นหลักในการทำวิจัย
- 2) สืบค้นเอกสาร นิตยสาร วารสาร เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3) ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร นิตยสาร วารสาร เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 4) ทำการแยกแยะประเด็นหลักและประเด็นรอง
- 5) จัดบันทึกข้อมูลตามประเด็นหลักในการทำวิจัย
- 6) รวบรวมประเด็นหลักและประเด็นรอง

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการทางการวิจัยหรือวิธีการวิจัยสำคัญที่เรียกว่า การวิเคราะห์ (Analysis) ซึ่งประกอบด้วย

- 1) การตีความ (Interpretation)
- 2) การใช้เหตุผล (Reasoning)
- 3) การให้เหตุผล (Arguing)

3.4 การสังเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้ทำการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างครบถ้วนแล้ว ในขั้นตอนสุดท้ายผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดออกมาเป็นองค์ความรู้ใหม่ (New knowledge) ผลิตออกเป็นหลักฐานใหม่ (New evidence)

3.5 การนำเสนอข้อมูล

ในการสรุปกระบวนการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ผ่านมา วิเคราะห์อย่างสมบูรณ์แล้วมาทำการเขียนพรรณนาความ ดังต่อไปนี้

- 1) บทสรุปที่เป็นการวิเคราะห์ในลักษณะรวบยอด หรือเป็นประเด็นสำคัญ
- 2) อภิปรายความเห็นของผู้วิจัย
- 3) ข้อเสนอแนะ ซึ่งแบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาในเรื่องของวิจัยและ ข้อเสนอแนะของผู้ที่สนใจในการศึกษาวิจัยต่อไป

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

4.1 การเผยแผ่ธรรมะสมัยพุทธกาล เมื่อพุทธองค์ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว พระองค์ทรงออกประกาศพระศาสนาเผยแผ่พระธรรมคำสอนตามแคว้นต่างๆ 16 แคว้น ในชมพูทวีป แสดงปฐมเทศนาครั้งแรกคือ ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร แก่ปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 พระอัญญาโกณฑัญญะ ดวงตาเห็นธรรมหลุดลบล้างอุปสมบทเป็นพระสงฆ์องค์แรกเกิดขึ้นในโลกและบรรลุปะเป็นพระอรหันต์ พุทธศาสนาครบองค์สาม คือพระพุทธ พระธรรม พระ

สงฆ์ พุทธองค์ทรงเสด็จโปรดพุทธบิดาที่กรุงกบิลพัสดุ์ เสด็จโปรดพุทธมารดา ในพรรษาที่ 7 พระพุทธเจ้าพุทธประสงค์ พระพุทธเจ้า ทรงแสดงธรรมโปรดพระพุทธรูปมารดาตลอดสามเดือนเทพยดาในโลกธาตุที่มาประชุมฟังธรรมอยู่ที่นี่บรรลุผลผลสุดท้ายที่ประมาณ ส่วนพระมหามายาเทพเจ้าผู้เป็นพระพุทธรูปมาตา ได้ทรงบรรลุปะระโสดาปัตติผลสมพระประสงค์ของพระบรมศาสดาพุทธองค์และพระสาวกออกเผยแผ่พระธรรมคำสอนประกาศพระศาสนาเป็นเวลา 45 พรรษา พระพุทธเจ้าได้ใช้หลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จนทำให้พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองในประเทศอินเดียใน พ.ศ. 2566 พระพุทธเจ้ายังกำหนดคุณสมบัติของผู้สอน มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตั้งแต่ยุคแรกใช้ การเผยแผ่พระธรรมคำสอนวิธี मुखปาฐะ คือแบบปากต่อปาก และแบบธัมมสากัจฉา คือแบบสนทนาธรรม ต่อมามีการพัฒนามาจารึกลงใบลาน พิมพ์เป็นสื่อ และระบบสื่อดิจิทัลในปัจจุบันเพื่อความทันสมัย รวดเร็วต่อการสืบค้น

เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว ต่อมาประมาณพุทธศตวรรษที่ 3 พระเจ้าอโศกมหาราชผู้ปกครองประเทศอินเดียในสมัยนั้น มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา พระองค์ได้ทรงให้ความอุปถัมภ์โดยทรงจัดให้มีการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 3 ขึ้นในปี พ.ศ. 236 ได้จัดคณะพระธรรมทูตออกเป็น 9 คณะแล้วส่งไปประกาศพระพุทธศาสนาในดินแดนต่างๆ สายที่ 8 เข้าสู่ประเทศไทย คือสายของ พระโสณเถระ และพระอุตตเถระ เป็นหัวหน้าคณะ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ ดินแดนสุวรรณภูมิ ซึ่งปัจจุบันคือประเทศในคาบสมุทรอินโดจีน เช่น พม่า ไทย ลาว เขมร เป็นต้น

4.2 สภาพการเผยแผ่ธรรมในยุคดิจิทัลและหลักประโยชน์นิยมทางจริยศาสตร์

พระสงฆ์ในยุคดิจิทัลเผยแผ่ธรรมในลักษณะถ่ายทอดสดทางสื่อสังคมออนไลน์โดยแสดงธรรมผ่านแอปพลิเคชันที่มีอยู่ในเครื่องโทรศัพท์ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (Youtube) ทวิตเตอร์ (Twitter) อินสตาแกรม (Instagram) เป็นต้น ด้านประโยชน์นิยมในทางจริยศาสตร์ ประโยชน์นิยมเป็นแนวคิดที่เชื่อว่าคุณค่าทางศีลธรรมเป็นการกระทำที่ขึ้นอยู่กับการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม กล่าวคือ เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความสุขหรือความพอใจขึ้นในบุคคลโดยทั่วไป ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของผลลัพธ์นิยม หรือการยึดถือคุณค่าทางศีลธรรมขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นหลัก นักคิดทั้งหลายได้นิยามคำว่า “ประโยชน์” นี้หมายถึงความดีสูงสุด ได้แก่ ความสุขหรือความพอใจ (ตรงกันข้ามกับความทรมานหรือความเจ็บปวด) ทำให้อาจสามารถอธิบายได้ด้วยรูปแบบของชีวิตว่า ความสุขหรือความพอใจถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับประโยชน์นิยมถูกอธิบายด้วยถ้อยคำว่า “เป็นสิ่งที่ดีสูงสุดสำหรับบุคคลจำนวนมากที่สุด”

4.3 วิเคราะห์การเผยแผ่ธรรมในยุคดิจิทัลตามหลักประโยชน์นิยมทางจริยศาสตร์การเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัล ผ่านโปรแกรมแอปพลิเคชันต่างๆ ทำให้พุทธศาสนิกชนและบุคคลทั่วไปเข้าถึงได้เป็นคราวละจำนวนมาก และรวดเร็วถ่ายทอดสดไปชมได้พร้อมกันทั่วทุกมุมโลกและชมย้อนหลังได้ด้วย แต่มีประชาชนบางคนยังมองพระสงฆ์ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตในทางที่น่าสงสัยว่าอาจจะ ไม่ใช้ในการจัดทำเนื้อหาทางศาสนาอย่างเดียว พระสงฆ์บางกลุ่มหากไม่มีกฎระเบียบในการใช้อินเทอร์เน็ต อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายได้ง่าย ดังนั้นคณะสงฆ์ควรฝึกอบรมการสนทนา ควบคุมดูแลการใช้อินเทอร์เน็ต เพราะมีแนวโน้มว่าวัดต่างๆ จะเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น เพราะจำนวนเว็บไซต์ของวัดเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนโดยในปีพ.ศ. 2549 มี 709 เว็บไซต์ แต่ปีพ.ศ. 2552 พบว่ามีถึง 1,026 เว็บไซต์ดังนั้น ประโยชน์นิยมจึงเป็นที่รู้จักกันว่าเป็น “ทฤษฎีความสุขที่ยิ่งใหญ่ที่สุด” ประโยชน์นิยมยังเป็นการแสดงถึงลักษณะการเชื่อมโยงต่อหลักจริยธรรม ซึ่งมีความผิดแผกไปจากจริยศาสตร์ ซึ่งไม่พิจารณาว่าผลลัพธ์ของการกระทำเป็นตัวกำหนดศีลธรรม เป็นต้น โดยผู้ที่มีมุมมองตรงกันข้ามกับประโยชน์นิยมได้วิพากษ์วิจารณ์มุมมองในแบบประโยชน์นิยมอยู่เรื่อยๆ แต่ผู้ลัทธิประโยชน์

นิยมก็มีวิพากษ์วิจารณ์ต่อแนวคิดอื่นๆ คล้ายๆ กัน และเหมือนกับทฤษฎีทางจริยธรรมทั้งหลาย การปฏิบัติตามแนวคิดประโยชน์นิยมเองก็ต้องพึงองค์ประกอบภายนอกเช่นกัน ได้แก่ สติปัญญา ประสบการณ์ ทักษะสังคม และทักษะชีวิต จุดแข็งของการเผยแผ่ธรรมะยุคดิจิทัลมีผลดีมากกว่าผลเสีย สามารถดึงศรัทธาความเลื่อมใสจากพุทธศาสนิกชนให้อุปถัมภ์ คำจุนพระพุทธรูปศาสนาสืบต่อไป จุดอ่อนพระสงฆ์ยุคดิจิทัลคือใช้สื่อออนไลน์ไม่เกิดประโยชน์ ไปในทางที่เสื่อมเสียทำให้พุทธศาสนาแปดเปื้อน เช่น ใช้หาเงินทางออนไลน์บ้าง เกี่ยวข้องกับมาตุคามบ้าง พนันออนไลน์บ้าง ทำให้ประชาชนหมดศรัทธา เปรียบเสมือนดาบสองคม เพราะฉะนั้นพระสงฆ์ต้องมีสติสัมปชัญญะในการใช้สื่อดิจิทัลให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามหลักประโยชน์นิยมในทางจริยศาสตร์

5. อภิปรายผล

5.1 การเผยแผ่ในพุทธกาล

วิธีการเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนาของพระพุทธองค์ในสมัยพุทธกาลที่พุทธองค์ทรงทำได้ มีดังนี้ 1) รุกเข้าเมืองใหญ่คือแคว้นมคธ โดยปราบชฎิล 3 พี่น้อง ให้มาเป็นสาวก แล้วจึงธรรมยาตราเข้าเมือง 2) ให้พระสงฆ์ที่รู้ธรรมวินัยแล้วจาริกไปทุกทิศทาง เพื่อประกาศคำสอน 3) ปราบคนสำคัญที่มีอุปนิสัยในเหตุการณ์สำคัญ ๆ ดังนั้นพุทธบริษัทท่านใดสนใจวิธีไหน พอใจวิธีไหน ก็สามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสม จากอภิปรายผลการวิจัย พบว่าการประกาศและเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนาของพระองค์ คำสอนในพระพุทธรูปศาสนากับศาสนาอื่น ความเจริญและความเสื่อมของพระพุทธรูปศาสนาในประเทศอินเดียครั้งพุทธกาลและหลังพุทธกาลเป็นบทเรียนแก่พุทธบริษัทอย่างไรพระพุทธรูปศาสนาศาสนาแพร่มาสู่สุวรรณภูมิ (คือประเทศไทยปัจจุบัน)

การวิเคราะห์การเผยแผ่ธรรมะในยุคดิจิทัลตามหลักประโยชน์นิยมในทางจริยศาสตร์ พบว่าการสนทนาธรรมตามกาล คือการพูดคุยซักถามธรรมะซึ่งกันและกันระหว่างคนสองคนขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดปัญญา โดยรู้จักเลือกและแบ่งเวลาให้เหมาะสม ซึ่งจะทำให้ได้รับความเบิกบานใจ มีความสุขความเจริญและบุญกุศลไปในตัวด้วย ในพระพุทธรูปศาสนาสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมชาย ฐานวุฑโฒ (2543) ได้กล่าวถึงคำว่า “ธรรม” คือ ความจริงตามธรรมชาติ เช่น คนเราต้องเกิด ต้องแก่ ต้องเจ็บ ต้องตาย นี่เป็นธรรมะ คือความเป็นจริงตามธรรมชาติ ความดีความถูกต้อง เช่น การให้ทานเป็นความดี การรักษาศีล มีเมตตากรุณา เป็นความดี ความกตัญญู กตเวทิต่อบิด มารดา เป็น ความดี ใครปฏิบัติตามสิ่งเหล่านี้เรียกว่า ปฏิบัติธรรมและการสนทนาธรรมให้รู้ว่ามีสิ่งใดเป็นอกุศลธรรมความชั่ว จะได้ละเว้นเสีย สิ่งใดที่เป็นกุศลธรรมความดีจะตั้งทำให้มา การวิเคราะห์การเผยแผ่ธรรมะในยุคดิจิทัลตามหลักประโยชน์นิยมในทางจริยศาสตร์ พบว่า การสื่อสารสมัยปัจจุบันมีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนสังคมให้เป็นไปในทิศทางต่าง ๆ สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติเจตคติและพฤติกรรมของบุคคลในสังคมได้ตามต้องการ ทำให้เกิดแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ในการสื่อสารที่มีความชัดเจน นำมาสู่การประยุกต์ใช้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ตกต่ำก่อเกิดปัญหา มาเป็นพฤติกรรมที่ดีงามตามที่สังคมส่วนรวมต้องการ ประสิทธิภาพการสื่อสารมีองค์ประกอบ 4 ประการคือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพิชญ วุฒนธมโม (พุทธพัฒนานันท์), (2558) หรือช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร การสื่อสารเผยแผ่พุทธธรรมสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงใช้การสอน 3 วิธี คือ อธิปาทิปฏิหาริย์ อาเทศนาปาฏิหาริย์ และอนุสาสนิ ปาฏิหาริย์ ในการแสดงธรรมแต่ละครั้งทรงมีลีลาการสอน 4 อย่าง คือ แบบสันทสนา แบบสมาทปนา แบบสมุตเตชนา แบบสัมปหังสนา สื่อในพระพุทธรูปศาสนา คือการสื่อถึงธรรมะที่สามารถช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

5.2 สภาพการเผยแพร่ในยุคดิจิทัล

สภาพการเผยแพร่ธรรมะตามหลักประโยชน์นิยมในยุคดิจิทัล ปัจจุบันนี้มีพระนักเทศน์ชื่อดังพระนักคิด นักเขียน หรือศิษยานุศิษย์ต่างก็ใช้สื่อดิจิทัลในรูปแบบออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันมาเผยแพร่ธรรมะเพราะว่าประชาชนทุกครัวเรือน ทุกเพศ ทุกวัย ต่างก็มีโทรศัพท์มือถือ มีแท็บเล็ต ที่สามารถฟังธรรมะต่างๆได้ผ่านแอปพลิเคชันได้ เช่น Facebook (เฟซบุ๊ก) ไลน์ (Line) ทวิตเตอร์ (Twitter) เป็นต้น คือ บริการบนอินเทอร์เน็ตบริการหนึ่ง ที่จะทำให้ผู้ใช้สามารถติดต่อสื่อสารและร่วมทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรือหลายๆ กิจกรรมกับผู้ที่ใช้ Facebook เป็นที่นิยมกันอย่างมาก และยังสามารถทำกิจกรรมอื่นๆผ่านแอปพลิเคชันเสริม (Applications) ที่มีอยู่อย่างมากมาย ซึ่งแอปพลิเคชัน ดังกล่าวได้ถูกพัฒนาเข้ามาเพิ่มเติมอยู่เรื่อยๆ การเผยแพร่ธรรมะในยุคดิจิทัลผ่านแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก การเผยแพร่ธรรมะทางเฟซบุ๊กนั้นเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการเผยแพร่ธรรมะให้เข้าถึงเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและพร้อมกันในทุกที่ ที่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตเข้าถึง มีพระสงฆ์หลายรูป ทั้งที่เป็นพระมหาเถร, พระเถระและพระสงฆ์ทั่วไปได้ใช้ความทันสมัยนี้ในการเผยแผ่

5.3 วิเคราะห์สภาพการเผยแพร่ในยุคดิจิทัล

จากผลการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การเผยแพร่ธรรมะในยุคดิจิทัลตามหลักประโยชน์นิยมในทางจริยศาสตร์ พบว่าเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามยุคสมัยปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วยุคดิจิทัลพุทธศาสนิกชนจะใช้ชีวิตในโลกออนไลน์ หรืออินเทอร์เน็ต เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต และโทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระครูวินัยธรปัญญา ปญญาโร (ศรีสมุทร), 2564) การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลของคณะสงฆ์ไทยจึงควรจะต้องมีพระสงฆ์ที่ศึกษาและพัฒนาในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้มากขึ้น ควรจัดให้มีการฝึกอบรมแก่พระสงฆ์สามเณร และพุทธศาสนิกชนที่สนใจ เกี่ยวกับการใช้ คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ในการเข้าถึงและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การวิเคราะห์การเผยแพร่ธรรมะในยุคดิจิทัลตามหลักประโยชน์นิยมในทางจริยศาสตร์ พบว่า การใช้สื่อโซเชียลมีเดียในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระสงฆ์ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากพระสงฆ์และการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎาภาพและข้อความที่โพสต์ในสื่อของพระสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า เฟซบุ๊กเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่พระสงฆ์ใช้ในการ เผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภารักษ์ จูตระกูล(2556) จากการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้เฟซบุ๊กสามารถแบ่งพระสงฆ์ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มที่ใช้เฟซบุ๊กเป็นประจำจะโพสต์วันละ 3-7 ครั้งต่อวันเพื่อ “สร้างต้นบุญ ต้นแบบของความคิด” โดยการหาคอนเทนต์ในการโพสต์รูปด้วยตัวเอง เช่น สื่อธรรมะ การนั่งสมาธิ ข้อคิดในการดำเนินชีวิต กิจกรรมบุญที่ทำในแต่ละวันผ่านรูปภาพที่สวยงาม ดึงดูดความสนใจ (2) กลุ่มที่ใช้เฟซบุ๊กเพื่อติดตามข้อมูลข่าวสาร ติดต่อดูสื่อเป็นส่วนใหญ่มักจะแชร์ข้อคิดเกี่ยวกับธรรมะ วันละ 1-2 ครั้ง นอกจากนี้งานวิจัยยังพบว่า พระสงฆ์รุ่นใหม่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ส่งสารที่ทำหน้าที่ผลักดันและขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาเชิงรุกให้เข้าถึงตัวบุคคลและสังคมในยุคของสื่อบุคคลที่ทุกคนสามารถเป็นสื่อและสามารถสร้างสรรค์สื่อด้วยตัวเอง โดยกระจายข่าวสารผ่านสื่อที่เราเป็นเจ้าของผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลอย่างมากในการนำพุทธศาสนิกชนเข้าหาธรรม โดยผ่านมกคลที่ 29 “การได้เห็นสมณะ”

การวิเคราะห์การเผยแพร่ธรรมะในยุคดิจิทัลตามหลักประโยชน์นิยมในทางจริยศาสตร์ พบว่าด้วยเหตุที่หลักธรรมในศาสนาพุทธจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับศัพท์ภาษาบาลี ทำให้หนังสือธรรมะจำนวนมาก มีภาษาบาลีปรากฏอยู่ตลอดทั้งเล่ม จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของหนังสือธรรมะที่ทำให้ผู้อ่านหลายกลุ่มอ่านไม่เข้าใจ รู้สึกว่า

หนังสือธรรมะไม่น่าสนใจและเกิดทัศนคติในแง่ลบกับการเรียนรู้ธรรมะ ท่าน ว.วชิรเมธี ตระหนักในปัญหานี้ดี งานเขียนของท่านจึงมีภาษาบาลีปรากฏอยู่น้อยมาก และยิ่งถูกนำเสนออย่างมีศิลปะ สอดคล้องกับงานวิจัยข้อฟ้า เกตุเรืองโรจน์ และรองศาสตราจารย์ อวยพร พาณิช (2554) กล่าวคือ ผู้แตงนำเสนอคำศัพท์ภาษาบาลี พร้อมการอธิบายความหมายด้วยคำที่เข้าใจได้ง่ายไม่ใช้ศัพท์วิชาการ บางส่วนใช้เครื่องหมายขลิขิตเพื่อแปลความหมายให้ผู้อ่านทำให้การสอดแทรกศัพท์ภาษาบาลี ไม่ทำให้อ่านรู้สึกเบื่อหน่าย หรือนงงงเงงแต่อย่างใด เพราะการเผยแผ่ในยุคปัจจุบันต้องมีภาษาที่ร่วมสมัย เข้าใจง่าย ปฏิบัติง่าย

การวิเคราะห์การเผยแผ่ธรรมะในยุคดิจิทัลตามหลักประโยชน์นิยมในทางจริยศาสตร์ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการเผยแผ่แท้จริงแล้วบทบาทด้านนี้ พระสงฆ์ทุกรูปได้รับมอบหมายจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยตรง เพราะหน้าที่ของพุทธสาวก คือมีหน้าที่ศึกษาเรียนรู้คำสอนให้เกิดความรู้ความเข้าใจแล้วปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนนั้น แล้วต้องสอนผู้อื่นให้ปฏิบัติตามด้วย นี่จึงได้ชื่อว่าพระสงฆ์สาวกการให้การอบรม การสอนการเผยแผ่เป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์ที่สำคัญ ที่พระสงฆ์ปฏิบัติมาเป็นปกติอยู่แล้ว ทั้งที่เรียกว่าการเทศน์แสดงธรรม หรือการปาฐกถาที่ตามซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระเลิศพิพัฒน์ จนทปญญ (แก้ววันทอง), (2554) ประชาชนทั่วไปให้ความเคารพและสนใจที่จะฟังสาระที่พระสงฆ์เป็นผู้ให้อยู่แล้วและนับเป็นการศึกษาที่เข้าถึงประชาชนชาวบ้านได้อย่างกว้างขวาง ส่วนในเนื้อหาสาระที่พระสงฆ์ให้แก่ประชาชนจะแตกต่างกันตามโอกาสและวาระต่าง แต่สิ่งที่เป็นธรรมะหรือคำสอนที่เป็นพระพุทธศาสนาที่นับได้ว่าเป็นสาระในพระพุทธศาสนานั้น เป็นสาระที่แท้ที่เป็นความจริงที่มีอยู่ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เป็นต้น

6. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยการวิเคราะห์การเผยแผ่ธรรมะในยุคดิจิทัลตามหลักประโยชน์นิยมในทางจริยศาสตร์นั้น พบว่ายังมี ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

สำหรับข้อเสนอแนะทั่วไปที่เกิดจากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

1) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลของพระสงฆ์ไทยที่ปรากฏในช่องทางการสื่อสารออนไลน์ในเฟซบุ๊ก (Facebook), ยูทูบ (Youtube), เว็บไซต์ (Website) ในเวลา ที่เผยแผ่นั้นควรมีเชิงอรรถของเอกสารนั้นๆ และมีแหล่งอ้างอิงของพุทธธรรมนั้น เพื่อให้เกิดสามารถตรวจสอบที่มาว่าเป็นข้อมูลเท็จ ข้อมูลจริง เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสของศรัทธาและผู้ศรัทธาว่าได้ข้อมูลที่จริงจากพระไตรปิฎก เล่มไหน หน้าไหน

2) กรมการศาสนาและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือมหาเถรสมาคมตลอดจนหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ควรให้ความสนใจและมีความตระหนักในเรื่อง พระพุทธศาสนากับการแก้ไขปัญหาสังคมวัฒนธรรมดิจิทัล ให้มีคุณธรรมและจริยธรรม และควรเน้นอบรมบุคคลากรทั้งพระภิกษุสงฆ์และอุบาสก อุบาสิกา ให้มีความรู้ในสื่อสมัยใหม่ (สื่อดิจิทัล) และนำไปใช้งานให้มีประสิทธิภาพ และให้เกิดความเหมาะสมกับพุทธบริษัท 4 ให้เข้าถึงสื่อพระพุทธศาสนาและน้อมนำไปปฏิบัติเพื่อให้พ้นจากความทุกข์

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีศึกษาวิจัยเรื่อง เปรียบเทียบการศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลภายในประเทศ และต่างประเทศ

2) ควรศึกษาเปรียบเทียบการศึกษาพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลของพระสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย กรณีสึกขาของมหานิกาย เช่น หลวงปู่ติชานันท์ หลวงปู่ด้าโลลามา

7. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นนท์ ธรรมสถิต. (2532). *พระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์ไทย (เล่ม 1)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กิตติชัยสาส์น.
- พระสมชาย ฐานวุฑโฒ. (2543). *มงคลชีวิตก้าวหน้า*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ฐานการธุรกิจ จำกัด.
- พระพิชญ วุฑฒนธมโม (พุทธพัฒนานนท์). (2558). รูปแบบและกระบวนการเผยแพร่ธรรมของ ว.วชิรเมธี (พระมหาจุฑมชัย). *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558.
- สุภารักษ์ จูตระกูล. (2556). การใช้โซเชียลมีเดียในการเผยแพร่พุทธศาสนาเชิงรุกของพระสงฆ์. *วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต*. คณะนิเทศศาสตร์: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ข้อฟ้า เกตุเรืองโรจน์ และรองศาสตราจารย์ อวยพร พาณิช. (2554). กระบวนการและกลวิธีการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดพุทธธรรมในหนังสือธรรมะของท่าน ว.วชิรเมธี. *วารสารวิจัยและพัฒนา*. 3, 78-91.
- พระเลิศพิพัฒน์ จนทปญโญ (แก้ววันทอง). (2554). บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์. *วารสารการศึกษาศึกษาและพัฒนาสังคม*. 7(2), 6-16.
- พระมหาธนิธ สิริวัฒน. (2558). รูปแบบและกระบวนการสื่อสารพุทธธรรม. *วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่*. 16(2), 75-86.
- พระครูวินัยธรปัญญา ปญญาโร (ศรีสมุทร). (2564). การจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนายุคดิจิทัล. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยา*. 6(4), 423-433.
- พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2548). *ที่นี่คือ...ประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: พรศิวการพิมพ์.
- ภาณุพงศ์ ไทรใหญ่. (2563). พระพุทธศาสนาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*. 25(1), 68-79.

ภาษาอังกฤษ

- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. Mahachulalongkorn rajavidyalaya University edition. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Tamsathit N.. (1989). *Buddhism and the Thai Sangha (Volume 1)*. Bangkok: Kittichaisan Publishing House.
- Phra Somchai Thanawuttho. (2000). *Mongkol Life Progress*. Bangkok: Thanthurakit Company Limited.
- Phra Phitsanu Vaddhanadhammo (Phuttawattananon). (2015). Form and process of disseminating the Dhamma of V. Vajiramedhi (Phra Maha Wuttichai). *Master of Buddhist Studies Thesis Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University*, 2015.
- Chutrakul S.. (2013). The use of social media in the proactive propagation of Buddhism by monks. *Master of Communication Arts thesis*. Faculty of Communication Arts North Bangkok University.

- Ketruangroj C. and Panich P.. (2011). Communication processes and strategies for Conveying Buddhism in the Dhamma book of V. Vajiramedhi. *Research and Development Journal*. 3, 78-91.
- Phra Lertpipat Chantapanyo (Kaewwanthong). (2011). The role of monks in a globalized society. *Journal of Education and Social Development*. 7(2), 6-16.
- Phra Maha Thanit Siriwatthano. (2015). Forms and processes of communicating Buddhism. *Chiang Mai Rajabhat Research Journal*. 16(2), 75-86.
- Phrakru Vinaithornpanya Pañavaro (Srisamut). (2021). Management of the propagation of Buddhism in the digital age. *Journal of Social Sciences and Anthropology*. 6(4), 423-433.
- Phra Thepdilok (Rabaeb Thittayano). (2005). This is...Thailand. Bangkok: Phon Siwa Printing.
- Saiyai P.. (2020). Buddhism in the Rattanakosin period. *Journal of Philosophy Periscope*. 25(1), 68-79.

การวิเคราะห์การเผยแผ่ธรรมะของพระพรหมมั่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)ตาม หลักประจักษ์นิยมในทางญาณวิทยา

An analysis of Dhamma propagation of Phrabrahmamangkalajarn (Panyanantha Bhikkhu) according to Empiricism in Epistemology

พระวันดี เขมจิตโต (เค้าดี)

Phra Wandee Khemacitto (Khaodee)

พระราชปรียัติวิมล

Phrarajapariyattivimol

พระใบฎีกานรินทร์ สีลเตโช

Phrabaidika Narin Silatecho

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอรัญญิก

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand

Email: wandee25192564@gmail.com

(Received: October 28, 2022/ Revised: December 20, 2023/ Accepted: December 21, 2023)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการเผยแผ่ธรรมะในสมัยพุทธกาลและปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาชีวิตและผลงานการเผยแผ่ธรรมะของพระพรหมมั่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) และ 3) เพื่อวิเคราะห์การเผยแผ่ธรรมะของพระพรหมมั่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ตามหลักประจักษ์นิยมในทางญาณวิทยา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) การเผยแผ่พุทธศาสนาในครั้งพุทธกาลใช้วิธี “มุขปาฐะ” เป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นไปที่การเผยแผ่ให้เป็นที่เข้าใจเพื่อประโยชน์เกื้อกูล (हितาย) เพื่อความสุข (สุขาย) และเพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก (โลกานุกัมปาย) ทั้งนี้เพราะชาวโลกหรือมนุษย์จำนวนมากยังเป็นผู้เวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ

2) ศึกษาชีวิตและผลงานการเผยแผ่ธรรมะของพระพรหมมั่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) พระพรหมมั่งคลาจารย์หรือที่รู้จักทั่วไปในชื่อ หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ ท่านเป็นผู้บุกเบิกแหล่งศึกษาธรรมชื่อสวนโมกข์ให้เป็นสถานที่ศึกษาธรรมจากคัมภีร์หลักคือพระไตรปิฎก ศึกษาธรรมจากธรรมชาติที่อยู่รอบตัว ท่านเป็นที่รู้จักในฐานะพระสงฆ์ผู้ปฏิรูปแนวทางการเผยแผ่พุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทย โดยเฉพาะท่านมีความโดดเด่นด้านปาฐกถาธรรมและเทศนาธรรมในที่สาธารณะอย่างองอาจ และท่านยังมีผลงานเชิงประจักษ์

3) หากนำประจักษ์นิยมไปวิเคราะห์การเผยแผ่ธรรมะของหลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ จะเห็นว่า หลักการ วิธีการและแนวทางการเผยแผ่ธรรมะของท่านล้วนเกิดจากประสบการณ์ที่ท่านเดินทางไปจำพรรษาในภูมิภาคต่างๆ มีจังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น ท่านเปลี่ยนการนั่งบนธรรมาสันมาเป็นยืนบรรยายธรรมบนโพเดียมต่อหน้าชาวพุทธ วิธีการเผยแผ่ธรรมะดังกล่าวจะตรงกับประจักษ์นิยม ที่เชื่อว่าประสบการณ์เป็นที่มาของความรู้ที่แท้จริงและถูกต้อง ตลอดชีวิตแห่งสมณเพศของท่าน

คำสำคัญ: ประจักษ์นิยม; การเผยแผ่ธรรมะ; พระพรหมมั่งคลาจารย์; สมัยพุทธกาล

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the propagation of Dhamma in the Buddha's time and now. 2) to study the life and works of propagating Dhamma of Phra Brahmanangalajarn. (Paññānanda Bhikkhu) and 3) to analyze the propagation of Dhamma by Phra Brahmanangalajarn. (Paññānanda Bhikkhu) according to the principle of empiricism in epistemology. This research is a qualitative research based on the study of the Tripitaka. academic documents and related research using data analysis Then the research results are presented using descriptive analysis.

The research results found that:

1) The propagation of Buddhism during the Buddha's time was mainly based on the "Mukkhapatha" method, focusing on propagating it for the benefit (hitāya), happiness (sukhāya), and compassion for the world. (Lokanukampai) This is because many people in the world or humans are still reborn in the cycle of samsara.

2) Study the life and work of propagating the Dhamma of Phra Brahmanangalajarn. (Paññānanda Bhikkhu) Phra Brahmanangalajarn or commonly known as Reverend Father Panyananta Bhikkhu He was the pioneer of the Dhamma study center called Suan Mokkha. To be a place to study Dhamma from the main scriptures, namely the Tripitaka. Study Dhamma from the nature around you. He is known as a monk who reformed the way of spreading Buddhism among Thai monks. In particular, he was outstanding in giving sermons and preaching the Dhamma in public with valor. and he also has empirical work.

3) If empiricism is used to analyze the Dhamma propagation of Luang Pho Panyananta Bhikkhu. It can be seen that his principles, methods and methods for propagating the Dhamma all stem from his experiences traveling for Buddhist Lent in various regions. There is Chiang Mai Province, for example. He changed from sitting on a pulpit to standing and lecturing on the podium in front of Buddhists. This method of propagating Dhamma is consistent with empiricism. who believe that experience is the source of true and correct knowledge throughout the life of your monastic life.

Keywords: empiricism; propagation of Dhamma; Phra Brahmanangalajarn;The buddhist era.

1. บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นงานสำคัญอย่างยิ่งของคณะสงฆ์ไทย ในอันที่จะเป็นการอนุรักษ์ สืบทอดหลักพระธรรมวินัย ข้อวัตรปฏิบัติ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี อันเป็นแบบแผนในการดำรงชีวิต ในสังคม ที่ซึมซับเป็นวัฒนธรรมสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน จนเกิดเป็นพุทธศาสนาประจำใจคู่กับชาติไทยมา ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะหลักธรรมของพระพุทธองค์ สามารถประยุกต์ใช้กับคนทุกสังคมและ ชนชั้น ได้เกิดเป็นพุทธบริษัทที่ยึดมั่นในหลักคำสอน ทำให้พุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติตั้งอยู่ใน ศีล สมาธิ และปัญญา (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา/25/6610-6629/291-292) ยกภาวะจิตใจให้สูงขึ้นเป็นหลักชัยมาตลอดกาล ซึ่ง ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนหลังจากพระพุทธองค์ทรงตรัสรู้ ผู้นำที่ทำหน้าที่นี้ได้ดีที่สุดในการเผยแผ่พระพุทธ ศาสนานอกจากพระพุทธองค์แล้ว ในเวลาต่อมาคือพระภิกษุสงฆ์ เห็นได้จากเมื่อพระพุทธองค์ได้ทรงวางหลัก การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยเริ่มต้นจากการเสด็จไป 1) แสดงธรรมโปรดพระปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 2) ยสกุหลบุตร 1 และสหายอีก 54 คน จนท่านเหล่านั้นได้ดวงตาเห็นธรรมออกบวชสำเร็จเป็นพระอรหันต์สาวกเกิดขึ้นในโลกรวม 60 องค์ และหลังจากนั้น พระองค์ทรงเริ่มส่งภิกษุเหล่านั้นไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงรับสั่งให้มีการประชุม พระอรหันต์สาวกเหล่านั้นพร้อมกัน แล้วตรัสแก่ภิกษุเหล่านั้น ความว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราและเธอทั้งหลาย พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวงทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์ พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์และ ความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่หเวดาและมนุษย์ทั้งหลาย จง แสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์อันสมบูรณ์ด้วยอรรถและพยัญชนะ สัตว์ที่มีธุลีในจักษุน้อยมีอยู่หากไม่ได้ฟังธรรมจะเสื่อมจากธรรม ผู้ที่อาจรู้ทั่วถึงธรรมจักมี ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย แม้ เราเองก็จะไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคมเพื่แสดงธรรม” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2549: 55)

หลักธรรมคำสอนที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้ให้แพร่หลายในหมู่มนุษย์และเทวดาทั้งหลายดังประโยค ที่ว่า “เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก” ดังนั้นเมื่อพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาได้ขยายตัวมากขึ้นพร้อม ทั้งได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับสังคมมากขึ้น พระพุทธเจ้ามีพระประสงค์จะให้พระภิกษุสงฆ์ ได้ทำคุณประโยชน์แก่สังคม อย่างกว้างขวางบนพื้นฐานของความถูกต้องดีงามพระสงฆ์มีบทบาทและหน้าที่หลัก คือการสั่งสอนธรรมะแก่ ประชาชน ด้วยความเสียสละ ความเมตตากรุณา ปราศจากอคติ และความจริงใจ พระภิกษุสงฆ์ควรสำนึกอยู่เสมอ ว่าชีวิตตนเองอาศัยความเกื้อกูลจากขรรษาสดับพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ว่า “ภิกษุควรพิจารณาอยู่เสมอว่าเรามีเพศที่ ต่างจากขรรษาสด เรามีชีวิตที่ต้องอาศัยผู้อื่น การงานที่สมณะพึงกระทำ เราทำหรือยัง” (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถ กถา/3/48/349)

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) กับภารกิจที่สำคัญในสถานการณ์ปัจจุบันที่ต้องใช้กุสโล บายความรู้ความสามารถในการเผยแผ่เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมมากขึ้น ก่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าต่อ ประเทศชาติอย่างใหญ่หลวง ซึ่งการเผยแผ่ธรรมะของท่าน อยู่ในรูปแบบการสงเคราะห์ประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดบรรพชาอุปสมบท การจัดบวชชีพรามณเถรศีล 8 การจัดอบรมค่ายคุณธรรมจริยธรรม การจัดแสดงนิทรรศการทางพระพุทธศาสนาต่างๆ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นก ระบวนการประชาสัมพันธ์ชักชวนให้ประชาชนหันมาเข้าวัด ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาได้มาเรียนรู้หลักธรรม จูงใจให้พุทธศาสนิกชนน้อมนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติ ชัดเจนจิตใจให้สูงขึ้นเป็นลำดับไป เพื่อให้เข้าถึงแก่น แท้ของหลักธรรมคำสอน พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ได้ดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดย วิธีที่ท่านได้เริ่มปฏิวัติรูปแบบการเทศนาแบบดั้งเดิมที่นิ่งเทศนาบนธรรมาสถ์ถือใบลาน มาเป็นการยืนพูดปาฐกถา ธรรมแบบพูดปากเปล่าต่อสาธารณชน พร้อมทั้งยกตัวอย่างเหตุผลร่วมสมัย ทันท่วงทีเหตุการณ์ เป็นการดึงดูด

ประชาชนให้หันเข้าหาธรรมะได้เป็นเป็นอย่างมาก ซึ่งในช่วงแรก ๆ ได้รับการต่อต้านอยู่บ้าง แต่ต่อมาภายหลังการปาฐกถาธรรมแบบนี้กลับเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปจนถึงบัดนี้ เมื่อพุทธศาสนิกชนทราบข่าวว่า หลวงพ่อปัญญา นันทภิกขุจะไปปาฐกถาธรรมที่ใดก็จะติดตามไปฟังกันเป็นจำนวนมาก จนในที่สุดหลวงพ่อได้รับอาราธนาให้เป็นองค์แสดงปาฐกถาธรรมในสถานที่ต่าง ๆ และเทศนาออกอากาศทั้งทางสถานีวิทยุกระจายเสียง และสถานีวิทยุโทรทัศน์ต่าง ๆ จนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะคุณค่าของบทบาทในการเผยแผ่ธรรมะของท่านมีคุณค่าต่อสังคมไทย และชาวต่างชาติตามหลักประจักษ์นิยมในทางญาณวิทยา

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1. เพื่อศึกษาการเผยแผ่ธรรมะในสมัยพุทธกาลและปัจจุบัน
- 2.2 เพื่อศึกษาการเผยแผ่ธรรมะของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) และหลักประจักษ์นิยมในทางญาณวิทยา
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์การเผยแผ่ธรรมะของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ตามหลักประจักษ์นิยมนิยมในทางญาณวิทยา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

- 3.1 รูปแบบการทำวิจัย
งานวิจัยนี้ใช้รูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการค้นคว้าแบบวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research)
- 3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) รวบรวมประเด็นหลักในการทำวิจัย
- 2) สืบค้นเอกสาร นิตยสาร วารสาร เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3) ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร นิตยสาร วารสาร เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 4) ทำการแยกแยะประเด็นหลักและประเด็นรอง
- 5) จัดบันทึกข้อมูลตามประเด็นหลักในการทำวิจัยด้วยสมุด ปากกา และกระดาษที่จัดเตรียมไว้
- 6) รวบรวมประเด็นหลักและประเด็นรอง

- 3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล
การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิทยาการวิจัยหรือวิธีการวิจัยสำคัญที่เรียกว่า การวิเคราะห์ (Analysis) ซึ่งประกอบด้วย

- 1) การตีความ (Interpretation)
- 2) การใช้เหตุผล (Reasoning)
- 3) การให้เหตุผล (Arguing)

3.4 การสังเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้ทำการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างครบถ้วนแล้ว ในขั้นตอนสุดท้ายผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดออกมาเป็นองค์ความรู้ใหม่ (New knowledge) ผลิตออกเป็นหลักฐานใหม่ (New evidence) และเขียนรายงานการวิจัย เพื่อเสนอขออนุมัติจบการศึกษาของหลักสูตร

3.5 การนำเสนอข้อมูล

ในการสรุปกระบวนการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลผ่านการ วิเคราะห์อย่างสมบูรณ์แล้วมาทำการเขียนพรรณนาความ ดังต่อไปนี้

- 1) บทสรุปที่เป็นการวิเคราะห์ในลักษณะรวบยอด หรือเป็นประเด็นสำคัญ
- 2) อภิปรายความเห็นของผู้วิจัย
- 3) ข้อเสนอแนะ ซึ่งแบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาในเรื่องของวิจัยและ ข้อเสนอแนะของผู้ที่สนใจในการศึกษาวิจัยต่อไป

4. ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์การเผยแผ่ธรรมะของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ตามหลักประจักษ์นิยมในทางญาณวิทยา” โดยได้ทำการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าการเผยแผ่ธรรมสมัยพุทธกาล หลังจากลัทธิธนะนักบวชได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว พระองค์ได้คิดใคร่ครวญถึงธรรมะที่พระองค์ได้ตรัสรู้และได้ตรัสกับตนเองว่า ธรรมะที่ได้ตรัสรู้นี้เป็นสิ่งที่ลึกซึ้งเกินที่ใครจะรู้ตามได้ ทรงท้อพระทัยที่จะประกาศศาสนา แต่สุดท้ายพระองค์ก็ทรงตรัสกับตนเองว่ามนุษย์ผู้มีปัญญาพอที่จะรู้ธรรมตามพระองค์ได้มีอยู่จึงได้ตรัสสิ้นพระทัยที่จะประกาศศาสนาและได้ทรงดำริหาผู้ที่รับธรรมจากพระองค์เป็นครั้งแรกจึงได้ทรงระลึกถึงบุคคลผู้มีความเกี่ยวข้องกับพระองค์และมีปัญญาพอที่จะรับธรรมและรู้ตามพระองค์ สุดท้ายพระองค์ก็เลือกที่จะเสด็จไปโปรดปัญจวัคคีย์ จึงได้ทรงเสด็จไปโปรดตามที่ตั้งพระทัยไว้ การเสด็จไปโปรดปัญจวัคคีย์ พระพุทธเจ้าทรงแสดงอัมมจักกัปปวัตตนสูตรเพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่าความเชื่อหรือวิธีการปฏิบัติเดิมนั้นไม่สามารถนำมนุษย์ไปสู่จุดหมายสูงสุดของชีวิตได้ โดยพระพุทธองค์ได้ตรัสถึงวิธีการเดิมๆ ทั้งหลายว่าเป็นทางสุดโต่ง 2 อย่าง คือ การกามสุขันติกานุโยค หมกมุ่นในกามทั้งหลายและ อัตตกลีณกานุโยค การทรมานตนให้ลำบาก ซึ่งทางสุดโต่งทั้ง 2 นั้นพระพุทธองค์ได้ทรงดำเนินมาแล้วทั้ง 2 ทาง การกามสุขันติกานุโยค การหมกมุ่นในกาม พระองค์ทรงดำเนินเมื่อครั้งก่อนจะเสด็จออกบวช ส่วนอัตตกลีณกานุโยค การทรมานตนให้ลำบาก ก็ทดลองมาแล้วหลายๆวิธีก่อนจะตรัสรู้ จากนั้นก็แสดงทางสายกลาง คือ มัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติใหม่ที่ทำให้พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้ เป็นการตรัสสอนโดยใช้ประสบการณ์ที่พระองค์ได้ทรงปฏิบัติมาจริงและรู้ผลของการปฏิบัติจริงทั้ง 3 เส้นทาง จึงทำให้ปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 เห็นจริงตามที่พระองค์ทรงสอนนั้นและได้เข้าใจตามจริงทำให้ได้ดวงตาเห็นธรรม และบรรลุธรรมเป็นด้วยกันทั้งหมดตามระดับสติปัญญาของแต่ละคนพระอรหันต์ทั้ง 5 องค์ วิธีการเผยแผ่ธรรมะทางพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงใช้มาแล้วส่วนมากจะเกี่ยวกับเนื้อหาของธรรมะที่พระองค์ทรงนำมาสอน อันเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับรูปธรรม นามธรรม สอนตามลำดับ ตรงกับเนื้อหา ส่วนที่มีเหตุผล สอนอย่างมีผลปรากฏ สอนในสิ่งที่มีความหมาย สอนเท่าที่จำเป็น และเนื้อหาครบองค์วินัยสูตร หลักในการสอน มีหลักแห่งความจริง หลักแห่งเหตุผล หลักการสอนอย่างมีปฏิหาริย์ สืบลบาทบาทในการสอน มีการอธิบายให้ชัดเจน การจงใจให้เห็นจริง การเข้าใจและการขบคิดให้เกิดความสดชื่น

รูปแบบวิธีการสอนมีรูปแบบธรรมสาส์น กัจจนา แบบบรรยาย แบบตอบปัญหา แบบตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นใหม่ การใช้อุบายวิธีประกอบการสอน โดยการยกนิทานเรื่องราว การอุปมาอุปไมยเปรียบเทียบ อุปมาคนเหมือนต้นกล้วย อุปมาสัตว์ 6 ชนิด การใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ รู้จักการเริ่มต้น และทรงสอนอย่างขอร้องดังกล่าวกว่าทั้งหมดเป็นพุทธวิธีหรือวิธีการสอนที่พระพุทธองค์ทรงเผยแผ่ธรรมะจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าความรู้เบื้องต้นทางญาณวิทยา ความหมายญาณวิทยา ทฤษฎีญาณวิทยาตะวันตก ประจักษ์นิยมคืออะไร ความหมายของประจักษ์นิยม ทฤษฎีความรู้ของประจักษ์นิยม หลักประจักษ์นิยม Empiricism) หรือประสบการณ์นิยมถือว่าประสบการณ์เป็นที่มาของความรู้ที่แท้จริง และถูกต้อง เกิดได้จากการรับรู้ได้ทางสัมผัส ทั้ง 5 คือตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้น ลิ้มรส การสัมผัส ที่เป็นเช่นนี้เพราะสามารถพิสูจน์ให้เห็นความจริง นักปรัชญากลุ่มนี้มีความเชื่อว่า ประสบการณ์ประจักษ์เท่านั้นที่เป็นบ่อเกิดของความรู้ บุคคลสามารถรับรู้ได้ทางประสาทสัมผัส แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น วิธีการคิดดังกล่าวนี้เรียกว่า “ประจักษ์นิยม”

ญาณวิทยา เป็นคำแปลของคำว่า Epistemology ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยรูปแบบของความรู้ พัฒนาการ และขอบเขตของความรู้ ญาณวิทยาตามศัพท์หมายความว่า ศาสตร์แห่งความรู้ (Science of knowledge) เป็นคำที่ประกอบขึ้นด้วย คำ 2 คำ คือ Episteme ซึ่งหมายความว่า ความรู้กับคำว่า Logos ซึ่งมีความหมายว่าศาสตร์ ญาณวิทยามีลักษณะเหมือนกับจิตวิทยา (ว่าด้วยการรับรู้) ประการหนึ่งคือ เป็นศาสตร์ที่ไม่พูดถึงหน้าที่ของความรู้ ฉะนั้นจึงทำหน้าที่ไม่เหมือนกับตรรกศาสตร์ (ว่าด้วยความจริงของความรู้)

สาระสำคัญของญาณวิทยาก็คือ ศึกษาเรื่องกำเนิดความรู้ เนื้อหาของญาณวิทยาก็คือ การศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการ วิธีการ วัตถุประสงค์ ลักษณะ เงื่อนไข ความมีเหตุผล และความคลาดเคลื่อนของความรู้ ผู้รู้บางท่านกล่าวว่าความจริงแล้วญาณวิทยาเป็นการ “อภิปรายปัญหาเกี่ยวกับความรู้ในแง่ปรัชญา” โดยเอาวิธีการของปรัชญาคือ วิธีนิรนัย วิธีอุปนัย วิธีวิเคราะห์ และวิธีสังเคราะห์ มาใช้ในการอภิปรายปัญหาต่างๆ ดังกล่าวแล้วนั่นเอง และมีทัศนะแบบปรัชญา คือ เป็นอิสระ ใจกว้าง ใครครวญอย่างไม่ลดละโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานคือประสบการณ์และการคิดหาเหตุผล ทฤษฎีบ่อเกิดความรู้ทางญาณวิทยา คือ เหตุผลนิยม (Rationalism) ประจักษ์นิยม (Empiricism) เพศนาการนิยม (Sensationism) อนุมานนิยม (Adriorism) อัชฌัตติกญาณนิยม (Inguitonism) และทฤษฎีธรรมชาติของความรู้ คือ จิตนิยม (Idealism) สัจนิยม (Realism) ปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าการเผยแผ่ธรรมะของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ตามหลักประจักษ์นิยมญาณวิทยา คือ ท่านได้นำเอาเทคนิควิธีการเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสังคมเหตุการณ์ปัจจุบันและระดับภูมิปัญญาของผู้ฟัง สำหรับวิธีการเผยแผ่ธรรมะสำหรับพระภิกษุ สามเณรสอนให้ปฏิบัติตามหลักโอวาทปาฏิโมกข์ สอนให้ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา การสร้างธรรมทายาทหรือพุทธบุตรในการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาเป็นการฝึกวิธีการเผยแผ่ และวิธีการอบรมในด้านต่าง ๆ เพื่อให้พระภิกษุเหล่านั้นได้นำวิธีการที่ท่านสอนและฝึกอบรมไปเผยแผ่ ซึ่งเป็นวิธีการเผยแผ่ธรรมะ และเป็นงานอนุเคราะห์โลกวิธีการสอนธรรมะสำหรับอุบาสก อุบาสิกาและเยาวชน คือ การสอนให้คนคิดดี การสอนให้คนพูดดี การสอนให้คนทำดี การสอนให้คนคบคนดี และการสอนให้คนไปสู่สถานที่ดีและองค์ประกอบของการสอน คือ บุคคล สถานที่ เวลา และจุดมุ่งหมาย วิธีการเผยแผ่และกลวิธีการสอนธรรมะของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) เป็นคำสอน แบบง่าย ๆ และใช้ภาษาที่ฟังและเข้าใจง่าย การปฏิรูปพิธีกรรม บวชแบบเรียบง่าย ประหยัด ได้สาระ งานศพ ลดสวดเพิ่มสอน ปฏิเสธไสยศาสตร์ ดูดวงสะเดาะเคราะห์ การปฏิรูปการเทศน์ เปลี่ยนจากการนั่งเป็นยืน เทศน์ ล้วนเป็นวิธีการเผยแผ่ธรรมะและเป็นงานอนุเคราะห์โลกโดยเจริญตามรอยพระยุคลบาทของพระพุทธเจ้าเป็นการ

ทำงานภายใต้อุดมการณ์นักเผยแผ่ ที่ทรงประทานแก่พระองค์ 60 องค์ที่ทรงส่งไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในคราวแรกด้วยเจตนาหลักคือ “จาริกไปเพื่อประโยชน์เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุข แก่ชนเป็นอันมาก เพื่อประโยชน์เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เพื่อการอนุเคราะห์ต่อชาวโลก”

การแสดงธรรม ท่านปัญญานันทภิกขุ จัดว่าเป็นพระธรรมกถึก ที่ไม่ตื่นเต้น หัวเหวเช่นเดียวกับท่านพุทธทาส แต่กลับหนักแน่นมั่นคงต่อเนื่องยาวนาน ร่วมสมัย อีกอย่างหนึ่งที่เราควรรับรู้และนำมาปฏิบัติก็คือการที่ท่านได้ปาฐกถาเกี่ยวกับการ พุดให้ฟัง พุดให้คิด พุดให้รู้ และพุดให้ทำ

ตลอดทั้งการกัณฑ์ ตีเตียน ชี้แจง แกไขความเชื่อถือและการปฏิบัติต่าง ๆ ที่ผิดหลักการของพระพุทธศาสนา ซึ่งแพร่หลายอยู่ในสังคม โดยเฉพาะเรื่องไสยศาสตร์ การบวงสรวงอ้อนวอนขอผลประโยชน์จากผีสังเทวดา เช่น เรื่องศาลพระภูมิ และอำนาจดลบันดาลจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ อันเป็นแนวการแสดงธรรมที่ท่านได้ปฏิบัติเรื่อยมา เมื่อการแสดงธรรมแบบพุดปากเปล่า ได้รับความนิยมแพร่หลายออกไปแล้วก็ทำให้ชาวพุทธมีทางเลือกเพิ่มขึ้น ในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเผยแผ่ธรรม การแสดงธรรมแบบปากเปล่านั้น จึงกลับกลายเป็นเครื่องช่วยให้การแสดงธรรมแบบ นิ่งธรรมาสน์ตามประเพณีหลุดพ้นจากการถูกคนจำนวนมากเพ่งมองในแง่ร้ายว่าเป็นกิจกรรมของคนทิ้งมายุในประเพณี ซึ่งคร่ำครึ น่าเบื่อหน่าย โดยช่วยให้การแสดงธรรมแบบไม่นิ่งธรรมาสน์นั้นมีภาพที่ดีขึ้นในสายตาของคนสมัยใหม่ โดยกลายเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีที่ประณีตงดงาม ซึ่งควรจัดให้มีขึ้นเป็นครั้งคราวตามความเหมาะสมกับโอกาส เป็นวิธีปฏิบัติอย่างหนึ่งในบรรดารูปแบบอันหลากหลายของกิจกรรมเช่นนั้นในสังคมไทย และพลอยให้คนสมัยใหม่มีความรู้สึกต่อวัฒนธรรมประเพณีในทางที่ดีขึ้นด้วย ปัจจุบันการแสดงธรรม ด้วยวิธีพุดปากเปล่านั้นเช่นการปาฐกถาและบรรยายธรรมนั้นเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป จนเห็นเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ ไม่มีใครขัดข้อง สะดุดหรือจะต้องตั้งแง่สงสัยใด ๆ ทั้งสิ้น ต่อไปเบื้องหน้าคนทั้งหลายก็จะไม่ทราบถึงเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมประเพณี ถ้าไม่ศึกษาชีวิตและผลงานของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ท่านยังเป็นผู้นำพระพุทธศาสนาในสังคมไทยเข้าสู่ยุคใหม่แห่งงานเผยแผ่

5. อภิปรายผล

ผลการวิจัยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับผลการวิจัยที่นำเสนอข้างต้นผู้วิจัยสำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยพบว่าวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) พบว่า

5.1 กลวิธีทางภาษาในวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) จัดเป็นวาทกรรมประเภทข้อควรปฏิบัติที่มุ่งเน้นการชี้แจงและแนะนำผู้รับสารว่าควรประพฤติปฏิบัติตน เช่นไรให้เกิดความสุขซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจำแนกประเภทวาทกรรมของนักภาษาศาสตร์ที่จัดประเภทของคำแนะนำและคำสั่งสอนไว้ว่าเป็นวาทกรรมข้อควรปฏิบัติ นอกจากนี้ผลการวิจัยลักษณะทางไวยากรณ์หรือโครงสร้างทางวาทกรรมยังมีความสอดคล้องกับลักษณะทางไวยากรณ์ที่ สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537) ในส่วนโครงสร้างทางวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) มีลักษณะร่วมกันกับงานวิจัยของ ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) ผู้วิจัยพบและวิเคราะห์ได้นั้นปรากฏว่าจรรยาบรรณการกล่าวชี้แนะ (directives) ซึ่งนับเป็นวัจนกรรมเด่นและปรากฏมากในวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

5.2 ปัจจัยที่สร้างพลังอำนาจในการโน้มน้าวใจพุทธศาสนิกชนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) มีอำนาจในการโน้มน้าวใจพุทธศาสนิกชนอยู่แล้วอันเนื่องมาจากความน่าเชื่อถือจากการครองเพศบรรพชิต ตั้งมั่นในศีลธรรมรวมทั้งอยู่ในฐานะที่สังคมนับถือ

5.3 อุดมการณ์ในวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) การสอนให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า การสอนให้พุทธศาสนิกชนยึดมั่นในการทำความดี การสอนให้พุทธศาสนิกชนรู้และปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเอง

วัดชลประทานรังสฤษฎ์เป็นวัดที่สร้างขึ้นโดยการรวมเอาวัดโบสถ์และวัดเชิงท่า เข้าด้วยกัน และย้ายมาสร้างขึ้นมาใหม่ได้นามว่า วัดชลประทานรังสฤษฎ์ สร้างโดย หม่อมหลวงชูชาติ กำภู อธิบดีกรมชลประทาน เมื่อปี พ.ศ.2502 ได้มีมติ พระปัญญานันทมุนี (ปัญญานันทภิกขุ) จากวัดอัมพวัน จ.เชียงใหม่ เป็นเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์ เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2503 วัดชลประทานรังสฤษฎ์เป็นวัดที่มีชื่อเสียง และมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมเผยแผ่พระสัทธรรม ของพุทธศาสนา และได้รับความศรัทธาเป็นอย่างมาก เนื่องจากการสอนธรรมะที่เข้าใจง่าย ทันต่อเหตุการณ์ เข้ากับคนทุกวัย และปรับกิจกรรมพิธีกรรมให้เหมาะสม ตัดพิธีกรรมที่ไม่ใช่คำสอนของพระพุทธศาสนาออก สอนให้ไม่หลงมกมายในไสยศาสตร์พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) เป็นผู้ริเริ่มในการปฏิรูป และปรับประยุกต์พิธีกรรมประเพณีทางศาสนาให้เป็นไปเพื่อส่งเสริมสติปัญญาตามหลักการที่ว่า เป็นระเบียบ เรียบง่าย ประหยัด ก่อให้เกิดประโยชน์ ส่งเสริมให้เกิดปัญญา ให้สมกับเหตุการณ์ และให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังคำปาฐกถาที่หลวงพ่อดำรงไว้ (ปัญญานันทภิกขุ อ้างใน ประพันธ์ เนตรนพรัตน์, 2523)

“อาตมาตั้งอธิฐานใจว่า วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จะไม่ให้มีมหรสพแสดงต่อไปตลอดอายุของการเป็นสมภาร คนมาที่หลังมันเรื่องของเขา แต่ว่าจะเขียนเป็นธรรมนุญไว้ จะสลักแผ่นหินไว้ว่าอุดมการณ์ของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ คืออะไร ติดไว้ที่กุฏิเลข หรือว่าติดไว้ที่โรงเรียนนี้ (โรงเรียนพุทธธรรม) ต้องอย่างนี้ ใครมาเป็นสมภารโปรดรักษาอุดมการณ์นี้ไว้ด้วยอย่าเปลี่ยนแปลงเสียเป็นอันขาด ตั้งไว้ให้รู้ ต่อไปจะต้องเป็นอย่างนั้น ไม่อย่างนั้นคนมาที่หลัง อาจจะเห็นว่าท่านปัญญาไม่ทันสมัย ไม่สนุก เราเล่นลิเกกันดีกว่า วัดกว้างขวางดี แล้วเปิดลิเก 2 โรง ยุ่งกันไปหมด อาตมาไม่นิยมอย่างนั้น สมัยนี้พระต้องเทศน์ให้กระฉับกระเฉงหน่อย เทศน์ให้ทันหูทันใจเดี๋ยวนี้ เพลงลมพัดชายเขาใครเขาชอบฟัง เขาฟังเพลงลูกทุ่งกันทั้งนั้น เพราะว่าฟังมันทันหูทันใจดี พระเทศน์ก็เหมือนกันต้องหัดเทศน์แบบใหม่เวลานี้ ต้องเทศน์ให้ทันหูคนให้ทันอกทันใจ เพราะฉะนั้น จึงต้องฝึกฝนในเรื่องนี้ มีงานศพต้องแนะนำให้มีการเทศน์คนไปประชุมกันที่ป่าช้าเราต้องไปเทศน์ไปหัดพูดกันในที่นั้น คนก็เข้าใจขึ้น เรื่องการสวดพระอภิธรรมหลายๆ จบให้สวดเพียงแค่บทเดียวเพื่อรักษาพิธีกรรมไว้ เพราะสวดมากไปคนฟังไม่รู้เรื่อง ต้องเทศน์ในเรื่องของวัฏจักร การ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ให้เข้าใจจะเป็นประโยชน์มากกว่า” ปัจจุบันวัดชลประทานรังสฤษฎ์ (พระอารามหลวง) มี พระปัญญานันทมุนี (สง่า สุภโร) เป็นเจ้าอาวาส ยังคงรักษาอุดมการณ์ ของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ไว้ เพื่อเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าร่วม กิจกรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่วัดได้จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ให้เป็นไปตามอุดมการณ์ ที่หลวงพ่อดำรงไว้ อันประกอบไปด้วย กิจกรรมและพิธีกรรม เหล่านี้ คือ

1. การจัดงานศพแบบ ประหยัด เรียบง่าย
2. การทำบุญตักบาตรสาธิต วันอาทิตย์
3. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดชลประทานรังสฤษฎ์ (พระอารามหลวง)
4. โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนเฉลิมพระเกียรติฯ
5. โครงการบวช เนกขัมมะบารมี ศุภร์-เสาร์-อาทิตย์
6. โครงการอบรมคุณธรรม ค่ายพุทธบุตร

ด้านการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ (พระอารามหลวง) เป็นการ จัดกิจกรรมที่ตรงต่อความต้องการของพุทธศาสนิกชน และ ส่งเสริมพุทธศาสนิกชน ในการปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องตามหลักในทางพระพุทธศาสนาได้ดี และไม่ให้เกิดไปหลงงมงายในสิ่งที่ไม่เป็นสาระ สิ่งที่ไม่ใช้แก่นแท้ของหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เปิด โอกาสให้คนทุกวัยได้เข้าวัดฝึกปฏิบัติได้ ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนหรือผู้สูงอายุ สอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่องทัศนคติของประชากรต่อการใช้กิจกรรมวันอาทิตย์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตศึกษาเฉพาะกรณีวัดชลประทานรังสฤษฎ์ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์การเผยแผ่ธรรมะของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ตามหลักประจักษ์นิยมในทางญาณวิทยา”

- 1) ผู้บริหารวัดชลประทานรังสฤษฎ์ได้เล็งเห็นความสำคัญของวิธีการเผยแผ่ธรรมะของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) และนำมาเผยแผ่แก่นุชนรุ่นหลังเพื่อสืบต่อแนวคิดปณิธานของท่าน
- 2) การศึกษาพระปริยัติธรรม และการวิเคราะห์การเผยแผ่ธรรมะของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ตามหลักประจักษ์นิยมในทางญาณวิทยา ต้องมีการจัดตั้งศูนย์ที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์
- 3) ควรปลูกจิตสำนึกให้พุทธศาสนิกชนเข้ามาศึกษาหลักปฏิบัติ และหัวข้อธรรมะของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย

- 1) ต้องศึกษาวิเคราะห์ บทบาทหน้าที่ ของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) กับการพัฒนาจริยธรรมบทบาทหน้าที่ของท่านอื่น ๆ เพื่อเป็นการศึกษาเปรียบเทียบ
- 2) ต้องปรับปรุงแบบการพัฒนาวิธีการเผยแผ่ตามทัศนะแนวคิดของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)
- 3) ต้องสืบต่อวิธีการเผยแผ่ธรรมะและเสริมสร้างปณิธานของท่านพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ให้เป็นความจริง

7. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- ชลธิชา บำรุงรักษ์. (2539). *การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความประเภทต่างๆ ในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ มหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). *พระไตรปิฎกฉบับพร้อมอรรถกถา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *พุทธวิธีในการสอน*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ธรรมสภา.
- ประพันธ์ เนตรนพรัตน์. (2523). *อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนายประพันธ์ เนตรนพรัตน์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สามเจริญพานิช.

สมทรง บุรุษพัฒน์. (2537). *วจนะวิเคราะห์: การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ภาษาอังกฤษ

Bamrungrak C.. (1996). *Language analysis at the level of various types of texts in the Thai language*. Bangkok: Thammasat University.

Buruspat S.. (1994). *Speech analysis: language analysis at the text level*. Bangkok: Mahidol University.

Dhamma Pitaka (P.A. Payutto). (2000). *Buddhist methods of teaching*. Bangkok : Thammasapa Printing House.

Mahamakut Rajavidyalaya University. (1982). *Tripitaka edition with commentary*. Bangkok: Mahamakut Rajavidyalaya Printing House.

Netnopparat P.. (1980). *Memorial for the Royal Cremation Ceremony of Mr. Praphan Netnopparat*. Bangkok: Sam Charoen Panich Printing House.

การศึกษาวิเคราะห์ความงามของหลวงปู่โชคชัยโนนขวาง
จังหวัดร้อยเอ็ดตามหลักสุนทรียศาสตร์
An analytical study of beauty of Luang Pu Chokchai Nonkwang,
Roi-Et Province according to aesthetic principle

พระชัยพร อภินันโท (อารุณ)

Phra Chaiyaphon Abhinantho (Arwarun)

พระมหาสากล สุภรเมธี

Phramaha Sakol Subharamethi

สงวน หล้าโพทนัน

Sanguan Laphontan

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand.

Email: chaiyaphon@gmail.com

(Received: October 28, 2022/ Revised: December 26, 2023/ Accepted: December 26, 2023)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้วิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติหลวงปู่โชคชัยโนนขวาง จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อศึกษาความงามในทางสุนทรียศาสตร์ และ 3) เพื่อวิเคราะห์ความงาม หลวงปู่โชคชัยโนนขวาง จังหวัดร้อยเอ็ดตามหลักสุนทรียศาสตร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือวิจัย ใช้การสัมภาษณ์จำนวน 40 คน แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า:

หลวงปู่โชคชัยโนนขวางเป็นองค์พระพุทธรูปปางมารวิชัย มีขนาดหน้าตัก 40 นิ้ว มีอายุในสมัยสุโขทัยหรืออยุธยาตอนต้น นั่งประดิษฐานอยู่บนแท่นในท่าขัดสมาธิ ด้วยพระกร(มือ)ด้านซ้ายวางหงายฝ่ามือไว้ที่หน้าตัก พระกร(มือ)ด้านขวาวางคว่ำฝ่ามือไว้บนพระขาน(เข่า) พระกรรมยาน(หูก) พระเกศมีเปลวแหลม เรียกว่า “หลวงปู่โนนบ้านเก่า” และ “หลวงปู่โนนขวาง” ต่อมาเรียกว่า “หลวงปู่โชคชัยโนนขวาง” เพราะประชาชนมาขอพรได้ผลตามความปรารถนาเป็นจำนวนมาก เช่น สิ่งของสูญหาย ขอบุตรชาย เป็นต้น ซึ่งจัดเป็นพุทธรูปหลวงปู่โชคชัยโนนขวาง

สุนทรียศาสตร์ (ความงามและสิ่งดีงาม) ในศิลปะและในธรรมชาติ เป็นศาสตร์ที่แสวงหาคำตอบของความงาม ประสบการณ์รับรู้ความงาม และตัดสินคุณค่าความงาม เพราะสรรพสิ่งมีภาวะความงามและมีรูปแบบความงามอยู่เสมอ พร้อมให้คุณค่าทางอารมณ์และความรู้สึกส่วนตัวของบุคคลหนึ่งๆ

ตามหลักสุนทรียศาสตร์แล้วหลวงปู่โชคชัยโนนขวางมีความงามอยู่ 2 ส่วน คือ 1) ส่วนที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ ความงามที่เกิดจากวัตถุ เนื่องด้วยหลวงปู่โชคชัยโนนขวางเป็นสิ่งที่สร้างจากก้อน ดินเหนียว มีรอยเผาไม่ค่อยสุกดี แต่ก็เป็นบ่อเกิดแห่งความรู้สึกถึงความงามทางศิลปะและทางธรรมชาติเมื่อได้พบเห็น และ 2) ส่วนที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิด รับรู้ความงาม และคุณค่าความงามที่นำไปสู่ความเลื่อมใสศรัทธา ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีธรรมชาติความงามอยู่ภายในนั่นเอง

คำสำคัญ: หลวงปู่โชคชัยโนนขวาง; ความงาม; สุนทรียศาสตร์

Abstract

The objectives of this research article are : 1) to study the history of Luang Pu Chokchai Nonkwang, Roi Et Province, 2) to study beauty in aesthetics, and 3) to analyze beauty Luang Pu Chokchai Nonkwang, Roi Et Province according to aesthetic principles. It is qualitative research by studying from the Buddhist scriptures, academic documents and related research. The research tool uses interviewers of 40 persons. Then the research results presented by descriptive analysis method.

The research results found that :

Luang Pu Chokchai Nonkwang is a Buddha image in the posture of Maravichai. It has a lap size of 40 inches and dates from the Sukhothai or early Ayutthaya period. Sitting on a pedestal in a meditative position with his left arm (hand) placed face up with palm in front of his lap. The right arm (hand) is placed face down, the palm rests on the knee, the ear long, the hair has pointed flames, it is called "Luang Pu Non Ban Kao" and "Luang Pu Non Khwang", later called "Luang Pu Chokchai Non Khwang ". Lather, people came to ask for blessings and it mostly got what they wished for, such as lost items, asking for a son, etc., which was classified as a Buddhist virtue of Luang Pu Chokchai Non Khwang.

An aesthetics (Beauty and goodness) in art and in nature, it is a science that seeks answers to beauty. Beauty perception experience and judge the value of beauty because all things have a state of beauty. And there is always a form of beauty, with giving them emotional and personal value to a person.

According to the principles of aesthetics, Luang Pu Chokchai Nonkwang has two parts of beauty : 1) the concrete part, which is the beauty that comes from objects. Because Luang Pu Chokchai Nonkwang is made from a lump of clay, there are burn marks that are not well done. But it is also the source of feelings of artistic and natural beauty when seen, and 2) the abstract part includes feelings and thoughts, perceived beauty and the value of beauty that leads to faith because humans have natural beauty within.

Keywords: Luang Pu Chokchai Nonkwang; beauty; aesthetics

1. บทนำ

หลวงปู่โชคชัยโนนขวาง เป็นองค์พระพุทธรูปเคารพแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าข้างผู้สร้าง มักเป็นช่างฝีมือที่เชี่ยวชาญที่สุดในท้องถิ่นในยุคสมัยนั้น และเป็นงานประติมากรรมที่มีวิธีการจัดสร้างอย่าง ศักดิ์สิทธิ์เปี่ยมศรัทธา โดยศึกษาจากลักษณะของสกุลช่างที่เป็นรูปแบบ ของศิลปะสมัยต่าง ๆ องค์หลวงปู่โชคชัย โนนขวางเป็นพระพุทธรูปสุโขทัยเป็นศิลปกรรมไทยหนึ่งที่มีความงดงามทางสุนทรียภาพในแบบอุดมคติซึ่งมีการ สร้างสรรค์ขึ้นตามคติความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา รูปแบบขององค์หลวงปู่โชคชัยโนนขวาง เป็นพระพุทธรูปสุโขทัย มีพัฒนาการจากรูปแบบพระพุทธรูปในอาณาจักรขางเคียง และผสมผสานกับรสนิยมของ ช่างในสมัยสุโขทัย จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ที่งดงาม และลงตัวขึ้นเป็นลำดับ องค์ความรู้ในกระบวนการสร้างสรรค์ พระพุทธรูปถ่ายทอดเป็นแบบแผนประเพณีสืบต่อกันมาในแต่ละยุคสมัย ผู้ที่ดำรงสร้างพระพุทธรูปได้นั้นเชื่อ ว่า จำเป็นต้องเข้าใจความหมายของพุทธลักษณะ และความหมายอาภักภิกขิยา ของพระพุทธรูปปางต่าง ๆ ได้ อย่างถ่องแท้ จึงจะสามารถนำเสนอคุณค่าทางปรัชญาตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา (สมเด็จพระกรมพระยา ดำรงราชานุภาพ, 2508)

พระพุทธรูปหลวงปู่โชคชัยโนนขวาง ประชาชนยังคงรับรู้จากประสบการณ์เดิมคือ ความศรัทธาเป็น สัญลักษณ์ที่สื่อให้เห็นถึงรูปสมมุติของพระพุทธรูปเจ้าในพุทธประวัติ สร้างความเชื่อให้กลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ควร ค่าแก่การเคารพบูชา แต่สภาพในปัจจุบันการศึกษาหรือการอนุรักษ์พระพุทธรูปองค์หลวงปู่โชคชัยโนนขวาง ต้อง ให้ความสำคัญกับเรื่องแนวคิดทางประวัติศาสตร์ศิลปะ เพราะองค์ความรู้ด้านนี้ถูกวางรากฐานอย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดกระบวนการค้นคว้างานวิจัย ประเด็นใหม่ ๆ ได้ อย่างเช่น ข้อมูลทางด้านคตินิยมความเชื่อที่มีผลต่อ อิทธิพลหรือแรงบันดาลใจ ในงานศิลปกรรม สังเกตได้จากการศึกษารูปแบบลักษณะ (ปาง, อริยาบถ, มุทรา) วัสดุเทคนิคเชิงช่าง ความงามทางสุนทรียภาพ ฯลฯ ซึ่งความรู้ดังกล่าว น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการทำนุบำรุง พระพุทธศาสนา (ไพฑูริย์ เสี่ยงก้อน, 2555) เพื่อทำให้เกิดจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์เผยแพร่ได้อย่างถูกต้อง มากกว่า เน้นในเรื่องสร้างทัศนคติ ความศักดิ์สิทธิ์หรืออิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ ของพระพุทธรูปเพียงอย่างเดียว

พระวรกายหลวงปู่โชคชัยโนนขวางที่ผิดหลักกายวิภาค กล่าวคือจะมีคุณลักษณะ ของพระวรกายที่ ผิดหลักกายวิภาคในธรรมเนียมการสร้างพระพุทธรูปโดยทั่วไป เช่น สัดส่วน ที่ดูขาด ๆ เกิน ๆ ซึ่งพระพุทธรูป (บางแบบ) พระหัตถ์พระบาท จะมีลักษณะที่ใหญ่กว่าพระพุทธรูปโดยทั่วไป ซึ่งสะท้อนถึงสังคมอีสาน ซึ่งเป็นวิถี สังคมเกษตรกรรมที่ทำไร่ ทำนา ต้องใช้มือเท้าเป็นสำคัญ (มือเท้าต้องแข็งแรง) ตามทัศนะของสุนทรียศาสตร์ ซึ่ง เป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับความงามทั้งในศิลปะและธรรมชาติ ในทางปรัชญาสุนทรียศาสตร์ ก็คือศิลปะที่ว่าด้วย เรื่องมาตรฐานของความงาม กฎเกณฑ์ทางศิลปะ ทฤษฎีอันเกี่ยวกับประสบการณ์ทางสุนทรียภาพ การแสวงหา คุณค่า“ความงาม” คือสถานภาพของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน การชื่นชมผ่านความเข้าใจ และ รับรู้ถึงความสมดุล สัดส่วน และแรงดึงดูดของสิ่ง ๆ นั้น พระพุทธศาสนาจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตจนก่อ เกิดเป็นวัฒนธรรม ซึ่งมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะ เมื่อกล่าวถึงศาสนาและความเชื่ออาจกล่าวได้ว่า เป็น ทั้งเหตุปัจจัยทางตรงและทางอ้อม อันก่อให้เกิดวัฒนธรรมขึ้นในสังคม ซึ่งอาจมีการแผ่ขยายจากจุดศูนย์กลางทาง วัฒนธรรมนั้นไปยังท้องถิ่นต่าง ๆ การสร้างวัตถุหรือรูปเคารพในศาสนาต่าง ๆ ศิลปะที่สร้างขึ้นเนื่องในศาสนา นั้นมีแทบทุกประเภท ตั้งแต่ประเภทประติมากรรม จิตรกรรม สถาปัตยกรรมและประเภทอื่น ๆ จุดประสงค์หรือ เป้าหมายในการสร้างศิลปะที่เกี่ยวข้องเนื่องกับศาสนาต่างไปจากการสร้างศิลปะประเภทอื่น เพราะศิลปินผู้สร้าง ศิลปะ เนื่องในศาสนาหรือศาสนศิลป์นั้น มีเป้าหมายของเนื้อหาแน่นอนอยู่ที่การศิลปกรรม เพื่อรับใช้ศาสนาซึ่ง สารสำคัญของศาสนา ทุกศาสนานั้น มุ่งให้มนุษย์มีชีวิตที่ดี มีศีลธรรมประจำใจ เนื้อหาหรือเป้าหมายของศาสน

ศิลป์ จึงเน้นที่ความดีและความงาม เพื่อให้ผู้เสพได้รับความรู้สึกนึกคิดบนพื้นฐานที่เป็นแนวปรัชญาของศาสนาแต่ละศาสนา

ทางสุนทรียภาพมีการแสดงออกทางอารมณ์ของพระพักตร์ (ใบหน้า) พระพักตร์ของพระพุทธรูปอีสานเป็นลักษณะเฉพาะที่มีคุณสมบัติพิเศษที่ทำให้ผู้พบเห็นเกิดสะท้อนอารมณ์ทั้งในบุคลิกที่เคร่งขรึมดุจดั่ง หรือผ่อนคลายด้วยสีหน้าอารมณ์ที่ชัดเจน โดยส่วนใหญ่พระพักตร์จะมีลักษณะที่ยิ้มแย้มสดใสแลดูอบอุ่น สร้างความรู้สึกที่เป็นกันเองดูผ่อนคลายไม่ตึงเครียด เส้นสายรายละเอียดของรูปทรงและผิวสัมผัสอันมีลักษณะดิบ ๆ แข็ง ๆ หยาบ ๆ มีทักษะฝีมือที่ไม่อ่อนหวานละเอียดอ่อน อันเกิดจากสภาวะทางจิตในสุนทรียะที่ใช้ความรู้สึกซึ่งให้อารมณ์ที่มีคุณค่าสูงยิ่งในศิลปะ จนลบล้างข้อด้อยอื่น ๆ ซึ่งคุณลักษณะนี้เองที่ช่วยก่อเกิด “อัตลักษณ์เฉพาะ” (วิโรฒ ศรีสุโร, 2543)

เอกลักษณ์และภาพสะท้อนในงานช่างหลวงปู่โชคชัยโนนขวางการใช้สีสันตกแต่งในโทสนีที่ฉูดฉาดรุนแรง หรืออาจจะโหดเหี้ยมของสัจวัสดุ (อยู่ในกลุ่มช่างพื้นบ้าน) ขนาดสัดส่วนที่เหมาะสมกับงานสถาปัตยกรรมที่ประดิษฐาน เช่น ขนาดองค์พระกับส่วนฐานชุกชีที่สัมพันธ์กับขนาดสิ่งที่มีขนาดเล็กคุณลักษณะทางความงามที่ผสมผสานกลมกลืนไปกับสภาพแวดล้อมภายในแห่งที่วาง เช่น อุบถัมภ์ กับองค์พระประธาน จะมีความกลมกลืนผสมผสานทางด้านฝีมือในแบบฉบับ “ศิลปะพื้นบ้าน” ความหลากหลายทางด้านการออกแบบรวมถึงการนำวัสดุจากธรรมชาติมาสร้างสรรค์ เช่น หินจำหลัก งาม หรือ เขาสัตว์ เนื้อว่าน เช่น ว่านจำปาสัก และพระแก้วต่าง ๆ เป็นต้น

ตามหลักเกณฑ์ของสุนทรียศาสตร์ เป็นกรอบพิจารณา วิเคราะห์เพื่อแสวงหาคำตอบตามกรอบแห่งวิธีการทางปรัชญาอันจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ โดยผ่านการศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ตลอดจนความงดงามด้านศิลปวัฒนธรรมตามที่ปรากฏในพุทธปฏิมาศิลปะล้านช้างนั้นว่ามีความงดงามเป็นเอกลักษณ์ที่น่าสนใจและน่าค้นหาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และสามารถอธิบายที่มาที่ไปของมรดกทางพระพุทธศาสนาประเภทประติมากรรม ตลอดจนให้แนวคิดเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาไว้เป็นมรดกอันทรงคุณค่าของชาติ ศาสนาไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้าสืบต่อไปเข้าหาล้อมแห่งความเป็น “อีสานในศิลปะพระพุทธรูปหลวงปู่โชคชัยโนนขวาง” ด้วยลักษณะสังคม ยึดหยุ่น จริตใจ ซื่อตรง อย่างในวิถีชาวบ้านที่มีโครงสร้างทางสังคมที่มีความเสมอภาค นี้เองที่เป็นปฐมเหตุอันสำคัญก่อให้เกิดคุณลักษณะความงามอย่างในวิถีชาวบ้าน ที่ปรากฏอยู่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในงานศิลปะพื้นบ้านอีสานทุกแขนง โดยเฉพาะคุณลักษณะเสรีที่เป็นหัวใจของการสร้างสรรค์ที่สร้างคุณค่าทางศิลปะอันปรากฏอยู่ในพระพุทธรูปอีสาน ซึ่งมีความแปลกและแตกต่างจากสกุลช่างอื่น ๆ (แม้ในวัฒนธรรมล้านช้างซึ่งเป็นวัฒนธรรมแม่) ด้วยลักษณะงานช่างอย่างลักษณะศิลปะพื้นบ้าน ซึ่งสัมพันธ์กับวิถีสังคมวัฒนธรรมชาวบ้าน ดังนั้น คุณค่า ความงามไม่งาม จึงเป็นเรื่องที่สัมพันธ์โดยตรงกับสังคมวัฒนธรรม ไม่ใช่เรื่องศิลปะโดด ๆ อย่างวัฒนธรรมอีสานซึ่งมีเข้าหาล้อมจากวิถีแห่งความลำบากอย่างปากกัดตีนถีบ ด้วยภูมิศาสตร์ที่ตั้ง และสภาวะที่ถูกทำให้เป็นอื่น คือเข้าหาล้อมให้วิถีแห่งอีสาน “ง่ายและงดงาม” คุณค่าความงามเป็นเรื่องของมายาจิตรของคอกความคิดแต่พลังศรัทธาเป็นเรื่องของจิตวิญญาณความรู้สึกซึ่งข้าพเจ้าค้นพบแล้วในงานช่างวิถีแห่งอีสานโบราณ (พระครูนนทศาสนกิจ, 2564)

จากประวัติขององค์หลวงปู่โชคชัยโนนขวางดังกล่าวมานี้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำเรื่องการวิเคราะห์ความงามของหลวงปู่โชคชัยโนนขวางตามหลักสุนทรียศาสตร์ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอมือเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งจัดเป็นความงามที่สามารถรับรู้ได้ในลักษณะที่เป็นสากล ดังนั้น คุณค่าทางความงามนี้จะสามารถวิเคราะห์ได้ด้วยความเป็นเหตุผลตามหลักการทางทัศนศิลป์ เป็นที่ทราบกันดีว่าการเข้าถึงคุณค่าความงาม ของศิลปกรรมไทย

อย่างลึกซึ้งนั้นจะเข้าใจได้ในแวดวงจำกัดเฉพาะผู้เชี่ยวชาญและอยู่ในแวดวงที่เกี่ยวข้องเป็นส่วนใหญ่ ฉะนั้น งานวิจัยนี้น่าจะมีประโยชน์ในเบื้องต้นต่อบุคคลทั่วไปที่ไม่มีความรู้ในด้านนี้ และจะเป็นแนวทางในการปลูกจิตสำนึกให้มีการอนุรักษ์ ส่งเสริมและพัฒนางานพุทธศิลป์สืบไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาประวัติหลวงปู่โชคชัยโนนขวาง ตำบลนาโพธิ์ อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.2 เพื่อศึกษาความงามในทางสุนทรียศาสตร์
- 2.3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความงามหลวงปู่โชคชัยโนนขวางตามหลักสุนทรียศาสตร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการทำวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้รูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใน การวิเคราะห์ข้อมูลจึง ต้องใช้เทคนิคในการตรวจสอบด้านวิธีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มาของ ข้อมูล เพื่อรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการค้นคว้าแบบวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

3.2 พื้นที่การวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่สำหรับการวิจัย ได้แก่ หลวงปู่โชคชัยโนนขวาง วัดโนนขวาง ตำบลนาโพธิ์ อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

- 1) ชาวตำบลนาโพธิ์มีความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธรูป องค์หลวงปู่โชคชัยโนนขวางมีความศักดิ์สิทธิ์
- 2) เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวตำบลนาโพธิ์ และความศรัทธาสนาสมัครใจในชุมชนและวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม
- 3) เป็นพื้นที่ที่ยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิม
- 4) การบูรณาการภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านประเพณีพิธีกรรม และความเชื่อ เพื่อแผ่อยู่อย่างจำนวนมากการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชน

3.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่วิจัยและได้กำหนดบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาโดยการมุ่งเน้นเลือกสัมภาษณ์จำนวน 40 รูป/คน ได้แก่

(1) พระสงฆ์	จำนวน 5 รูป
(2) นักวิชาการ	จำนวน 2 คน
(3) ประชาชนชาวบ้าน	จำนวน 5 คน
(4) เชี่ยนพระ	จำนวน 3 คน
(5) ผู้นำชุมชน	จำนวน 5 คน
(6) ชาวบ้านทั่วไป	จำนวน 20 คน
รวมประชากร	จำนวน 40 รูป/คน

การกำหนดผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีเหตุผล (Reasoning) สำคัญในการเลือกอยู่ 4 ประการ คือ

- 1) พระสงฆ์ ผู้ซึ่งฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วเลื่อมใส สละเรือนออกบวช ถีววัตร ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่พระบรมศาสดาสั่งสอน.
- 2) นักวิชาการ เป็นผู้ที่เคยบวชเรียนในพระพุทธศาสนาหรือเป็นผู้ที่สนใจในศิลปะในพระพุทธศาสนาและเป็นผู้นำทางขนบธรรมเนียมประเพณี
- 3) ประชาชนชาวบ้าน เป็นบุคคลในสังคมชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของภูมิปัญญาและนำ ภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตจนประสบผลสำเร็จจากการสั่งสมประสบการณ์และ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้เชื่อมโยงคุณค่าภูมิปัญญาของอดีตกับปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการดำรงชีพ ในปัจจุบัน
- 4) เขียนพระ เป็นผู้ที่มีความศรัทธาในเรื่องของพุทธคุณต่าง ๆ ของพระเครื่องว่า สามารถช่วยปกปักรักษาคุ้มครองตนเองให้มีความปลอดภัย ไร้ทุกข์ ภัย โรค และอันตรายต่าง ๆ ได้ ตลอดจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านพุทธคุณ และประวัติพระเครื่อง เป็นต้น

3.4 เครื่องมือการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือสำหรับการทำวิจัยเป็น (1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด (2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation observe) โดยผู้วิจัยดำเนินการสังเกตจากการทำกิจวัตรประจำวันและกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงการเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น กิจกรรมทางศาสนา ฯลฯ เป็นต้น กับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่วิจัย

3.5 วิธีการสร้างเครื่องมือวิจัย

- 1) ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นและเนื้อหาของงานวิจัยในบทที่ 1 - 2 - 3 จนครบถ้วนแล้ว เพื่อแสวงหาคำตอบในบทที่ 4 จึงได้กำหนดประเด็นสำคัญเพื่อสร้างคำถามวิจัย
- 2) ได้นำประเด็นสำคัญเข้าปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา
- 3) อาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำทั้งประเด็นสำคัญและวิธีการสร้างเครื่องมือ
- 4) นำแบบสัมภาษณ์เข้าปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา
- 5) นำแบบสัมภาษณ์ไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา
- 6) เสนอแบบสัมภาษณ์ต่อบัณฑิตวิทยาลัย
- 7) นำแบบสัมภาษณ์ลงสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามที่กำหนดแล้ว

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยการสัมภาษณ์ ซึ่งมีทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกกับประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามที่กำหนดไว้ และสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สมาคมได้เข้าไปช่วยเหลือในชุมชนในพื้นที่เป้าหมายของการวิจัย มีการจดบันทึกการใช้เทปบันทึกเสียง และการบันทึกภาพนิ่ง

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มี 3 ส่วน ด้วยกันประกอบด้วย (1) การเก็บข้อมูลเชิงเอกสาร ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ เอกสารงานวิจัยตำรา วิชาด้านพุทธศาสนาและตำราอื่น ๆ รวมทั้งบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย (2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth inter-

view) และ (3) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนาเฉพาะ (Focus Group discussion) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล วิธีการเชิงคุณภาพโดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนา (Descriptive Research) ในการนำเสนอ ข้อมูลการวิจัยจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive presentation) ประกอบภาพถ่าย และการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเครื่องมือเก็บข้อมูลใช้แนวคำถามซึ่งผู้วิจัยกำหนดดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เพิ่มเติมในบางประเด็น ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูล มากขึ้น และทำการวิเคราะห์ข้อมูลอีกครั้งหนึ่งซึ่งให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงมากที่สุด

3.8 การสังเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้ทำการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างครบถ้วนแล้ว ในขั้นตอนสุดท้ายผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดออกมาเป็นองค์ความรู้และเขียนรายงานการวิจัย เพื่อเสนอขออนุมัติจบการศึกษาของหลักสูตร

3.9 การนำเสนอข้อมูล

ในการสรุปกระบวนการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลผ่านการ วิเคราะห์อย่างสมบูรณ์แล้วมาทำการเขียนพรรณนาความ ดังต่อไปนี้ (1) บทสรุปที่เป็นการวิเคราะห์ในลักษณะรวบยอด หรือเป็นประเด็นสำคัญ (2) อภิปรายความเห็นของผู้วิจัย และ (3) ข้อเสนอแนะ ซึ่งแบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาในเรื่องของวิจัยและข้อเสนอแนะของผู้ที่สนใจในการศึกษาวิจัยต่อไป

4. ผลการวิจัย

4.1 ประวัติหลวงปู่โชคชัยโนนขวาง จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อ พ.ศ.2463 ท่านพระครูวิธรรณารกิจ ซึ่งอดีตเจ้าคณะตำบลนาโพธิ์ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้พิจารณาอย่างรอบครอบ ปรากฏเห็นก้อนดินเหนียวขนาด 20 x 40 x 20 ซม. มีรอยเผาไม่ค่อยสุกดี ก่อเรียงเป็นแท่นองค์พระ ไม่มีปูนซีเมนต์ฉาบยัดองค์พระ ลงรักสีด้า สันนิษฐานว่าคงเป็นโบสถ์มาก่อน อายุสมัยสุโขทัยหรืออยุธยาตอนต้น หลวงปู่โชคชัยเป็นองค์พระพุทธรูปปางมารวิชัย มีขนาดหน้าตัก 40 นิ้ว นั่งประดิษฐานอยู่บนแท่นในท่าขัดสมาธิ มีพระกรด้านซ้ายวางหงายฝ่ามือไว้ที่หน้าตัก พระกรด้านขวาวางคว่ำฝ่ามือไว้บนพระขาน (เข่า) พระกรรม (หู) ยาน พระเศวตมีเปลวแหลม ขนานนามว่า “หลวงปู่โนนบ้านเก่า” และ “หลวงปู่โนนขวาง” ต่อมาขนานนามว่า “หลวงปู่โชคชัย” เพราะลูกหลานมาบนบานขอพร ได้ผลสมความปรารถนาเป็นส่วนใหญ่ สิ่งของสูญหาย ขอเลื่อนยศเลื่อนตำแหน่ง ขอบุตรชาย จัดเป็นพุทธคุณหลวงปู่โชคชัย

4.2 ความงามในทางสุนทรียศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยความงามและสิ่งดีงามในศิลปะและในธรรมชาติ ที่แสวงหาคำตอบของความงาม ประสบการณ์รับรู้ความงาม และตัดสินคุณค่าความงาม เพราะสรรพสิ่งมีภาวะความงาม และมีรูปแบบความงามอยู่ในสิ่งต่าง ๆ เสมอ

4.3 วิเคราะห์ความงามหลวงปู่โชคชัยโนนขวาง จังหวัดร้อยเอ็ด ตามหลักสุนทรียศาสตร์ เมื่อมองผ่านหลักสุนทรียศาสตร์หลวงปู่โชคชัยโนนขวาง มีความงามอยู่ 2 ส่วน คือ 1) ส่วนที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ ความงามที่เกิดจากวัตถุ เนื่องด้วยหลวงปู่โชคชัยโนนขวางเป็นสิ่งที่สร้างจากก้อน ดินเหนียว มีรอยเผาไม่ค่อยสุกดี ก่อเรียงเป็นแท่นองค์พระ ไม่มีปูนซีเมนต์ฉาบยัดองค์พระ ลงรัก สีด้า เป็นบ่อเกิดแห่งความรู้สึกลึกลับความงามทางศิลปะและทางธรรมชาติ เมื่อได้พบเห็น และ 2) ส่วนที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิด รับรู้ความงาม และคุณค่าความงาม นำไปสู่ความเลื่อมใสศรัทธาอยากกราบไหว้บูชาต่อไป ในหลวงปู่โชคชัยโนนขวาง ทั้งนี้ เพราะมนุษย์มีธรรมชาติแห่งความงามอยู่ภายใน

5. อภิปรายผล

5.1 จากประวัติหลวงปู่โชคชัยโนนขวาง จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ประวัติหลวงปู่โชคชัยโนนขวาง เมื่อ พ.ศ.2463 ท่านพระครูวิจิตรถาวรกิจ ซึ่งอดีตเจ้าคณะตำบลนาโพธิ์ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้พิจารณาอย่างรอบครอบ ปรากฏเห็นก้อนดินเหนียวขนาด 20 x 40 x 20 ซม. มีรอยเผาไม่ค่อยสุกดี ก่อเรียงเป็นแท่นองค์พระ ไม่มีปูนซีเมนต์ฉาบยัดองค์พระ ลงรักสีด้า สันนิษฐานว่า คงเป็นโบสถ์มาก่อน อายุสมัยสุโขทัยหรืออยุธยา ตอนต้น หลวงปู่โชคชัยเป็นองค์พระพุทธรูปปางมารวิชัย มีขนาดหน้าตัก 40 นิ้ว นั่งประดิษฐานอยู่บนแท่นในท่าขัดสมาธิ มีพระกรด้านซ้ายวางหงายฝ่ามือไว้ที่หน้าตัก พระกรด้านขวาวางคว่ำฝ่ามือไว้บนพระชานุ (เข่า) พระกรรม (หู) ยาน พระเกศมีเปลวแหลม ขนานนามว่า “หลวงปู่โนนบ้านเก่า” และ “หลวงปู่โนนขวาง” ต่อมาขนานนามว่า “หลวงปู่โชคชัย” เพราะลูกหลานมาบนบานขอพร ได้ผลสมความปรารถนาเป็นส่วนมาก สิ่งของสูญหาย ขอเลื่อนยศเลื่อนตำแหน่ง ขอบุตรชาย จัดเป็นพุทธรูปหลวงปู่โชคชัยที่พุทธศาสนิกชนชาวจังหวัดร้อยเอ็ดหรือใกล้เคียงให้ความนิยมเคารพนับถือ กราบไหว้และบูชาได้อย่างสนิทใจไร้ความกังขาในเรื่องโชคลาภ และความสำเร็จหรือชัยชนะ (โชคชัย) ซึ่งเป็นความหวังของคนทั้งหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของยุพารักษ์ ชนะบรรวัฒน์ (2560) เรื่อง “การบนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวพุทธในสังคมไทย” พบว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวพุทธไทยนิยมบนมิตัวกันหลากหลาย สามารถจำแนกได้เป็นหมวดหลัก 5 หมวด ได้แก่ พระพุทธรูป รูปเคารพพระเกจิ พระเครื่อง เทพ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ซึ่งจุดประสงค์ที่ทำให้ชาวพุทธบนบานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นมีหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสำเร็จด้านการงาน การเงิน การศึกษาเล่าเรียน ความรัก ครอบครัว สุขภาพ และความปลอดภัย เมื่อได้สมความปรารถนาตามที่บนไว้ก็จะมีการแก้บนตามคำบอกกล่าวของผู้บน เช่น การแก้บนด้วยการถวายวัตถุสิ่งของ การแสดง การสร้างบุญหรือการทำความดี

5.2 จากความงามในทางสุนทรียศาสตร์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ความงามในทางสุนทรียศาสตร์ ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยความงามและสิ่งดีงามในศิลปะและในธรรมชาติ และศาสตร์ที่แสวงหาคำตอบของความงาม ประสบการณ์รับรู้ความงาม และตัดสินคุณค่าความงามของสรรพสิ่ง (สวัญญาณกะและอวิญญานกะ) ล้วนมีภาวะความงาม และมีรูปแบบความงามอยู่ในตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐชา จิตภักดี และพระครูภาวนาโพธิคุณ (2563) เรื่อง “การแสวงหาคำตอบศิลปะและความงาม : สุนทรียศาสตร์ตะวันตก” พบว่า สุนทรียศาสตร์ตามแนวคิดตะวันตกคือการแสดงออกซึ่งความรู้สึก เพื่อตอบสนอง ความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่งและเป็นพฤติกรรมตามสัญชาตญาณของสิ่งมีชีวิตย่อมแสดง เป้าหมายให้เห็นว่า มนุษย์ต้องเข้าใจความหมายของสุนทรียศาสตร์ให้ถึงที่สุด เมื่อถึงจุดนี้แล้ว ความงามหรือการรับรู้ทางสุนทรียศาสตร์ที่แท้จริงก็คือเข้าใจความจริงสูงสุดของกฎธรรมชาติ ที่จะช่วยเสริมความเจริญใจ และความเจริญทางปัญญา เป็นการพัฒนาความรู้ในการหยั่งรู้ เป็นสัจธรรมและคุณค่าของความงาม รวมทั้งช่วยส่งเสริมการพัฒนาทางอารมณ์และจิตใจอันเป็นเส้นทางสู่สุนทรียภาพในการดำเนินชีวิต ตลอดจนรังสรรค์สังคมให้เป็นสังคมที่ดีงาม ซึ่งหลวงปู่โชคชัยโนนขวาง จังหวัดร้อยเอ็ดนั้นมีความงาม และมีรูปแบบความงามอยู่ในตัว จึงจัดเป็นพระพุทธรูปที่น่าทึ่งนัยภาพมาให้แก่ผู้พบเห็น ที่สำคัญคือสร้างปสาทนียคุณให้แก่ผู้ที่นับถือ

5.3 จากการวิเคราะห์ความงาม หลวงปู่โชคชัยโนนขวาง จังหวัดร้อยเอ็ด ตามหลักสุนทรียศาสตร์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ เมื่อมองผ่านหลักสุนทรียศาสตร์หลวงปู่โชคชัยโนนขวาง มีความงามอยู่ 2 ส่วน คือ (1) ส่วนที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ ความงามที่เกิดจากวัตถุ เนื่องด้วยหลวงปู่โชคชัยโนนขวางเป็นสิ่งที่สร้างจากก้อนดินเหนียว มีรอยเผาไม่ค่อยสุกดี ก่อเรียงเป็นแท่นองค์พระ ไม่มีปูนซีเมนต์ฉาบยัดองค์พระ ลงรักสีด้า เป็นบ่อเกิดแห่งความรู้สึกถึงความงามทางศิลปะและทางธรรมชาติ เมื่อได้พบเห็น และ (2) ส่วนที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความ

รู้สึกนึกคิด รับรู้ความงาม และคุณค่าความงาม นำไปสู่ความเลื่อมใสศรัทธาอยากจะไปกราบไหว้บูชาหลวงปู่โชคชัยโนนขวาง เพราะธรรมชาติแห่งความงาม (สุนทรียภาพ/สุนทรียภาวะ) มีอยู่ภายในจิตใจของมนุษย์อยู่แล้ว สอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาติ เกษประสิทธิ์ (2546) เรื่อง “สุนทรียศาสตร์กับความเป็นมนุษย์” พบว่า อารมณ์ความรู้สึกเกี่ยวกับการรับรู้ด้านความงามของสิ่งต่างๆ ทั้งในธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ที่มีมาตั้งแต่แรกของมนุษย์แล้ว แล้วก็มีการพัฒนา เพื่อยกระดับอารมณ์ความรู้สึกดังกล่าวให้ละเอียดและประณีตยิ่งขึ้น กล่าวได้ว่าการฝึกฝนรสนิยม วิธีการใช้ชีวิตให้สูงขึ้น นับว่าเป็นพฤติกรรมทางปัญญาที่มีความคิดมีเหตุผล และตระหนักสำนึกถึงคุณค่าต่าง ๆ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

พุทธปฏิมากรหรือผู้ที่ทำการสร้างพระพุทธรูป สามารถนำหลักความงามทางสุนทรียศาสตร์ไปออกแบบพุทธปฏิมา กล่าวคือ พระพุทธรูป รูปเปรี๊ยะ หรือ รูปสัญลักษณ์ ซึ่งหลวงปู่โชคชัยโนนขวาง จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อมองผ่านหลักสุนทรียศาสตร์หลวงปู่โชคชัยโนนขวาง มีความงามอยู่ 2 ส่วน คือ (1) ส่วนที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ ความงามที่เกิดจากวัตถุ เนื่องด้วยหลวงปู่โชคชัยโนนขวางเป็นสิ่งที่สร้างจากก้อนดินเหนียว มีรอยเผาไม่ค่อยสุกดี ก่อเรียงเป็นแท่นองค์พระ ไม่มีปูนซีเมนต์ฉาบยัดองค์พระ ลงรักสีดี เป็นบ่อเกิดแห่งความรู้สึกถึงความงามทางศิลปะและทางธรรมชาติ เมื่อได้พบเห็น และ (2) ส่วนที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิด รับรู้ความงาม และคุณค่าความงาม นำไปสู่ความเลื่อมใสศรัทธาอยากจะไปกราบไหว้บูชาหลวงปู่โชคชัยโนนขวาง จึงถือว่าเป็นองค์แทนพระพุทธรูปเจ้าผู้ทรงเป็นพระศาสดา แห่งพุทธศาสนา เพราะหลังจากพุทธปรินิพพานล่วงเลยนานแล้วสร้างตามลักษณะมหาบุรุษ 32 ประการ ที่ปรากฏในมหาปฐกสัทสนธิ มิใช่การทำให้เหมือนองค์พระพุทธรูป แต่สร้างขึ้นเพื่อน้อมรำลึกถึงพระพุทธรูป และเพื่อสักการบูชาแทนองค์พระผู้มีพระภาคเจ้า เพื่อน้อมใจให้ประพาสตามคำสอนของพระองค์ ตลอดจนเป็นสิ่งจรรโลงสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน ถาวรสืบไป

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

- 1) ศึกษาวิเคราะห์พุทธศิลป์ของพระพุทธรูปในภาคอีสานและศึกษาแนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ของช่างไทยคนสำคัญ
- 2) ศึกษาวิเคราะห์หลวงปู่โชคชัยวัดโชคชัยโนนขวางเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ที่มีคุณค่าและความสำคัญ สมควรที่จะส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์และสืบสาน ประเพณีการสร้าง และการสักการบูชาให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง
- 3) ศึกษาความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาของปฏิมากรรมหลวงปู่โชคชัยวัดโชคชัยโนนขวางสามารถนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณชนด้วยการจัดแสดงในรูปแบบนิทรรศการ หรือจัดทำเป็นสื่อ มัลติมีเดียเผยแพร่ทางเว็บไซต์

7. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- ของณัฐชยา จิตภักดี และ พระครูภาวนาโพธิคุณ. (2563). การแสวงหาคำตอบศิลปะและความงาม : สุนทรียศาสตร์ ตะวันตก. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*. 7(4), 58-67.
- ไพบูลย์ เสี่ยงก้อง. (2555). *พระพุทธศาสนาอมรดกล้ำค่าของไทย*. กรุงเทพมหานคร: เพ็ญฟ้าปิ่นดั่ง จำกัด.
- ยุพารักษ์ ชนะบรรณวัฒน์. (2560). การบนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวพุทธในสังคมไทย. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิโรฒ ศรีสุโร. (2543). *บันทึกอีสานผ่านเลนส์*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สมเด็จพระปรมัยยิกายะราชานุภาพ. (2508). *ตำนานพระพุทธเจดีย์*. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- สุชาติ เกษประสิทธิ์. (2546). สุนทรียศาสตร์กับความเป็นมนุษย์. *วารสารมุมศิลปะ*. 24(3), 30-43.

ภาษาอังกฤษ

- Kasetprasit S.. (2003). Aesthetics and humanity. *Art Corner Journal*. 24(3), 30-43.
- Jitpakdee N. and Phrakhrubhavanabodhiguna. (2020). Answer seeking on the arts and aesthetics : western aesthetics. *Journal of Graduate MCU KhonKaen Campus*. 7(4), 58-67.
- Siangkong P.. (2012). *Buddhism, Thailand's precious heritage*. Bangkok: Fueangfa Printing Company Limited.
- Somdet Krom Phraya Damrong Rajanubhab. (1965). *Legend of the Buddha Chedi*. Bangkok : Fine Arts Department.
- Srisuro W.. (2000). *Recording Isaan through the lens*. Bangkok: Office of the National Culture Commission.
- Chanabowornwat Y.. (2017). The Buddhists' vows to the sacred in thai society. *Master of Arts*. Thesis in Buddhist Studies Faculty of Liberal Arts: Thammasat University.

พฤติกรรมและการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
Social media behavior and literacy of students from Mahamakut Buddhist
university, Srilanchang campus

กรรณิกา ไวโสภา

kunnika vaisopha

ชื่อนารมณ จันทรพิณจิรัตน์

Chuenarrom Chanpinicharat

มานิช นันทพรหม

Manoch Nantaprom

พรพิมล เพ็ญประภา

Pornpimol Pengprapha

ประณิตา จันทรประพันธ์

Pranita Chantarapraphan

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus

Email: Kunnikav@gmail.com

(Received: November 24, 2022/ Revised: June 15, 2023/ Accepted: July 7, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ของนักศึกษา 2) ศึกษาการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตศรีล้านช้าง จำนวน 148 รูป/คน ใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาในรูปของจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1. นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุน้อยกว่า 21ปี ศึกษาอยู่สาขาวิชาการปกครอง ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่1 มีเกรดเฉลี่ยระหว่าง 3.00-3.50 และพักอาศัยอยู่กับ บิดา มารดา
2. นักศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ผ่านช่องทางประเภท เฟสบุ๊ก ใช้อุปกรณ์สมาร์ตโฟน ใน 1 สัปดาห์เข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์มากกว่า6วัน เนื้อหาที่สืบค้นส่วนใหญ่เป็นการศึกษา ช่วงวันธรรมด และวันหยุด ใช้เวลาเฉลี่ยวันละ 5-10 ชั่วโมง ช่วงเวลาในเข้าใช้ส่วนใหญ่เป็นช่วงเย็น (16.00น. -19.00น.) สถานที่เข้าถึงส่วนใหญ่เป็นบ้านตนเอง และวัตถุประสงค์ในการเข้าใช้ส่วนใหญ่เพื่อสืบค้นเนื้อหาทางการศึกษา
3. นักศึกษามีการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการประเมินสื่อสังคมออนไลน์ รองลงมา ด้านการประเมินสื่อสังคมออนไลน์ และ ด้านเข้าใจสื่อสังคมออนไลน์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความตระหนักรู้สื่อสังคมออนไลน์

คำสำคัญ: พฤติกรรม; การรู้เท่าทันสื่อ; สื่อสังคมออนไลน์

Abstract

The purposes of the research article were (1) to study the students' social media behavior, (2) to study the students' social media literacy the students at Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus amid social media literacy. The participants are randomly designated with a total of 148 students from Mahamakut Buddhist University, Srilanchang Campus conducting research questionnaires. The research was analyzed through the use of descriptive statistics; percentage, average, standard deviation.

The results of the research were as follows:

1) The majority of the participants were females, 50.7 percent, and 62.2 percent are below the age of 21. Correspondingly, 46.6 percent were majoring in Government, 44.6 percent were in their first year, and GPA of 3.00-3.50 were 35.8 percent. Besides, 33.1 percent lived with parents.

2) The study showed that Facebook were the most used social media platform, and smartphones were used 6 days per week to access the social networking sites. On weekdays' screen time were from 5 to 10 hours covering from 4.00 p.m. to 7.00 p.m. In addition, the researcher found that the participants commonly used social media at their accommodations and the purpose of social media use was for education.

3) The students' social media literacy was found to be overall at an excellent level. Investigating factors, all factors were at good level. The factor with the highest average score was 3, following with factor no.4 and 2 accordingly, and factor no.1 attained the lowest average score which reflecting on the lack of samples' social media awareness.

Keyword: Behavior; Media Literacy; social media

1. บทนำ

สถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงส่งผลกระทบต่อประเทศไทยที่จะต้องพัฒนาให้ทันกับสถานการณ์โลก ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กล่าวถึงการเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย ภายใต้เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ โดยในด้านหนึ่งที่สำคัญได้กล่าวถึงการเตรียมความพร้อมของกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในกลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคตอย่างสำคัญ ฉะนั้นในการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถของคน ต้องเน้นการพัฒนาทักษะที่เหมาะสมในแต่ละช่วงของวัยเพื่อวางรากฐานให้เป็นคนมีคุณภาพในอนาคต การพัฒนาทักษะสอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของคนไทยในแต่ละช่วงวัยตามความเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560: 1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดความมุ่งหมายไว้ใน “มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” คนที่มีความสมบูรณ์ดังกล่าว คือคนที่ชาติต้องการ ดังพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ตอนหนึ่งว่า “...การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทศนคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคลเพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศชาติก็ย่อมทำได้โดยสะดวกราบรื่น ได้ผลที่แน่นอนและรวดเร็ว ...” (พระบรมราโชวาท พระราชทานแก่ครูใหญ่โรงเรียนและนักเรียนที่ได้รับพระราชทานรางวัลตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการประจำปีการศึกษา 2519 ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 22 กรกฎาคม 2520) (สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2549: 10)

จากคำกล่าวข้างต้นเห็นว่าการศึกษามีความสำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ แต่ความเป็นจริงในสถานการณ์ปัจจุบัน มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางด้านวัตถุ แต่เกิดความเสื่อมทางด้านจิตใจ ค่านิยมและสังคมคนไทยความประพฤติการปฏิบัติที่แสดงถึงความเสื่อมหลายประการ และในยุคนี้มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยีต่างๆ ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นอย่างมาก สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยม วัฒนธรรม ทศนคติ ความเชื่อ และการปฏิบัติตนและต่อสิ่งแวดล้อมของบุคคลในสังคมจากสื่อที่ปรากฏขึ้นทั้งข้อมูลข่าวสารที่ผ่านสื่อเทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์ และที่เป็นสื่อโซเชียลมีเดีย ต่างๆที่ทุกคนสามารถรับรู้ได้ทุกเพศ ทุกวัย ซึ่งทำให้ประชาชนไม่ทันได้ตระหนักและระวังการเสพสื่อต่างๆที่กระทบมาทำให้มีความชัดเจนว่าสื่อสังคมออนไลน์จะเป็นสื่อหลักของผู้บริโภคในปัจจุบัน ซึ่งอย่างไรก็ตามการเสพข้อมูลข่าวสารของคนดังที่ นภินทร ศิริไทย (2547) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเสพสื่อของคนไทยในปัจจุบันว่า สังคมไทยเป็นสังคมขาดภูมิคุ้มกันในการเสพสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งจะถือเอาหรือเชื่อตามสิ่งที่สื่อได้นำเสนอไว้ และถือว่าสิ่งที่สื่อเสนอไว้นั้นถูกต้องและเหมาะสม โดยไม่ได้ใช้กระบวนการคิดไตร่ตรองใด ๆ ไม่มีข้อโต้แย้งสงสัยจากข้อมูล หรือตั้งข้อคำถามต่อสิ่งที่เสพมา จะเห็นได้ว่า การเสพ หรือการรับสื่อนั้นจะส่งผลกระทบต่ออารมณ์ ความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรมของผู้รับสื่อ ทำให้เกิดพฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นจากการรับข้อมูลจากสื่อนั้นอย่างขาดสติ และพฤติกรรมที่เรียนแบบจากการเสพสื่อที่เป็นผลของสื่อที่ปรากฏในปัจจุบันคือ การถูกยั่วยุ ส่งเสริมพฤติกรรมรุนแรง มั่วสุม และหมกมุ่นอยู่กับสิ่งที่เป็นอันตราย บั่นทอนสุขภาพทางจิตใจ เป็นต้น จากการสำรวจของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้สำรวจอินเทอร์เน็ตกับ Lifestyle ของคนไทยที่เปลี่ยนไปพบว่า สัดส่วนของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นกว่า ร้อยละ 70 ซึ่งยังพบว่าการใช้อินเทอร์เน็ต ปี 2562 คนไทยใช้อินเทอร์เน็ต เฉลี่ยวันละ 10 ชั่วโมง 22 นาที พบว่า ชั่วโมงการใช้เน็ตมากที่สุดในรอบ 5 ปี คือ Gen Y ที่มีอายุ ระหว่าง 19-38 ปี อาชีพที่

ใช้เน็ตมากที่สุดเป็นอาชีพ นักเรียน/นักศึกษา เฉลี่ยต่อวัน 10 ชั่วโมง 50 นาที ส่วนพื้นที่ใช้อินเตอร์เน็ตมากที่สุดคือภาคเหนือ เฉลี่ย 10 ชั่วโมง 31 นาที รองมาเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 10 ชั่วโมง 28 นาที และกิจกรรมใช้ Social Media ครองอันดับหนึ่ง 7ปีซ้อน ในกิจกรรมออนไลน์ยอดฮิตมากถึง ร้อยละ 91.2 ดูหนังฟังเพลงเป็นอันดับ 2 ร้อยละ 71.2 ส่วนการอ่านหนังสือออนไลน์คิดเป็นร้อยละ 57.1 ใกล้เคียงกับการซื้อสินค้าและบริการ ร้อยละ 57.0 (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2562: ออนไลน์)

การใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาการบริโภคนิยมในสังคมไทยโดยเฉพาะในกลุ่มของนักเรียน/นักศึกษา เนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์มีบริการหลากหลาย จึงทำให้เกิด การเลียนแบบ อยากได้ อยากมี อยากเป็น ต้องการมีหน้ามีตา ชอบความสะดวกสบาย ปัจจัยเหล่านี้กระตุ้นให้นักเรียน/นักศึกษาเกิดความต้องการ คล้อยตามกระแสสังคม ตกเป็นเหยื่อของการบริโภคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งมีการโฆษณาผ่านสื่อที่มุ่งหวังกำไรจากผู้บริโภคเป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญการรับรู้สื่อที่เข้ามาทางประสาทสัมผัสส่งผลให้ผู้บริโภคหรือผู้ที่รับรู้สื่อ มีปฏิกิริยาโต้ตอบ ทั้งที่อาจจะตอบสนองหรือ ชัดแย้งก็ได้แต่ถ้าสื่อนั้นเป็นสื่อที่กระตุ้นความอยากในการบริโภคของบุคคล จึงควรใช้ปัญญาระดับความเข้าใจว่า กามสุขคือความทุกข์ การบริโภคในระดับกามสุขหรือที่เรียกว่า ความต้องการ (want) หรือจะเรียกให้ตรงความหมายแบบพุทธ คือ การบริโภคอันเกิดจากตัณหา การบริโภคในลักษณะเป็นการตอบสนองตัณหาจึงไม่มีความจำเป็นการบริโภคเป็นไปเพื่อบำบัดความจำเป็นทางเสรีภาพเป็นหลักก็ถือว่าเป็นการบริโภคที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะเป็นการบริโภคเพื่อแก้ปัญหาให้ตรงประเด็น ทั้งนี้เป้าหมายสูงสุดของมนุษย์คือการมีความสุขโดยปราศจากความทุกข์ หรือบรรลุสภาวะนิพพาน และหนทางสายตรงที่จะนำไปสู่การบรรลุคือทางสายกลาง โดยสายทางนี้ต้องนำไปสู่การพัฒนาทางปัญญาซึ่งจะนำไปสู่เส้นทางที่พึงปรารถนาสองประการ คือ จะต้องไม่ใช่หนทางแห่งกิเลส และไม่ใช่หนทางแห่งความทรมานและทุกข์ยาก การขาดแคลนปัจจัยสี่ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เป็นการขาดแคลนที่ทุกข์ทรมาน จากสาเหตุดังกล่าวจึงต้องได้รับการบำบัดด้วยการบริโภค หรือมีหลักประกันว่าจะมีการบริโภคเมื่อมีความจำเป็นเกิดขึ้น ในขณะเดียวกันการบริโภคเพื่อสนองตัณหาเป็นการบริโภคที่ไม่นำไปสู่การยกระดับสมาธิและปัญญา เพราะเป็นการระงับกิเลสเพียงชั่วคราว แต่ก็กระตุ้นกิเลสให้สูงขึ้นต่อไปในรอบต่อไป

จากสาเหตุข้างต้นจะเห็นได้ว่านักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขต ศรีล้านช้าง เป็นกลุ่มที่ อยู่ในช่วงอายุ และ ภูมิภาคที่มีการใช้อินเตอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์ ที่มีสัดส่วนมากและเป็นมหาวิทยาลัยที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์ให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรม จึงทำให้ผู้วิจัย เล็งเห็นความสำคัญในการศึกษา พฤติกรรมและการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการใช้สื่อออนไลน์ที่ถูกต้องและเป็นเพื่อหาแนวทางในการป้องกันการใช้อินเตอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสม รวมถึงได้รับผลกระทบจากสื่อที่มีอยู่ในปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นศึกษาพฤติกรรมและการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
2. เพื่อศึกษาการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาพฤติกรรมและการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง โดยผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของ เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ (2540), สุภาณี แก้วมณี (2547), โทมัส อภิวันทนากร (2552), ณัฐนันท์ ศิริเจริญ (2557), ไศภิสดา วิบูลย์พันธุ์ (2560), ณัฏฐกาญจน์ ศุภรัตน์เมธี และ สานุชประภา โมกข์ศาสตร์ (2562), Center of Media Literacy (2005), Hobbs, Renee (2011) ในการนำ ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาปรับให้เหมาะกับบริบทของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรี ล้านช้าง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ทุกชั้นปี จำนวน 220 รูป/คน

4.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จำนวน 148 รูป/คน โดยเปิด ตารางเครซี่มอร์แกน (Krejcie & Morgan, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 43) โดยกลุ่มตัวอย่างได้รับการสุ่มดังนี้

1) สุ่มแบบกลุ่ม (cluster sampling) ใช้สาขาเป็นหน่วยกลุ่ม ได้แก่ สาขาพุทธศาสตร์ศึกษา สาขาการสอนภาษาไทย สาขาการสอนสังคม สาขาการสอนภาษาอังกฤษ และการปกครองและทำการสุ่มอย่างง่ายเลือกกลุ่มตัวอย่างในแต่ละสาขาวิชา ได้จำนวน 148 รูป/คน

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ เกรดเฉลี่ย สะสม ระดับชั้นปี พักอาศัยอยู่กับ สาขาวิชา ลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบ Multiple choice

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ จำนวน 9 ข้อ ลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบ Multiple choice

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ 4 ด้าน 1. ความตระหนักรู้ 2. เข้าใจสื่อสังคมออนไลน์ 3. วิเคราะห์สื่อสังคมออนไลน์ 4. ประเมินสื่อสังคมออนไลน์ ลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามแนวทางของ Likert 5 ระดับ

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้

1) ติดต่อทำหนังสือขอเก็บข้อมูล จากมหาวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

2) จัดเตรียมแบบสอบถามแบบออนไลน์และ ส่งให้กลุ่มตัวอย่างมากกว่าประมาณร้อยละ 20 เพื่อใช้ในการวัดคัดเลือกแบบสอบถามที่ผู้ตอบตอบไม่สมบูรณ์ หรือความไม่ตั้งใจในการตอบ

3) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบออนไลน์ โดยขอความร่วมมือกับนักศึกษาตอบแบบสอบถามออนไลน์

4) ตรวจสอบและคัดแยกแบบสอบถามที่ได้รับการตอบ ในโปรแกรม MS Excel หรือมีร่องรอยระบุถึงการไม่ตั้งใจทำแบบสอบถาม และคัดเลือกแบบสอบถามที่มีฉบับสมบูรณ์ไว้

5) ทำการแปลงรหัสและจัดระบบข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล ดังนี้

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ความถี่ และร้อยละในการอธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ และใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) ในการอธิบาย พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ (ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1และ2)

5. ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษาพฤติกรรมกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง โดยศึกษาสถานภาพของผู้ตอบ เพศ อายุ สาขาวิชา ระดับชั้นปี เกรดเฉลี่ยสะสม พักอาศัย สรุปผลการวิจัยเป็นประเด็นได้ดังนี้

5.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามสรุปได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 148 คน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 50.7 มีอายุ

น้อยกว่า 21ปี ร้อยละ 62.2 ศึกษาอยู่สาขาวิชาการปกครอง ร้อยละ 46.6 กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่1 ร้อยละ 44.6 มีเกรดเฉลี่ยระหว่าง 3.00-3.50 ร้อยละ 35.8 และพักอาศัยอยู่กับ บิดา มารดา ร้อยละ 33.1

5.2 พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษา

พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เช่น ปัจจุบันท่านใช้สื่อสังคมออนไลน์ช่องทางใดบ้าง อุปกรณ์ที่ท่านใช้ในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ เนื้อหาที่ท่านเข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์ ใน 1 สัปดาห์ ท่านเข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์กี่วัน ในวันธรรมดา (จันทร์-ศุกร์) ท่านเข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์เฉลี่ยวันละ กี่ชั่วโมง ในวันหยุด (เสาร์- อาทิตย์) ท่านเข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์เฉลี่ยวันละ ชั่วโมง ช่วงเวลาที่ท่านเข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์ สถานที่ที่ท่านเข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์ และ วัตถุประสงค์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ พบว่า

5.2.1 พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ผ่านช่องทางประเภท เฟสบุ๊ก มากที่สุด จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 31.1 รองลงมา คือ ยูทูบ จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 24.3 ไลน์ จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 24.3 และ อินสตาแกรม จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 20.3 ตามลำดับ

5.2.2 อุปกรณ์ในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ มากที่สุดคือ สมาร์ทโฟน คิดเป็นร้อยละ 57.4 รองลงมา คอมพิวเตอร์พกพา คิดเป็นร้อยละ 22.3 และ คอมพิวเตอร์ ซีพี คิดเป็นร้อยละ 20.3 ตามลำดับ

5.2.3 ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ใน 1 สัปดาห์ มากที่สุดคือ 6 วัน ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 57.4 รองลงมา คือ 1-5 วัน คิดเป็นร้อยละ 42.6 ตามลำดับ

5.2.4 เข้าใช้เนื้อหาในสื่อสังคมออนไลน์ มากที่สุดคือ การศึกษา คิดเป็นร้อยละ 29.7 รองลงมา คือ บันเทิง คิดเป็นร้อยละ 25.0 และ ข่าวสาร คิดเป็นร้อยละ 25.0 ส่วนที่มีค่าร้อยละน้อยที่สุดคือ สาธารณสุข คิดเป็นร้อยละ 20.3 ตามลำดับ

5.2.5 เข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์ในช่วงวันธรรมดา (จันทร์-ศุกร์) เฉลี่ยวันละกี่ชั่วโมง มากที่สุดคือ ระหว่าง 5-10 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 43.2 รองลงมา คือ น้อยกว่า 5 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 31.8 และ มากกว่า 10 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 25.0 ตามลำดับ

5.2.6 เข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์ในช่วงวันหยุด (เสาร์- อาทิตย์) เฉลี่ยวันละ ระหว่าง 5-10 ชั่วโมง มากที่สุดคือ คิดเป็นร้อยละ 37.8 รองลงมา คือ มากกว่า 10 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 33.1 และ น้อยกว่า 5 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 29.1ตามลำดับ

5.2.7 เข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์ในเวลา ช่วงเย็น (16.0น. -19.00น.) มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.5 รองลงมา คือ ช่วงกลางวัน (10.01น.- 14.00 น.) คิดเป็นร้อยละ 36.5 และ ช่วงหลังเที่ยงคืนถึงช่วงเช้า (00.01น. - 10.00 น.) คิดเป็นร้อยละ 23.6 ตามลำดับ

5.2.8 สถานที่เข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ มากที่สุดคือ บ้านตนเอง คิดเป็นร้อยละ 53.4 รองลงมา คือ บ้านเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 26.3และ มหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 20.3 ตามลำดับ

5.2.9 วัตถุประสงค์ที่นักศึกษาเข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์ มากที่สุด คือเพื่อสืบค้นเนื้อหาทางการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 27.7 รองลงมา เพื่อการบริการออนไลน์ต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 27.7และเพื่อติดต่อสื่อสารต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 23.0 ตามลำดับ

5.3 การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษา

การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านที่ 3 การประเมินสื่อสังคม

ออนไลน์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 รองลงมาคือ ด้านที่ 4 การประเมินสื่อสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 และ ด้านที่ 2 เข้าใจสื่อสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านที่ 1 ความตระหนักรู้สื่อสังคมออนไลน์ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้านพบว่า

5.3.1 ด้านความตระหนักรู้สื่อสังคมออนไลน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ คือ ข้อ 8 นักศึกษารู้แหล่งที่มาในการค้นหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 รองลงมาคือ ข้อที่ 3 นักศึกษารู้เทคนิคในการสืบค้นข้อมูลทางสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และ ข้อที่ 1 นักศึกษาเข้าถึงข้อมูล สื่อสังคมออนไลน์ ต่าง ๆ ได้ง่ายจากหลากหลายแหล่ง เช่นจาก อินเทอร์เน็ต ห้องสมุด ฯลฯ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อที่ 4 นักศึกษาใช้คำสำคัญ (Key word) ในการค้นหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84

5.3.2 ด้านเข้าใจสื่อสังคมออนไลน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ข้อ คือ ข้อ 1 นักศึกษาเข้าใจเป้าหมายเบื้องหลังของเนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์ที่ต้องการโน้มน้าว จูงใจ ให้ผู้อ่านคล้อยตาม ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 รองลงมาคือ ข้อที่ 2 นักศึกษาว่าสื่อสังคมออนไลน์มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาของสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 และ ข้อที่ 5 นักศึกษาสามารถคัดกรองแบ่งประเภทเนื้อหาของสื่อสังคมออนไลน์ให้เหมาะสมกับความต้องการของตน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อที่ 9 นักศึกษาว่าสื่อสังคมออนไลน์เชื่อถือได้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11

5.3.3 ด้านวิเคราะห์สื่อสังคมออนไลน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 5 ข้อ คือ ข้อ 1 นักศึกษาเปิดรับข่าวสารจากหลายๆ ประเภท เพื่อทำการเปรียบเทียบโดยไม่เชื่อข้อมูลจากสื่อเพียงแหล่งเดียว ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 รองลงมาคือ ข้อที่ 5 นักศึกษาคิดว่าเฟซบุ๊กไม่ควรมีโฆษณาวิดีโอเล่นเกมแล้วได้คำตอบแบบนี้ ไม่น่าเชื่อถือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 และ ข้อที่ 8 นักศึกษาคิดว่าการแต่งตัวโชว์สัดส่วนหรือเต้นเซ็กซี่ แคร่ในกลุ่มเพื่อนกันเองไม่เป็นไรเพราะไม่มี คนอื่นเห็นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อที่ 11 นักศึกษาคิดว่าไม่เห็นแปลกอะไรที่คุยกับเพื่อนต่างชาติ เพราะเป็นเรื่องธรรมดาที่จะมีเพื่อนใหม่ทางเฟซบุ๊กค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97

5.3.4 ด้านการประเมินสื่อสังคมออนไลน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 5 ข้อ คือ ข้อ 2 นักศึกษาสามารถตัดสินคุณภาพ ของสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 รองลงมาคือ ข้อที่ 10 นักศึกษาเชื่อว่ารูปภาพสวยๆ จากสื่อสังคมออนไลน์นั้นมีการผ่านการตกแต่งก่อนไม่ใช่ภาพจริง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 และ ข้อที่ 3 นักศึกษาสามารถปฏิเสธเนื้อหาจากสื่อ และ สารสนเทศที่ไม่สร้างสรรค์หรือไม่มีประโยชน์ได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อที่ 6 นักศึกษาเชื่อว่าการแต่งกายหล่อแหลมของดาราที่ปรากฏผ่านสื่อสังคมออนไลน์นำไปสู่การสร้างค่านิยมการแต่งกาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93

6. อภิปรายผล

6.1 พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จากผลการวิจัย พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ผ่านช่องทางประเภท เฟสบุ๊กมากที่สุด การใช้อุปกรณ์ในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ มากที่สุดคือ สมาร์ทโฟน การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ใน 1 สัปดาห์ มากที่สุดคือ 6 วัน ขึ้นไป เข้าใช้เนื้อหาในสื่อสังคมออนไลน์ มากที่สุดคือ การศึกษา ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในช่วงวันธรรมดา (จันทร์-ศุกร์)เฉลี่ยวันละกี่ชั่วโมง มากที่สุดคือระหว่าง 5-10 ชั่วโมง ในช่วงวันหยุด (เสาร์-

อาทิตย์) เฉลี่ยวันละ ระหว่าง 5-10 ชั่วโมง มากที่สุดคือ นักศึกษามีพฤติกรรมการเข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์ในช่วงเวลา ช่วงเย็น (16.00น. – 19.00น.) มากที่สุด สถานที่เข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ มากที่สุดคือ บ้าน วัตถุประสงค์ที่เข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์ มากที่สุด คือเพื่อสืบค้นเนื้อหาทางการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ ในการเข้าถึงรวมทั้งเครือข่ายสังคมออนไลน์หรือสัญญาณที่ใช้ในการส่งสื่อสังคมออนไลน์ก็สามารถเข้าถึงกันได้ง่ายรวมทั้งเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีอยู่แทบทุกบ้านและทุกสถานที่ที่มีให้บริการ ซึ่งทุกคนจะมีสมาร์โฟนหรือแท็บเล็ตเป็นเครื่องมือในการเข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้ง่าย ทุกที่ทุกเวลาและทุกวัน ไม่ว่าจะเป็นช่วงเวลากี่ตามเมื่อมีเวลาว่างนักศึกษาก็เข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ได้ตลอดเวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑารัตน์ ศราวรรณวงศ์ และคณะ (2560) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า นิสิตส่วนใหญ่มีประสบการณ์การใช้สื่อสังคมออนไลน์มากกว่า 7 ปี ขึ้นไปประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้มากที่สุดคือ Line, YouTube, เฟสบุ๊ก และไม่เคยใช้ LinkedIn นิสิตส่วนใหญ่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ผ่านสมาร์โฟนโดยใช้งานทั้งวันและใช้มากที่สุดในช่วงเวลา 6 โมงเย็นถึง 3 ทุ่ม วัตถุประสงค์การใช้เพื่อการเรียนรู้มากกว่าเพื่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งได้แก่ เพื่อทำงานกลุ่ม ติดต่อสื่อสารกับเพื่อน/อาจารย์ ดาวน์โหลดสื่อการสอนและส่งการบ้าน

6.2 การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาจากผลการวิจัย พบว่า นักศึกษามีการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านที่ 3 การวิเคราะห์สื่อสังคมออนไลน์ รองลงมาคือ ด้านที่ 4 การประเมินสื่อสังคมออนไลน์ และ ด้านที่ 2 เข้าใจสื่อสังคมออนไลน์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านที่ 1 ความตระหนักรู้สื่อสังคมออนไลน์ แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีทักษะในการรับรู้สื่อสังคมออนไลน์ในระดับดี ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะ นักศึกษาที่เรียนในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตศรีล้านช้าง เป็นมหาวิทยาลัยที่เน้นทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีรายวิชาที่เป็นทางพระพุทธศาสนา และมีพระสงฆ์ที่เป็นนักศึกษา จึงทำให้นักศึกษามีทักษะในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งในกระบวนการของมหาวิทยาลัยได้มีการอบรมใช้สื่อสังคมออนไลน์และมีการบรรยายหรือมอบหมายงานผ่านช่องทางออนไลน์ พร้อมทั้งนักศึกษามีกิจกรรมในการจัดกิจกรรมที่เป็นออนไลน์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในรายวิชาของแต่ละสาขาวิชาด้วยจึงทำให้นักศึกษาเข้าใจการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ในระดับมากสอดคล้องกับงานวิจัย ศุภางค์ นันตา (2562) สถานการณ์การใช้สื่อกับการพัฒนากระบวนการรู้เท่าทันสื่อเพื่อเยาวชนจังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัย พบว่ามีการรู้เท่าทันสื่อทุกด้าน ได้แก่ ด้านการเข้าถึงสื่อ ด้านการวิเคราะห์สื่อ ด้านการประเมินสื่อ ด้านการสร้างสรรคสื่อให้เกิดประโยชน์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการรู้เท่าทันสื่อ ผลการวิจัย พบว่า เยาวชนได้ใช้ทักษะการสื่อสารในชีวิตประจำวันผนวกกับกิจกรรมการสื่อสารของโรงเรียน เพิ่มความสามารถในการเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การประเมินค่าและสามารถผลิตสื่อให้เกิดประโยชน์ได้อย่างสร้างสรรค์ เช่น สื่อ “ละครสอนน้อง” สื่อ “นักข่าวพลเมืองสุรินทร์” สื่อ “ดีเจวัยใส” สื่อ “โปสเตอร์รณรงค์” และ สื่อ “ละครพื้นบ้าน” และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิบลล รูปหมอก (2561) ได้ศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดสุพรรณบุรี: การทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการวัด ผลการศึกษาพบว่า 1) การพัฒนาโมเดลการวัดการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นในจังหวัดสุพรรณบุรีประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 การเข้าถึง (Access) องค์ประกอบที่ 2 ความเข้าใจสำคัญ (Critical understanding) และ องค์ประกอบที่ 3 การสื่อสาร (Communicate) 2) โมเดลการวัดการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นใน จังหวัดสุพรรณบุรีที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้อง

ของกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) ผลการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการวัดการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา (โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ศึกษาใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่าโมเดลการวัดการรู้เท่าทันสื่อและ สารสนเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความไม่แปรเปลี่ยนระหว่างสังกัดของโรงเรียนในด้านรูปแบบองค์ประกอบ น้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ แต่มีความแปรเปลี่ยนของน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรแฝงภายนอกบนตัวแปรแฝงภายใน

7. ข้อเสนอแนะการวิจัย

7.1 ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

จากผลงานวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1) ผลการวิจัยพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ พบว่า พฤติกรรมใช้สื่อสังคมออนไลน์ผ่านช่องทางประเภท เฟสบุ๊ก ใช้อุปกรณ์สมาร์ตโฟน ใน 1 สัปดาห์เข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์มากกว่า 6 วัน เนื้อหาที่สืบค้นส่วนใหญ่เป็นการศึกษา ช่วงวันธรรมดาและวันหยุด ใช้เวลาเฉลี่ยวันละ 5-10 ชั่วโมง ช่วงเวลาในเข้าใช้ส่วนใหญ่เป็นช่วงเย็น (16.00น.-19.00 น.) สถานที่เข้าถึงส่วนใหญ่เป็นบ้านตนเอง และวัตถุประสงค์ในการเข้าใช้ส่วนใหญ่เพื่อสืบค้นเนื้อหาทางการศึกษา ดังนั้น อาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องของมหาวิทยาลัย ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาทำกิจกรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในเชิงสร้างสรรค์ มุ่งกิจกรรมที่สามารถพัฒนาทักษะชีวิตและพัฒนาความรู้ความสามารถในการดำรงชีวิตประจำวัน

2) ผลการวิจัยในการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า นักศึกษามีการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการประเมินสื่อสังคมออนไลน์ รองลงมา ด้านการประเมินสื่อสังคมออนไลน์ และ ด้านเข้าใจสื่อสังคมออนไลน์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความตระหนักรู้สื่อสังคมออนไลน์ ดังนั้นมหาวิทยาลัยและส่วนที่เกี่ยวข้องควร จัดกิจกรรมหรือโครงการ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ด้านความตระหนักรู้สื่อสังคมออนไลน์ ให้กับนักศึกษาให้มีระดับการรู้เท่าทันสื่อที่มากขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) งานวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์และการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง” เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณดังนั้น ผู้สนใจศึกษาพฤติกรรม การใช้สื่อสังคมออนไลน์และการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ควรศึกษาดำเนินงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกมากขึ้นโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต และวิธีอื่นๆ

2) งานวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์และการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง” มุ่งศึกษาเฉพาะนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตศรีล้านช้าง เท่านั้นควรมีการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างวิทยาเขตอื่นหรือกลุ่มอื่น ๆ

8. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.(2562). ETDA เผย ปี 62 คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 10 ชั่วโมง 22 นาที Gen Y ครองแชมป์ 5 ปีซ้อน. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2563, จาก<https://www.etda.or.th/th/NEWS/ETDA-Revealed-Thailand-Internet-User-Behavior-2019.aspx>.
- จุฑารัตน์ ศราวงษ์วงศ์ และคณะ. (2560). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. *วารสารบรรณศาสตร์ มศว.* 10(2), 16-31.
- โตมร อภิวันทนากร. (2552). *คู่มือจัดกระบวนการและกิจกรรมเพื่อพัฒนาเยาวชนรู้เท่าทันสื่อ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ปิโนโต พับลิชชิง.
- ณัฐกาญจน์ ศุกลรัตน์เมธี และนุชประภา โมกข์ศาสตร์. (2562). การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของเยาวชนเพื่อความเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย. *สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า*.
- ณัฐนันท์ ศิริเจริญ. (2557). *การสื่อสารเพื่อการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. จังหวัดนนทบุรี.
- นภินทร ศิริไทย. (2547). *ความรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพภูมิคุ้มกันสุขภาพที่ดีสำหรับเด็กและเยาวชนในการพัฒนาองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพ สู่หลักสูตรในระบบและนอกระบบการศึกษาของไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- นิลุบล รูปหมอก. (2561). *การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัด สุพรรณบุรี: การทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการวัด*. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 7 . กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ศุภางค์ นันทา. (2562). สถานการณ์การใช้สื่อกับการพัฒนากระบวนการรู้เท่าทันสื่อเพื่อเยาวชนจังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*. 39(2). 52-67.
- โสภิสดา วิบูลย์พันธ์. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์กับ พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. *วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาวิชาการสร้างเสริมสุขภาพ. คณะสาธารณสุขศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- สุภาณี แก้วมณี. (2547). *การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อหนังสือพิมพ์ : กรณีศึกษานักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัย, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, สาขาสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม. (2549). *หลักการเสริมสร้างคุณธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์. (2540). *การวิเคราะห์ระดับมีเดียลิตเตอเรซีของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Apiwanthanakorn T.. (2009). *Handbook for organizing processes and activities to develop youth media literacy*. (2nd ed). Bangkok: Pinto Publishing.
- Center for Media Literacy (2008). *Literacy for the 21st Century: An Overview & Orientation Guide to Media Literacy Education*. (2nd ed.). Malibu, C.A..
- Commission, Ministry of Culture. (2006). *Principles of Morality Enhancement Based on Philosophy of Sufficiency Economy*. Bangkok: The Agricultural Co-Operative Federation of Thailand (ACFT).
- Hobbs, Renee. (2011). *Digital and Media Literacy: Connecting Culture and Classroom*. Corwin: California.
- Kaewmanee S.. (2004). A Study of Newspaper Literacy: A Case Study of Higher Education Students in Bangkok. *Master's thesis*, Faculty of Journalism and Mass Communication, Mass Communication Department, Thammasat University.
- Ministry of Digital Economy and Society. (2019). ETDA revealed Thai Internet usage averaged 10 hours and 22 minutes, and Gen-Y topped 5 consecutive years in 2019. Retrieved on March 5, 2020 from <https://www.etda.or.th/th/NEWS/ETDA-Revealed-Thailand-Internet-User-Behavior-2019.aspx>.
- Nanta S.. (2019). The situation of media use and the development of the process of media literacy for youth. *Surin Province academic journal University of the Thai Chamber of Commerce*. 39(2). 52-67.
- Office of the National Economics and Social Development Council (NESDC). (2017). *The Twelfth National Economic and Social Development Plan (2017-2021)*. Bangkok: The Prime Minister's Office.
- Roopmook N.. (2018). Media and Information Literacy of The Secondary School Students in Suphanburi: The Test of the Invariance of the Measurement Model. *Thesis of M.Ed. (Educational Administration)*. Nakhon Pathom: Graduate College, Silpakorn University.
- Sarawanawong J. et al. (2017). Online Social Media Usage Behaviors of Undergraduate Student, Kasetsart University. *Journal of Library and Information Science, Srinakharinwirot University*. 10(2). 16-31.
- Siricharoen N.. (2014). *Communication for Media and Information Literacy from Internet Media of Undergraduate Students*. Sukhothai Thammathirat Open University Nonthaburi Province.
- Srisaard B.. (2002). *Preliminary research*. 7th edition. Bangkok: Suweeriyasan.
- Sukonratnametee N. and Mokhasart N.. (2019). *Social Media Literacy of Youth for Citizenship in a Democratic Society*. Research and Development Office King Prajadhipok's Institute.

- Sirithai N.. (2004). *Knowledge on Media Literacy for Health Immunity of Children and Youth to Develop Knowledge Bases of Health Media Literacy to Be Formal and Non-formal Courses in Thai Educational System*. Bangkok: Thai Health Promotion Foundation.
- Wiboonphan S.. (2017). The relationship between social media literacy and adolescent sexual behavior Bang Lamung District Chonburi Province. *Master of Science*. Department of health promotion. Faculty of Public Health. Burapha University.
- Wirojtaiyarat E.. (1997). *Media Literacy Analysis of Higher Education Students in Thailand*. Bangkok: Chulalongkorn University.

การประเมินโครงการ Math Diamond
ของโรงเรียนหัวหินวิทยาลัยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
A Project Evaluation on Math Diamond of Hua Hin Vitthayalai,
Prachuapkhirikhan Province

ณัฐภูมิ เลิศวิทยาวิวัฒน์
Natthaphoom Lertwitthayawiwat
สุรศักดิ์ แยมอุ้ม
Surasak Yam-um
มณฑา จำปาเหลือง
Monta Jumpaluang
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University
E-mail: surasu19@gmail.com

(Received: April 14, 2022/ Revised: December 20, 2023/ Accepted: December 20, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการ Math Diamond ของโรงเรียนหัวหินวิทยาลัย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นการวิจัยแบบผสมระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบประเมินโครงการรูปแบบ CIPP model ของ Stufflebeam ในการประเมินด้านสภาวะแวดล้อมและด้านปัจจัยป้อนเข้า และใช้รูปแบบของ Kirkpatrick ในด้านการประเมินปฏิกิริยา ส่วนการประเมินด้านจิตพิสัยใช้กรอบแนวคิดของแครธวอลและคณะ กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วยนักเรียน ครู และผู้ปกครอง รวมทั้งหมด 32 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติอันได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นครู 13 คนและผู้ปกครอง 8 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาด้วยวิธีอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า การประเมินบริบทโครงการได้แก่ ด้านสภาวะแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.51) ด้านปัจจัยป้อนเข้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.45) และด้านปฏิกิริยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.49) การประเมินบริบทโครงการรวมทุกด้านมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการประเมินด้านจิตพิสัยมีด้านที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดคือด้านการตอบสนอง $\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.42) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่พบว่าครูและผู้ปกครองทุกคนมีความพึงพอใจในระบบการจัดการของทุกฝ่ายและมีความต้องการส่งนักเรียนเข้าร่วมการแข่งขันในครั้งต่อไป การประเมินด้านจิตพิสัยรวมทุกด้านมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การประเมินโครงการ; Math Diamond; โรงเรียนหัวหินวิทยาลัย

Abstract

The purpose of this research is to evaluate the Math Diamond project of Hua Hin Vitthayalai School in Prachuapkhirikhan province by using a mixed-methods approach of quantitative and qualitative research. In case of quantitative data collection, the researchers used the CIPP model of Stufflebeam to evaluate the environmental and input factors, and used the Kirkpatrick model to evaluate the reaction factors. The framework of Krathwohl was used for the psychological assessment. The sample group for the research consisted of 32 participants, including students, teachers, and parents. Data analysis was conducted using statistical analysis program, including mean and standard deviation. Qualitative data collection was carried out by using structured interviews with 13 teachers and 8 parents. Inductive method was used for content analysis.

The results found that the project context assessment includes the overall evaluation of the environment factor was at the highest level ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.51), as well as the input factor ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.45), and reaction factor ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.49). The project context assessment was higher than the specified criteria at the level of .05 significance. The psychological assessment had the highest average score in the response factor ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.42), which was consistent with the qualitative data that all teachers and parents were satisfied with the management system and wanted to send students to participate in the competition again. The psychological assessment was higher than the specified criteria at the level of .05 significance.

Keywords: Project Evaluation; Math Diamond; Hua Hin Vitthayalai School

1. บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 กำหนดวิสัยทัศน์ (vision) ไว้ดังนี้ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” และยุทธศาสตร์ที่ 3 : การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีเป้าหมายซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 รวมถึงบุคลากรทางการศึกษาควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานทุกระดับและประเภทการศึกษา ตามมาตรฐานวิชาชีพและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานเพิ่มขึ้นและระดับความพึงพอใจของบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากการพัฒนา (นิกร สุขชาติ และจิตณรงค์ เอี่ยมสำอาง, 2565: 197) เมื่อแผนการศึกษาแห่งชาติระบุวิสัยทัศน์ไว้เช่นนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 6 จึงได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาสอดคล้องกันว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกันผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 22 ได้ระบุไว้ว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด โดยกระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ มาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ดำเนินการตาม (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (2) ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (ดำรง ศรีอร่าม, 2566: 241) ซึ่งกรณีการส่งเสริมผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศทางด้านคณิตศาสตร์อันเป็นการรู้เรื่อง (Literacy) ด้านสำคัญประการหนึ่งในการประเมินตามแนว PISA นั้น สถานศึกษาแต่ละแห่งกำลังเร่งยกระดับผลการประเมินดังกล่าวนี้อยู่ ด้วยเหตุนี้ ปราโมทย์ ขจรภัย และคณะ (2564) จึงได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แบบแผนวัฒนธรรมองค์กรคัดสรรเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนในโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร และปรากฏผลการศึกษาย่อยประการหนึ่งว่า การส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสเข้าร่วมการแข่งขันทักษะคณิตศาสตร์ระดับชาติและนานาชาติ เป็น 1 ใน 10 ข้อปฏิบัติคัดสรรในด้านปทัสถานในแบบแผนวัฒนธรรมองค์กรคัดสรรเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียน โรงเรียนหัวหินวิทยาลัย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เล็งเห็นความสำคัญในลักษณะเดียวกันนี้เช่นกัน จึงได้จัดโครงการ Math Diamond ขึ้น

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ก็ไม่ละเลยที่จะกล่าวถึงกระบวนการอันเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนดังปรากฏในหมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการปฏิบัติอย่างหลากหลาย ประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญคือ กระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการนิเทศภายในมีกำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พ.ศ.2542 หมวด 1 ระบบ

การประกันคุณภาพการศึกษา ข้อ 3 กำหนดให้มีการพัฒนาคุณภาพ การตรวจสอบ ติดตาม คุณภาพและการประเมินคุณภาพภายใน การจัดการศึกษาของผู้บริหารไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ เกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้กำหนดให้การนิเทศภายในเป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์การประเมินเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญและนำไปปฏิบัติในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและได้ผลอย่างเป็นรูปธรรม กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (พยบ น้อยนาดี, 2565: 36-37) การดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้รวมถึงการจัดโครงการด้วยเช่นกัน

การประเมินโครงการเป็นการใช้วิธีวิจัยเพื่อค้นหาข้อมูลที่เป็นจริงและมีความเชื่อถือได้อันเกิดจากโครงการ แล้วพิจารณาตัดสินว่าโครงการนั้นบรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือไม่ ความสำเร็จนั้นมีคุณภาพเป็นเช่นไรและควรแก้ไขความล้มเหลวที่เกิดขึ้นอย่างไร ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการกำหนดความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการประเมิน การแสวงหาความต้องการในการประเมินและพิจารณาจัดลำดับขั้น การกำหนดเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การรายงานข้อมูลหรือการรายงานผล และการติดตามผล (ดารณี ดวงจันทร์ทิพย์, 2533: 32-34) นิกร สุขชาติ และจิตณรงค์ เอี่ยมสำอาง (2565) ได้ให้คำชี้แนะเพิ่มเติมด้วยว่า การประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นทุกขั้นตอนของการดำเนินงานเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่สามารถใช้ในการพิจารณาการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและก่อให้เกิดประโยชน์และความเหมาะสมทุกขั้นตอน

ผู้วิจัยเลือกรูปแบบการประเมินโครงการ Math Diamond ของโรงเรียนหัวหินวิทยาลัยในเชิงปริมาณแบบ CIPP model ของ Stufflebeam ในการประเมินด้านสภาวะแวดล้อมและด้านปัจจัยป้อนเข้า และใช้รูปแบบของ Kirkpatrick ในด้านการประเมินปฏิกิริยา ส่วนการประเมินด้านจิตพิสัยใช้กรอบแนวคิดของเครธวัลและคณะ ในเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัยจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง รูปแบบการประเมินดังกล่าวนี้มีความเหมาะสมกับโครงการ ทำให้ทราบว่าโครงการได้บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ทำให้ทราบปัญหาอุปสรรค ข้อบกพร่องของโครงการอย่างละเอียดทุกขั้นตอน และสามารถนำผลการประเมินมาใช้เป็นสารสนเทศในการพัฒนาปรับปรุงโครงการ Math Diamond ของโรงเรียนหัวหินวิทยาลัยในปีการศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อประเมินสภาวะแวดล้อมของโครงการ Math Diamond
- 2.2 เพื่อประเมินปัจจัยป้อนเข้าของโครงการ Math Diamond
- 2.3 เพื่อประเมินปฏิกิริยาที่มีต่อโครงการ Math Diamond
- 2.4 เพื่อประเมินจิตพิสัยที่มีต่อโครงการ Math Diamond

3. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

3.1 ขั้นระดมสมองเตรียมการ

การดำเนินโครงการ Math Diamond เริ่มต้นตั้งแต่การได้มีโอกาสพานักเรียนของโรงเรียนหัวหินวิทยาลัยเข้าร่วมการแข่งขันคณิตศาสตร์ รายการ “เพชรอุทัย ครั้งที่ 7” ที่โรงเรียนอุทัยวิทยาคม จังหวัดอุทัยธานี

ซึ่งถือเป็นโอกาสให้ผู้วิจัยได้พูดคุยกับนายไชยโพธิ์ ร่มโพธิ์ ผู้คิดค้นเพชรอุทัย และนายนิรันดร์ บุญศรี ผู้รับผิดชอบและพัฒนาเพชรอุทัยในปัจจุบัน จนกระทั่งกลายมาเป็นแรงบันดาลใจสำคัญให้ริเริ่มจัดทำโครงการนี้ขึ้น เนื่องจากเป็นโครงการใหม่ ขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมีรายละเอียดมากมาย ทั้งราบรื่นและมีอุปสรรค เริ่มตั้งแต่การขออนุมัติดำเนินงานตามโครงการ การสร้างภาคีเครือข่ายในท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อร่วมจัดการแข่งขัน การประชาสัมพันธ์โครงการการแข่งขัน การสร้างช่องทางการสื่อสารออนไลน์เพื่อตอบคำถามและแจ้งข้อมูลเพิ่มเติม จนกระทั่งได้เครื่องมือที่ใช้ดำเนินการวิจัยในขั้นนี้คือ เอกสารโครงการ Math Diamond คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการแข่งขัน Math Diamond ไฟล์ Google Form ที่ใช้ในการรับสมัครเข้าร่วมการแข่งขัน ช่องทางแอปพลิเคชันไลน์เพื่อใช้สื่อสารกับนักเรียน ครูและผู้ปกครองจากโรงเรียนต่างๆ ที่ส่งนักเรียนเข้าร่วมการแข่งขัน แผ่นภาพแผนผังโรงเรียนหัวหินวิทยาลัย โปรแกรมสร้างแบบทดสอบคิดเลขเร็ว กระดาษคำตอบที่ใช้สำหรับการแข่งขัน

3.2 ขั้นปฏิบัติและเฝ้าสังเกต

ขั้นตอนนี้เป็นการจัดการแข่งขัน Math Diamond เครื่องมือที่ใช้ดำเนินการวิจัยในขั้นนี้คือแบบทดสอบคิดเลขเร็ว แบบบันทึกคะแนน รายงานผลการแข่งขัน

3.3 ขั้นสะท้อนผลการดำเนินงาน

1) การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

- ร่างแบบสอบถาม เกี่ยวกับโครงการ Math Diamond ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการประเมินบริบทประกอบด้วย 3 ด้านคือด้านสภาวะแวดล้อมด้านปัจจัยป้อนเข้า และด้านปฏิภณ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามด้านการวัดจิตพิสัย ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการรับรู้ ด้านการตอบสนอง ด้านการเห็นคุณค่า ด้านการจัดระบบ และด้านการสร้างลักษณะนิสัย

สำหรับตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของ ลิเคิร์ท (Likert rating scale) และเกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนนของระดับความคิดเห็นจะใช้เกณฑ์ประเมินของ นิกอร์ สุกชาติ และจิตณรงค์ เอี่ยมสำอาง (2565) ดังนี้

4.50 – 5.00 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3.50 – 4.49 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2.50 – 3.49 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

1.50 – 2.49 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.49 คะแนน หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

- นำร่างแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและความชัดเจนของแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

- นำร่างแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการใชแบบประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาวะแวดล้อม ด้านปัจจัยป้อนเข้า ด้านการประเมินปฏิภณ และด้านจิตพิสัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบ

ประเมินจากนักเรียน ครู และผู้ปกครอง จำนวน 32 คน จากนั้นนำผลมาทำการวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ส่วนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับกับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นครู 13 คนและผู้ปกครอง 8 คน

3) การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล 2 รูปแบบคือ ในเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์หาข้อมูลทางสถิติ อันได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนในเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาด้วยวิธีอุปนัย

4. ผลการวิจัย

ผลการประเมินด้านสภาพแวดล้อมของโครงการ โดยนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ปรากฏรายละเอียดดังตารางที่ 1 ($n = 32$)

ด้านสภาพแวดล้อมของโครงการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. วัตถุประสงค์ของโครงการนำไปปฏิบัติงานได้	4.69	0.59	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับหลักการและเหตุผล	4.62	0.66	มากที่สุด
3. วัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านทักษะทางปัญญา	4.72	0.52	มากที่สุด
4. วัตถุประสงค์ของโครงการนำไปเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนการสอนได้	4.59	0.56	มากที่สุด
5. วัตถุประสงค์ของโครงการเหมาะสมในการพัฒนาด้านความรู้ของผู้เรียน	4.72	0.52	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.67	0.51	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามระดับความคิดเห็นด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ Math Diamond

จากตารางที่ 1 พบว่า ด้านสภาวะแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดคือ วัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านทักษะทางปัญญาและวัตถุประสงค์ของโครงการเหมาะสมในการพัฒนาด้านความรู้ของผู้เรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.52) รองลงมาคือ วัตถุประสงค์ของโครงการนำไปปฏิบัติงานได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.59) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุดคือ วัตถุประสงค์ของโครงการนำไปเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนการสอนได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.56)

ผลการประเมินด้านปัจจัยป้อนเข้าของโครงการ โดยนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ปรากฏรายละเอียดดังตารางที่ 2 ($n = 32$)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามระดับความคิดเห็นด้านปัจจัยป้อนเข้าของโครงการ Math Diamond

ด้านปัจจัยป้อนเข้าของโครงการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ความเหมาะสมของสถานที่ของการจัดโครงการ	4.72	0.52	มากที่สุด
2. การบริการต่อผู้เข้าร่วมโครงการ	4.66	0.55	มากที่สุด
3. เอกสารประกอบการดำเนินโครงการที่ได้รับพอเพียง	4.66	0.55	มากที่สุด
4. ความพอเพียงของวัสดุอุปกรณ์การจัดโครงการ	4.66	0.55	มากที่สุด
5. ความเหมาะสมของผู้เข้าร่วมการแข่งขัน	4.72	0.52	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.68	0.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ด้านปัจจัยป้อนเข้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดคือ ความเหมาะสมของสถานที่ของการจัดโครงการ และความเหมาะสมของผู้เข้าร่วมการแข่งขันอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.52) รองลงมาคือ การบริการต่อผู้เข้าร่วมโครงการ เอกสารประกอบการดำเนินโครงการที่ได้รับพอเพียง และความพอเพียงของวัสดุอุปกรณ์การจัดโครงการอยู่ในระดับ ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.55)

ผลการประเมินด้านปฏิริยาที่มีต่อโครงการ โดยนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ปรากฏรายละเอียดดังตารางที่ 3 (n = 32)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามระดับความคิดเห็นด้านปฏิริยาที่มีต่อโครงการ Math Diamond

ด้านปฏิริยาที่มีต่อโครงการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ความเหมาะสมของกิจกรรมการแข่งขันของโครงการ	4.75	0.51	มากที่สุด
2. ความเหมาะสมของกิจกรรมการแข่งขันกับระยะเวลา	4.59	0.56	มากที่สุด
3. ความสอดคล้องของกิจกรรมการแข่งขันกับการจัดการแข่งขัน	4.75	0.57	มากที่สุด
4. ความสามารถของผู้จัดการแข่งขัน	4.69	0.54	มากที่สุด
5. วิธีการและกระบวนการจัดการแข่งขันตามโครงการ	4.72	0.52	มากที่สุด
6. ความรู้/ความเข้าใจที่ได้รับจากการจัดการแข่งขัน	4.72	0.52	มากที่สุด
7. ความรู้/ความเข้าใจที่ได้รับสามารถนำไปปฏิบัติงานได้จริง	4.62	0.55	มากที่สุด
8. ความรู้/ความเข้าใจที่ได้รับสามารถนำไปถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับผู้อื่นได้	4.59	0.56	มากที่สุด
9. ความรู้/ความเข้าใจที่ได้รับสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบูรณาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	4.62	0.55	มากที่สุด
10. ความรู้/ความเข้าใจที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.53	0.72	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.66	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ด้านปฏิริยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดคือ ความเหมาะสมของกิจกรรมการแข่งขันของโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.51) และความสอดคล้องของกิจกรรมการแข่งขันกับการจัดการแข่งขันอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.57) รองลงมาคือ วิธีการและกระบวนการจัดการแข่งขันตามโครงการและความรู้ความเข้าใจที่ได้รับจากการจัดการแข่งขันอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.52) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุดคือ ความรู้ความเข้าใจที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.72)

ผลการเปรียบเทียบการประเมินบริบทโครงการทั้ง 3 ด้านเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่ระดับ 4.00 คะแนนซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ปรากฏรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบการประเมินบริบทโครงการทั้ง 3 ด้านเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่ระดับ 4 คะแนน ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

บริบทโครงการ	Test Value = 4				
	$\bar{x}$	S.D.	t	df	P
ด้านสภาพแวดล้อม	4.67	0.51	7.39	31	0.00
ด้านปัจจัยป้อนเข้า	4.68	0.45	8.54	31	0.00
ด้านปฏิกริยา	4.66	0.49	7.63	31	0.00
รวม 3 ด้าน	4.67	0.46	8.23	31	0.00

จากตารางที่ 4 พบว่า การประเมินบริบทโครงการทั้ง 3 ด้านมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการประเมินด้านจิตพิสัยที่มีต่อโครงการ โดยนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ปรากฏรายละเอียดดังตารางที่ 5 (n = 32)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามระดับความคิดเห็นด้านจิตพิสัยที่มีต่อโครงการ Math Diamond

จิตพิสัย	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านการรับรู้			
1. ท่านรู้จักกับกิจกรรมแข่งขันคิดเลขเร็ว	4.47	0.84	มาก
2. ท่านมีความชอบในกิจกรรมแข่งขันคิดเลขเร็ว	4.47	0.67	มาก
3. ท่านมีความตั้งใจที่จะเรียนรู้กิจกรรมแข่งขันคิดเลขเร็ว	4.59	0.62	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.51	0.63	มากที่สุด
ด้านการตอบสนอง			
1. ท่านยินยอมร่วมกิจกรรมแข่งขันคิดเลขเร็ว	4.75	0.44	มากที่สุด
2. ท่านมีความพยายามทำกิจกรรมแข่งขันคิดเลขเร็ว	4.62	0.49	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.69	0.42	มากที่สุด
ด้านการเห็นคุณค่า			
1. ท่านมีความคิดที่ดีขึ้นที่ได้เรียนรู้การทำกิจกรรมแข่งขันคิดเลขเร็ว	4.62	0.49	มากที่สุด
2. กิจกรรมแข่งขันคิดเลขเร็วมีความสำคัญต่อการศึกษา	4.56	0.67	มากที่สุด
3. การทำกิจกรรมการแข่งขันคิดเลขเร็วสามารถนำไปพัฒนานตนเองได้	4.69	0.47	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.63	0.48	มากที่สุด
ด้านการจัดระบบ			
1. กิจกรรมแข่งขันคิดเลขเร็วให้แนวคิดนำไปใช้เป็นประสบการณ์ของชีวิต	4.56	0.56	มากที่สุด
2. กิจกรรมแข่งขันคิดเลขเร็วควรมีการถ่ายทอดให้กับผู้เรียนทุกระดับ	4.59	0.62	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.58	0.54	มากที่สุด
ด้านการสร้างลักษณะนิสัย			
1. กิจกรรมแข่งขันคิดเลขเร็วควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ดำเนินการต่อไป	4.72	0.46	มากที่สุด
2. กิจกรรมแข่งขันคิดเลขเร็วสามารถนำไปพัฒนาชีวิตได้	4.53	0.62	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.63	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า ในการประเมินด้านจิตพิสัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดคือ ด้านการตอบสนองอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.42) รองลงมาคือ ด้านการสร้างลักษณะนิสัยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.49) ด้านการเห็นคุณค่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.48) ด้านการจัดระบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.54) และด้านการรับรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.63) ตามลำดับ

ผลการเปรียบเทียบการประเมินด้านจิตพิสัยเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่ระดับ 4.00 คะแนนซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ปรากฏรายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบการประเมินด้านจิตพิสัยเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่ระดับ 4 คะแนนซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

จิตพิสัย	Test Value = 4				
	$\bar{X}$	S.D.	t	df	P
ด้านการรับรู้	4.51	0.63	4.60	31	0.00
ด้านการตอบสนอง	4.69	0.42	9.34	31	0.00
ด้านการเห็นคุณค่า	4.63	0.48	7.41	31	0.00
ด้านการจัดระบบ	4.58	0.54	6.05	31	0.00
ด้านการสร้างลักษณะนิสัย	4.63	0.49	7.19	31	0.00
รวม	4.60	0.48	7.07	31	.000

จากตารางที่ 6 พบว่า การประเมินด้านจิตพิสัยมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้มาจากการตอบแบบสอบถามแล้ว ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์พบว่า การทราบข่าวสารการแข่งขันของครูและผู้บริหารส่วนใหญ่ได้รับจากเจ้าของโครงการโดยการส่งหนังสือเชิญด้วยตนเอง ได้แก่ ครูจากโรงเรียนชาวไร่ อำเภอลำลูกเกด ครูจากโรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์ จังหวัดนนทบุรี และโรงเรียนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอหัวหิน อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นต้น ลำดับถัดมาคือ การได้รับข่าวสารจากระบบอิเล็กทรอนิกส์ E-office ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ ทั้งเขต 1 และเขต 2 ได้แก่ ครูโรงเรียนหนึ่งจากอำเภอลำลูกเกด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ครูจากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นต้น รวมไปถึงทราบข่าวสารจากเพจ Facebook โรงเรียนหัวหินวิทยาลัยและกลุ่มคณิตคิดเลขเร็ว ได้แก่ ครูโรงเรียนพุทธ-ศาสนโกศล (วัดวังยาว) อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ครูโรงเรียนหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ครูโรงเรียนท่ายางวิทยา จังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น ซึ่งข้อมูลข้างต้นนี้ทำให้เห็นว่าเจ้าของโครงการมีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมการแข่งขันของโรงเรียนต่างๆ ในครั้งนี้อย่างยิ่ง อีกทั้งช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายยังสามารถเข้าถึงกลุ่มคนได้ในทุกพื้นที่

ปัจจัยที่ส่งผลให้นักเรียนตัดสินใจเข้าร่วมการแข่งขัน แบ่งออกได้เป็น 2 ปัจจัยหลักคือ ครู และผู้ปกครอง ดังต่อไปนี้

1) ครู ให้เหตุผลที่ส่งนักเรียนเข้าร่วมการแข่งขันมากที่สุดคือ นักเรียนเคยผ่านการแข่งขันทักษะทางคณิตศาสตร์ ในกิจกรรมการแข่งขันศิลปหัตถกรรมนักเรียนทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและในระดับชาติ โดย

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูทั้งสิ้น 13 คนจาก 13 โรงเรียน ล้วนให้คำตอบว่านักเรียนในความดูแลของตนเคยเข้าแข่งขันกิจกรรมลักษณะนี้มาแล้วทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ครูจึงมีความมั่นใจในการส่งนักเรียนเข้าร่วมการแข่งขันในครั้งนี้ เหตุผลลำดับถัดมาคือ การให้นักเรียนได้ลองเปิดประสบการณ์ในสถานที่ใหม่ๆ เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะของตนเองสู่ความเชี่ยวชาญในระดับที่สูงขึ้น นอกจากนี้ยังรวมถึงการตัดสินใจด้วยเหตุผลเรื่องระยะทาง การแข่งขันที่ไม่เสียค่าใช้จ่าย และแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงสถานที่แข่งขัน ตามลำดับอีกด้วย

2) ผู้ปกครอง ให้เหตุผลว่าพานักเรียนมาแข่งขันเพื่อหาประสบการณ์ อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง รวมทั้งผ่านการแข่งขันในระดับต่างๆ มาก่อน โดยตัดสินใจจากความชอบของนักเรียนเป็นหลัก ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงปรากฏการณ์เกี่ยวกับเรื่องความคาดหวังในตัวนักเรียนของครูและผู้ปกครอง มีความแตกต่างกัน ครูส่งนักเรียนเข้าร่วมการแข่งขัน ด้วยเหตุผลที่ต้องการพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์จากประสบการณ์ของนักเรียนที่มีอยู่เดิมให้ดียิ่งขึ้น และมีความคาดหวังกับผลการแข่งขันของนักเรียนให้อยู่ในระดับที่ตนเองพึงพอใจ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ารางวัลที่ได้รับมีผลต่อชื่อเสียง ตำแหน่งหน้าที่การงานของครู และสถานศึกษา ส่วนผู้ปกครองมีความประสงค์เพียงแค่นักเรียนได้รับประสบการณ์จากการแข่งขันในครั้งนี้เท่านั้น

จากการจัดกิจกรรมการแข่งขันคณิตคิดเร็ว Math Diamond ในครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นผลสำเร็จที่เกิดขึ้นอย่างรอบด้าน ครูและผู้ปกครองทุกคนมีความพึงพอใจในระบบการจัดการของทุกฝ่าย จึงมีความต้องการส่งนักเรียนเข้าร่วมการแข่งขันในครั้งต่อไป

5. อภิปรายผล

ผลการประเมินด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการโดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด มีความเหมาะสม ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด เนื่องจากโครงการของโรงเรียนหัวหินวิทยาลัยนี้คำนึงถึงวัตถุประสงค์ที่เอื้อต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านทักษะทางปัญญาและพัฒนาความรู้ของผู้เรียนมากเป็นพิเศษ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของโครงการที่มุ่งออกแบบระบบการบริหารจัดการแข่งขันกิจกรรมคิดเลขเร็ว ให้มีระบบการแข่งขันที่ได้มาตรฐาน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดพบว่า วัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านทักษะทางปัญญาและวัตถุประสงค์ของโครงการเหมาะสมในการพัฒนาด้านความรู้ของผู้เรียนอยู่ในลำดับต้น รองลงมาคือ วัตถุประสงค์ของโครงการนำไปปฏิบัติงานได้ วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับหลักการและเหตุผล และด้านวัตถุประสงค์ของโครงการนำไปเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนการสอนได้ ตามลำดับ

ผลการประเมินด้านปัจจัยป้อนเข้าของโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความเหมาะสม ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดพบว่า ความเหมาะสมของสถานที่ของการจัดโครงการและความเหมาะสมของผู้เข้าร่วมการแข่งขันอยู่ในลำดับต้น รองลงมาคือ การบริการต่อผู้เข้าร่วมโครงการ เอกสารประกอบการดำเนินโครงการที่ได้รับพอเพียงและความพอเพียงของวัสดุอุปกรณ์การจัดโครงการอยู่ในระดับ ตามลำดับ เนื่องจากบริบทด้านสถานที่ของโรงเรียนหัวหินวิทยาลัยอยู่ในสภาพเป็นสัดส่วน มีอาคารที่ระบุตำแหน่งการแข่งขันได้อย่างชัดเจน ฝ่ายจัดการแข่งขันได้กำหนดสถานที่สำหรับพิธีเปิดโครงการในพื้นที่ใต้อาคารเรียนที่มีลมพัดเกือบตลอด อากาศถ่ายเทได้สะดวก ส่วนห้องแข่งขันก็กำหนดให้เป็นห้องปิดติดเครื่องปรับอากาศที่สามารถรองรับผู้เข้าแข่งขันได้ตามจำนวนที่สมัครเข้าร่วมการแข่งขันในแต่ละรุ่น สอดคล้องกับทฤษฎีองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ที่ อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า และบุญทัน ดอกไธสง (2562) ระบุถึงลักษณะประการหนึ่งของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

รู้คือ มีการตรวจสอบสภาพแวดล้อม (environment scanning) ที่ระบุว่าจะต้องทำการตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อองค์กร เพื่อสะท้อนภาพให้เห็นถึงความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมได้อย่างชัดเจน ผลการประเมินดังกล่าวนี้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ครูและผู้บริหารที่ระบุว่าการตัดสินใจในการเข้าร่วมโครงการนี้ด้วยเหตุผลเรื่องระยะทาง การแข่งขันที่ไม่เสียค่าใช้จ่าย และแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงสถานที่แข่งขัน

ผลการประเมินด้านปฏิภานที่มีต่อโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความเหมาะสม ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดพบว่า ความเหมาะสมของกิจกรรมการแข่งขันของโครงการและความสอดคล้องของกิจกรรมการแข่งขันกับการจัดการแข่งขันอยู่ในลำดับต้น รองลงมาคือ วิธีการและกระบวนการจัดการแข่งขันตามโครงการและความรู้ความเข้าใจที่ได้รับการจัดการแข่งขัน ความสามารถของผู้จัดการแข่งขัน ความรู้ความเข้าใจที่ได้รับสามารถนำไปปฏิบัติงานได้จริง ความรู้ความเข้าใจที่ได้รับสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบูรณาการเรียนรู้อย่างตนเอง ความเหมาะสมของกิจกรรมการแข่งขันกับระยะเวลา ความรู้ความเข้าใจที่ได้รับสามารถนำไปถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับผู้อื่นได้ และความรู้ความเข้าใจที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตามลำดับ การที่ความเหมาะสมของกิจกรรมการแข่งขันของโครงการและความสอดคล้องของกิจกรรมการแข่งขันกับการจัดการแข่งขันอยู่ในลำดับต้นนั้น เนื่องจากการแข่งขันที่จัดขึ้นภายใต้โครงการ Math Diamond มีลักษณะเช่นเดียวกับการแข่งขันคิดเลขเร็วที่แข่งขันกันในรายการศิลปหัตถกรรม ทำให้นักเรียนที่เข้าร่วมการแข่งขันส่วนใหญ่เข้าใจกติกาการแข่งขันดีอยู่แล้ว และเหตุที่ความรู้ความเข้าใจที่ได้รับสามารถนำไปถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับผู้อื่นได้ตลอดจนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับรองท้ายนั้นน่าจะเกิดจากทักษะทางคณิตศาสตร์ที่ใช้ในการแข่งขันนั้นเป็นทักษะเฉพาะบุคคลซึ่งเกิดจากการสนใจและหมั่นฝึกฝนอยู่เป็นประจำจนเกิดความชำนาญการจะถ่ายทอดองค์ความรู้นี้ออกไปในช่วงกว้างจึงยังไม่สามารถกระทำได้ กอปรกับปัจจุบันเครื่องอำนวยความสะดวกในการคิดคำนวณมีให้เลือกใช้อย่างพร้อมสรรพจึงไม่มีความจำเป็นต้องสร้างทักษะนี้ให้เกิดขึ้นกันตน

ผลการประเมินด้านจิตพิสัยที่มีต่อโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความเหมาะสม ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดพบว่า การประเมินด้านการตอบสนองอยู่ในลำดับต้น รองลงมาคือ ด้านการสร้างลักษณะนิสัย ด้านการเห็นคุณค่าด้านการจัดระบบ และด้านการรับรู้ ตามลำดับ จากผลการประเมินดังกล่าวนี้จะพบว่าด้านการตอบสนองซึ่งอยู่ในลำดับแรกนั้นประกอบด้วยข้อคำถามที่ว่า ท่านยินยอมร่วมกิจกรรมการแข่งขันคิดเลขเร็ว และท่านมีความพยายามทำกิจกรรมการแข่งขันคิดเลขเร็ว สิ่งนี้สะท้อนความมุ่งมั่นในการแข่งขันและสะท้อนความคาดหวังผลจากการแข่งขันในเวลาเดียวกัน แม้ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ครูจะระบุเพียงว่ามีความคาดหวังกับผลการแข่งขันของนักเรียนให้อยู่ในระดับที่ตนเองพึงพอใจเท่านั้นก็ตาม แต่คงปฏิเสธไม่ได้ว่าข้อมูลเชิงคุณภาพได้บ่งบอกเช่นกันว่ารางวัลที่ได้รับมีผลต่อชื่อเสียง ตำแหน่งหน้าที่การงานของครู และสถานศึกษา ในทางกลับกันการสัมภาษณ์ผู้บริหารที่ตอบกลับได้รับข้อมูลที่ตรงไปตรงมา ปราศจากผลประโยชน์อื่นใด นอกเหนือจากที่มีความประสงค์เพียงให้บุตรหลานได้รับประสบการณ์จากการแข่งขันในครั้งนี้เท่านั้น อย่างไรก็ตามจะพบว่าด้านการรับรู้มีผลการประเมินอยู่ในลำดับสุดท้าย ด้านการรับรู้ประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ข้อ มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันดังนี้ 1) ท่านรู้จักกับกิจกรรมการแข่งขันคิดเลขเร็ว อยู่ในระดับมาก 2) ท่านมีความชอบในกิจกรรมการแข่งขันคิดเลขเร็ว อยู่ในระดับมาก 3) ท่านมีความตั้งใจที่จะเรียนรู้กิจกรรมการแข่งขันคิดเลขเร็ว อยู่ในระดับมากที่สุด ข้อคำถามที่ 3 สอดคล้องกับผลการประเมินด้านการตอบสนองดังที่กล่าวไปแล้ว ส่วนข้อคำถามที่ 1 และ 2 บ่งชี้การรู้เรื่องกิจกรรมการแข่งขันคิด

เลขเร็วและความชอบกิจกรรมนี้อยู่ในระดับที่แม้ไม่ได้ต่ำแต่ก็ไม่สูงกว่าความมุ่งมั่นตั้งใจ

แม้การอภิปรายผลที่กล่าวข้างต้นจะหยิบยกทั้งจุดเด่นและจุดด้อยขึ้นมาวิพากษ์ก็ตาม แต่ผลการประเมินโครงการ Math Diamond ที่ปรากฏเป็นค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 4 ด้านก็จัดอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นผลสำเร็จที่เกิดขึ้นอย่างรอบด้าน ครูและผู้ปกครองทุกคนมีความพึงพอใจในระบบการจัดการของทุกฝ่าย

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีการติดตามผลนักเรียนที่ผ่านโครงการ Math Diamond เพื่อนำผลมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการปรับปรุงพัฒนาโครงการต่อไป

2) ควรจัดให้มีการประเมินโครงการจากหน่วยงานภายนอก องค์กรเอกชน หรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกับโครงการอย่างทั่วถึง เพื่อจะได้ทราบผลการดำเนินงานโครงการตามสภาพจริงและนำไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาโครงการให้ดีขึ้น

3) ควรมีการจัดโครงการให้เฝ้าต่อผู้เรียนครบทุกช่วงชั้น เพื่อตอบสนองผู้เรียนทุกช่วงวัย พร้อมทั้งเป็นการปลูกฝังความรัก ความสนใจทักษะทางคณิตศาสตร์ตั้งแต่วัยเยาว์

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรดำเนินงานโดยนำการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาใช้ร่วมกับการวิจัยลักษณะนี้ให้มากขึ้น พร้อมทั้งมีกระบวนการประเมินการดำเนินงานทุกขั้นตอน และนำผลการประเมินดังกล่าวนี้มาใช้ในการจัดการกิจกรรมการแข่งขันเพื่อให้เห็นภาพความสอดคล้องกันระหว่างแผนดำเนินงานกับการทำงานจริงมากยิ่งขึ้น

7. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- ดารณี ดวงจันทร์ทิพย์. (2533). การประเมินโครงการ. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 1(1), 32-34.
- ดำรง ศรีอร่าม. (2566). การประเมินโครงการพัฒนาทักษะการคิดของโรงเรียนบ้านค่าย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. *วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์*, 5(1), 239-252.
- นิกร สุขชาติ และจิตตณรงค์ เอี่ยมสำอาง. (2565). การประเมินโครงการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผ่านระบบออนไลน์. *วารสารวิชาการ มทร.สุวรรณภูมิ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 7(2), 196-205.
- ปราโมทย์ ขจรภัย, โฆสิต แพงสร้อย และพนัส โพธิ์ปัด. (2564). แบบแผนวัฒนธรรมองค์กรคัดสรรเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศในการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนในโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(8), 342-356.
- พยนต์ น้อยนาดี. (2565). การประเมินโครงการนิเทศภายในวิทยาลัยเทคนิคพังงา ปีการศึกษา 2564. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและนวัตกรรมการศึกษา*, 1(2), 35-48.

ภาษาอังกฤษ

- Duangjantip D.. (1990). Project Evaluation. *Journal of Educational Measurement Mahasarakham University*, 1(1), 32-34.
- Pramote Kajornpai, Kosit Peangsoi and Phanat Phothibat. (2021). School Selected Organization Culture Pattern for Enhancing Excellent Arithmetic Learning of School Students under the Office of Bangkok Primary Education Area. *Journal of Social Science and Buddhist Anthropology*, 6(8), 342-356.
- Payon Noinadee. (2021). An Evaluation of the Supervision Project of Phang-nga Technical College Academic Year 2021. *Journal of Interdisciplinary Research and Educational Innovation*, 1(2), 35-48.
- Sriaram D.. (2023). Evaluation of the Thinking Skills Development Project of Ban Khai School area office Secondary Education Chonburi, Rayong. *Journal of Academic and Social Science Innovation*, 5(1), 239-252.
- Sukachart N. and Lamsam-ang C.. (2022). Evaluation of the training program for the development of educational personnel for learning in the 21st century through online. *RMUTSB Academic Journal (Humanities and Social Science)*, 7(2), 196-205.

การวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ผ่านเว็บแอปพลิเคชัน
เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
Diagnosis of Mathematical Deficiencies in Three - Dimensional for student in
Grade 6 through web application

ภัทรพร พันธุ์อุดมศักดิ์

Phattaraporn Phanudomsak

น้ำทิพย์ องอาจวานิชย์

Namthip Ongrardwanich

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University

E-mail: Phattarapormp64@nu.ac.th

(Received: May 11, 2023/ Revised: December 15, 2022/ Accepted: December 20, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ผ่านเว็บแอปพลิเคชันและเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้มีส่วนร่วมวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 31 คน ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางแห่งหนึ่งในจังหวัดแพร่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แบบทดสอบวินิจฉัยแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก 1 ฉบับ ผ่านเว็บแอปพลิเคชัน แบ่งข้อบกพร่องเป็น 2 ด้าน ด้านที่ 1 การใช้บทนิยาม สมบัติ ทฤษฎีบท และสูตรจำนวน 25 ข้อและด้านที่ 2 การคิดคำนวณ และโจทย์ปัญหาจำนวน 25 ข้อ เว็บแอปพลิเคชันจะวิเคราะห์ค่าคุณภาพข้อสอบและคัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพ หาคะแนนจุดตัด 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่าแบบทดสอบวินิจฉัย มีผลการประเมินความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.20 - 1.00 ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.30 - 0.78 ค่าอำนาจการจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20 - 0.50 ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.83 สำหรับคะแนนจุดตัด ร้อยละ 50 นักเรียนมีข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ ด้านการคิดคำนวณ และโจทย์ปัญหาและด้านการใช้บทนิยามด้านบทนิยาม สมบัติ ทฤษฎีบท และสูตร ตามลำดับ มีนักเรียนที่มีข้อบกพร่องจากการทำแบบทดสอบ และแบบสัมภาษณ์ร่วมวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ จำนวน 7 คน

คำสำคัญ: แบบทดสอบวินิจฉัย; ข้อบกพร่องทางการเรียน; เว็บแอปพลิเคชัน

Abstract

This study aimed to construct and assess the quality of test for diagnosing mathematical deficiencies in three - dimensional geometry of grade 6th students. The 31 participants were grade 6th students studying in a medium-scaled primary school of Phrae province in the second semester of academic year 2022. The research instruments were as follows. 1) An online test for diagnosing mathematical deficiencies, consisting of 4-multiple choice questions concerning 2 mathematical deficiencies: 1. the use of definition, concept, theorem, and formulas which consisted of 25 questions; and 2.computationand mathematical problems, consisting of 25 questions. The test quality was analyzed using web application in order to select the questions and find the passing score. 2) Formal interview was also considered one of the research instruments.

The findings revealed that the index of item-objective congruence of the test for diagnosing mathematical deficiencies was between 0.20 - 1.00 while the value of test difficulty was between 0.30 – 0.78. The discrimination value was between 0.20 - 0.50 and the test reliability was 0.83. In terms of the passing score, it was found that 50 percent of students had the mathematical deficiencies regarding computation and mathematic problems; and the use of definition, concept, theorem, and formula, respectively. There study were 7 students with mathematical deficiencies in three - dimensional geometry.

Keywords: Test for diagnosing; Mathematical deficiencies; Web application

1. บทนำ

การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ครูต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำความรู้ ทักษะ และกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่จำเป็นไปพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถนำไปเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ และเป็นพื้นฐานการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น (กรมวิชาการ, 2545: 2) นอกจากการจัดการเรียนการสอนแล้ว การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ก็เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องดำเนินการด้วยเทคนิควิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถวัดและประเมินผลผู้เรียนได้อย่างรอบด้านทั้งด้านความรู้ ความคิด กระบวนการ พฤติกรรมและเจตคติเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัดธรรมชาติวิชา และระดับชั้นของผู้เรียน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเที่ยงตรง ยุติธรรม และเชื่อถือได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 12)

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะให้ความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนคณิตศาสตร์ แต่การเรียนการสอนเท่าที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินำพื้นฐาน (O-NET) สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาแพร่เขต 1 พบว่า ในปีการศึกษา 2564 มีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียนเท่ากับ 29.49 และระดับประเทศเท่ากับ 32.90 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ และสาระที่โรงเรียนควรเร่งพัฒนา คือ สาระที่ 2 การวัดและเรขาคณิต จากการวิเคราะห์แบบทดสอบระดับชาตินำพื้นฐาน (O-NET) พบว่า เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ ปัญหาส่วนใหญ่ คือ นักเรียนมองภาพไม่ออกกว่ารูปทรงแต่ละรูปเป็นรูปทรงอะไร นักเรียนไม่สามารถหาความสัมพันธ์ จำแนก และแยกแยะส่วนประกอบของรูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติได้ รวมไปถึงการแก้โจทย์ปัญหา ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำให้ความเข้าใจค่อนข้างยาก และมีเนื้อหาความรู้เพื่อนำไปต่อยอดสู่องค์ความรู้ใหม่ เช่น รูปทรงทางเรขาคณิต การหาพื้นที่ การหาปริมาตร ในระดับชั้นที่สูงขึ้นไป หากผู้เรียนยังมีข้อบกพร่องในเรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ ก็จะทำให้การเรียนรู้ในเรื่องต่อไป เป็นอุปสรรคทางการเรียน ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถสร้างองค์ความรู้จากพื้นฐานที่ได้เรียนมาได้อย่างถูกต้อง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ผู้สอนจะต้องหาวิธีการที่จะทำให้ข้อบกพร่องต่างๆ ของผู้เรียนลดลง เพื่อหาทางป้องกันแก้ไขได้ทันทั่วทั้ง การค้นหาข้อบกพร่องหรือจุดที่เป็นอุปสรรคในการเรียนของผู้เรียนก็คือแบบทดสอบวินิจฉัย เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเพื่อหาจุดบกพร่องที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคในการเรียนของผู้เรียนแต่ละคนหรือทั้งชั้นเรียน ทั้งนี้เพื่อที่จะหาแนวทางแก้ไขได้ตรงจุดยิ่งขึ้น อันจะสามารถทำให้ช่วยเหลือผู้เรียนที่มีปัญหาหรืออุปสรรคในการเรียนหรือเกิดการเรียนรู้ได้เหมือนคนอื่นๆ (นุรมา นิสาล๊ะ, อ้างอิงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2553: 35 - 36) เพื่อจะได้เป็นข้อมูลย้อนกลับไปยังครูผู้สอนและผู้เรียน ทำให้ทราบถึงส่วนที่เป็นจุดเด่นและส่วนที่เป็นข้อบกพร่อง ซึ่งจะเป็นการช่วยในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การปรับปรุงแก้ไขข้อสอบที่มีคุณภาพ จะทำให้ครูผู้สอนสามารถวัดในสิ่งที่ควรวัดและทราบผลการเรียนของนักเรียนตามความเป็นจริงว่า นักเรียนเข้าใจในบทเรียนที่ครูได้สอนไปหรือไม่ ถ้านักเรียนไม่เข้าใจครูก็จะสามารถช่วยเหลือนักเรียนและดำเนินการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนต่อไป และการที่นักเรียนได้ทราบผลการเรียนของตนเอง จะช่วยส่งเสริมและกระตุ้นให้นักเรียนมีความพยายามในการเรียนรู้มากขึ้น (สิริพร ทิพย์คง, 2545: 205) จากข้อความข้างต้น แบบทดสอบวินิจฉัย จึงเหมาะที่จะนำมาใช้ในวิชาคณิตศาสตร์ เพราะแบบทดสอบวินิจฉัยมีลักษณะเป็นนามธรรม มีโครงสร้างที่ประกอบด้วยข้อตกลงเบื้องต้นในรูปของคำนิยามและสัจพจน์ การใช้เหตุผลเพื่อสร้างทฤษฎีบทต่างๆ ที่นำไปใช้ได้อย่างเป็นระบบเที่ยงตรง คงเส้นคงวา มีระเบียบแบบแผน เป็นเหตุเป็นผล และมีความสมบูรณ์ในตนเอง (พิรภัทร เรืองเพชร, อ้างอิงใน สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2546: 2)

ปัจจุบันความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีมีมากขึ้น การทำแบบทดสอบวินิจฉัยต้องเก็บข้อมูลกับคนจำนวนมาก ใช้เวลานาน และผู้ที่ทำแบบทดสอบไม่สามารถรู้ผลการสอบได้ทันที ดังนั้น จึงมีการพัฒนาโดยการนำเว็บแอปพลิเคชัน (Web Application) มาใช้เพื่ออำนวยความสะดวก เนื่องจากเป็นแอปที่ถูกเขียนขึ้นมาให้สามารถเปิดใช้ใน Web browser ได้โดยตรง ไม่ต้องโหลด Application แบบเต็มๆลงเครื่อง ทำหน้าที่คล้ายกับเว็บไซต์ แต่จะสามารถเป็นแอปพลิเคชันได้ด้วย คือ เน้นให้ผู้คนเข้ามา“ใช้งาน” มากกว่าดู สามารถตอบสนองความต้องการในการใช้งานของผู้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเชื่อมต่อได้ทันทีโดยไม่จำเป็นต้องติดตั้งโปรแกรมเพิ่มเติม จึงไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของความหลากหลายและความแตกต่างกัน ซึ่งเว็บแอปพลิเคชันจะช่วยในการออกแบบทดสอบของรายวิชาต่างๆ และการประเมินผล (Evaluating) ที่สามารถกำหนดเกณฑ์ตัดสิน และเปรียบเทียบคุณภาพหรือประสิทธิภาพของการเรียนรู้ได้ ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าไปทำแบบทดสอบได้อย่างสะดวก รวดเร็วสามารถทราบผลคะแนนได้ทันที และทราบข้อบกพร่องในการเรียนรู้นั้นหลังจากการทำแบบทดสอบครบทุกข้อ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของปัญหา และมีความสนใจการวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ผ่านเว็บแอปพลิเคชัน เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีการนำเอาเทคโนโลยีที่ช่วยให้นักเรียนสามารถค้นหาข้อบกพร่องทางการเรียนผ่านสมาร์ทโฟน เครื่องคอมพิวเตอร์ได้ โดยระบบสามารถประมาณค่าความสามารถ พร้อมทั้งรายงานผลและให้ข้อมูลย้อนกลับได้ทันที ทำให้นักเรียนทราบข้อบกพร่องทางการเรียน รวมถึงค่าความสามารถของตนเองหลังจากการทำแบบทดสอบ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการค้นหาข้อบกพร่องทางการเรียนในเนื้อหาและรายวิชาอื่น ๆ ได้ อีกทั้งยังส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและนำผลที่ได้ไปปรับปรุง พัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างถูกต้อง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ผ่านเว็บแอปพลิเคชัน เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.2 เพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยการนำแนวคิดการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) มารวมกันพัฒนาเครื่องมือสำหรับทดลองและเครื่องมือ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2565 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 1 กลุ่มเครือข่ายการศึกษาผานางคอย จำนวน 9 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 135 คน ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย จำนวน 1 โรงเรียน นักเรียนจำนวน 31 คน

3.2 เนื้อหาที่ใช้ในการสร้างแบบทดสอบวินิจฉัยเพื่อหาข้อบกพร่อง

เนื้อหาที่นำมาสร้างแบบทดสอบวินิจฉัยเพื่อหาข้อบกพร่องในการเรียนคณิตศาสตร์ คือ เนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์

สาระที่ 2 การวัดและเรขาคณิต เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ผ่านเว็บแอปพลิเคชัน เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แบบทดสอบชนิดเลือกตอบ (Multiple Choices) 4 ตัวเลือกผ่านเว็บแอปพลิเคชัน และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลักสูตรการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตลอดจนศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างเป็นแบบทดสอบ สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการทดสอบวินิจฉัย มีขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาลักษณะข้อบกพร่องทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ ในแต่ละด้าน คือ ด้านที่ 1 การใช้บทนิยาม สมบัติ ทฤษฎีบท และสูตร, ด้านที่ 2 การคิดคำนวณ และโจทย์
- 2) สร้างแบบทดสอบวินิจฉัย โดยมีตัวเลือกที่ระบุประเด็นข้อบกพร่อง หรือระบุประเด็นที่นักเรียนเข้าใจผิด จากนั้นนำแบบทดสอบวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาความสอดคล้อง จำนวน 5 ท่าน
- 3) ติดต่อขอความร่วมมือจากครูผู้สอนในการสอบ พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการสอบและนัดหมายวันเวลาในการสอบ
- 4) นำแบบทดสอบวินิจฉัย จำนวน 70 ข้อ ที่ได้รับการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขลงในเว็บแอปพลิเคชันจากนั้นนำไปทดลองกับกลุ่มทดลอง 8 โรงเรียน จำนวน 89 คน ครูผู้สอนรับรหัสจากผู้ดูแลเพื่อเข้าใช้งาน และศึกษาขั้นตอนการทำแบบทดสอบผ่านเว็บแอปพลิเคชัน นักเรียนทราบผลสอบทันที เว็บแอปพลิเคชันจะทำการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบโดยการหาค่าความยากง่าย หาค่าอำนาจการจำแนก และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ จากนั้นเว็บแอปพลิเคชันจะคัดเลือกข้อสอบให้เหลือ จำนวน 50 ข้อ ไปใช้กับผู้มีส่วนร่วมนในการวิจัย จำนวน 1 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 31 คน นำผลจากเว็บแอปพลิเคชันมานำเสนอข้อบกพร่องที่พบ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์จะทำการวิเคราะห์และประเมินผลผ่านเว็บแอปพลิเคชัน เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้

- 1.1) วิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ใช้สูตรการคำนวณของ Rovinelli and Hambleton
- 1.2) วิเคราะห์ค่าความยากง่าย (Difficulty) จากการทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มทดลอง จำนวน 8 โรงเรียน มาวิเคราะห์แบบรายข้อ (Item Analysis)
- 1.3) วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) การหาค่าอำนาจจำแนกตามวิธีของ แปรนแนน

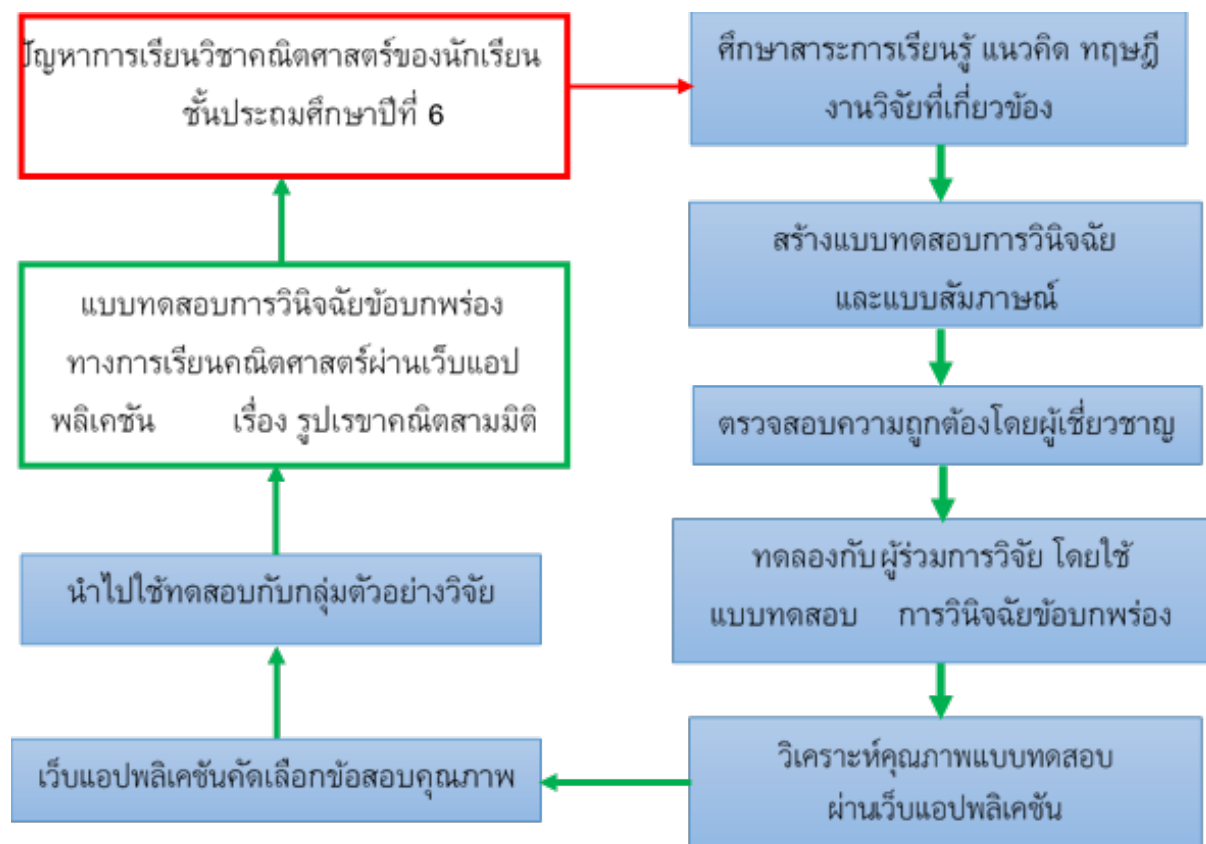

1.4) การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบโดยใช้สูตร KR-20 ของคูเตอร์-ริชาร์ดสัน (พิสนุ พงศรี, 2552)

2) การวิเคราะห์จุดตัดเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ ใช้คะแนนการตัดสินผลการเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อตัดสินว่านักเรียนผ่านหรือไม่ผ่าน ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์การตัดสินผ่านที่ ร้อยละ 50.00 (แนวปฏิบัติการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้, ตามหลักสูตรแกนกลาง 2551) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพื้นฐาน (ค่าความถี่และร้อยละ) และ คะแนนเฉลี่ย $\bar{x} = \frac{\sum x}{N}$

3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปสัมภาษณ์มาจัดทำเป็นบทสัมภาษณ์ จากนั้นวิเคราะห์ความผิดพลาดของนิวมานกับลักษณะข้อบกพร่องของอัมพร ม้าคนอง (ศุภการณ์ สว่างเมืองวรกุล, 2552) ดังนี้

ข้อผิดพลาดตามชั้นของนิวมาน	ลักษณะข้อบกพร่องของอัมพร ม้าคนอง
ชั้นความผิดพลาดจากการอ่าน	ด้านการตีความจากโจทย์
ชั้นความผิดพลาดจากการทำความเข้าใจ	
ชั้นความผิดพลาดจากการเปลี่ยนรูป	
ชั้นความผิดพลาดจากการใช้ทักษะกระบวนการ	ด้านการใช้หลักการ สูตร กฎ นิยาม และสมบัติ
	ด้านการคิดคำนวณ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ผลการวิจัย

4.1 การสร้างและตรวจสอบแบบทดสอบวินิจัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การสร้างแบบทดสอบวินิจัยผู้วิจัยได้ศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยสร้างเป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ (Multiple Choices) 4 ตัวเลือก 2 ฉบับ จำนวน 70 ข้อ ดังต่อไปนี้

1) แบบทดสอบด้านการใช้ทฤษฎีบท สมบัติ ทฤษฎีบท และสูตร เพื่อวินิจัยเกี่ยวกับข้อผิดพลาดเกี่ยวกับความเข้าใจ การจำทฤษฎีบท สูตรกฎ นิยามสมบัติผิด หรือประยุกต์ใช้ทฤษฎีบทไม่ถูกต้อง ขาดทักษะในการเลือกทฤษฎีบท สูตร กฎ นิยาม และสมบัติที่เหมาะสมมาใช้ จำนวน 35 ข้อ

2) แบบทดสอบด้านการคิดคำนวณ และโจทย์ปัญหา เพื่อวินิจัยเกี่ยวกับข้อผิดพลาดจากการคิดคำนวณ ขาดความรู้พื้นฐานในเรื่องที่เรียนมา การนำข้อมูลมาใช้ผิด และการแปลความหมายจากประโยคภาษาเป็นประโยคสัญลักษณ์ การแก้โจทย์ปัญหา จำนวน 35 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวินิจัยจะทำการวิเคราะห์และประเมินผลผ่านเว็บแอปพลิเคชัน เป็นการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง การวิเคราะห์ความง่าย การวิเคราะห์ค่าอำนาจการจำแนก และ การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ ดังนี้

3) การตรวจสอบความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) ผลการประเมินความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.20 - 1.00

4) การวิเคราะห์หาค่าความง่าย (Difficulty) เพื่อคัดเลือกข้อสอบที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นข้อสอบในการวินิจัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ จากการทดสอบกับกลุ่มทดลองโดยผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อสอบที่มีความง่ายอยู่ระหว่าง 0.30 - 0.78

5) การวิเคราะห์ค่าอำนาจการจำแนก (Discrimination) เป็นการวิเคราะห์ข้อสอบรายข้อเพื่อพิจารณาคัดเลือกข้อสอบที่เหมาะสม เปรียบเทียบกับเกณฑ์ของแบรนแนน (Brenan) ซึ่งได้ค่าอำนาจการจำแนกรายข้อและพิจารณาคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าอำนาจการจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20 - 0.50

6) การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อให้แน่ใจว่าแบบทดสอบวินิจัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สร้างขึ้นสามารถนำไปใช้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ เท่ากับ 0.83 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดคือ 0.80 แสดงว่าแบบทดสอบวินิจัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ

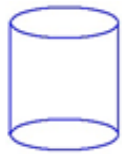
4.2 การวินิจัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ผ่านเว็บแอปพลิเคชัน เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

แบบทดสอบวินิจัย มีคะแนนจุดตัดอยู่ที่ ร้อยละ 50 โดยพิจารณาตามเกณฑ์ของแนวปฏิบัติการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ (ตามหลักสูตรแกนกลาง 2551) ซึ่งผลจากการทดสอบข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 31 คน พบว่า มีนักเรียนที่ไม่ผ่านการทดสอบและมีข้อบกพร่องจำนวน 7 คน คิดร้อยละ 22.58

จากการตรวจสอบคุณภาพข้อสอบผ่านเว็บแอปพลิเคชัน จึงได้แบบทดสอบวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ จำนวน 50 ข้อ แบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้บทนิยาม สมบัติ ทฤษฎีบท และสูตร (ข้อที่ 1-25) และด้านการคิดคำนวณและโจทย์ปัญหา (ข้อที่ 26-50) พบว่า นักเรียนมีข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ ด้านการคิดคำนวณ และโจทย์ปัญหามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมาคือ ด้านการใช้บทนิยามด้านบทนิยาม สมบัติ ทฤษฎีบท และสูตร คิดเป็นร้อยละ 4 เมื่อพิจารณาตามประเด็นข้อบกพร่อง ดังต่อไปนี้

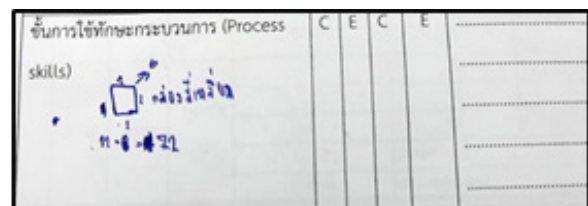
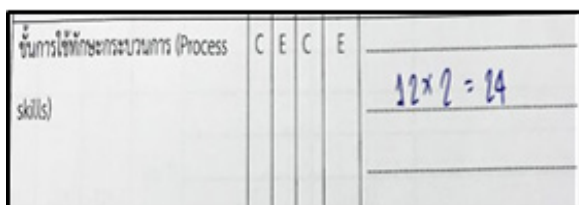
ด้านการใช้บทนิยาม สมบัติ ทฤษฎีบท และสูตร พบข้อบกพร่อง คือ นักเรียนไม่เข้าใจและแยกแยะส่วนประกอบของรูปเรขาคณิตสามมิติผิดมากที่สุด นักเรียนยังมีความสับสนคำว่าหน้าตัดและหน้าข้าง ตัวอย่างข้อสอบ จากภาพหน้าข้างเป็นรูปอะไร นักเรียนตอบผิดมากที่สุด ร้อยละ 58.06 และตอบถูก ร้อยละ

41.94 โดยนักเรียนเลือกคำตอบข้อ ก. วงรี ร้อยละ 19.35 และข้อ ข. วงกลม ร้อยละ 38.71 ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด แสดงให้เห็นว่า นักเรียนไม่เข้าใจและแยกแยะส่วนประกอบของรูปเรขาคณิตสามมิติผิด รองลงมา คือ จำทฤษฎีบท สูตร กฎ นิยาม และสมบัติผิด ข้อบกพร่องนี้ไม่พบในข้อ 1- 25 แต่จะพบด้านการคิดคำนวณ และโจทย์ปัญหา เมื่อนักเรียนต้องประยุกต์ใช้สูตรการหาปริมาตรในโจทย์ปัญหา นักเรียนไม่สามารถหาคำตอบได้ เนื่องจากไม่คุ้นเคยหรือขาดทักษะการเชื่อมโยง

ด้านการคิดคำนวณ และโจทย์ปัญหา พบข้อบกพร่อง คือ ขาดความเข้าใจในเรื่องที่เรียนมามากที่สุด ตัวอย่างข้อสอบ กล่องทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก มีความกว้าง 150 เซนติเมตร ความยาว 120 เซนติเมตร และสูง 2 เมตร กล่องทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก มีปริมาตรเท่าใด นักเรียนตอบผิดมากที่สุด 58.07 และตอบถูก ร้อยละ 41.93 โดยนักเรียนเลือกคำตอบข้อ ข. 360 ลูกบาศก์เซนติเมตร ร้อยละ 3.23 ค. 36,000 ลูกบาศก์เซนติเมตร ร้อยละ 12.90 ง. 3,600,000 ลูกบาศก์เมตร ร้อยละ 41.94 นักเรียนไม่เข้าใจหรือไม่ให้ความสำคัญของการใส่หน่วยคำตอบ จากการสัมภาษณ์นักเรียนที่พบข้อบกพร่อง จำนวน 7 คน พบว่า นักเรียน 4 คน สามารถคำนวณหาคำตอบได้ แต่นักเรียนไม่สนใจหน่วยที่แตกต่างกัน และไม่สามารถการแปลงหน่วยได้ และมีนักเรียน 3 คน ที่มีความเข้าใจคลาดเคลื่อน เรื่อง การแปลงหน่วยผิด นักเรียนหาคำตอบได้แล้วนำ 100 มาหาร $\frac{3,600,000}{100}$

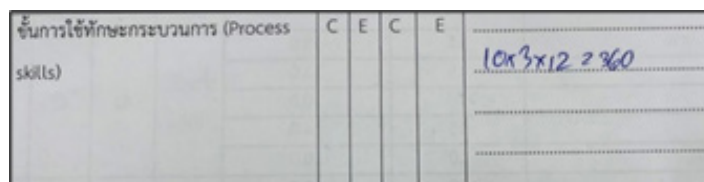
ข้อบกพร่องที่พบเป็นอันดับสองรองลงมา คือ ไม่เข้าใจโจทย์ และภาษาทางคณิตศาสตร์ ตัวอย่างข้อสอบ ธิดาและราตรีมีกล่องทรงสี่เหลี่ยมมุมฉากคนละใบ โดยกล่องของราตรีมีความกว้าง ความยาว และความสูง เป็นสองเท่าของความกว้าง ความยาว และความสูงของกล่องของธิดา ตามลำดับ ถ้ากล่องของธิดามีปริมาตรเป็น 12 ลูกบาศก์หน่วย กล่องของราตรี จะมีปริมาตรกี่ลูกบาศก์หน่วย นักเรียนตอบผิดมากที่สุด 74.2 และตอบถูก ร้อยละ 25.8 โดยนักเรียนเลือกคำตอบข้อ ก. 24 ร้อยละ 41.94 ข้อ ข. 48 ร้อยละ 9.68 ข้อ ค. 72 ร้อยละ 22.58 พบว่า นักเรียนไม่เข้าใจ หรือแปลความหมายผิด “สองเท่าของความกว้าง ความยาว ความสูง” แต่นักเรียนหาปริมาตรทั้งหมด และนักเรียนคิดว่าสองเท่าของความกว้าง ความยาว และความสูง คือ ความกว้างยาว 2 เซนติเมตร ความยาวยาว 2 เซนติเมตร และความสูงยาว 2 เซนติเมตร ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ตัวอย่างการตอบคำถามของนักเรียนเกี่ยวกับไม่เข้าใจโจทย์ และภาษาทางคณิตศาสตร์

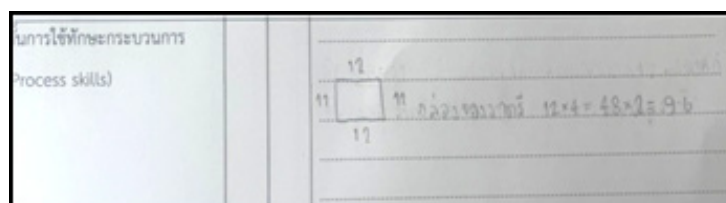

ข้อบกพร่องอันดับที่สาม คือ นำข้อมูลมาใช้ผิด โดยข้อบกพร่องที่พบมีดังนี้ นักเรียนละเลยการใช้ข้อมูลที่จำเป็น หรือเพิ่มข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ามาในการแก้ปัญหา ตัวอย่างข้อสอบ แม่ใส่ส่วนผสมของวุ้นที่เตรียมไว้ลงในถาดทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก ซึ่งมีฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่มีความยาวของด้าน 10 เซนติเมตร โดยให้ส่วนผสมของวุ้นในถาด แต่ละใบสูง 3 เซนติเมตร ถ้าแม่ทำวุ้นได้ 12 ถาดพอดี แล้วส่วนผสมของวุ้นที่แม่เตรียมไว้ทั้งหมดก็ถูกบาศก์เซนติเมตร นักเรียนตอบผิดมากที่สุด 96.78 และตอบถูก ร้อยละ 3.22 โดยนักเรียนเลือกคำตอบข้อ ก. 360 ลูกบาศก์เซนติเมตร ร้อยละ 70.97 ข้อข. 450 ลูกบาศก์เซนติเมตร ร้อยละ 9.68 ข้อค. 3,000 ลูกบาศก์เซนติเมตร ร้อยละ 16.13

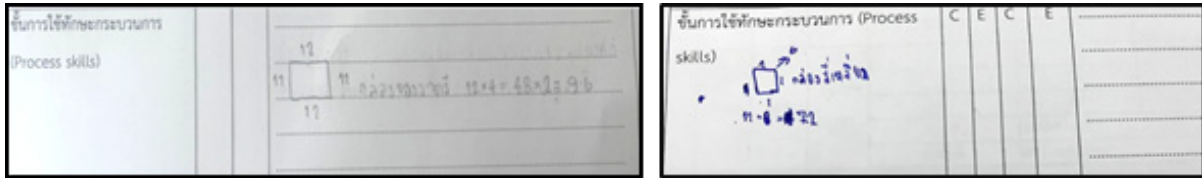
ภาพที่ 3 ตัวอย่างการตอบคำถามของนักเรียนเกี่ยวกับการนำข้อมูลมาใช้ผิด

จากการวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ผ่านเว็บแอปพลิเคชัน เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบเพิ่มเติมในประเด็นดังนี้ 1. การใช้เว็บแอปพลิเคชันยังมีข้อจำกัด เรื่อง การวินิจฉัยข้อบกพร่องของนักเรียน เพราะจากการสัมภาษณ์นักเรียนที่เลือกคำตอบที่ถูกต้องแต่ขั้นทักษะกระบวนการของนักเรียนยังเกิดข้อผิดพลาด ดังนั้นต้องใช้วิธีการที่หลากหลายในการวินิจฉัยข้อบกพร่องของนักเรียน เช่น การสัมภาษณ์ ให้นักเรียนแสดงวิธีทำ

ภาพที่ 4 ตัวอย่างการตอบคำถามของนักเรียนที่เลือกคำตอบถูก แต่ผิดพลาดขั้นทักษะกระบวนการ

จากการสัมภาษณ์นักเรียน นักเรียนตอบคำตอบถูกต้อง แต่เมื่อครูตรวจสอบขั้นการใช้ทักษะกระบวนการดังภาพ ที่ 4 นักเรียนแสดงวิธีทำโดยให้แต่ละด้านของรูปสี่เหลี่ยมยาว 12 เซนติเมตร จากนั้นนำ $12 \times 4 = 48$ สองเท่าของความกว้าง ความยาว และความสูง คือ $48 \times 2 = 96$ นักเรียนเลือกวิธีการมาใช้ในการคำนวณไม่ถูกต้อง ซึ่งตรงกับลักษณะข้อบกพร่องของอัมพร ม้าคนอง คือ ด้านการคำนวณ ข้อค้นพบเพิ่มเติมจากการให้นักเรียนแสดงวิธีทำขั้นทักษะกระบวนการ เมื่อนักเรียนต้องประยุกต์ใช้สูตรการหาปริมาตรในโจทย์ปัญหา นักเรียนไม่สามารถหาคำตอบได้ เนื่องจากไม่คุ้นเคยหรือขาดทักษะการเชื่อมโยง นักเรียนประยุกต์ใช้สูตรการหาปริมาตรผิด โดยการนำ กว้าง + ยาว + สูง ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ตัวอย่างการแสดงวิธีทำนักเรียนประยุกต์ใช้สูตรการหาปริมาตรผืน โดยการนำ กว้าง + ยาว + สูง

5. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยแบบสอบถามวิจัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2565 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 1 กลุ่มเครือข่ายการศึกษาผานางคอย จำนวน 1 โรงเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 31 คน แบบทดสอบวินิจฉัยข้อบกพร่องแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยสร้างเป็นแบบทดสอบด้านการใช้ทฤษฎีบท สมบัติ ตรีโกณมิติ และสูตรเพื่อวินิจฉัยเกี่ยวกับข้อผิดพลาดในความเข้าใจ การจำทฤษฎีบท สูตรกฎ นิยามสมบัติผืน และหรือประยุกต์ใช้ทฤษฎีบทไม่ถูกต้อง จำนวน 35 ข้อ และแบบทดสอบด้านการคิดคำนวณ และโจทย์ปัญหา จำนวน 35 ข้อ เพื่อวินิจฉัยเกี่ยวกับข้อผิดพลาดจากการคิดเลขคำนวณ ทักษะการคำนวณ และการแปลความหมายจากประโยคภาษาเป็นประโยคสัญลักษณ์ การแก้โจทย์ปัญหา รวมข้อสอบทั้งหมด จำนวน 70 ข้อ พบว่ามีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.20 - 1.00 ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.30 - 0.78 ค่าอำนาจการจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20 - 0.50 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ เท่ากับ 0.83 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย กรณิการ์ ดิลกวินิญกุล (2562) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน การบวกและการลบเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นแบบทดสอบประเภท เลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ และหาคุณภาพเครื่องมือพบว่า มีความยากง่ายของแบบทดสอบตั้งแต่ 0.1538 - 0.6923 ค่าอำนาจจำแนกที่ใช้ได้ มีค่าตั้งแต่ 0.214 - 0.656 และหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของข้อสอบ แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบ 0.864 และสอดคล้องกับงานวิจัยของอุบลวรรณ อ่อนตะวัน (2551) ศึกษาเรื่อง การสร้างแบบทดสอบวินิจฉัย เรื่อง สมการและการแก้สมการ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 การแก้โจทย์ปัญหาเรื่องการบวกและการลบโดยใช้สมการมีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.51 - 0.93 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.22 - 0.74 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 และฉบับที่ 2 การแก้โจทย์ปัญหารากฐานและการหาร โดยใช้สมการมีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.53 - 0.89 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.43 - 0.73 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92

ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลในแต่ละด้านของข้อบกพร่องทางการเรียน ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

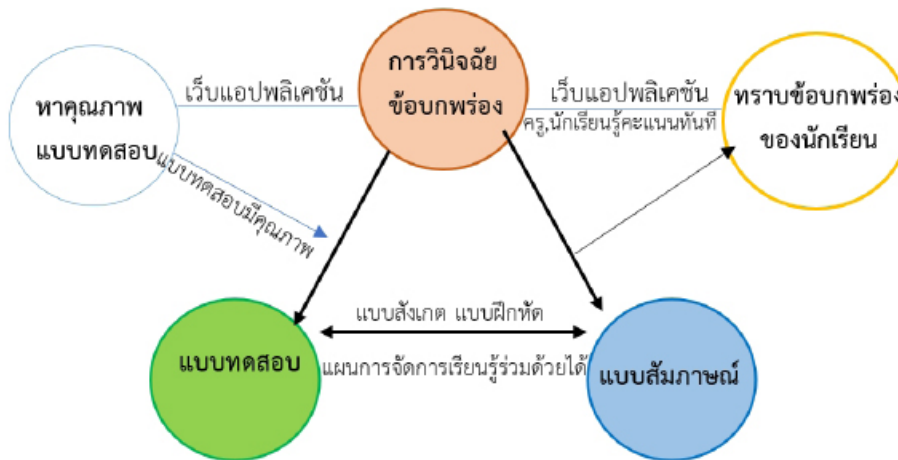
1. ด้านการคิดคำนวณ และโจทย์ปัญหา เป็นข้อบกพร่องทางการเรียนที่พบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60 จากข้อสอบจำนวน 25 ข้อ โดยข้อบกพร่องที่พบคือ 1) ขาดความเข้าใจในเรื่องที่เรียนมามากที่สุด เช่น นักเรียนไม่ได้ให้ความสำคัญ เรื่อง การแปลงหน่วย และจากสัมภาษณ์นักเรียนที่มีข้อบกพร่อง จำนวน 7 คน มีนักเรียนจำนวน 4 คน ที่เข้าใจโจทย์ปัญหา และสามารถคำนวณหาคำตอบได้ แต่นักเรียนไม่สนใจและละเลยหน่วยที่แตกต่าง ไม่เข้าใจการแปลงหน่วย และมีนักเรียน 3 คน ที่เข้าใจการแปลงหน่วยผิด สาเหตุหนึ่งของความบกพร่องข้างต้นนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในการแปลงหน่วยที่ไม่ถูกต้องมาก่อน แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในเนื้อหาอื่นๆที่คล้ายกัน จึงส่งผลให้เกิดข้อบกพร่องดังกล่าวขึ้นมา นั้นแสดงให้เห็นว่าในการเรียน

การสอนครูจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนมีความเข้าใจพื้นฐานความรู้ในเรื่องที่เรียนมาก่อน และควรฝึกให้นักเรียนเขียนหน่วยในการตอบทุกครั้ง เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ มาลา ปาจุวัง (2542) ที่กล่าวว่านักเรียนบางคนมีความสามารถในการจดจำสิ่งต่าง ๆ ได้ค่อนข้างช้า จึงมักทำให้เกิดข้อผิดพลาดได้ง่าย ซึ่งถ้านักเรียนได้มีการฝึกเขียน เห็นหรือใช้บ่อย ๆ หรือครูผู้สอนช่วยนั้นหรือให้คำแนะนำ บ้างก็อาจทำให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นได้ 2) ไม่เข้าใจโจทย์ และภาษาทางคณิตศาสตร์ พบว่า นักเรียนไม่เข้าใจ หรือแปลความหมายผิด “สองเท่าของความกว้าง ความยาว ความสูง” แต่นักเรียนหา ปริมาตรทั้งหมด ดังที่ มาลา ปาจุวัง (2542) กล่าวว่า นักเรียนมองไม่เห็นความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลกับปัญหาที่ต้องการแก้ และหาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่กำหนดให้กับสิ่งที่ต้องการแก้ไม่ได้ และผลการวิจัยในครั้งนี้ได้ สอดคล้องกับ Chai, C.M. and B.H.Ang, อ้างใน จงกล ทำสวน (2547) ที่ได้ทำการวิจัยหาข้อบกพร่องทางการ เรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสิงคโปร์ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพีชคณิตและสมการ พบว่า นักเรียน ส่วนใหญ่มีข้อบกพร่องด้านการตีความหมายจากการอ่านโจทย์และความคิดที่ผิดในการตีความหมายจากตัวอักษร นั้นแสดงให้เห็นว่า นักเรียนควรฝึกฝนและทำความเข้าใจในการแปลความหมายจากประโยคภาษาไปเป็นประโยค สัญลักษณ์อย่างสม่ำเสมอ 3) นำข้อมูลมาใช้ผิด โดยข้อบกพร่องที่พบมีดังนี้ นักเรียนละเลยการใช้ข้อมูลที่จำเป็น หรือเพิ่มข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ามาในการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เมตตา มาเวียง (2544) ที่ พบว่านักเรียนใช้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่โจทย์กำหนดให้กับสิ่งที่โจทย์ต้องการถามไม่ได้ และสอดคล้องกับผล การวิจัยของ Movshovitz - Hadar and Other, อ้างใน เมตตา มาเวียง (2544) ที่พบว่าลักษณะที่เป็นองค์ ประกอบที่สำคัญในการใช้ข้อมูลผิดถือนักเรียนไม่ได้ใช้ข้อมูลที่กำหนดให้แต่ใช้ข้อมูลอื่นแทน ทำผิดคำสั่ง ใช้หน่วย ผิด ลอกโจทย์ผิด เป็นต้น

2. ด้านการใช้บทนิยาม สมบัติ ทฤษฎีบท และสูตร ลักษณะของข้อบกพร่องทางการเรียนในด้านนี้ พบว่า นักเรียนไม่เข้าใจและแยกแยะส่วนประกอบของรูปเรขาคณิตสามมิติผิดมากที่สุด โดยข้อบกพร่องที่พบ นักเรียนมีความสับสนระหว่างคำว่า หน้าข้าง, หน้าตัดหรือฐาน ทั้งนี้เป็นเพราะว่านักเรียนไม่เข้าใจนิยาม มีความ เป็นนามธรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเพชรชนก จันทรหอม รัชฎา และคณะ (2562) ที่จัดกิจกรรมการ เรียนรู้ตามแนวคิด CPA โดยเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติร่วมกับการใช้สื่อรูปธรรมที่เป็นผักและผลไม้ที่เป็นรูป ปริซึม พีระมิด ทรงกระบอก กรวยและทรงกลม ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ชัดเจนยิ่งขึ้นจนนำไปสู่การพัฒนา มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ข้อบกพร่อง ที่พบรองลงมา คือ จำทฤษฎีบท สูตร กฎ นิยาม และสมบัติผิดโดยข้อบกพร่องที่พบนักเรียนใช้สูตรการหาปริมาตร ผิด เมื่อนักเรียนต้องนำสูตรการหาปริมาตรไปประยุกต์ใช้ในโจทย์ปัญหา นักเรียนมักจะนำ กว้าง + ยาว + สูง โดย ไม่คำนึงสิ่งที่ได้เรียนมา เป็นการจำมากกว่าการเข้าใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไข่มุก เลื่องสุนทร (2552) การ ศึกษาโมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับจำนวน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาราชนบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการทำมโนทัศน์ แบบอัตนัย เรื่อง “จำนวน” ซึ่งประกอบด้วย 3 หัวข้อ คือ สมบัติของจำนวนนับระบบจำนวนเต็ม และเลขยกกำลัง เรียงตามลำดับความถี่จาก มากไปหาน้อย คือ ด้านการบิตเบือนทฤษฎีบท กฎ สูตร นิยาม และสมบัติ ด้านขาดการตรวจสอบในระหว่าง การ แก้ปัญหา และด้านข้อผิดพลาดในเทคนิคการทำ

6. องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา การวิจัยข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ผ่านเว็บแอปพลิเคชัน เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้พัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน (Web Application) เข้ามาช่วยเพื่อให้การทำงานอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และแม่นยำ เช่น การวิเคราะห์คุณภาพแบบทดสอบที่มีความซับซ้อน การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามการวิจัยข้อบกพร่องทางการเรียนควรใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น การสัมภาษณ์ แบบฝึกหัด แบบสังเกต รวมถึงแผนการจัดการเรียนรู้ และบันทึกหลังแผนการจัดการเรียนรู้ ร่วมด้วย เพื่อให้ทราบข้อบกพร่องของนักเรียนได้อย่างชัดเจนและแม่นยำมากยิ่งขึ้น

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ในด้านการคิดคำนวณ และ โจทย์ปัญหามากที่สุด และด้านการใช้หลักการ กฎ สูตร นิยามและสมบัติ ตามลำดับ ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิตินั้น ครูควรเน้นในเรื่องของการคิดคำนวณและโจทย์ปัญหาให้มากขึ้น

2) ครูควรนำข้อบกพร่องทางการเรียนที่พบจากการวิจัยในครั้งนี้ ไปอภิปรายร่วมกับนักเรียนในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องรูปเรขาคณิตสามมิติ เพื่อช่วยลดข้อบกพร่องดังกล่าวให้น้อยลง

3) ครูควรหาแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องทางการเรียนที่พบไว้ล่วงหน้า เพื่อจะได้ช่วยลดเวลาและปัญหาในการเรียนการสอน ซึ่งถ้าพบว่านักเรียนมีข้อบกพร่องในจุดใดครูก็สามารถแก้ไขหรือซ่อมเสริมได้

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ในเนื้อหาอื่นๆ พร้อมกับศึกษาแนวทางการแก้ไขหรือการสอนซ่อมเสริมในเนื้อหานั้นๆควบคู่กันไปด้วย

2) ควรมีการศึกษาข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ในหลายๆ ด้านที่นอกเหนือไปจากด้านการคิดคำนวณ และโจทย์ปัญหา ด้านการใช้หลักการ กฎ สูตร นิยามและสมบัติ เช่น ด้านความคิดรวบยอด

3) การใช้เว็บแอปพลิเคชันมาช่วยในการเก็บข้อมูล หากคุณภาพแบบทดสอบได้รวดเร็วจริง แต่การวินิจฉัยข้อบกพร่อง ครูควรใช้เครื่องมือที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การวินิจฉัยข้อบกพร่องจากการปฏิบัติ แบบฝึกหัด กิจกรรมการเรียนการสอนหรือจากการบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นต้น

8. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมวิชาการ. (2545). *การจัดสาระการเรียนรู้สาระคณิตศาสตร์ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กรรณิการ์ ดิลกวินิญกุล. (2562). การวินิจฉัยข้อบกพร่องทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน การบวก และการลบ เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง*.
- ไข่มุก เลื่องสุนทร. (2552). การศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับจำนวนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคณิตศาสตร์. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- จกมล ทำสวน. (2547). *การวินิจฉัยข้อผิดพลาดทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฝ่ายมัธยม*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นุรมา นิสาล๊ะ. (2563). การพัฒนาแบบทดสอบวินิจฉัยข้อบกพร่องความสามารถในการคิดคำนวณทางคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวนเต็ม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิชาการวิจัยและประเมิน มหาวิทยาลัยทักษิณ*.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- เพชรชนก จันทรหอม และคณะ. (2562). การพัฒนามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Concrete-Pictorial-Abstract (C-P-A) เรื่อง รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร*.
- มาลา ปาจุวัจ. (2542). ข้อบกพร่องทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนจักรคำคณาทร. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- เมตตา มาเวียง. (2544). การศึกษาข้อบกพร่องในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ เรื่องสมบัติของจำนวนนับของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น*.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546). *การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มวิทยาศาสตร์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

- สิริพร ทิพย์คง. (2545). *หลักสูตรและการสอนคณิตศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด.
- อุบลวรรณ อ่อนตะวัน. (2551). การสร้างแบบทดสอบวินิจฉัย เรื่อง สมการและการแก้สมการ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง*.

ภาษาอังกฤษ

- Srisa-Ard, B. (2010). *Research for Problem Solving and Learner Development* . (3rd Ed.). Bangkok: Suviriyasan.
- Department of Curriculum and Instruction Development. (2002). *The Management of Mathematics According to Basic Education Core Curriculum B.E. 2544*. Bangkok : Express Transportation Organization of Thailand.
- Chai, C.M. and B.H.Ang (1988). Identifying the Reasons Underlying Pupils Particular Errors in Simple Algebraic Expressions and Equations, *Proceedings of Fourth Southeast Asian Conference on Mathematical Education*.
- Thamsoun, J. (2004). Mathematics Learning Deficiencies Diagnostic of Grade 8 Students of Chulalongkorn Univeristy Demostration School. *Faculty of Education*. Chulalongkorn University.
- Dilokvinijkul, K. (2019). Diagnosis of the Mathematical Deficiencies in Addition and Subtraction Fractions in Mathematis of Grade 5 Students at Wadsalud School Samut Prakan Primary Educational Service Areas Office 2. *Master of Education Thesis*, Ramkhamhaeng University.
- Luangsoontorn, K. (2009). A Study On Misconceptions About Numbers of Seventh Grade Students In Schools Under Ratchaburi Educational Service Area Office 1. *Faculty of Education*. Chulalongkorn University.
- Pajuwang, M. (1999). Mathematics Learning Deficiencies of Grade 10 Students of Chak Kham Khanathon School. *Master of Education Thesis*. Graduate School. Chiang Mai University.
- Maweing, M. (2001). A Diagnosis of Deficiency in Mathematics Learning on Property of Counting Number of Grade 7 Students Demonstration School of Khon Kaen University, *Master of Education Thesis*. Graduate School. Khon Kaen University.
- Ministry of Education. (2010). *The Practice of Educational Measurement and Evaluation According to Basic Education Core Curriculum B.E. 2551*. 2nd Ed. Bangkok: The Agicultural Cooperative Federation of Thailand., Ltd. (ACFT).

- Nisalae, N. (2020). Development of Deficiencies Diagnostic Tests for Computation Ability in Mathematics on the Integer of Grade 7 Students . *Master of Education Thesis*. Department of Research and Evaluation. Thaksin University.
- Janhom, P. et al.. (2019). The Development of Mathematical Concept with Learning Activities Based on Concrete-Pictorial-Abstract (C P-A) Approach on Two-Dimentional and Three-Dimentional Geometry for Grade 7 Students. *Journal of Education Naresuan University*. 22(4),
- Fongsri, P. (2009). *The Construction and Development of Research Instruments*. Bangkok: Kanitsutha Publishing.
- Thipkong, S. (2002). *Mathematics Teaching and Curriculum*. (1st Ed.) Bangkok: Institute of Academic Development (IAD).
- Sawangmeungrakul, S. (2009). A Diagnosis of Deficiency in Mathematics Learning on Ratio and Percentage of Grade 8 Students, Meuang Phrae School, Phrae Province. *Master of Education Thesis*. Department of Secondary Education. Graduate School. Chiang Mai University.
- The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (2003). *Learning Management of Science According to Basic Education Core Curriculum*. Bangkok: The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology.
- Ooatawan, U. (2008). The Construction of Mathematical Diagnosis Test on Equation and Solving Equation of Grade 6 Students. *Master of Education Thesis*. Ramkhamhaeng University.

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์
เรื่องการบวก ลบ คูณ หารระคน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด

The Development of Creative Problem Solving on addition, subtraction,
multiplication and division for Grade 3 Students by Open Approach

เบญจวรรณ แก้วลือไชย

Benjawan Kaewluechai

น้ำทิพย์ อองจาฉะนิชัย

Namthip Ongardwanich

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University

E-mail: benjawanka64@nu.ac.th

(Received: April 27, 2023/ Revised: November 14, 2023/ Accepted: December 21, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรื่องการบวก ลบ คูณ หารระคน 2) พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรื่องการบวก ลบ คูณ หารระคน โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 13 คน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ใบกิจกรรม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.41 และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ ซึ่งข้อคำถามทุกข้อมีค่าความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 0.93 ข้อมูลวิจัยที่ได้นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับดีมาก กล่าวคือ นักเรียนมีความสามารถในการค้นพบความจริง และความสามารถในการค้นพบปัญหาอยู่ในระดับดีมาก มีความสามารถในการค้นพบแนวคิด ความสามารถในการค้นพบวิธีการแก้ปัญห และความสามารถในการสร้างสรรค์ความรู้ในระดับดี

คำสำคัญ: ความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์; การบวก ลบ คูณ หารระคน;
การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด

Abstract

This research aimed to study 1) the Open Approach to learning management approaches that promote creative problem-solving ability in addition, subtraction, multiplication and division for grade 3 student. 2) the Development of creative problem-solving ability in addition, subtraction, multiplication and division for grade 3 student by Open Approach. The target group were 13 of grade 3 students in a school, Pitsanulok Province. This is a classroom action research. Research tools include lesson plans, activity sheets with the average of appropriateness of 4.41 and creative problem-solving ability test with the Item Objective Congruence (OIC) Index is 0.94. Data were analyzed by content analysis. The results revealed that most of students were in very good level of creative problem solving ability. Namely, students can find the fact and find the asked question in very good level, while they can find strategy for problem solving and can find problem solving processes and can create new knowledge in good level.

Keywords: Creative Problem Solving; addition subtraction multiplication and division; Open Approach

1. บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คณิตศาสตร์ได้เข้ามามีบทบาท ทำให้มนุษย์นั้นมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล อย่างเป็นระบบ สามารถวิเคราะห์ปัญหา หรือสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี ช่วยให้องค์กรในการตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในบริบทชีวิตจริงในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาศาสตร์อื่นๆ อันเป็นพื้นฐานในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและสามารถพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เทียบเท่ากับนานาประเทศ เพราะฉะนั้นคณิตศาสตร์จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 1)

ในยุคศตวรรษที่ 21 มนุษย์ที่จะสามารถประสบความสำเร็จในชีวิตจะมีเพียงความรู้อย่างเดียวไม่เพียงพอแล้ว ซึ่งจะต้องมีทักษะในการแก้ปัญหา และความคิดสร้างสรรค์หาสิ่งใหม่ๆ ที่แปลกใหม่ควบคู่กันไปด้วย (Shinn, 2004: 8) เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนในสภาพชีวิตจริงในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และเป็นยุคที่มีการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหาเป็นกระบวนการคิดที่สำคัญที่ช่วยให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้ ในขณะที่สภาพสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ปัญหาที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตปัจจุบันมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต ผู้เรียนที่มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้ดีจึงจะสามารถเผชิญกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างราบรื่น (มนัส บุญประกอบ, 2542: 10) ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในความสามารถที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะช่วยพัฒนาและส่งเสริมความสามารถของเด็กไทย และควรเริ่มมีการปลูกฝังตั้งแต่วัยเรียน เนื่องจากความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์นั้นเป็นความสามารถที่สร้างมนุษย์ให้เป็นผู้มีปัญญาในการค้นคว้า การแก้ปัญหา และสร้างสรรค์

ผลงาน ผลผลิตที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต เพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศให้มั่นคงในศตวรรษที่ 21 สืบต่อไป (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, และเพียรวิณัติสุข, 2557: 12)

ปัจจุบันการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในประเทศไทยยังไม่ประสบความสำเร็จและไม่เอื้อต่อการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เท่าที่ควร ซึ่งพิจารณาได้จากรายงานผลการประเมิน “โครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ PISA 2018 (Program for International Student Assessment)” ดำเนินการโดยองค์การเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Cooperation and Development) หรือ OECD จากผลการประเมินของ PISA 2003 ที่เน้นการประเมินสมรรถนะการแก้ปัญหา ที่พัฒนาขึ้นภายใต้กรอบโครงสร้างของการประเมินการแก้ปัญหาของ PISA อย่างเคร่งครัด (OECD, 2003) ซึ่งผลการประเมินพบว่า มีนักเรียนของไทยเพียง 3% เท่านั้นที่มีระดับสมรรถนะการแก้ปัญหาอยู่ที่ระดับสูงสุด (ระดับ 3) และมีนักเรียนไทยกว่า 41% ที่มีระดับสมรรถนะการแก้ปัญหาอยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน (ต่ำกว่าระดับ 1) จากผลการประเมินของ PISA ในครั้งต่อมา ในปี ค.ศ. 2012 2015 และ 2018 ตามลำดับพบว่า ระดับสมรรถนะการแก้ปัญหานักเรียนมีแนวโน้มที่ดีขึ้น แต่ยังมีนักเรียนไทยที่มีระดับการแก้ปัญหาคือเป็นสัดส่วนที่สูง ซึ่งหมายความว่านักเรียนไทยนั้นมีความสามารถในการแก้ปัญหาอยู่ที่ระดับต่ำกว่ามาตรฐาน ซึ่งนักเรียนที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาในระดับต่ำกว่ามาตรฐานเหล่านี้ นักเรียนจะพบความซับซ้อนในการตัดสินใจ วิเคราะห์ และไม่สามารถเผชิญหน้ากับปัญหาได้ ดังนั้นนักเรียนในระดับนี้ถือว่าเป็นกลุ่มเสี่ยง ซึ่งยากที่จะพบความสำเร็จ เมื่อเปลี่ยนไปอยู่ในโลกของการทำงาน หรือในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และยังสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยมีความล้มเหลวในด้านการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เมื่อเจอปัญหาที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อนทำให้นักเรียนขาดการคิดและแก้ปัญหา (โครงการ PISA ประเทศไทย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2558: 1-7)

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาผลการทดสอบวัดความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (National Test : NT) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 วิชาคณิตศาสตร์ของโรงเรียนวัดท่าช้าง ปีการศึกษา 2564 ในสาระที่ 1 จำนวนและพีชคณิต พบว่า สาระจำนวนและพีชคณิต ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 43.75 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าระดับประเทศ โดยโรงเรียนควรเร่งพัฒนาในสาระที่กล่าวมา (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2564: 1) เมื่อพิจารณาในชั้นเรียนขณะทำการเรียนการสอน ครูจะทำหน้าที่ตั้งคำถามหรือปัญหาให้นักเรียนตอบ พบว่า คำตอบหรือแนวคิดที่นักเรียนแสดงออกมานั้นมักเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ไม่มีความคิดที่หลากหลายและแปลกใหม่เท่าที่ควร สาเหตุมาจากครูใช้วิธีสอนเชิงบรรยาย เน้นเนื้อหาจากบทเรียนมากเกินไป ไม่เน้นการฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559: 47)

การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด เป็นการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้มีทักษะในการคิด มีทักษะในการค้นหาความรู้และความสามารถในการแก้ปัญหา โดยปัญหาปลายเปิด จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน เพราะเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้คิดและแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลายและเป็นวิธีการใหม่ มีการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดที่เป็นเหตุผล คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ อย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ โดยการคิดหาคำตอบจากสถานการณ์ปัญหาที่ถูกกำหนดขึ้น มีทักษะในการค้นหาความรู้ การสืบเสาะหาข้อมูลเพื่อนำไปสู่แนวทางในการแก้ปัญหา สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ โดยอาศัยประสบการณ์และความรู้เดิม สร้างสถานการณ์ใหม่ที่พัฒนาขึ้นมากกว่าเดิม ซึ่งก็คือการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์นั่นเอง ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีการแบบเปิด จะทำให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้

ด้วยเหตุผลต่างๆ ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษาการจัดการเรียน การสอนที่จะช่วยส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยสนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด (Open Approach) เรื่องการบวก ลบ คูณ หารระคน เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ออกแบบสถานการณ์ปัญหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในชีวิตจริงของนักเรียนมุ่งเน้นให้นักเรียนเรียนรู้ และทำความเข้าใจสถานการณ์ที่มีอยู่จริง เพื่อหาแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย ตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุด และตอบปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรื่องการบวก ลบ คูณ หารระคน

2.2 เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรื่องการบวก ลบ คูณ หารระคน โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก ที่เรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 13 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ ใบกิจกรรม แบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ของนักเรียน ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นและให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบคุณภาพ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคณิตศาสตร์/คณิตศาสตร์ศึกษา และครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษวิชาคณิตศาสตร์ โดยมีรายละเอียดของเครื่องมือดังต่อไปนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน ประกอบด้วยแผนที่ 1 เรื่องการหาผลลัพธ์การบวก ลบ คูณ หารระคน จำนวน 3 ชั่วโมง แผนที่ 2 เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน จำนวน 5 ชั่วโมง และแผนที่ 3 เรื่องการสร้างโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน จำนวน 4 ชั่วโมง โดยการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าในห้องเรียนจะเน้นสถานการณ์แบบเปิด ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม โดยผู้วิจัยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท ให้ผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นในแบบประเมิน พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวม เท่ากับ 4.41 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวม เท่ากับ 0.50 ซึ่งถือว่าแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ (1) ปรับจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านความรู้ให้ชัดเจนเพิ่มขึ้น (2) ปรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นสถานการณ์แบบเปิดเพิ่มขึ้น (3) ปรับขั้นการสอนแต่ละขั้นให้ชัดเจนเพิ่มขึ้น

2) ใบกิจกรรม เป็นส่วนหนึ่งของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยออกแบบสถานการณ์ปัญหาร่วมกับคำถามปลายเปิดให้นักเรียนทำเป็นรายกลุ่ม จำนวน 3 สถานการณ์ แต่ละสถานการณ์มีคำถามย่อย 5 ข้อ ที่ครอบคลุมความสามารถด้าน 5 ด้าน ของความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ผู้วิจัยนำใบกิจกรรม

ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมพร้อมกับแผนการจัดการเรียนรู้ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ 1) ปรับสถานการณ์ปัญหาให้สอดคล้องกับบริบทในชีวิตจริงให้มีความ น่าสนใจ 2) ปรับข้อคำถามในสอดคล้องกับนิยามศัพท์ 3) เพิ่มข้อคำถามให้สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมิน

3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน เป็นข้อสอบอัตนัย ให้นักเรียนทำเป็นรายบุคคล จำนวน 3 สถานการณ์ ประกอบด้วยปัญหาเกี่ยวกับการหาผลลัพธ์การบวก ลบ คูณ หารระคน การแก้โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน และการสร้างโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และแต่ละสถานการณ์มีคำถามย่อย 5 ข้อ ที่ครอบคลุมความสามารถรายด้าน 5 ด้าน ของความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคณิตศาสตร์/คณิตศาสตร์ศึกษา และครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษวิชาคณิตศาสตร์ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) พบว่า แบบทดสอบทุกข้อมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเป็น 0.94 ซึ่งถือว่ามีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ 1) ปรับข้อคำถามในสอดคล้องกับนิยามศัพท์ 2) เพิ่มข้อคำถามให้สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมิน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ปฐมนิเทศและชี้แจงจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนที่เป็นผู้เข้าร่วมวิจัย
- 2) ดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบเปิด เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคนตามชั่วโมงปกติของโรงเรียนโดยใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 12 ชั่วโมง
- 3) ในระหว่างทำกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนแต่ละกลุ่มจะร่วมกันศึกษาและเขียนคำตอบหรือแสดงวิธีคิดลงในใบกิจกรรมที่ผู้วิจัยกำหนด ในขณะที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งเป็นครูผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์จะสังเกตและจดบันทึกการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ลงในแบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้
- 4) เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยจะนำผลที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดทำการสะท้อนผล เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งต่อไป
- 5) เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทั้ง 3 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือ 3 วงจรปฏิบัติการ ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้เวลาในการทดสอบ 2 ชั่วโมง
- 6) นำผลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดไปทำการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล หรือ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลจากจากใบกิจกรรมและแบบทดสอบมาวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดังนี้

- 1) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อตีความและสรุปข้อมูลความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนตามความสามารถรายด้าน 5 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการค้นพบความจริง ความสามารถในการค้นพบปัญหา ความสามารถในการค้นพบแนวคิด ความสามารถในการค้นพบวิธีการแก้ปัญหา และความสามารถในการสร้างสรรค์ความรู้ โดยเปรียบเทียบค่าเป็นร้อยละในแต่ละระดับความสามารถ โดยใช้การจำแนกความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ที่ปรับปรุง จาก

งานวิจัยของ Ramsiri (2013) ซึ่งจัดกลุ่มคำตอบของนักเรียนโดยแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ดีมาก ดี พอใช้ และปรับปรุง ตามลำดับ

2) ทำการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพแบบสามเส้า (Triangulation) โดยการใช้เครื่องมือวิจัยมากกว่าหนึ่งชนิด (Method Triangulation) ซึ่งในงานวิจัยนี้จะวิเคราะห์เกี่ยวกับความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์จากใบกิจกรรมและแบบทดสอบว่ามีผลสรุปที่สอดคล้องกันหรือไม่

4. ผลการวิจัย

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด เรื่องการบวก ลบ คูณ หารระคน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด เรื่องการบวก ลบ คูณ หารระคน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

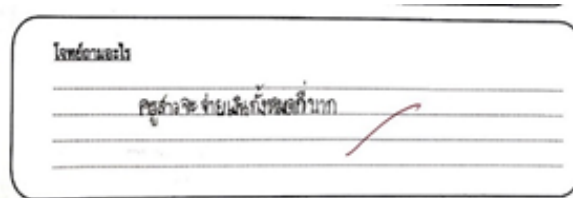
ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด เมื่อพิจารณาความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์รายด้านจากใบกิจกรรมของแต่ละวงจรปฏิบัติการ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มนักเรียนจำแนกตามระดับความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์รายด้านจากใบกิจกรรมของแต่ละวงจรปฏิบัติการ

ความสามารถรายด้าน	วงจรปฏิบัติการที่	จำนวนกลุ่มนักเรียนจำแนกตามระดับความสามารถ (ร้อยละ)			
		ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
1. การค้นพบความจริง	1	1 (33.33)	2 (66.67)	0 (0.00)	0 (0.00)
	2	2 (66.67)	1 (33.33)	0 (0.00)	0 (0.00)
	3	2 (66.67)	1 (33.33)	0 (0.00)	0 (0.00)
2. การค้นพบปัญหา	1	1 (33.33)	2 (66.67)	0 (0.00)	0 (0.00)
	2	1 (33.33)	2 (66.67)	0 (0.00)	0 (0.00)
	3	2 (66.67)	1 (33.33)	0 (0.00)	0 (0.00)
3. การค้นพบแนวคิด	1	0 (0.00)	1 (33.33)	2 (66.67)	0 (0.00)
	2	0 (0.00)	2 (66.67)	1 (33.33)	0 (0.00)
	3	0 (0.00)	0 (0.00)	3 (100.00)	0 (0.00)
4. การค้นพบวิธีการแก้ปัญหา	1	0 (0.00)	1 (33.33)	2 (66.67)	0 (0.00)
	2	0 (0.00)	2 (66.67)	1 (33.33)	0 (0.00)
	3	1 (33.33)	2 (66.67)	0 (0.00)	0 (0.00)
5. การสร้างสรรค์ความรู้	1	0 (0.00)	1 (33.33)	2 (66.67)	0 (0.00)
	2	0 (0.00)	1 (33.33)	2 (66.67)	0 (0.00)
	3	1 (33.33)	2 (66.67)	0 (0.00)	0 (0.00)

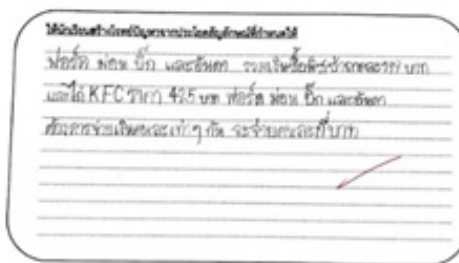
หมายเหตุ : วงจรปฏิบัติการที่ 1 (การหาผลลัพธ์การบวก ลบ คูณ หารระคน) วงจรปฏิบัติการที่ 2 (การแก้โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน) วงจรปฏิบัติการที่ 3 (การสร้างโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน)

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความสามารถด้านการค้นพบความจริง มีการเปลี่ยนแปลงระดับความสามารถจากระดับดีในวงจรปฏิบัติการที่ 1 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาอยู่ระดับดีมากในวงจรปฏิบัติการที่ 2-3 สำหรับด้านการค้นพบปัญหาที่มีการเปลี่ยนแปลงระดับความสามารถจากระดับดี ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 และ 2 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาอยู่ระดับดีมากในวงจรปฏิบัติการที่ 3 ดังตัวอย่างผลงานนักเรียนในภาพที่ 1 ที่นักเรียนสามารถสามารถระบุปัญหาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหา ได้บางส่วนยังไม่ครบถ้วนทั้งหมด ส่งผลให้ความสามารถในการค้นพบปัญหาอยู่ในระดับดี

ภาพที่ 1 แสดงตัวอย่างผลงานความสามารถในการค้นพบปัญหาของนักเรียน ในใบกิจกรรมที่ 1

ด้านการสร้างสรรค์ความรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงระดับความสามารถจากระดับพอใช้ ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 และ 2 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาอยู่ระดับดี ร้อยละ 60 และอยู่ในระดับดีมาก ดังตัวอย่างผลงานนักเรียน ในภาพที่ 2 ที่นักเรียนสามารถยกตัวอย่างโจทย์ปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทชีวิตจริงได้ โดยที่สถานการณ์แปลกใหม่ สอดคล้องกับประโยชน์สัญลักษณ์และบรรยากาศ ส่งผลให้ความสามารถในการสร้างสรรค์ความรู้แนวคิดอยู่ในระดับดีมาก

ภาพที่ 2 แสดงตัวอย่างผลงานความสามารถในการสร้างสรรค์ความรู้ของนักเรียน ในใบกิจกรรมที่ 3

ด้านการค้นพบวิธีการแก้ปัญหานักเรียนส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงระดับความสามารถจากระดับพอใช้ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาอยู่ระดับดีในวงจรปฏิบัติการที่ 2-3 ร้อยละ 66.67 และอยู่ในระดับดีมาก มากกว่าร้อยละ 30 สำหรับด้านการค้นพบแนวคิดไม่สามารถบอกแนวโน้มได้ ซึ่งพบว่าในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนมีระดับความสามารถอยู่ในระดับพอใช้ ร้อยละ 66.67 และดี ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาอยู่ระดับดี ร้อยละ 66.67 และพอใช้ และวงจรปฏิบัติการที่ 3 เนื่องจากผู้วิจัยออกแบบใบกิจกรรมที่ 3 ให้บัตประโยชน์สัญลักษณ์เพียง 1 ประโยชน์สัญลักษณ์ ทำให้นักเรียนไม่สามารถค้นพบแนวคิดได้หลากหลาย ความสามารถในการค้นพบแนวคิดเป็นคำถามปลายปิด ส่งผลให้นักเรียนทั้งหมดอยู่ในระดับพอใช้

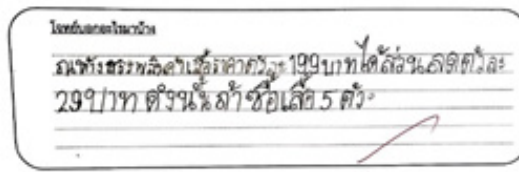
4.2 ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด เรื่องการบวก ลบ คูณ หารระคน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด เมื่อพิจารณาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์รายด้านจากแบบทดสอบวัดความสามารถเป็นรายบุคคล แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์รายด้านจากแบบทดสอบทั้งสามสถานการณ์

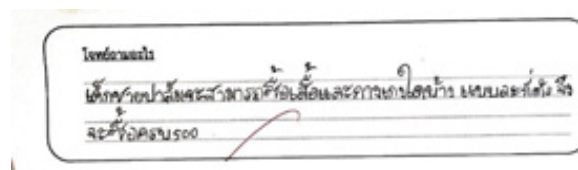
ความสามารถรายด้าน	แบบทดสอบ สถานการณ์ ที่	จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับความสามารถ (ร้อยละ)			
		ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
1. การค้นพบความจริง	1	11 (84.61)	2 (15.38)	0 (0.00)	0 (0.00)
	2	8 (61.54)	5 (38.46)	0 (0.00)	0 (0.00)
	3	10 (76.92)	3 (23.08)	0 (0.00)	0 (0.00)
	รวม	10 (76.92)	3 (23.08)	0 (0.00)	0 (0.00)
2. การค้นพบปัญหา	1	9 (69.23)	4 (30.77)	0 (0.00)	0 (0.00)
	2	6 (46.15)	7 (53.85)	0 (0.00)	0 (0.00)
	3	10 (76.92)	3 (23.08)	0 (0.00)	0 (0.00)
	รวม	8 (61.54)	5 (38.46)	0 (0.00)	0 (0.00)
3. การค้นพบแนวคิด	1	5 (38.46)	7 (53.85)	1 (7.69)	0 (0.00)
	2	5 (38.46)	7 (53.85)	1 (7.69)	0 (0.00)
	3	0 (0.00)	0 (0.00)	13 (100.00)	0 (0.00)
	รวม	3 (23.08)	5 (38.46)	5 (38.46)	0 (0.00)
4. การค้นพบวิธีการแก้ปัญหา	1	5 (38.46)	7 (53.85)	1 (7.69)	0 (0.00)
	2	5 (38.46)	6 (46.15)	2 (15.38)	0 (0.00)
	3	4 (30.77)	8 (61.54)	1 (7.69)	0 (0.00)
	รวม	5 (38.46)	7 (53.85)	1 (7.69)	0 (0.00)
5. การสร้างสรรค์ความรู้	1	3 (23.08)	7 (53.85)	2 (15.38)	1 (7.69)
	2	4 (30.77)	6 (46.15)	2 (15.38)	1 (7.69)
	3	7 (53.85)	5 (38.46)	1 (7.69)	0 (0.00)
	รวม	5 (38.46)	6 (46.15)	2 (15.38)	0 (0.00)

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาในภาพรวม แสดงให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความสามารถด้านการค้นพบความจริงอยู่ในระดับดีมาก ดังตัวอย่างผลงานนักเรียนที่สามารถระบุข้อมูลสถานการณ์ปัญหาได้ครบถ้วน ส่งผลให้ความสามารถในการค้นพบความจริงอยู่ในระดับดีมาก แสดงดังภาพที่ 3

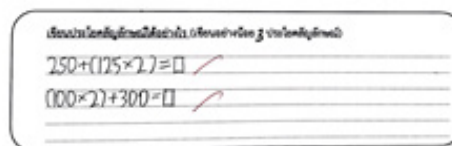
ภาพที่ 3 แสดงตัวอย่างผลงานความสามารถในการค้นพบความจริงของนักเรียนจากแบบทดสอบ

ด้านการค้นพบปัญหาของนักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถอยู่ในระดับดีมาก กล่าวคือ นักเรียนสามารถระบุข้อมูลจากสถานการณ์ปัญหาได้ครบถ้วนและสื่อความหมายได้ชัดเจน ดังตัวอย่างผลงานของนักเรียนแสดงดังภาพที่ 4

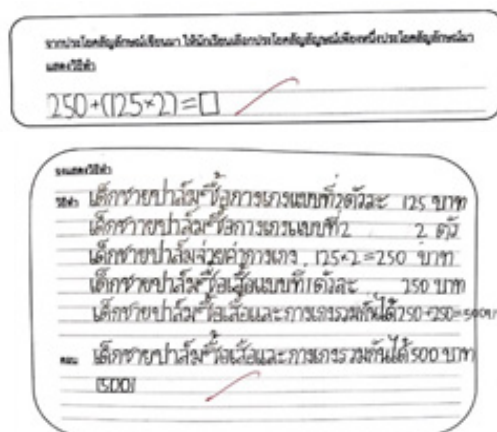
ภาพที่ 4 แสดงตัวอย่างผลงานความสามารถในการค้นพบปัญหาของนักเรียนจากแบบทดสอบ

ด้านการค้นพบแนวคิด พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถอยู่ในระดับพอใช้ และดี ร้อยละ 38.46 ในสัดส่วนที่เท่ากัน ดังตัวอย่างผลงานของนักเรียนที่แสดงความสามารถด้านการค้นพบแนวคิด โดยนักเรียนสามารถใช้ความรู้ เรื่องบวก ลบ คูณ หารระคน มาเขียนเป็นประโยคสัญลักษณ์ในสถานการณ์ปัญหา เพียง 2 ประโยคสัญลักษณ์ ส่งผลให้การค้นพบความจริงอยู่ในระดับดี แสดงดังภาพที่ 5

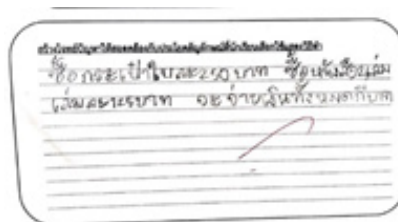
ภาพที่ 5 แสดงตัวอย่างผลงานความสามารถในการค้นพบแนวคิดของนักเรียนจากแบบทดสอบ

ด้านการค้นพบวิธีการแก้ปัญหา พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถอยู่ในระดับดี กล่าวคือ นักเรียนสามารถตัดสินใจเลือกแนวคิดจากประโยคสัญลักษณ์ มาเขียนแสดงแนวคิดหรือวิธีการแก้ปัญหาเพื่อหาคำตอบได้ถูกต้องบางขั้นตอน และสอดคล้องกับประโยคสัญลักษณ์ที่เลือก อย่างไรก็ตามมีนักเรียนบางคนที่มีความสามารถอยู่ในระดับดีมาก ที่นักเรียนสามารถตัดสินใจเลือกแนวคิดจากประโยคสัญลักษณ์ มาเขียนแสดงแนวคิดหรือวิธีการแก้ปัญหาเพื่อหาคำตอบได้ถูกต้องทุกขั้นตอน และสอดคล้องกับประโยคสัญลักษณ์ที่เลือกแสดงดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 แสดงตัวอย่างผลงานความสามารถในการค้นพบวิธีการแก้ปัญหาของนักเรียนจากแบบทดสอบ

ด้านการสร้างสรรค์ความรู้ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถอยู่ระดับดี กล่าวคือ นักเรียนสามารถยกตัวอย่างโจทย์ปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทชีวิตจริงได้และสอดคล้องกับประโยคสัญลักษณ์ที่เลือกใช้ในการแก้ปัญหา แต่ใกล้เคียงจากสถานการณ์เดิมหรือสถานการณ์โจทย์ปัญหาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ส่งผลให้การสร้างสรรค์ความรู้อยู่ในระดับดี แสดงดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 แสดงตัวอย่างผลงานความสามารถในการสร้างสรรค์ความรู้ของนักเรียนจากแบบทดสอบ

จากผลการจัดการเรียนรู้ ที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากใบกิจกรรมและแบบทดสอบวัดความสามารถเมื่อพิจารณาความสอดคล้องผลของใบกิจกรรมที่ 3 (วงจรปฏิบัติการที่ 3) และแบบทดสอบ พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการค้นพบความจริงและด้านการค้นพบปัญหาอยู่ในระดับดีมาก ทั้งในใบกิจกรรมและแบบทดสอบ ด้านการค้นพบแนวคิด ในใบกิจกรรมอยู่ในระดับพอใช้ และมีแนวโน้มสูงขึ้นอยู่ในระดับดีในแบบทดสอบ ส่วนด้านการค้นพบวิธีการแก้ปัญหาและการสร้างสรรค์ความรู้ในระดับดี ทั้งนี้ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของใบกิจกรรมที่ 3 และแบบทดสอบมีความสอดคล้องกัน

5. อภิปรายผล

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ เรื่องการบวก ลบ คูณ หารระคน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

5.1 ความสามารถในการค้นพบความจริง นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความสามารถในการค้นพบความจริง จากการแก้ปัญหทั้งสามสถานการณ์ในแบบทดสอบอยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกสถานการณ์ กล่าวคือ นักเรียน

ส่วนใหญ่สามารถระบุข้อมูลจากสถานการณ์ปัญหาได้ครบถ้วน ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์จะได้ว่าจำนวนนักเรียนในระดับความสามารถดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เนื่องจากในชั้นแสดงปัญหาที่มีอยู่ในชีวิตจริงของการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดให้เป็นคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยได้เลือกใช้ประเด็นคำถามที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความสามารถดังกล่าว และการออกแบบสถานการณ์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและใกล้ตัวนักเรียน ทำให้นักเรียนสามารถทำความเข้าใจตลอดจนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มและภายในชั้นเรียนจนเกิดความคุ้นเคยกับการค้นพบความจริงตามลักษณะดังกล่าว และเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำแบบทดสอบทั้งสามสถานการณ์ ส่งผลให้ความสามารถในการค้นพบความจริงของนักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับของวงจรปฏิบัติการ นอกจากนี้ยังพบว่าความสามารถในการค้นพบความจริงของนักเรียนมีพัฒนาการที่สูงกว่าความสามารถรายด้านอื่นของทุกวงจรปฏิบัติการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Isrok'atun and Tiurlina (2014) ที่กล่าวว่า ความสามารถในการค้นพบความจริงของนักเรียนเป็นด้านที่มีจุดแข็งมากที่สุด ซึ่งเป็นความพยายามในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและการสำรวจข้อเท็จจริงของสถานการณ์

5.2 ความสามารถในการค้นพบปัญหา นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความสามารถในการค้นพบปัญหาจากการแก้ปัญหาทั้งสามสถานการณ์ในแบบทดสอบตั้งแต่ระดับมากขึ้นไป และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในสถานการณ์ที่ 1 และ 2 และในสถานการณ์ที่ 3 อย่างไรก็ตามในชั้นการนำเสนอปัญหาปลายเปิดจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด ผู้วิจัยได้เลือกใช้ประเด็นคำถามที่ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถดังกล่าวและมีการสะท้อนผลหลังการตรวจใบกิจกรรมในแต่ละครั้ง ทำให้นักเรียนสามารถตอบคำถามได้ตรงประเด็น และส่งผลต่อพัฒนาการทางความสามารถในการค้นพบปัญหาที่อยู่ในระดับมากขึ้นไป นอกจากนี้การที่นักเรียนได้ฝึกระบุปัญหาจนเกิดความชำนาญ จะช่วยให้นักเรียนเห็นแนวทางแก้ปัญหาหรือการเลือกใช้แนวคิดเพื่อแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2555) ที่กล่าวว่า การกำหนดปัญหาที่ชัดเจนถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยให้กระบวนการคิดเพื่อแก้ปัญหาในลำดับต่อมาอย่างถูกต้อง

5.3 ความสามารถในการค้นพบแนวคิด นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความสามารถในการค้นพบแนวคิดจากการแก้ปัญหาทั้งสามสถานการณ์ในแบบทดสอบมีลักษณะไม่สม่ำเสมอ จึงไม่สามารถบอกแนวโน้มการพัฒนาการได้ แต่อย่างไรก็ตามพบว่าในสถานการณ์ที่ 1 และ 2 ระดับความสามารถดังกล่าวเพิ่มขึ้น และลดลงในสถานการณ์ที่ 3 เนื่องจากในสถานการณ์ที่ 3 เป็นการเติมเครื่องหมายสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ เป็นการใช้ความรู้ เรื่องบวก ลบ คูณ หารระคน มาเขียนเป็นประโยคสัญลักษณ์เพียง 1 วิธี ส่งผลให้ความสามารถในการค้นพบแนวคิดอยู่ในระดับที่ลดลง กล่าวคือ แบบทดสอบทั้งสามสถานการณ์เป็นปัญหาเกี่ยวกับหาผลลัพธ์การบวก ลบ คูณ หารระคน การแก้โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน และการสร้างโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน ตามลำดับ ซึ่งมีระดับความยากง่ายต่างกัน ผู้วิจัยได้ทบทวนความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการแก้ปัญหา ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ได้ระดมสมองและทำความเข้าใจจนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการสร้างโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคนได้ แต่เนื่องจากการทำแบบทดสอบรายบุคคล พบว่ายังมีนักเรียนบางส่วนไม่สามารถเขียนแสดงแนวคิดได้ และ สอดคล้องกับ Kennedy.L.M. and Tipps, S. (1994) ที่กล่าวว่า การเลือกและใช้แนวคิดในการแก้โจทย์ปัญหาเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง ผู้แก้โจทย์ปัญหาต้องศึกษาแนวคิดให้เข้าใจ และการเลือกใช้แนวคิดได้เหมาะสมกับโจทย์ปัญหาจะทำให้เห็นแนวทางการแก้โจทย์ปัญหา จนสามารถหาคำตอบได้ถูกต้อง

5.4 ความสามารถในการค้นพบวิธีการแก้ปัญหา นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความสามารถในการค้นพบปัญหาจากการแก้ปัญหาทั้งสามสถานการณ์ในแบบทดสอบตั้งแต่ระดับมากขึ้นไป กล่าวคือ นักเรียนส่วนใหญ่มีพื้นฐานการหาผลลัพธ์การบวก ลบ คูณ หารระคน จึงสามารถตัดสินใจเลือกประโยคสัญลักษณ์ เพื่อหาคำตอบ

ได้ง่าย อย่างไรก็ตามในขั้นขั้นการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา นักเรียนได้ฝึกตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุด โดยร่วมกันพิจารณาให้ความเห็น สนับสนุนและโต้แย้ง เพื่อให้ได้แนวคิดที่จะนำมาใช้แก้ปัญหา จึงส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการค้นพบวิธีการแก้ปัญหายู่ในระดับมากขึ้นไป ทั้งนี้การตัดสินใจเลือกแนวคิดและการแก้ปัญหายังต้องใช้ประสบการณ์ เช่น ความรู้พื้นฐานทางคณิตศาสตร์ วิธีการแก้ปัญหาที่คุ้นเคยลักษณะของโจทย์ปัญหา เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2544) ที่กล่าวว่า การแก้ปัญหามทางคณิตศาสตร์ให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพสูงนั้นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่างผนวกกัน นักเรียนต้องใช้ความคิดทางสมอง ใช้ความรู้ที่ได้เล่าเรียนมา ใช้การหยั่งรู้ การรู้คิด ใช้ประสบการณ์และการตัดสินใจว่าจะใช้วิธีการใดหรือแนวทางใดในการแก้ปัญหานั้น

5.5 ความสามารถในการสร้างสรรค์ความรู้ นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับความสามารถในการสร้างสรรค์ความรู้จากการแก้ปัญหาสถานการณ์แบบทดสอบอยู่ในระดับดี และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากการทำใบกิจกรรม กล่าวคือ นักเรียนสามารถยกตัวอย่างสถานการณ์ที่สอดคล้องกับบริบทในชีวิตจริงได้ โดยสถานการณ์ไม่แปลกใหม่ หรือแปลกใหม่ไปจากเดิมได้ไม่มากนัก อย่างไรก็ตามในขั้นการอธิบายและเปรียบเทียบทั้งขั้นเรียนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด นักเรียนเกิดการเปรียบเทียบแนวคิดของตนกับแนวคิดอื่นๆ ที่ถูกนำเสนอไปสู่การตรวจสอบและสะท้อนวิธีการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์นั้นร่วมกันกับเพื่อนๆ และได้ฝึกทักษะการเชื่อมโยงความรู้กับบริบทชีวิตจริงเพื่อนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ความรู้ ส่งผลให้นักเรียนสามารถตอบคำถามในใบสถานการณ์แบบทดสอบได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Harvey, & Averill (2012); Kadir et al. (2015) ที่พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้เรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้บทเรียนที่มีบริบท เป็นฐาน มีความสามารถนำความรู้คณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหามทางคณิตศาสตร์ หรือนำไปใช้ต่อยอดในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่องอื่นๆ ได้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

1) การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด (Open Approach) ครูต้องวางแผนคิดหาวิธีการที่จะให้ผู้เรียนเปิดความคิดให้หลากหลายที่จะอยู่ในเรื่องของการนำเสนอความคิดเห็นหรือการกำหนดสถานการณ์ปัญหาขึ้นมา เพื่อกระตุ้นการคิดของนักเรียนจะมีประเด็นปัญหาอย่างกว้างขวางรวมทั้งมีแนวทางการแก้ปัญหาที่หลากหลาย

2) สนับสนุนให้ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด (Open Approach) เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนที่จะนำไปใช้วางแผนการจัดการเรียนรู้และพัฒนากิจกรรมทางการเรียนของเนื้อหาอื่นๆได้ และครูผู้สอนได้แนวทางการเข้าถึงวิธีการคิดแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน ในช่วงที่นักเรียนทำกิจกรรมการแก้ปัญหาสามารถเชื่อมโยงแนวคิดคณิตศาสตร์ไปสู่ความรู้อื่นๆได้

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด (Open Approach) เพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถอื่นที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking / Problem – Solving) ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creativity) ทักษะการสื่อสาร (Communication) ทักษะการทำงานเป็นทีม (Collaboration) เป็นต้น

2) ควรศึกษาการใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิด (Open Approach) ที่พัฒนา

ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์อื่นๆ เช่น ความสามารถในการสื่อสารและสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ ความสามารถในการเชื่อมโยง ความสามารถในการเหตุผล ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

7. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมวิชาการ. (2544). *การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2530). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, และเพยาร์ ยินดีสุข. (2557). *การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนัส บุญประกอบ. (2542). *พลิกปัญหาให้เป็นปัญหา*. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2564). *สรุปผลการทดสอบวัดความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (NT) สืบค้นเมื่อ 7 มิถุนายน 2565*, จาก <http://180.180.244.48/NT/ExamWeb/AnnouncementExams/NTSAnnouncementExams.aspx?mi=51>.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). *ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2558). *รายงานผลการวิจัยโครงการ TIMSS 2015*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). *รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ภาษาอังกฤษ

- Boonprakob M. (1999). *Turn Problems into Wisdom*. Bangkok: Pattana Suksa Publishing.
- Dechakoop P., and Yindeesook P. (2014). *Learning Management in 21st Century*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Department of Curriculum and Instruction Development. (2001). *Mathematical Problem Solving*. Bangkok: Teachers Council of Thailand (Ladprao).
- Harvey, R., & Averill, R. (2012). A lesson based on the use of contexts: An example of effective practice in secondary school mathematics. *Mathematics Teacher Education and Development*, 14(1), 41-59
- Isrok'atun, I., & Tiurlina, T. (2014). Enhancing Students' Mathematical Creative Problem Solving Ability Through Situation-Based Learning. *Mathematical Theory and Modeling*, 4(11). 44-49.
- Kadir. (2015). *Coastal context in learning mathematics to enhance mathematical problemsolving skills of secondary school students*. Kuala Lumpur, Malaysia: n.p.

- Kennedy, L. M. and Tipp, S. (1994). *Guiding Children's Learning of Mathematics*. (4th ed). Belmont, California: Wadsworth Publishing.
- Ministry of Education. (1987). *Indicators and Basic Education Core of Mathematics (Revised B.E. 2560) According to Basic Education Core Curriculum B.E. 2551*. (1st Ed.). The Agricultural Cooperative Federation of Thailand., Limited.
- National Institute of Educational Testing Service (Public Organization). (2023). *Summary of National Test (NT)*. 7 June 2022, Retrieved from <http://180.180.244.48/NT/ExamWeb/AnnouncementExams/NTSAnnouncementExams.aspx?mi=51>.
- Office of the Education Council. (2016). *Research Report on Guideline for the Development of Thai Education and Preparation for 21st Century*. Bangkok : Office of the Education Council.
- Shinn, G. (2004). *Thinking about a research question*. Texas: College Station.
- The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology (IPST). (2012). *Mathematical Skills and Processes*. (3rd Ed.). Bangkok: The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology (IPST).
- The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology (IPST). (2015). *The Report of TIMSS 2015*. Bangkok: The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology (IPST).

การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

The Participation of Village Health Volunteers in Promoting Government Policies in the Surveillance of the COVID-19 Epidemic, Muang District, Khon Kaen Province

พระอมাত্র สุ่มงคโล (เลอญุทธ)

Phra Amat Sumangkharo (Lueyyut)

สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา

Sutipong Sawatta

สุรพล พรหมกุล

Suraphon Promgun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Kohon Kaen Campus

Email: Onter579@gmail.com

(Received: May 5, 2023/ Revised: June 12, 2023/ Accepted: December 28, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยการประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน 375 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการทดสอบ (t-test) และการทดสอบ (F-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

2) อาสาสมัครประจำหมู่บ้านที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนอาสาสมัครประจำหมู่บ้านที่มีอายุและระยะเวลาการปฏิบัติงานต่างกัน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 แตกต่างกัน

3) แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยการประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า ควรเห็นถึงความสำคัญของการเฝ้าระวังป้องกันโรคและรู้ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งผู้ป่วย ครอบครัว

และชุมชน ควรสื่อสารเพื่อให้เกิดการร่วมมือกันทุกฝ่าย ควรประพจน์ตัวให้เป็นตัวอย่างที่ถูกต้อง ในการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ ควรปฏิบัติตนให้เสมือนต้นเสมอปลายและแสวงหาความรู้ที่ทันสมัยต่อเหตุการณ์

คำสำคัญ: อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน, นโยบายภาครัฐ, โรคโควิด – 19

Abstract

This research aimed to: 1) investigate the level of involvement of village health volunteers in promoting government policies on the COVID-19 epidemic surveillance, 2) compare the level of involvement of village health volunteers in promoting government policies on the COVID-19 epidemic surveillance, and 3) explore strategies to enhance the involvement of village health volunteers in promoting government policies on the COVID-19 epidemic surveillance in Mueang District, Khon Kaen Province. The study adopted the Principles of Sangkhahavatthu 4 and employed a mixed-method research design with a sample size of 375 participants and 10 key information providers. Data collection instruments included questionnaires and interviews. The data were analyzed using various statistical methods, including frequencies, percentages, means, standard deviations, t-tests, and F-tests.

The research results were as follows:

1) The overall level of involvement of village health volunteers in promoting the government's policy on the COVID-19 epidemic surveillance in Mueang District, Khon Kaen Province, was high.

2) Village health volunteers with different genders and educational backgrounds had similar levels of involvement in promoting the government's policy on the COVID-19 epidemic surveillance. However, village health volunteers with different ages and lengths of service exhibited varying levels of involvement in promoting the government's policy on the COVID-19 epidemic surveillance.

3) The strategies for promoting the involvement of village health volunteers in the government's policy on the COVID-19 epidemic surveillance in Mueang District, Khon Kaen Province, were found to be effective when applying the Principles of Sangkhahavatthu 4. The research revealed the significance of disease surveillance and the awareness of its impact on patients, families, and communities. It emphasized the importance of collaboration and effective communication among all parties, while urging village health volunteers to serve as role models in disease prevention. Furthermore, continuous learning and staying up-to-date with current knowledge were highlighted as essential factors.

Keywords: involvement, village health volunteers, COVID-19 epidemic

1. บทนำ

นับแต่เกิดการระบาดของไวรัส โควิด 2019 หรือ โรค COVID - 19 ตั้งแต่ปลายปี พุทธศักราช 2562 ซึ่งรุนแรงและขยายวงกว้างไปทั่วโลก สถานการณ์การแพร่ระบาดครั้งนี้ มีผลกระทบต่อสังคมไทยในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ ทั้งนี้รัฐได้มีมาตรการต่าง ๆ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทำให้การจัดการและจำกัดการระบาดของโรคนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (ปรีดา เต๋ออารักษ์ และคณะ, 2563: 1) ส่วนหนึ่งมาจากการค้นหากลุ่มเสี่ยงเข้าสู่กระบวนการคัดกรอง นำเข้าระบบการรักษา ซึ่งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นกำลังสำคัญในการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่น เป็นด่านหน้าออกเคาะประตูบ้าน เพื่อให้ความรู้ และเข้าถึงมาตรการของการเว้นระยะห่าง รวมทั้งค้นหากลุ่มเสี่ยง นำเข้าสู่ระบบการรักษา อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน คือ บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากชาวบ้านและได้รับการอบรมตามหลักสูตรที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด โดยมีบทบาทหน้าที่สำคัญในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมสุขอนามัย (Change agents) การสื่อสารข่าวสารสาธารณสุข การนำเผยแพร่ความรู้ การวางแผน และประสานกิจกรรมพัฒนาสาธารณสุข ตลอดจนให้บริการสาธารณสุขด้านต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมสุขภาพ การเฝ้าระวังและป้องกันโรค การช่วยเหลือและรักษาพยาบาลขั้นต้น โดยใช้ยาและเวชภัณฑ์ตามขอบเขตที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด การส่งตัวผู้ป่วยไปรับบริการ การฟื้นฟูสภาพและการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ ในช่วงโรคระบาด COVID - 19 นี้ กรมสาธารณสุขได้มีหนังสือ เรื่อง การดำเนินงานเฝ้าระวังโรคโควิด - 19 ในชุมชน แจ้งไปยังนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด ทุกจังหวัด โดยกระทรวงมหาดไทย ได้แจ้งมาตรการในการลดความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 ในชุมชน โดยให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ร่วมเป็นทีมเฝ้าระวังในระดับชุมชน และตามหนังสือคณะกรรมการโรคติดต่อแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ได้แจ้งให้จังหวัดทำแผนปฏิบัติการค้นหา เฝ้าระวังโรคโควิด - 19 ในระดับอำเภอ/ชุมชน เนื่องด้วยสถานการณ์การเดินทางกลับภูมิลำเนาของประชาชน ทั้งจากประเทศที่เป็นพื้นที่ที่มีการระบาด รวมทั้งประชาชนที่กลับจากพื้นที่กรุงเทพฯและปริมณฑล ซึ่งจะเป็นการเพิ่มความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของโรคในชุมชน (กระทรวงสาธารณสุข, 2564: ออนไลน์) จากการที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ได้ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น สามารถค้นหากลุ่มเสี่ยงนำเข้าสู่ระบบการรักษา กว่า 2,266 คน ซึ่งเป็นผลงานระดับโลกที่องค์กรอนามัยโลกกล่าวชื่นชม นับเป็นหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพ และเป็นตัวอย่างให้กับหลายประเทศนำไปเป็นแนวทางในการควบคุมโรค (Hfocus, 2564: ออนไลน์)

โดย นายสมศักดิ์ จังตระกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น เป็นประธานในงานมหกรรมรวมพลัง อสม.ขอนแก่น รวมพลังต้านภัยโควิด-19 ประจำปี 2563 เพื่อสร้างเสริมสุขภาพให้ประชาชนมีสุขภาพดี ส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน ฟังตนเองได้ สนับสนุนการเป็นจิตอาสา ของ อสม. ในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนและส่วนรวม โดยมี นายสมชายโชติ ปิยวัชรเวลา นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น และ อสม.ทั้ง 26 อำเภอในจังหวัดขอนแก่น ร่วมงานกว่า 1,000 คนโดยนายสมศักดิ์ จังตระกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น กล่าวว่า “จังหวัดขอนแก่นให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสุขภาพของประชาชน สนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดระบบสุขภาพ สร้างเสริมสุขภาพ ควบคุมและป้องกันโรคให้ประชาชนและชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เกิดชุมชนสุขภาวะ เมืองสุขภาพที่ดี เพื่อมุ่งสู่การเป็น Khonkaen Smart Living จากวิกฤติการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ซึ่งพี่น้อง อสม.จังหวัดขอนแก่นเป็นแกนนำและพลังสำคัญในการเฝ้าระวังและป้องกัน ร่วมกับเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่น จนได้รับคำชมจากองค์การอนามัยโลก (WHO) และยังเน้นย้ำ อสม.จังหวัดขอนแก่น “การ์ดอย่าตก” ในการป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ระลอกใหม่ อสม.ทุกคน

ต้องปฏิบัติเป็นแบบอย่างในการป้องกันตนเอง และแนะนำความรู้แก่ประชาชนในชุมชนต่อไป (สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, 2564: ออนไลน์)

ในขณะเดียวการทำงานระหว่างอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกับชุมชนเพื่อให้เกิดความสมัคสมานสามัคคีสามารถประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 มาเป็นเครื่องมือในการทำงาน เชื่อมความสัมพันธ์กันของคนในสังคม ซึ่งประกอบด้วย ทาน การแบ่งปัน อ้อเพื่อเพื่อแม่ เสียสละ ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำ ปิยวาจา คือ การเจรจาที่อ่อนหวานสมานสามัคคีประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลัก อตถจริยา การประพฤติประโยชน์สาธารณะ และสมานัตตตา ความประพฤติปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเสมอต้นเสมอปลาย

ดังนั้น การดำเนินงานควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีความสำคัญอย่างยิ่งในการหยุดหรือยับยั้งการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งสาเหตุหนึ่งได้มาจากการรับรู้ความรุนแรงของโรคดังกล่าวทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เกิดความตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่กำลังเกิดขึ้นในกายภาคหน้า หากไม่มีการดำเนินงานอย่างจริงจัง ผู้วิจัยถึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อการหารูปแบบการดำเนินงานเฝ้าระวังโรคดังกล่าวหรือโรคอุบัติใหม่ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยการประยุกต์ตามหลักสังคหวัตถุ 4

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

3.2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 6,070 คน (ระบบสารสนเทศงานสุขภาพภาคประชาชน กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน, 2564)

3.3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้วิจัยได้ทำการคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการวิจัย โดยใช้สูตรของ Taro Yamane จำนวน 375 คน และผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูป/คน

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการปฏิบัติงาน ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการเฝ้าระวังโรค ด้านการป้องกันและควบคุมโรค และด้านการส่งเสริมสุขภาพ โดยการใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยการประยุกต์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทาน (การเสียสละ) ด้านปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก แสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผล) ด้านอัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) และ ด้านสมานัตตตา (การปฏิบัติสม่ำเสมอ)

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา สำหรับอธิบายลักษณะสำคัญทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติอนุมาน สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ตามลำดับสำคัญ

4. ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสังคหวัตถุ 4 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.26$) รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ($\bar{x} = 4.05$) ด้านการป้องกันและควบคุมโรค ($\bar{x} = 3.77$) ด้านการเฝ้าระวังโรค ($\bar{x} = 3.68$) และด้านการประชาสัมพันธ์ ($\bar{x} = 3.68$) ตามลำดับ

2) อาสาสมัครประจำหมู่บ้านที่มี เพศและระดับการศึกษา ต่างกัน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 ไม่แตกต่างกัน ส่วนอาสาสมัครประจำหมู่บ้านที่มีอายุ และระยะเวลาการปฏิบัติงานต่างกัน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า ด้านทาน ควรเห็นถึงความสำคัญของการเฝ้าระวังป้องกันโรคและรู้ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งผู้ป่วยครอบครัว และชุมชน ควรมีจิตอาสาสามารถในการทำงานด้วยความเต็มใจเสียสละ การช่วยเหลือให้บุคคลนั้น ๆ พ้นจากความทุกข์ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน การเสียสละแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ด้านปิยวาจา ควรพูดสื่อสารกับ

ชุมชนในเรื่องของการควบคุมและป้องกันโรคโควิด-19 จะต้องพูดด้วยหลักการ ด้วยเหตุผลทางวิชาการและความเห็นอกเห็นใจผู้ได้รับผลกระทบ เพื่อให้เกิดการร่วมมือกันทุกฝ่าย และต้องมีความรู้สึกร่วมใจต่อสถานการณ์โรคโควิด-19 ด้านอัตถจริยา ควรประพฤติตัวให้เป็นตัวอย่างที่ถูกต้อง ในการป้องกันตนเองและการแพร่กระจายเชื้อ และการปฏิบัติตามมาตรการการควบคุมของกระทรวง และสามารถเป็นแกนนำในการส่งเสริมการเฝ้าระวังป้องกันโรคโควิด - 19 ด้านสมานัตตตา ควรปฏิบัติตัวในการป้องกันโรค ควรแสวงหาความรู้ที่ทันสมัยต่อเหตุการณ์ ควรปฏิบัติตามมาตรการที่ได้รับมอบหมายในการควบคุมโรคอย่างต่อเนื่อง ไม่ละเว้นการทำหน้าที่ของตนเอง ควรสอดส่องดูแลและมีการรายงานข้อมูลที่เหมาะสมต่อเหตุการณ์ ควรปฏิบัติตนให้เสมอต้นเสมอปลาย ควรทำหน้าที่ด้วยความจริงใจและเต็มใจ ไม่เอาเปรียบ ไม่ฉวยโอกาสแสวงหาผลประโยชน์บนความทุกข์ของผู้อื่น

5. อภิปรายผล

การอภิปรายผลครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่มีความสำคัญการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

5.1 การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า มีการเข้าร่วมประชุมรับฟังสถานการณ์เกี่ยวกับโรคโควิด -19 มีการติดตามเฝ้าระวังบุคคลที่เป็นกลุ่มเสี่ยงที่มีการเดินทางมาจากพื้นที่เสี่ยง มีการตั้งจุดคัดกรอง และมีการสื่อสารผ่านช่องทาง line group ระหว่างกลุ่มในพื้นที่รับผิดชอบ มีการปฏิบัติตามมาตรการที่ได้รับมอบหมายในการควบคุมโรคอย่างต่อเนื่อง และแสวงหาความรู้ที่ทันสมัยต่อเหตุการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติ วงศ์ปทุมทิพย์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสซิกา อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสซิกา ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอยู่ในระดับมาก กิตติ วงศ์ปทุมทิพย์ (2560) และสอดคล้องกับ วิทยา ชินบุตร และนภัทร ภักดีศรีวิชัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการป้องกันการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามนโยบายรัฐบาล อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า (1) อสม. มีการปฏิบัติงานตามบทบาท อยู่ในระดับมาก (วิทยา ชินบุตร และนภัทร ภักดีศรีวิชัย, 2564) และสอดคล้องกับ ศุภกัญญา ภวังคะรัต, สมภพ อาจชนะศึก และปิยะณัฐ นามชู (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาสถานการณ์การเฝ้าระวังป้องกัน และควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชน โดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของ อสม. และการจัดการของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของอสม. ในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคโควิด 19 ในชุมชน อยู่ใน และสอดคล้องกับ เยาวลักษณ์ ชาวบ้านโพธิ์ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า (1) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้าน มีการปฏิบัติงานตามบทบาท โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ จิราพร บาร์ศรี, เจนรบ พลเดช, ผ่องพรรณ มุริกันนท์, รินดา พันธุ์กาฬสินธุ์, สมทรง พลเดช (2564) ได้ทำการวิจัย “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันโรคโควิด-2019 (COVID -2019) ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด”

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ไม่สอดคล้องกับ กัลยารัตน์ อินทบุญตร (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

5.2 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิจัยพบว่า อาสาสมัครประจำหมู่บ้านที่มีเพศ ระดับการศึกษา ต่างกัน ส่วนร่วมในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และพบว่า อาสาสมัครประจำหมู่บ้านที่มีอายุ ระยะเวลาการปฏิบัติงานต่างกัน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 แตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ประเด็นอายุ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ช่วงอายุของบุคคลที่ต่างกัน ทำให้มีประสบการณ์การเรียนรู้ รวมไปถึงความรับผิดชอบหน้าที่และสังคมที่แตกต่างกัน โดยประสบการณ์การเรียนรู้ในปัจจุบันนั้น ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้โดยง่ายผ่านทางสื่อโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ทำให้ทุกคนมีข้อมูลสำหรับตัดสินใจ ส่งผลต่อ ระดับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 แตกต่างกันในแต่ละช่วงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติ วงศ์ปทุมทิพย์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกัน และควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสซิกา อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัย พบว่า อายุ มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสซิกา และไม่สอดคล้องกับ วิทยา ชินบุตร และนภัทร ภักดีสรวิชัย (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการป้องกันการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามนโยบายรัฐบาล อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า อายุ ไม่ส่งผลต่อบทบาทในการป้องกันการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในประเด็นระยะเวลาการปฏิบัติงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การเข้าใจในบทบาทแล้วขอบเขตหน้าที่ของตน และได้ลงพื้นที่ในการทำงาน มีประสบการณ์ทางด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลงสุขภาวะ และมีความเข้าใจในบริบทพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ สอดคล้องกับ วิทยา ชินบุตร และนภัทร ภักดีสรวิชัย (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการป้องกันการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามนโยบายรัฐบาล อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ระยะเวลาการปฏิบัติงาน ไม่ส่งผลต่อบทบาทในการป้องกันการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

5.3 แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยการประยุกต์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผลการวิจัยพบว่า ควรส่งเสริมเห็นถึงความสำคัญของการเฝ้าระวังป้องกันโรคและการตระหนักรู้ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งผู้ป่วย ครอบครัวและชุมชน ควรมีการสื่อสารเพื่อให้เกิดการร่วมมือกันทุกภาคส่วน ควรมีการประพจน์ให้เป็นตัวอย่างที่ถูกต้อง ในการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อและแสวงหาความรู้ที่ทันสมัยต่อเหตุการณ์ สอดคล้องกับ กัลยารัตน์ อินทบุญตร (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาพัฒนาการมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-๑๙ ในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ควรกำหนดนโยบายการดำเนินงานแบบบูรณาการเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องโดยมีการวางแผนในการดำเนินงานที่ครอบคลุมทุกภาคส่วนเพื่อการส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-๑๙ จัดแนวทางกิจกรรมส่งเสริม

เสริมสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องในการส่งเสริมสุขภาพประชาชน และสอดคล้องกับ เยาวลักษณ์ ชาวบ้านโพธิ์ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางแก้ไข คือ สร้างความตระหนักถึงความรุนแรงของโรค รัฐต้องเพิ่มงบประมาณสนับสนุน ให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องความเป็นมาสาเหตุ ความรุนแรงของโรค และการป้องกันรักษา เพิ่มศักยภาพด้านการสื่อสาร และจัดหามูลค่าการทางการแพทย์และอาสาสมัครให้เพียงพอ

6. องค์ความรู้ใหม่

1) องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน นอกจากนั้น พบว่า อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ที่มีเพศ และระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 ไม่แตกต่างกัน อีกทั้งยังพบว่า อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ที่มีอายุ และระยะเวลาการปฏิบัติงานต่างกัน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) องค์ความรู้ที่ได้รับจากการสังเคราะห์จากการวิจัย พบว่า แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยการประยุกต์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า ด้านทาน ควรเห็นถึงความสำคัญของการเฝ้าระวังป้องกันโรคและรู้ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งผู้ป่วยครอบครัวและชุมชน ควรมีจิตอาสาสามารถในการทำงานด้วยความเต็มใจเสียสละ การช่วยเหลือให้บุคคลนั้น ๆ พ้นจากความทุกข์โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน การเสียสละแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ด้านปิยาจา ควรพูดสื่อสารกับชุมชนในเรื่องของการควบคุมและป้องกันโรคโควิด-19 จะต้องพูดด้วยหลักการ ด้วยเหตุผลทางวิชาการและความเห็นอกเห็นใจผู้ได้รับผลกระทบ เพื่อให้เกิดการร่วมมือกันทุกฝ่าย และต้องมีความรู้สึกสนใจต่อสถานการณ์โรคโควิด-19 ด้านอัตถจริยา ควรประพฤติตัวให้เป็นตัวอย่างที่ถูกต้อง ในการป้องกันตนเองและการแพร่กระจายเชื้อ และการปฏิบัติตามมาตรการการควบคุมของกระทรวง และสามารถเป็นแกนนำในการส่งเสริมการเฝ้าระวังป้องกันโรคโควิด - 19 ด้านสมานัตตตา ควรปฏิบัติตัวในการป้องกันโรค ควรแสวงหาความรู้ที่ทันสมัยต่อเหตุการณ์ ควรปฏิบัติตามมาตรการที่ได้รับมอบหมายในการควบคุมโรคอย่างต่อเนื่อง ไม่ละเว้นการทำงานหน้าที่ของตนเอง ควรสอดส่องดูแลและมีการรายงานข้อมูลที่เหมาะสมต่อเหตุการณ์ ควรปฏิบัติตนให้เสมอต้นเสมอปลาย ควรทำหน้าที่ด้วยความจริงใจและเต็มใจ ไม่เอาเปรียบ ไม่ฉวยโอกาสแสวงหาผลประโยชน์บนความทุกข์ของผู้อื่น

7. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

7.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ เพื่อเตรียมความพร้อมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาโรคอุบัติใหม่ วิกฤติการณ์ หรือภัยพิบัติด้านสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษามาใช้ในการกำหนดนโยบาย จัดหาทรัพยากร การพัฒนาศักยภาพ และเครื่องมือสำหรับการปฏิบัติงาน รวมทั้งการพัฒนาระบบสวัสดิการของ อสม. เพื่อให้ อสม. สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มกำลัง และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

1) ควรศึกษาเกี่ยวกับความพร้อมของ อสม. ในการรับมือกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในระลอกใหม่หรือวิกฤติสุขภาพ (Health Crisis) ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs)

2) ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมนโยบาย ภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักขรวาสธรรม 4, หลักพรหมวิหาร 4, หลักอิทธิบาท 4, หลักอปริหานิยธรรม 7 เป็นต้น เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยในครั้งนี้

3) ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมนโยบายภาครัฐต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด 19 ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

8. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงสาธารณสุข. (11 สิงหาคม 2564). การดำเนินงานเฝ้าระวังโรคโควิด-19 ในชุมชน. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2564. จาก <http://www.hsscovid.com/files/การดำเนินงานเฝ้าระวังโรคโควิด-19.pdf>.
- กิตติ วงศ์ปทุมทิพย์. (2560). การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อไวรัสซิกา อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม. สำนักงานป้องกันโรคที่ 7 ขอนแก่น. 24(2), 59-67.
- กัลยารัตน์ อินทบุญ. (2563). การมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพประชาชนในวิกฤตโควิด-19 ในเขตอำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี. วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. 9(2), 625-635.
- จิราพร บาร์ศรี, เจนรบ พลเดช, ผ่องพรรณ มุริกันนท์, รินดา พันธภาพสินธ์, สมทรง พลเดช. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันโรคโควิด-2019 (COVID -2019) ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น. 7(2), 33-45.
- ปรีดา แต่อารักษ์ และคณะ. (2563). แนวทางการจัดวงปรึกษารวมพลังพลเมืองตื่นรู้ ช่วยชาติ สู้ภัยโควิด-19 ระยะฟื้นฟูคุณภาพชีวิต. สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- เยาวลักษณ์ ขาวบ้านโพธิ์. (2564). บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการป้องกันการระบาดของโรคติดต่อ ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. 4(1), 44-58.

- วิทยา ชินบุตร และนภัทร ภักดีสรวิชัย. (2564). บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการป้องกันการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามนโยบายรัฐบาล อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 6(2), 304-318.
- ศุภกัญญา ภาวักระริต, สมภพ อาจนะศึก และปิยะณัฐ นามชู. (7 ธันวาคม 2563). การศึกษาสถานการณ์การแพร่ระบาด ป้องกัน และควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชน โดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2564. จาก [http://phc.moph.go.th/www_hss/data_center/dyn_mod/\(Full_paper_edit\)__A_Study_of_COVID19_Surveillance,_Prevention_and_Control_in_Communities_\(1\)_dec_jan_21.pdf](http://phc.moph.go.th/www_hss/data_center/dyn_mod/(Full_paper_edit)__A_Study_of_COVID19_Surveillance,_Prevention_and_Control_in_Communities_(1)_dec_jan_21.pdf).
- สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์. (7 พฤศจิกายน 2563). จ.ขอนแก่น จัดยิ่งใหญ่ มหกรรมรวมพลัง อสม.ขอนแก่น รวมพลังต้านภัยโควิด-19. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2564, จาก <https://thai.news.prd.go.th/th/News/detail/TCATG201107145551075>.
- Hfocus. (14 เมษายน 2563). องค์การอนามัยโลก ชม 'อสม.ไทย' เป็นพลังฮีโร่เฝ้า 'ผู้โควิด-19'. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 64, จาก <https://www.hfocus.org/content/2020/04/18972>.

ภาษาอังกฤษ

- Hfocus. (April 14, 2020). *The World Health Organization praises Thai VHVs as a silent hero to 'Fight COVID-19'*. Retrieved on 31st January 2021 from <https://www.hfocus.org/content/2020/04/18972>.
- Barisri J., Paladech J., Muriganon P., Pankalasin R. and Paladech S.. (2021). People Participation in the Prevention of COVID-2019 (COVID-2019), Koh Kaew Sub-district, Selaphum District, Roi Et Province. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation*. 7(2), 33-45.
- Inthaboonsri K. (2020). The Public Health Participation in Crisis COVID-19 in Nam Som District, Udon Thani Province. *Academic Journal of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus*. 9(2), 625-635.
- Wongpathomtip K.. (2017). The Participation in The Zika Virus Disease Prevention and Control for Health Volunteers in Don Tum District, Nakhon Pathom Province. *Office of Disease Prevention and Control 7, Khon Kaen*. 24(2), 59-67.
- Ministry of Public Health. (August 11, 2021). *Implementation of COVID-19 Surveillance in Communities*. Retrieved on 31st January 2021 from http://www.hsscovid.com/files/Implementation_of_surveillance_of_COVID-19.pdf.
- National News Bureau of Thailand. (November 7, 2020). *Khon Kaen Province organizes a Grand Festival of Gathering Power of Khon Kaen VHVs to fight against the Threat of COVID-19*. Retrieved on 31st January 2021 from <https://thainews.prd.go.th/th/News/detail/TCATG201107145551075>.

- Taearak P. et. al. (2020). *Guidelines for Organizing a Consultation Group to unite Citizens to awaken and help the Nation against the Threat of COVID-19 Quality of Life Recovery Period*. National Health Commission Office.
- Phawangkhara S., Ardchanasuk S. and Namchu P. (December 7, 2020). *A Study of the Situation of Surveillance, Prevention and Control of Coronavirus Disease 2019 in the Community by Village Health Volunteers (VHVs)*. Retrieved on 31st January 2021 from [http://phc.moph.go.th/www_hss/data_center/dyn_mod/\(Full_paper_edit\)_A_Study_of_COVID19_Surveillance,_Prevention_and_Control_in_Communities_\(1\)_dec_jan_21.pdf](http://phc.moph.go.th/www_hss/data_center/dyn_mod/(Full_paper_edit)_A_Study_of_COVID19_Surveillance,_Prevention_and_Control_in_Communities_(1)_dec_jan_21.pdf).
- Chinnabutr W. and Phakdisorawit N.. (2021). The Role of Village Health Volunteers (VHVs) in Preventing the Coronavirus 2019 (COVID-19) Outbreak according to Government Policy of Mueang District, Suphan Buri Province. *Journal of Social Science and Buddhist Anthropology*. 6(2), 304-318.
- Chaobanpho Y.. (2021). The Role of Village Health Volunteers in Preventing the COVID-19 in Phra Pradaeng District, Samut Prakarn Province. *Journal of Public Administration, Suan Sunandha Rajabhat University*. 4(1), 44-58.

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับงาน
ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สถิติ ที่ส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

The development of learning by using 5 practices and mathematical tasks in
statistics to promote statistical reasoning skills for grade 7 students

มริษา เอียงเตจ๊ะ

Marisa langtecha

วนินทร พูนไพบูลย์พัฒน์

Wanintorn Poonpaiboonpipat

ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Department of Education, Faculty of Education, Naresuan University

Email: marisa.gk06@gmail.com

(Received: May 8, 2023/ Revised: October 25, 2023/ Accepted: December 21, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับงานทางคณิตศาสตร์ และศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับงานทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สถิติ ที่ส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 40 คน งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยดำเนินการเป็นวงจรปฏิบัติการจำนวน 4 วงจร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับงานทางคณิตศาสตร์ แบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ไปกิจกรรม และแบบวัดทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับงานทางคณิตศาสตร์ มีประเด็นที่ควรเน้น ได้แก่ ในบทบาทของครูควรออกแบบงานทางคณิตศาสตร์และใบกิจกรรมให้สอดคล้องกับเนื้อหาและสาระสำคัญ ควรใช้คำถามกระตุ้น เพื่อขยายความให้นักเรียนเข้าใจปัญหา และให้นักเรียนใช้ความรู้พื้นฐานมาสนับสนุนการแสดงเหตุผลที่ส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ควรจัดลำดับให้นักเรียนที่มีคำตอบหรือแนวคิดที่ผิดพลาดหรือไม่ถูกต้องได้นำเสนอเป็นกลุ่มแรก และควรจัดการเรียนรู้โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อยเพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นก่อนนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อสรุปเป็นความคิดรวบยอดของนักเรียนทั้งชั้นเรียน และ 2) นักเรียนส่วนใหญ่มีทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ อยู่ในระดับดีมาก พิจารณาตามองค์ประกอบรายด้านของทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การนำเสนอข้อมูล การวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล การรวบรวมข้อมูล และการบรรยายข้อมูล ตามลำดับ จึงกล่าวได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับงานทางคณิตศาสตร์ ช่วยพัฒนาทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ของนักเรียนได้

คำสำคัญ: แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น; งานทางคณิตศาสตร์; ทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ; สถิติ

Abstract

This research aimed to study the appropriate learning implementation using 5 practices and mathematical tasks and to study the effects of learning implementation using 5 practices and mathematical tasks in statistics on statistical reasoning skills for grade 7 students. The target group is 40 grade 7 students. This research was classroom action research which was 4 cycles. The research tools were 4 lesson plans, reflection form, activity sheets, and statistical reasoning skills test. Data were analyzed using content analysis and checking for data credibility by triangulation method. The results showed that the learning implementation using 5 practices and mathematical tasks, were 5 steps: Anticipating, Launching, Monitoring, Selecting and Sequencing, and Connecting. There were issues that should be emphasized: 1) Teacher should design mathematical assignments and activity sheets according with teaching content and concept. 2) Teacher should use probing questions for students' understanding of the problem and encouraging students to apply basic knowledge in reasoning support. 3) Students with incorrect or inaccurate answers/concepts should be ranked first and 4) The learning should be divided into small groups for students to express their opinions before connecting to the concept conclusion for the whole class. In addition, most students have statistical reasoning skills in a very good level. For considering the components of statistical reasoning skills, they were developed in descending order which are representation data, analysis and interpreting, organizing and describing data respectively. Therefore, the appropriate learning implementation using 5 practices and mathematical tasks can develop statistical reasoning skills of students.

Keywords: 5 practices; Mathematical tasks; Statistical reasoning skills; Statistics

1. บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 1) ซึ่งคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ต้องใช้ความคิดอย่างเป็นระบบ คิดอย่างมีเหตุผล ต้องใช้เหตุผลมาช่วยในการเรียนรู้และแก้ปัญหา ดังนั้น การคิดอย่างมีเหตุผลจึงเป็นหัวใจสำคัญของการสอนคณิตศาสตร์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555: 1) ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง 2560 มุ่งเน้นการปรับปรุงเนื้อหาให้มีความทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ ต่าง ๆ มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ตระหนักและเห็นคุณค่าของวิชาคณิตศาสตร์ จนสามารถใช้คณิตศาสตร์ช่วยในการวินิจฉัยและการตัดสินใจนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำ

วันได้ (ขนาด เชื้อสุวรรณทวี, 2561: 2)

การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เห็นได้จากการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2564 พบว่า คะแนนเฉลี่ยในวิชาคณิตศาสตร์ระดับประเทศเท่ากับ 24.47 คะแนน ซึ่งยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาตรฐาน คือ 50 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยในระดับโรงเรียนเท่ากับ 21.64 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ในรายละเอียดของผลคะแนนแยกตามสาระการเรียนรู้สถิติและความน่าจะเป็น มาตรฐานการเรียนรู้ ค 3.1 เรื่อง สถิติ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 9.61 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์มาก (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2564: ออนไลน์) จากการวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ในรายวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผ่านมาของผู้วิจัย พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถให้เหตุผลและแนวคิดทางสถิติในการสนับสนุนคำตอบของตนเอง เช่น ในเนื้อหาคำถามทางสถิติ นักเรียนส่วนใหญ่ตอบคำถามได้ว่าคำถามใดเป็นคำถามทางสถิติแต่นักเรียนไม่สามารถให้เหตุผลประกอบได้ ในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูล นักเรียนส่วนใหญ่เลือกวิธีการที่ไม่เหมาะสมในการเก็บรวบรวมข้อมูล และไม่สามารถอธิบายเหตุผลในวิธีการที่เลือกมาเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น รวมถึงการนำเสนอข้อมูล ปัญหาที่พบ คือ นักเรียนเลือกวิธีการนำเสนอข้อมูล เช่น แผนภูมิรูปภาพ แผนภูมิแท่ง กราฟเส้น หรือแผนภูมิรูปวงกลมที่ไม่เหมาะสมกับข้อมูล และในส่วนของ การอ่านข้อมูลนั้นนักเรียนสามารถอ่านได้อย่างถูกต้อง แต่เมื่อให้วิเคราะห์ และแปลความหมายของข้อมูลเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหรือชีวิตจริงนั้น นักเรียนไม่สามารถให้เหตุผลที่สอดคล้องกันได้ ซึ่งโดยบริบทของโรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดกลางประจำอำเภอที่มีพื้นที่ติดกับชายแดนไทย - พม่า อยู่บนพื้นที่ราบสูงและห่างไกลจากตัวเมืองมาก ประกอบกับปัญหา สถานการณ์ คำถามทางสถิติในหนังสือเรียนที่ไกลตัวมากเกินไป ทำให้นักเรียนไม่สามารถทำความเข้าใจกับสถานการณ์ในหนังสือเรียนได้ จึงส่งผลกระทบต่อทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติของนักเรียนไปด้วย

แนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ควรเป็นกิจกรรมหรือสถานการณ์ ปัญหาที่ครูออกแบบ ให้สอดคล้องกับบริบทชีวิตจริงของนักเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้เหตุผลเนื่องจากการให้เหตุผลเชิงสถิติเป็นแนวทางการให้เหตุผลของแต่ละบุคคล โดยใช้แนวคิดทางสถิติและมีความสมเหตุสมผลตามสารสนเทศทางสถิติ (วรัญญา ม่วงวัดท่า และคณะ, 2562: 1435) การจัดการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ถ้าใช้งานคณิตศาสตร์ช่วยกระตุ้นการอภิปรายส่งเสริมการให้เหตุผลเชิงสถิติ ซึ่งแนวคิดของ Henningsen & Stein (1997: 525) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า งานทางคณิตศาสตร์ (Mathematical task) จะเป็นกลไกสำคัญในการสร้างการคิดและการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ได้ ดังนั้น การใช้งานทางคณิตศาสตร์จึงมีความสำคัญที่จะนำไปสู่การค้นพบวิธีการแบบใหม่ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมใหม่สำหรับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่ส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลได้และเป็นตัวช่วยที่จะสนับสนุนการจัดการเรียนรู้โดยเน้นการเข้าใจทางคณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งงานทางคณิตศาสตร์เป็นงานที่มีความท้าทายนักเรียนกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายและต้องใช้ความคิดขั้นสูงในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่หลายหลายและมีการเชื่อมโยงแนวคิดมาใช้ประกอบการตัดสินใจและเปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกฝนทักษะที่สำคัญในเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้งานทางคณิตศาสตร์ตามแนวคิดของ Stein & Smith (1998 อ้างถึงใน นิราวรรณ หมู่ธรรมไชย, 2560: 10) ในระดับงานทางคณิตศาสตร์ที่มีระดับการคิดขั้นสูง (Higher-Level Cognitive Demand) ได้แก่ ระดับขั้นตอนวิธีและมีการเชื่อมโยง (Procedures with connections) เป็นงานที่มีขั้นตอนวิธีการแสดงความหมายที่สำคัญหรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง เน้นการให้ความหมายที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนวิธีดำเนินการด้วยการเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ และระดับงานทางคณิตศาสตร์ขั้นสูง (Doing mathematics)

เป็นงานที่เน้นการคิดทางคณิตศาสตร์ที่ซับซ้อนและเป็นกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนให้เหตุผลเพื่ออธิบายแนวคิดทางคณิตศาสตร์ในการหาข้อสรุปหรือคำตอบของงานทางคณิตศาสตร์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับการงานทางคณิตศาสตร์ (Lasson, 2015 อ้างถึงใน ทรศมน วินัยโกศล และ ไพโรจน์ น่วมนุ่ม, 2562: 4) ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การคาดการณ์การเรียนรู้และการทำงานทางคณิตศาสตร์ (Anticipating) ขั้นที่ 2 การนำเข้าสู่งานทางคณิตศาสตร์ (Launching) ขั้นที่ 3 การกำกับและติดตามการทำงานทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน (Monitoring) ขั้นที่ 4 การคัดเลือกและจัดลำดับแนวคิดหรือวิธีการของนักเรียน (Selecting and Sequencing) ขั้นที่ 5 การเชื่อมโยงข้อสรุปจากแนวคิดหรือวิธีการไปสู่ความรู้ใหม่ (Connecting)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับการงานทางคณิตศาสตร์ เรื่องสถิติ ที่ส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งลักษณะของงานทางคณิตศาสตร์เป็นการเน้นให้นักเรียนแสดงทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ในการบรรยายข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การนำเสนอข้อมูล การวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล และเพื่อเป็นแนวในการปรับปรุงการเรียนการสอนของครูที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการพัฒนาความรู้ทางคณิตศาสตร์ เนื้อหาสถิติและทักษะการให้เหตุผลทางสถิติ และเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับการงานทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สถิติ ที่ส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.2 เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับการงานทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สถิติ ที่ส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (2000) เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับการงานทางคณิตศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนใน 1 วงจร ได้แก่ 1) ขั้นวางแผน (Plan) 2) ขั้นปฏิบัติการ (Act) 3) ขั้นสังเกต (Observe) และ 4) ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflect) และนำผลจากการสะท้อนมาปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ในวงจรต่อไปจนครบจำนวนวงจรปฏิบัติการที่กำหนด ทั้งหมด 4 วงจรปฏิบัติการ โดยรายละเอียดระเบียบวิธีวิจัยมีดังต่อไปนี้

3.1 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดตาก ที่เรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์พื้นฐาน รหัสวิชา ค21102 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 40 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับการงานทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สถิติ ที่ส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 4 แผนการจัดการเรียนรู้

ใช้เวลาทั้งหมด 12 ชั่วโมง รายละเอียดของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้แสดงไว้ในตารางที่ 1 และผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคณิตศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคณิตศาสตร์ในโรงเรียน เพื่อประเมินตรวจสอบความเหมาะสมในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านสาระสำคัญ ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยใช้แบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบลิเคิร์ต (Likert) โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมทุกด้านเท่ากับ 4.70 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.16 ซึ่งถือว่าแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีความเหมาะสมมากที่สุด และสามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ และผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ปรับแก้กิจกรรมการเรียนรู้ขั้นการสอนในแผนการจัดการเรียนรู้ให้ตรงกับนิยาม เพิ่มเติมแนวคำตอบให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ตรวจสอบการสะกดคำผิดในแผนการจัดการเรียนรู้ และปรับการวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้

3.2.2 แบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ในขณะที่ยังดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับงานทางคณิตศาสตร์ ทุกวงจรปฏิบัติการจะมีผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่มีประสบการณ์ในการสอนคณิตศาสตร์มากกว่า 10 ปี เป็นผู้ร่วมสังเกตการณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และจดบันทึกประเด็นปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้ จากนั้นเมื่อจบแต่ละวงจรปฏิบัติการ ผู้เชี่ยวชาญและผู้วิจัยร่วมพูดคุยสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้วิจัยแล้วสรุปเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขในวงจรปฏิบัติการถัดไป จนครบ 4 วงจรปฏิบัติการ

3.2.3 ใบกิจกรรม เป็นส่วนหนึ่งของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นรูปแบบอثنัย ซึ่งข้อคำถามในแต่ละใบกิจกรรมจะส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ตามองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การบรรยายข้อมูล การรวบรวมและเปลี่ยนแปลง การนำเสนอข้อมูล และการวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล รายละเอียดดังแสดงไว้ในตารางที่ 1 และผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญด้วย ได้แก่ ปรับคำชี้แจงให้ละเอียดว่าต้องการให้นักเรียนทำอะไร แยกเป็นประเด็นคำถามย่อยเพื่อนำไปสู่การเขียนคำตอบที่ครบถ้วน และปรับกิจกรรมที่ออกแบบให้ท้าทายผู้เรียนเพิ่มขึ้น และเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง นอกจากนั้นต้องมีการเพิ่มที่มาของแหล่งข้อมูลที่นำมาใช้

ตารางที่ 1 งานทางคณิตศาสตร์ในแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ

วงจร ที่	แผนการจัดการ เรียนรู้เรื่อง	เวลา (ชั่วโมง)	งานทาง คณิตศาสตร์ (ใบกิจกรรม)	ลักษณะงานทาง คณิตศาสตร์	ทักษะการให้เหตุผล เชิงสถิติ
1	คำถามทางสถิติ	2	นำฝนที่บ้านฉัน	ระดับขั้นตอนวิธี และมีการเชื่อมโยง	การบรรยายข้อมูล
2	การเก็บรวบรวม ข้อมูล	3	อยากรู้อะไรไปที่นี่	ระดับขั้นตอนวิธี และมีการเชื่อมโยง	การรวบรวมข้อมูล
3	การนำเสนอ ข้อมูล	4	เจ้าหนอนน้อยนัก อ่าน	ระดับงานทาง คณิตศาสตร์ขั้นสูง	การนำเสนอข้อมูล
4	การแปล ความหมาย ข้อมูล	3	ของดีประจำ อำเภอ	ระดับงานทาง คณิตศาสตร์ขั้นสูง	การวิเคราะห์ข้อมูล และการแปล ความหมายข้อมูล

3.2.4 แบบวัดทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง สถิติ ใช้ประเมินทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ หลังการจัดการเรียนรู้ครบทั้ง 4 แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นคำถามแบบอัตนัย ทั้งหมด 4 ข้อใหญ่ 7 ข้อย่อย และ ผู้วิจัยนำแบบวัดทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดียวกับที่ตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อคำถามแต่ละข้อซึ่งข้อคำถามทุกข้อมีความตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ 1.00 ถือว่ามีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้ และผู้วิจัยได้ และปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ปรับสถานการณ์และข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามตัวแปรตาม คือ ทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ โดยแบ่งเป็น 4 สถานการณ์ โดยแต่ละสถานการณ์จะวัดและประเมินผลองค์ประกอบของทักษะการให้เหตุผลได้ 1 องค์ประกอบ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 ปฐมนิเทศและชี้แจงจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน

3.4.2 ดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับการทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สถิติ ที่ส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 4 แผนการจัดการเรียนรู้ ใช้เวลาทั้งหมด 12 ชั่วโมง

3.4.3 ระหว่างทำการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยและผู้ร่วมสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จะสังเกตและจดบันทึกการจัดการเรียนรู้ลงในแบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ และนักเรียนเขียนบันทึกลงในใบกิจกรรม

3.4.4 เมื่อจบการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมใบกิจกรรมและแบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้นี้มาเขียนเป็นสรุปผลการสังเกตการจัดการเรียนรู้แล้ววิเคราะห์เพื่อทำการสะท้อนผลและปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

3.4.5 เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบทั้ง 4 แผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบวัดทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ซึ่งเป็นข้อสอบแบบอัตนัย เป็นเวลา 1 ชั่วโมง

3.4.6 นำผลที่ได้จากการเก็บรวบรวมทั้งหมดไปทำการวิเคราะห์ข้อมูล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับการทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สถิติ ที่ส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากผู้วิจัยและผู้ร่วมสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ และวิเคราะห์ภาพรวมทั้งหมดอีกครั้งเมื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้ครบทั้ง 4 วงจรปฏิบัติการ แบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากผู้วิจัย และผู้ร่วมสังเกตการจัดการเรียนรู้ จะนำมาดำเนินการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสามเส้า ที่ใช้แหล่งข้อมูลมากกว่าหนึ่งแหล่งข้อมูล (Resource Triangulation) มาวิเคราะห์และสรุปผลการดำเนินการจัดการเรียนรู้ว่าให้ข้อมูลในประเด็นที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่อย่างไร เพื่อหาข้อสรุปของข้อมูลที่ได้นำไปแก้ไขปรับปรุงในวงจรปฏิบัติการถัดไปจนครบทั้ง 4 วงจรปฏิบัติการ จึงสรุปเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับการทางคณิตศาสตร์

3.5.2 เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับการทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สถิติ ที่ส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากใบกิจกรรม และแบบวัดทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ซึ่งจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากใบกิจกรรมเมื่อสิ้นสุดแต่ละวงจรปฏิบัติการ และจะวิเคราะห์ภาพรวมทั้งหมดเมื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้ครบทั้ง 4 วงจร จากนั้นนำผลการ

วิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองแหล่งมาเปรียบเทียบกันเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยให้คะแนนแบบแยกประเด็น (Analytic Scoring) ตามองค์ประกอบของทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ คือ การบรรยายข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การนำเสนอข้อมูล การวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล เพื่อดำเนินการแก้ปัญหา และเพื่อสรุปคำตอบของปัญหา ผู้วิจัยได้ปรับปรุงจากเกณฑ์การวัดและประเมินผลการให้เหตุผลเชิงสถิติแบบบูรณาการตามระดับคะแนนของทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติของนักเรียน โดยปรับมาจากงานวิจัยของ เวชฤทธิ์ อังกะภักทรขจร (2556) มี 4 ระดับ ได้แก่ ดีมาก (3) ดี (2) พอใช้ (1) และปรับปรุง (0) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เกณฑ์การให้คะแนนทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ

องค์ประกอบ รายด้าน	ระดับ คุณภาพ	ทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติที่แสดงออก
การบรรยาย ข้อมูล	3 (ดีมาก)	นักเรียนตอบคำถามได้ถูกต้องเมื่อให้อ่านข้อมูล พิจารณาการนำเสนอข้อมูลที่เหมือนกันด้วยวิธีที่แสดงข้อมูลที่ต่างกัน มีการแสดงเหตุผลที่เหมือนกันเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพของข้อมูลที่สอดคล้องกับคำตอบและข้อมูล
	2 (ดี)	นักเรียนตอบคำถามได้ถูกต้องเมื่อให้อ่านข้อมูล พิจารณาการนำเสนอข้อมูลที่เหมือนกันด้วยวิธีที่แสดงข้อมูลที่ต่างกัน มีการแสดงเหตุผลที่เหมือนกันเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพของข้อมูล แต่ไม่สอดคล้องกับคำตอบและข้อมูล
	1 (พอใช้)	นักเรียนตอบคำถามได้ถูกต้องเมื่อให้อ่านข้อมูล พิจารณาการนำเสนอข้อมูลที่เหมือนกันด้วยวิธีที่แสดงข้อมูลที่ต่างกัน มีการแสดงเหตุผลที่เหมือนกันเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพของข้อมูล แต่ไม่แสดงเหตุผลเพื่ออธิบายคำตอบหรือเหตุผลผิด
	0 (ปรับปรุง)	นักเรียนไม่ตอบคำถามเมื่อให้อ่านข้อมูล รวมทั้งไม่สามารถพิจารณาการนำเสนอข้อมูลที่เหมือนกันด้วยวิธีที่แตกต่างกัน และไม่มีการแสดงเหตุผลใด ๆ
การรวบรวม ข้อมูล	3 (ดีมาก)	นักเรียนตอบคำถามได้ถูกต้องเมื่อให้จัดกลุ่มของข้อมูล มีการแสดงเหตุผลเพื่ออธิบายพื้นฐานของการจัดเป็นกลุ่มนั้นได้ถูกต้อง สอดคล้องกับคำตอบและข้อมูล
	2 (ดี)	นักเรียนตอบคำถามได้ถูกต้องเมื่อให้จัดกลุ่มของข้อมูล มีการแสดงเหตุผลเพื่ออธิบายพื้นฐานของการจัดเป็นกลุ่มนั้นได้ถูกต้อง แต่ไม่สอดคล้องกับคำตอบและข้อมูล
	1 (พอใช้)	นักเรียนตอบคำถามได้ถูกต้องเมื่อให้จัดกลุ่มของข้อมูลแต่ไม่มีการแสดงเหตุผลเพื่ออธิบายพื้นฐานของการจัดเป็นกลุ่มนั้น
	0 (ปรับปรุง)	นักเรียนไม่ตอบคำถามเมื่อให้จัดกลุ่มของข้อมูลรวมทั้งและไม่มีการแสดงเหตุผลใด ๆ

องค์ประกอบ รายด้าน	ระดับ คุณภาพ	ทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติที่แสดงออก
การนำเสนอ ข้อมูล	3 (ดีมาก)	นักเรียนสามารถเลือกวิธีการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบแผนภูมิรูปภาพ หรือ แผนภูมิแท่ง หรือกราฟเส้น หรือแผนภูมิรูปร่างกลมได้ถูกต้อง ชัดเจน และ เหมาะสม
	2 (ดี)	นักเรียนสามารถเลือกวิธีการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบแผนภูมิรูปภาพ หรือ แผนภูมิแท่งหรือกราฟเส้น หรือแผนภูมิรูปร่างกลม ได้ถูกต้อง ได้ถูกต้อง ชัดเจน แต่ไม่เหมาะสม
	1 (พอใช้)	นักเรียนสามารถเลือกวิธีการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบแผนภูมิรูปภาพ หรือ แผนภูมิแท่ง หรือกราฟเส้น หรือแผนภูมิรูปร่างกลมได้ แต่ไม่ถูกต้อง
	0 (ปรับปรุง)	นักเรียนไม่สามารถเลือกวิธีการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบแผนภูมิรูปภาพ หรือแผนภูมิแท่ง หรือกราฟเส้น หรือแผนภูมิรูปร่างกลมได้
การวิเคราะห์ และ แปล ความหมาย ข้อมูล	3 (ดีมาก)	นักเรียนตอบคำถามได้ถูกต้อง เมื่อให้นักเรียนตีความหมายของข้อมูล และมี การแสดงผลที่ถูกต้อง สอดคล้องกับคำถามและข้อมูล
	2 (ดี)	นักเรียนตอบคำถามได้ถูกต้อง เมื่อให้นักเรียนตีความหมายของข้อมูล และมี การแสดงผลที่ถูกต้อง แต่ไม่สอดคล้องกับคำถามและข้อมูล
	1 (พอใช้)	นักเรียนตอบคำถามได้ถูกต้อง เมื่อให้นักเรียนตีความหมายของข้อมูล แต่ไม่ มีการแสดงผลที่ถูกต้อง
	0 (ปรับปรุง)	นักเรียนไม่ตอบคำถามเมื่อให้นักเรียนตีความหมายของข้อมูล และไม่มีการ แสดงผลใด ๆ

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับการทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สถิติ ที่ส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยสรุปประเด็นปัญหาที่พบในชั้นเรียนและแนวทางการปรับปรุงแก้ไขปัญหาแต่ละวงจรปฏิบัติการ ดังแสดงในตาราง ที่ 3 ซึ่งจะพบว่าในวงจรปฏิบัติการที่ 1 – 3 ปัญหาที่พบในชั้นเรียนจะลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากเมื่อผู้วิจัยพบปัญหาในแต่ละวงจรปฏิบัติการจะหาแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นเสมอทำให้ในวงจรปฏิบัติการที่ 4 ไม่พบปัญหาในชั้นเรียน

ตารางที่ 3 ประเด็นปัญหาที่พบในชั้นเรียนและแนวทางการปรับปรุงแก้ไขแต่ละวงจรปฏิบัติการ

ปัญหาที่พบในชั้นเรียน	แนวทางการปรับปรุงแก้ไข
วงจรปฏิบัติการที่ 1 คำถามทางสถิติ	
ข้อความบางข้อในงานทางคณิตศาสตร์ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาและสาระสำคัญทำให้ไม่นำไปสู่ความคิดรวบยอด	ผู้วิจัยปรับปรุงงานทางคณิตศาสตร์และใบกิจกรรมให้ข้อความสอดคล้องกับเนื้อหาและสาระสำคัญที่นำไปสู่ความคิดรวบยอด
นักเรียนไม่เข้าใจคำถามในสถานการณ์และไม่สามารถตอบคำถามได้	ผู้วิจัยอธิบายคำถามเพิ่มเติมเพื่อให้นักเรียนเข้าใจคำถามและสามารถตอบคำถามได้
นักเรียนนำเสนอคำตอบหรือแนวคิดที่ละคน ซึ่งใช้เวลานาน ทำให้นำเสนอได้ไม่ครบทุกคน	ผู้วิจัยจัดกลุ่มให้นักเรียนปรึกษากันและให้นักเรียนที่มีแนวคิดคล้ายกันส่งตัวแทนออกมานำเสนอเพื่อประหยัดเวลา
นักเรียนไม่สามารถนำความรู้พื้นฐานมาอธิบายเหตุผลสนับสนุนแนวคิด	ผู้วิจัยใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนใช้ความรู้พื้นฐานช่วยในการคิดของนักเรียนระหว่างทำใบกิจกรรม
นักเรียนอธิบายคำตอบค่อนข้างน้อยไม่ครอบคลุมประเด็นคำถาม	ผู้วิจัยใช้คำถามปลายเปิดกระตุ้นให้นักเรียนอธิบายเกี่ยวกับประเด็นคำตอบที่ตรงตามสถานการณ์
ผู้วิจัยไม่ได้ศึกษาแนวคิดของนักเรียนอย่างถ่องแท้ทำให้จัดลำดับการนำเสนอไม่เหมาะสม	ผู้วิจัยควรเดินสำรวจดูและสอบถามเพื่อตรวจสอบและจัดลำดับแนวคิดของนักเรียนในขณะที่ทำกิจกรรม
นักเรียนบางคนยังไม่ได้เขียนคำตอบหรือแนวคิดของตนเองลงในใบกิจกรรม	ระหว่างชั่วโมงที่ 1 ครูควรเรียกเก็บใบกิจกรรมไปตรวจเช็คความเรียบร้อยก่อนเข้าเรียนชั่วโมงที่ 2
นักเรียนนำเสนอในลักษณะของการอ่านให้เพื่อฟังไม่มีการโต้แย้งหรือเสนอความคิดใด ๆ จากผู้ฟัง	ผู้วิจัยใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายในชั้นเรียนและใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดการแสดงเหตุผลที่สอดคล้องกับการให้เหตุผลเชิงสถิติ
วงจรปฏิบัติการที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล	
นักเรียนกลัวว่าจะได้คำตอบไม่เหมือนเพื่อนจึงใช้เวลาในการสรุปจัดกลุ่มคำถามทางสถิติค่อนข้างนาน	ผู้วิจัยให้นักเรียนจับกลุ่มเพื่อช่วยกันแสดงความคิดเห็นแล้วนำไปสู่การสรุปจัดกลุ่มคำถามทางสถิติ
นักเรียนไม่ใช้ความรู้พื้นฐานมาอธิบายเหตุผลสนับสนุนแนวคิด	ผู้วิจัยใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนใช้ความรู้พื้นฐานช่วยในการคิดของนักเรียนระหว่างทำกิจกรรม

ปัญหาที่พบในชั้นเรียน	แนวทางการปรับปรุงแก้ไข
นักเรียนที่ไม่ได้เป็นตัวแทนกลุ่มไม่สนใจขณะที่เพื่อนนำเสนอไม่มีข้อสงสัย ไม่แสดงความคิดเห็นโต้แย้ง	ผู้วิจัยให้นักเรียนทุกคนพิจารณาคำตอบหรือแนวคิดของเพื่อนกลุ่มอื่น ๆ แล้วเตรียมตัวแสดงความคิดเห็นไว้คนละ 1 ประเด็น
นักเรียนนำเสนอเหตุผลเพื่ออธิบายพื้นฐานในการจัดกลุ่มคำถามทางสถิติได้แตกต่างกันแต่ยังไม่ชัดเจน	ผู้วิจัยควรใช้คำถามเพิ่มเติม ให้ทบทวนและสรุปคำตอบใหม่อีกครั้ง
วงจรมติการที่ 3 การนำเสนอข้อมูล	
นักเรียนเลือกวิธีการนำเสนอข้อมูลได้แต่ยังไม่สามารถแสดงเหตุผลอธิบายพื้นฐานในการเลือกนำเสนอข้อมูล	ผู้วิจัยใช้คำถามกระตุ้นและให้นักเรียนศึกษา สืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ แล้วปรึกษาภายในกลุ่ม
นักเรียนที่เลือกวิธีการนำเสนอข้อมูลเดียวกันอธิบายเหตุผลที่เลือกเหมือนกัน จึงไม่เกิดการแสดงความคิดเห็นโต้แย้ง	ผู้วิจัยให้นักเรียนที่เลือกวิธีการนำเสนอข้อมูลรูปแบบเดียวกันอธิบายเหตุผลที่เลือกที่ต่างกันกลุ่มละ 1 ประเด็น
วงจรมติการที่ 4 การแปลความหมายข้อมูล	
-	-

ผู้วิจัยได้นำประเด็นปัญหาที่พบและแนวทางการปรับปรุงแก้ไขแต่ละวงจรมติการ ดังแสดงในตารางที่ 3 มาสรุปเป็นข้อค้นพบแนวทางที่เหมาะสมในแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้วงจรมติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับงานทางคณิตศาสตร์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การคาดการณ์การเรียนรู้และการทำงานทางคณิตศาสตร์ (Anticipating) ผู้วิจัยควรออกแบบหรือคัดเลือกงานทางคณิตศาสตร์ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาและสาระสำคัญนำไปสู่ความคิดรวบยอด และทำการคาดการณ์พฤติกรรมการเรียนรู้และการตอบสนองของนักเรียนต่องานทางคณิตศาสตร์นั้น รวมถึงคาดการณ์วิธีคิดและข้อผิดพลาดของนักเรียนที่เกิดจากการทำงานทางคณิตศาสตร์

ขั้นที่ 2 การนำเข้าสู่งานทางคณิตศาสตร์ (Launching) ผู้วิจัยควรนำเสนอานทางคณิตศาสตร์ โดยเป็นงานทางคณิตศาสตร์ระดับงานทางคณิตศาสตร์ขั้นสูง (Doing mathematics) ด้วยวิธีการที่ท้าทายโดยใช้สถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง ครูอธิบายคำถามซ้ำ ๆ เพิ่มเติม เพื่อขยายความให้นักเรียนเข้าใจปัญหาและระบุเงื่อนไขของปัญหาและสิ่งที่ปัญหาต้องการทราบได้ชัดเจน และใช้ระยะเวลาในขั้นนี้น้อยลง ซึ่งหลังจากนั้นนักเรียนจึงเกิดความเข้าใจในคำถามและปัญหาจากสถานการณ์ จนสามารถลงมือทำใบกิจกรรมข้ออื่น ๆ ได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 นักเรียนลงมือทำงานทางคณิตศาสตร์ หลังเกิดความเข้าใจในคำถามและปัญหาจากสถานการณ์

ขั้นที่ 3 การกำกับและติดตามการทำงานทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน (Monitoring) ให้นักเรียนจับกลุ่ม ก่อนให้นักเรียนลงมือทำใบกิจกรรม ผู้วิจัยติดตามตรวจสอบแนวคิดที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนทำความเข้าใจปัญหา และใช้ความรู้พื้นฐานมาสนับสนุนการแสดงผลที่ส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ หากพบว่าไม่ถูกต้องครูจะดำเนินการชี้แนะและแก้ไข นักเรียนจับฉลากเลือกลำดับในการนำเสนอข้อมูล และส่งตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอข้อมูลตามลำดับ รวมถึงจดบันทึกแนวคิดหรือวิธีการต่าง ๆ ที่น่าสนใจเพื่อนำไปคัดเลือกและกำหนดเป็นประเด็นการอภิปราย จากนั้นให้นักเรียนทบทวนคำตอบของตนเองแล้วเขียนลงในใบกิจกรรมเป็นการบ้านให้เรียบร้อยก่อนเรียนในชั่วโมงถัดไป

ขั้นที่ 4 การคัดเลือกและจัดลำดับแนวคิดหรือวิธีการของนักเรียน (Selecting and Sequencing) ผู้วิจัยควรคัดเลือกและจัดลำดับคำตอบหรือแนวคิดเพื่อการอภิปรายโต้แย้ง โดยนักเรียนที่มีคำตอบหรือแนวคิดที่ผิดพลาดหรือไม่ถูกต้องได้นำเสนอเป็นกลุ่มแรก ตามด้วยนักเรียนที่มีคำตอบหรือแนวคิดถูกต้องตามที่คาดการณ์ไว้ และนักเรียนที่มีคำตอบหรือแนวคิดแตกต่างจากที่คาดการณ์ไว้ แต่เป็นคำตอบหรือแนวคิดที่ถูกต้องตามลำดับ เพื่อนำไปสู่ความคิดรวบยอด

ขั้นที่ 5 การเชื่อมโยงข้อสรุปจากแนวคิดหรือวิธีการไปสู่ความรู้ใหม่ (Connecting) ผู้วิจัยควรใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียน เกิดการอภิปรายในชั้นเรียนและได้แสดงผลที่สอดคล้องกับการให้เหตุผลเชิงสถิติเพื่อหาข้อสรุปในแต่ละประเด็นของคำถาม ผู้วิจัยให้นักเรียนพิจารณาเปรียบเทียบแนวคิดหรือวิธีการจากข้อสรุปต่าง ๆ และเชื่อมโยงข้อสรุปเป็นความรู้ใหม่ไปสู่ความคิดรวบยอด

4.2 ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับการงานทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สถิติ ที่ส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ เรื่อง สถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ใบกิจกรรม และแบบวัดทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ นักเรียนจะได้ทำใบกิจกรรมเป็นรายบุคคล (ร่วมกันคิดเป็นรายกลุ่ม) หลังจากที่ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบ 4 วงจรปฏิบัติการ นักเรียนจะได้ทำแบบวัดทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติรายบุคคล โดยผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ผลดังหัวข้อต่อไปนี้

4.2.1 ทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับการงานทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 จำนวนนักเรียนตามระดับทักษะให้เหตุผลเชิงสถิติจากที่รวบรวมได้จากใบกิจกรรม

วงจรปฏิบัติการ	องค์ประกอบของทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ	จำนวนนักเรียนตามระดับทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ(ร้อยละ)			
		ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
1. คำถามทางสถิติ	การบรรยายข้อมูล	11 (27.50)	25 (62.50)	4 (10.00)	0 (0.00)
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล	การรวบรวมข้อมูล	22 (55.00)	15 (37.50)	3 (7.50)	0 (0.00)
3. การนำเสนอข้อมูล	การนำเสนอข้อมูล	28 (70.00)	12 (30.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
4. การแปลความหมายข้อมูล	การวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล	27 (67.50)	13 (32.50)	0 (0.00)	0 (0.00)

จากตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาระดับทักษะให้เหตุผลเชิงสถิติจากใบกิจกรรมของวงจรปฏิบัติการที่ 1-4 เรื่อง สถิติ พบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนส่วนใหญ่มีทักษะให้เหตุผลเชิงสถิติอยู่ในระดับดี คือ การบรรยายข้อมูล ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 - 4 นักเรียนส่วนใหญ่มีทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติอยู่ในระดับดีมาก คือ การรวบรวมข้อมูล การนำเสนอข้อมูล และการวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล เมื่อสืบแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ไม่มีนักเรียนคนใดอยู่ในระดับพอใช้หรือปรับปรุงเลย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำตัวอย่างการเขียนตอบและการแสดงแนวคิดที่แสดงให้เห็นถึงทักษะให้เหตุผลเชิงสถิติ ด้านการวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล อยู่ในระดับดีมาก ดังภาพที่ 2

ให้นักเรียนใช้ข้อมูลจากแผนปฏิบัติการประกอบตอบคำถามต่อไปนี้	
1) ถ้าในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศมีสัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเท่ากับ 25.66% และมีข้อมูลเพิ่มว่ามูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จาก 36,000 บาท จงหาว่าในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นหรือลดลง	2) ค่าเฉลี่ยที่หา "การปรับปรุงผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศจากปีงบประมาณ 2566 ถึงปีงบประมาณ 2567" ถูกต้องหรือไม่ เพราะเหตุใด
$\frac{25.66}{100} \times 36,000 = 9,357.6$ $36,000 - 9,357.6 = 26,642.4$ $\frac{26,642.4}{36,000} \times 100 = 74.0066\%$ $100\% - 74.0066\% = 25.9934\%$	$\frac{25.66}{100} \times 36,000 = 9,357.6$ $36,000 - 9,357.6 = 26,642.4$ $\frac{26,642.4}{36,000} \times 100 = 74.0066\%$ $100\% - 74.0066\% = 25.9934\%$

ภาพที่ 2 ตัวอย่างการเขียนตอบและการแสดงแนวคิดที่แสดงให้เห็นถึงทักษะให้เหตุผลเชิงสถิติ ด้านการวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล อยู่ในระดับดีมาก

4.2.2 ทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับงานทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีรายละเอียดจำแนก ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 จำนวนนักเรียนตามระดับทักษะให้เหตุผลเชิงสถิติจากแบบวัดวัดทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ

สถานการณ์	องค์ประกอบของทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ	จำนวนนักเรียนตามระดับทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ(ร้อยละ)			
		ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
เจ็ดวันอันตราย	การบรรยายข้อมูล	22 (55.00)	16 (40.00)	2 (5.00)	0 (0.00)
ช่วยตอบฉันทนอย	การรวบรวมข้อมูล	26 (65.00)	14 (35.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
พยากรณ์อากาศวันนี้	การนำเสนอข้อมูล	29 (72.50)	11 (27.50)	0 (0.00)	0 (0.00)
อายุประชากรไทย	การวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล	28 (70.00)	12 (30.00)	0 (0.00)	0 (0.00)

จากตารางที่ 5 เมื่อพิจารณาระดับทักษะให้เหตุผลเชิงสถิติ จากแบบวัดวัดทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับงานทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สถิติ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีทักษะให้เหตุผลเชิงสถิติ อยู่ในระดับดีมาก ทั้ง 4 องค์ประกอบ

ดังนั้น ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับการทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สถิติ โดยภาพรวมพบว่า หลังการพัฒนาวงจรปฏิบัติการที่ 4 นักเรียนมีการพัฒนาระดับทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติที่ดีมาก และเมื่อเปรียบเทียบกับระดับทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ หลังปฏิบัติการกิจกรรมพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีระดับทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งไม่มีนักเรียนคนใดอยู่ในระดับปรับปรุง แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเมื่อพิจารณาในระดับทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติจากแบบวัดทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ที่นักเรียนมีการพัฒนาเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) การนำเสนอข้อมูล 2) การวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล 3) การรวบรวมข้อมูล และ 4) การบรรยายข้อมูล

5. อภิปรายผล

5.1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับการทางคณิตศาสตร์ เรื่อง สถิติ ที่ส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยแต่ละขั้นตอนมีประเด็นในเรื่องปัญหาและอุปสรรคถึงแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ครูควรออกแบบงานทางคณิตศาสตร์ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและสาระสำคัญที่นำไปสู่ความคิดรวบยอด โดยใช้สถานการณ์ที่สอดคล้องกับบริบทของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับรหัส ทบ.บ. และคณะ (2562) ที่กล่าวว่า การใช้สถานการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ทำให้นักเรียนมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นต่อสถานการณ์ดังกล่าวและเห็นว่าสถานการณ์ที่มีความใกล้เคียงตัวส่งผลให้นักเรียนสามารถอธิบายและแก้สถานการณ์ดังกล่าวโดยใช้ความรู้ที่ได้เรียนมาและสามารถลงมือปฏิบัติกิจกรรมได้ด้วยตนเอง นอกจากนั้นยังต้องมีการคาดการณ์พฤติกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ของนักเรียน จากนั้นครูควรนำเข้าสู่ทางคณิตศาสตร์ด้วยการใช้คำถามกระตุ้น เพื่อขยายความให้นักเรียนเข้าใจปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับ ญัฐกานต์ อาริรัตน์ และวณิช พูนไพบูลย์พิพัฒน์ (2564) ที่กล่าวว่า ถ้านักเรียนไม่เข้าใจในงานทางคณิตศาสตร์ ครูอธิบายซ้ำอีกรอบ และอธิบายขยายความปัญหาให้นักเรียนได้ทำความเข้าใจมากขึ้น เพื่อให้นักเรียนเข้าใจคำถาม และใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนทำความเข้าใจปัญหาในงานทางคณิตศาสตร์ ครูควรให้นักเรียนปรึกษากันภายในกลุ่มย่อยเพื่อทำความเข้าใจปัญหาจากสถานการณ์ใบกิจกรรม และระบุเงื่อนไขของปัญหาและสิ่งที่ปัญหาต้องการทราบได้ชัดเจน และใช้ระยะเวลาในขั้นนี้น้อยลง ซึ่งผู้วิจัยติดตามตรวจสอบแนวคิดที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนทำความเข้าใจปัญหา และใช้ความรู้พื้นฐานมาสนับสนุนการแสดงผลที่ส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับ Engle & Conant (2002) ได้กล่าวว่า การติดตามตรวจสอบนอกจากการเดินสำรวจแล้ว ยังกระตุ้นแนวคิดของนักเรียน ผ่านการใช้คำถามของผู้สอน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถทบทวน และแก้ไขกระบวนการคิดของตน รวมถึงครูจัดบันทึกแนวคิดต่าง ๆ ที่น่าสนใจทั้งที่ถูกต้องและผิดพลาดของนักเรียนเพื่อนำไปคัดเลือกและกำหนดประเด็นในการอภิปราย จากนั้นผู้วิจัยจึงจัดลำดับคำตอบหรือแนวคิดเพื่อการอภิปรายโต้แย้ง โดยนักเรียนที่มีคำตอบหรือแนวคิดที่ผิดพลาดหรือไม่ถูกต้องได้นำเสนอเป็นกลุ่มแรก ตามด้วยนักเรียนที่มีคำตอบหรือแนวคิดถูกต้องตามที่คาดการณ์ไว้ และนักเรียนที่มีคำตอบหรือแนวคิดแตกต่างจากที่คาดการณ์ไว้ แต่เป็นคำตอบหรือแนวคิดที่ถูกต้อง ตามลำดับ เพื่อนำไปสู่ความคิดรวบยอด ซึ่งสอดคล้องกับ ทรรตมน วินัยโกศล และไพโรจน์ น่วมนุ่น (2562) ได้กล่าวว่า การจัดลำดับการนำเสนอและอภิปรายอย่างเหมาะสมทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในแนวคิดหรือวิธีการที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และได้ใช้ความรู้ความเข้าใจในการทำความเข้าใจแนวคิดหรือวิธีการของเพื่อน รวมถึงนักเรียนได้ฝึกเชื่อมโยงข้อมูลและข้อสรุปต่างๆ มาสร้างเป็นความรู้ใหม่ด้วยตนเองและได้ฝึกใช้ความรู้ที่สร้างขึ้นอย่างเป็นระบบ และผู้วิจัยจึงใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายในชั้นเรียนและใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดการใช้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดหรือวิธี

การจากข้อสรุปต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปเป็นความคิดรวบยอด และเชื่อมโยงไปสู่การสรุปเป็นความรู้ใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับ อัมพร ม้าคนอง (2554) ที่กล่าวว่า แนวปฏิบัติในการพัฒนาสมรรถนะการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียน ครูควรให้นักเรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเองและพยายามใช้คำถามเพื่อให้นักเรียนแสดงเหตุผลได้อย่างต่อเนื่อง โดยครูควรให้ความสำคัญกับทุกเหตุผล ให้นักเรียนได้อธิบาย ชี้แจงเหตุผลเพื่อสะท้อนความคิดของตนเอง

5.2 จากการวิเคราะห์ทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ จากใบกิจกรรมในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับการงานทางคณิตศาสตร์ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีการพัฒนาทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติอยู่ในระดับดีขึ้น และจากแบบวัดทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ ที่นักเรียนทำหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับการงานทางคณิตศาสตร์ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีการพัฒนาทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติอยู่ในดีมาก และไม่มีนักเรียนคนใดอยู่ในระดับปรับปรุง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า นักเรียนมีการพัฒนาทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับการงานทางคณิตศาสตร์ ที่แสดงให้เห็นได้ว่าการพัฒนาที่ดีขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจาก ขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ทุกขั้นล้วนมีความสำคัญและส่งผลต่อการพัฒนาการให้เหตุผลเชิงสถิติ สอดคล้องกับ เวชฤทธิ์ อังกะนัทร ขจร (2556) ที่กล่าวว่า การใช้กิจกรรมที่มีการใช้คำถามระดับสูงถือเป็นการส่งเสริมวาทกรรมในชั้นเรียนที่ได้ผลดีต่อการส่งเสริมการให้เหตุผลเชิงสถิติ ซึ่งการส่งเสริมวาทกรรมควรส่งเสริมควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้มีกิจกรรมในชั้นเรียน เช่น กิจกรรมกลุ่มและนำเสนอหน้าชั้นเรียน เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนการพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างเพื่อนและครู และครูจะต้องมีหน้าที่ในช่วยถามคำถามที่กระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียน และสอดคล้องกับ วรัญญา ม่วงวัดท่า และคณะ (2562) ที่กล่าวว่า ควรศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำข้อมูลวิจัยไปใช้

1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับการงานทางคณิตศาสตร์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้แสดงเหตุผล ครูควรใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนทำความเข้าใจปัญหาและนำความรู้พื้นฐานเดิมมาสนับสนุนการแสดงเหตุผล

2) การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับการงานทางคณิตศาสตร์ ควรจัดลำดับคำตอบหรือแนวคิดที่ผิดพลาดหรือไม่ถูกต้องให้นำเสนอเป็นกลุ่มแรก เพื่อจะสามารถเชื่อมโยงไปสู่การอภิปรายและข้อสรุปความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ได้

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ร่วมกับการงานทางคณิตศาสตร์ เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติของนักเรียนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในขั้นที่ 5 การเชื่อมโยงข้อสรุปจากแนวคิดหรือวิธีการไปสู่ความรู้ใหม่ ที่ผู้วิจัยใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการอภิปรายในชั้นเรียน และได้แสดงเหตุผลที่สอดคล้องกับการให้เหตุผลเชิงสถิติ เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดหรือวิธีการจากข้อสรุปต่าง ๆ และเชื่อมโยงข้อสรุปเป็นความรู้ใหม่ไปสู่ความคิดรวบยอด ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจนำรูปแบบการสอนนี้ไปใช้เพื่อพัฒนาทักษะการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ในเนื้อหาอื่นๆ เช่น การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น ที่ส่งเสริมทักษะการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์

7. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.
- กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ขมนาด เชื้อสุวรรณทวิ. (2561). *การเรียนการสอนคณิตศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐกานต์ อาริรัตน์เวช, และวณิธร พูนไพบูลย์พิพัฒน์. (2564). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวปฏิบัติการสอน 5 ขั้น เพื่อส่งเสริมการนำเสนอตัวแทนความคิดทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*. 20(2), 45-56.
- นิราวรรณ หม่อธรรมไชย. (2560). การส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความสัมพันธ์และฟังก์ชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รหัท ดิบบง, จักรกฤษ กลิ่นเอี่ยม, และวณิธร สุภาพ. (2562). การพัฒนาความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบริบทเป็นฐาน เรื่อง อัตราส่วนและร้อยละ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ*. เสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติครั้งที่ 48 ร่วมกับการประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9, 13-14 มิถุนายน 2562 (หน้า 342-350). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรัญญา ม่วงวัดท่า, วณิธร สุภาพ, และสิรินภา กิจเกื้อกูล. (2562). การพัฒนาทักษะการให้เหตุผลเชิงสถิติ โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบบันได 5 ขั้น (QSCCS) เรื่อง สถิติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ*. การศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ครั้งที่ 3, 31 พฤษภาคม 2562, (หน้า 1433-1442). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- เวชฤทธิ์ อังกะนัทรขจร. (2556). การพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลเชิงสถิติและการเชื่อมโยงคณิตศาสตร์ไปสู่ชีวิตจริง โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับการใช้คำถามระดับสูง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*. 24(2), 15-33.
- พรรณมน วินัยโกศล, และไพโรจน์ น่วมนุ. (2562). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามโมเดลของสไตน์ที่มีต่อความรู้และความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*. 14(1), 1-16.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2564). *สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET): ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564*. สืบค้น 27 พฤษภาคม 2565, จาก NIETS: <https://www.niets.or.th/uploads/editor/files/O-NET/rapid%20report%20M32564.pdf>
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). *ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: 3-คิว มีเดีย.
- อัมพร ม้าคอง. (2554). *ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์: การพัฒนาเพื่อพัฒนาการ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Hennings, M., & Stein, M. K. (1997). Mathematical tasks and student cognition: Classroom – based. *Journal For Research In Mathematics Education*. 28(5), 524-549.

ภาษาอังกฤษ

- Angganapattarakajorn, W. (2013). Development of Statistical Reasoning and Connecting Mathematics to Real Life Using Instructional Activities Based on Cognitively Guided Instruction and Higher Order Questions for Grade 6 Students (in Thai). *Journal of Education Burapha University*. 24(2), 15-33.
- Areerattanawet, N. & Poonpaiboonpipat, W. (2021). Learning activities based on 5 practices to enhance mathematical representation on function for grade 10 students (in Thai). *Journal of Industrial Education*. 20(2), 45-56.
- Cheausuwantavee, C. (2018). *Teaching Mathematics (in Thai)*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Makanong, A. (2011). *Mathematical skills and processes: Development for development (in Thai)*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Ministry of Education. (2017). Indicators and learning subjects in the core of mathematics learning subject groups. (Revised Edition B.E. 2560) According to the Core Curriculum of Basic Education B.E. 2551 (2008) (in Thai). Bangkok: Agricultural cooperative printing demonstrations of Thai co., Ltd.
- Moothummachai, N. (2560). Promoting Mathematical Reasoning Abilities in Relations and Functions of Grade 10 Students by Using Mathematical Tasks (in Thai). *Master's Thesis*. Chiang Mai: Chiang Mai University.
- Muengwadtta, W., Supap W., & Kijkuakul, S. (2019). The Development of Statistical Reasoning Skills Using 5 Steps Learning Process (QSCCS) in Statistics for Grade 7 Students (in Thai). Proceedings of 3th. *The National Conference on Education for Learning Development*. (pp. 1433-1442). May 31, 2019. Bangkok: Suan Sunandha Rajabhat University
- National Institute of Educational Testing Service (Public Organization). (2021). *Summary of the national basic educational testing (O-Net), grade 9, Academic year 2017 (in Thai)*. Retrieved 25 May 2022, From NIETS: <https://www.niets.or.th/uploads/editor/files/O-NET/rapid%20report%20M3-2564.pdf>
- The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (2012). *Mathematical Process Skills (in Thai)*. Bangkok: 3-Q Media.
- Tibpaeng, R., Klineam, C., & Supap, W. (2019). The Development of Mathematical Connection Ability through Context-Based Learning in Ratio and Percentage for Tribesman Students in Grade 8 (in Thai). Proceedings of 48th National Graduate Studies Research Conference in conjunction with the 9th National and International Graduate Studies Conference. (pp. 342-350). June 13-14, 2019. Nakhon Pathom: Silpakorn University.

- Winaikosol, T., & Noumnom, P. (2019). Effects of organizing mathematics learning activities using stein's model on mathematical knowledge and reasoning ability of ninth grade students (in Thai). *An Online Journal of Education*. 14(1), 1-16.
- Hennings, M., & Stein, M. K. (1997). Mathematical tasks and student cognition: Classroom – based. *Journal For Research In Mathematics Education*. 28(5), 524-549.

การจัดการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์
เรื่อง ลำดับและอนุกรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

Learning Implementation using mathematical tasks to enhance mathematical
problems solving on sequences and series of students in Grade 11

ฤดีมาส นาทัน

Ruedeemas Nathan

วนินทร พูนไพบูลย์พัฒน์

Wanintorn Poonpaiboonpipat

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Faculty of Education of Naresuan University

E-mail: ruedeemasn64@nu.ac.th

(Received: May 14, 2023/ Revised: December 21, 2023/ Accepted: December 22, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวการจัดการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ และศึกษาผล
การจัดการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับ
และอนุกรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 13 คน
ของโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่งในจังหวัดอุดรธานี ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยปฏิบัติ
การในชั้นเรียน จำนวน 3 วงจรปฏิบัติการ ใช้ระยะเวลาทั้งหมด 12 คาบเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
แผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งใช้งานที่มีความต้องการเชิงรู้ระดับต่ำ และงานที่มีความต้องการเชิงรู้ระดับสูง แบบสะท้อน
ผลการจัดการเรียนรู้ ไปกิจกรรม และแบบวัดทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การ
วิเคราะห์เชิงเนื้อหา และตรวจสอบแบบสามเส้า ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวการจัดการเรียนรู้โดยใช้งานทาง
คณิตศาสตร์ที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ มีประเด็นที่ควรเน้น ได้แก่ งานที่ใช้ควรเป็นงานที่มีความ
ต้องการเชิงรู้ระดับต่ำอย่างน้อย 1-2 งานก่อนใช้งานที่มีความต้องการเชิงรู้ระดับสูง เพื่อตรวจสอบความเข้าใจ
และนำไปสู่การแก้สถานการณ์ปัญหาที่ครูกำหนดให้ได้ การออกแบบสถานการณ์ปัญหาควรออกแบบให้สอดคล้อง
กับชีวิตประจำวันของนักเรียนให้มากที่สุด เป็นสถานการณ์ใกล้เคียงตัวอยู่ในบริบทชีวิตจริง ครูควรคำนึงถึงความแตก
ต่างของความสามารถในการเรียนรู้ ควรสอบถามนักเรียนเพิ่มเป็นรายบุคคลและยกตัวอย่างเพิ่มเติมให้นักเรียน
เข้าใจในเรื่องนั้น และครูควรตั้งคำถามเพื่อชี้ให้เห็นถึงประเด็นสำคัญ และ 2) นักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถ
ในการทำความเข้าใจปัญหา การเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหา และการสรุปคำตอบอยู่ในระดับดีและดีมาก กล่าวได้
ว่าจัดการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน
ได้

คำสำคัญ: งานทางคณิตศาสตร์; ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์; ลำดับและอนุกรม

Abstract

The purposes of this research were to study the appropriate learning implementation by using mathematics and to study the effects of mathematical task based learning implementation on mathematical problem solving ability on sequences and series of Mathayomsuksa 5 students. The target group was 13 students of a secondary school in Uttaradit Province in the second semester of the academic year 2022. The researcher used the model of classroom action research for 3 cycles. The total duration of the lessons was 12 hours. The research tools were 3 lesson plans with low of cognitive demand needs tasks and high of cognitive demand needs tasks, a reflection form, activity sheets, and mathematical problem-solving skills test. Data were analyzed using content analysis. The findings were as follows: 1) a learning implementation using mathematics tasks that promote mathematical problem solving should be emphasized on using at least 1-2 tasks with low of cognitive demand needs tasks before using high of cognitive demand needs tasks for checking student's understanding and continually solving problem. The problem situations should be related to real life situation as much as possible. Teachers should consider the different learning ability of students, ask more question individually and give more examples if necessary. Moreover, teacher should ask for pointing out the important Ideas. 2) Most students can understand the problem, choose a solution method and summarize the answer in a good and very good level. Therefore, learning by using mathematical tasks can develop students' mathematical problem solving ability.

Keywords: Mathematical tasks; Mathematical problem solving ability; Sequence and series

1. บทนำ

คณิตศาสตร์มีความสำคัญมากขึ้น ในมุมมองของการเป็นศาสตร์แห่งการพัฒนาความคิด ความเป็นเหตุเป็นผลที่ได้จากการเรียนรู้ทฤษฎีบท กฎ สูตร บทนิยามทางคณิตศาสตร์ รวมถึงทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์หลายประการ เช่น ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสารและทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทักษะชีวิตของมนุษย์ (อัมพร ม้าคนอง, 2557: 4-5) ซึ่งการแก้ปัญหาเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนควรจะได้เรียนรู้ฝึกฝนและพัฒนาให้เกิดทักษะขึ้นในตนเองเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ให้ผู้เรียนมีแนวทางในการคิดที่หลากหลาย รู้จักประยุกต์และปรับเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม รู้จักตรวจสอบและสะท้อนกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560: ออนไลน์) จุดเน้นสำคัญของการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ คือ การแก้ปัญหา เนื่องจากการแก้ปัญหาเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในการเผชิญกับปัญหาในชีวิตจริง ทำให้ผู้เรียนเห็นตัวอย่างของปัญหาและสถานการณ์ที่มีการประยุกต์ใช้คณิตศาสตร์ และได้รับประสบการณ์ตรงในการใช้คณิตศาสตร์แก้ปัญหาในชีวิตจริงหรือปัญหาที่ใกล้ตัวมากขึ้น อันจะทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของคณิตศาสตร์และเรียนคณิตศาสตร์อย่างมีความหมาย (พนินดา ดีหลี และคณะ, 2563: 68-80)

การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ผ่านมา แม้ว่านักเรียนจะมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระเป็นอย่างดี แต่ก็มีนักเรียนจำนวนไม่น้อยยังขาดความสามารถเกี่ยวกับการแก้ปัญหา การวิเคราะห์หรืออ้างอิงเหตุผล การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร การนำเสนอแนวคิดทางคณิตศาสตร์ การเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาคณิตศาสตร์กับสถานการณ์ต่าง ๆ และความคิดสร้างสรรค์ ปัญหาเหล่านี้ทำให้นักเรียนไม่สามารถนำความรู้คณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและในการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2555) จึงได้เสนอว่า การสอนแก้โจทย์ปัญหาจึงควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้การแก้โจทย์ปัญหาที่หลากหลายผ่านกระบวนการคิด ซึ่งกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์จะช่วยให้นักเรียนสามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งที่เป็นปัญหาทางคณิตศาสตร์ ปัญหาทางวิชาการ และปัญหาอื่น ๆ รวมถึงแก้โจทย์ปัญหาตามสถานการณ์ของมนุษย์ที่พยายามจะพัฒนาและปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่ให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ

บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในปีการศึกษา 2564 ของโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่งในจังหวัดอุดรธานี พบว่า นักเรียนมีการพัฒนาการคิดแก้ปัญหาได้ไม่ดีเท่าที่ควร นักเรียนไม่สามารถระบุประเด็นปัญหาได้ นักเรียนไม่สามารถระบุสิ่งที่โจทย์กำหนดให้ได้ นักเรียนไม่สามารถระบุสิ่งที่โจทย์ต้องการให้ได้ นักเรียนไม่สามารถแก้ปัญหาสถานการณ์และสรุปผลเกี่ยวกับสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้ ส่งผลให้พบปัญหาเกี่ยวกับการแก้ปัญหามathematics โดยเฉพาะเรื่อง ลำดับและอนุกรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปใช้ในการแก้ปัญหามากมาย ในชีวิตจริง ที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายควรมีทักษะการแก้ปัญหามathematics เพียงพอเพื่อใช้ในการชีวิตจริง และจากผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-net) รายวิชาคณิตศาสตร์ ปีการศึกษา 2564 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ย 16.15 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ โดยเฉพาะสาระการเรียนรู้จำนวนและพีชคณิต มาตรฐาน ค 1.2 เข้าใจและวิเคราะห์แบบรูป ความสัมพันธ์ฟังก์ชัน ลำดับและอนุกรม และนำไปใช้ ตัวชี้วัด ม.5/2 เข้าใจและนำความรู้เกี่ยวกับลำดับและอนุกรมไปใช้ จากคะแนนดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระการเรียนรู้จำนวนและพีชคณิต เรื่อง ลำดับและอนุกรม ซึ่งในเนื้อหานี้ นักเรียนจะต้องมีทักษะการแก้ปัญหามathematics ในการหาคำตอบเพื่อแก้โจทย์ปัญหาและลงข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล ข้อบกพร่องดังกล่าวจำเป็นต้องเร่งแก้ไขให้มีการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

ครูควรให้ความสำคัญในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์และต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีมุมมองในการประยุกต์ใช้ความรู้คณิตศาสตร์ได้อย่างหลากหลาย โดยการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้ฝึกแก้ปัญหาด้วยตนเอง ฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติ ที่สามารถช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาได้อย่างฉับไวและเหมาะสม การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ ถือเป็นจัดการเรียนรู้อีกแนวทางหนึ่งที่จะสามารถนำไปใช้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหามathematics ของนักเรียนได้ Stein et al. (2000) กล่าวว่า ครูควรออกแบบงานทางคณิตศาสตร์หรือพิจารณาใช้งานทางคณิตศาสตร์ให้เหมาะสมกับนักเรียนในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ งานทางคณิตศาสตร์มีความสำคัญต่อชั้นเรียนที่เน้นให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมการแก้ปัญหาและกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้น เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหามากมายตามความต้องการเชิงการรู้ของนักเรียน งานทางคณิตศาสตร์แบ่งได้ 2 ระดับคือ 1) ความต้องการเชิงการรู้ระดับต่ำ 2) ความต้องการเชิงการรู้ระดับสูง และสามารถจำแนกตามลักษณะงานได้ออกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้ 1) งานแบบการใช้ความรู้ความจำ 2) งานแบบอาศัยการใช้

ขั้นตอนวิธีดำเนินการที่ไม่ได้เชื่อมโยงความรู้อื่น ๆ หรือชีวิตจริง 3) งานแบบอาศัยการใช้ขั้นตอนวิธีดำเนินการที่มีการเชื่อมโยงในชีวิตจริง 4) งานแบบเน้นการลงมือทำและใช้ความรู้ประสบการณ์ทางคณิตศาสตร์มาใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งปัญหาที่อยู่ในโลกความจริง และเกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์เป็นสิ่งที่จะเอื้อให้เกิดการพัฒนาด้านสติปัญญา แต่อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนรู้ผ่านงานทางคณิตศาสตร์ จำเป็นต้องเริ่มต้นด้วยงานที่มีประสิทธิภาพเพื่อกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของนักเรียน ซึ่งงานทางคณิตศาสตร์จะเป็นตัวขับเคลื่อนและเป็นตัวสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และลงมือแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง รวมทั้งเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจและความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน (Cai and Lester, 2010) ดังที่ วรรณิสา เมืองโคตร และณัชชา กมล (2560) ได้ศึกษาการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนร้อยละ 83.33 มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับดีขึ้นไป โดยผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 จากการทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การประยุกต์ โดยนักเรียนที่ผ่านเรียนรู้ด้วยงานทางคณิตศาสตร์สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาได้ถูกต้อง ชัดเจน พร้อมทั้งสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสถานการณ์ปัญหาได้ ส่วนการวางแผนในการแก้ปัญหา นักเรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้ถูกต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว และสามารถดำเนินการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งสรุปคำตอบได้ถูกต้องครบถ้วน

ผู้วิจัยเห็นว่า มีงานวิจัยไม่มากนักที่ได้ศึกษาการส่งเสริมการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษา โดยเฉพาะระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนั้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์จึงมีความน่าสนใจ อีกทั้งการใช้สถานการณ์ปัญหาในชีวิตจริงหรือปัญหาเสมือนในชีวิตจริงจะเป็นการช่วยเสริมสร้างทักษะทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนได้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากนำงานทางคณิตศาสตร์มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้กับนักเรียนแล้ว จะทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ในลำดับต่อไป

ผู้วิจัยจึงนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์มาใช้ส่งเสริมการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับและอนุกรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อจะนำผลไปใช้ปรับปรุงการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแนวการจัดการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับและอนุกรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

2.2 เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับและอนุกรม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (อ้างใน สิริินภา กิจเกื้อกูล, 2557 : 149-151) ซึ่ง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน (P) ขั้นปฏิบัติการ (A) ขั้นสังเกตการณ์ (O) และขั้นสะท้อนผล (R) มีลักษณะทำซ้ำเป็นวงจรปฏิบัติการทั้งหมด 3 วงจร โดยรายละเอียดระเบียบวิธีวิจัยมีดังต่อไปนี้

3.1 ผู้เข้าร่วมการวิจัย

ผู้เข้าร่วมวิจัยที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ของโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่งในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 13 คน เป็นนักเรียนชาย 4 คน และนักเรียนหญิง 9 คน

1) บริบทนักเรียน ส่วนใหญ่มีพื้นฐานครอบครัวที่บิดามารดาแยกทางกัน หรือไปทำงานพื้นที่อื่น ทำให้ต้องอาศัยอยู่กับผู้สูงอายุ โดยผู้ปกครองส่วนใหญ่นั้นประกอบอาชีพการเกษตร และรับจ้างทั่วไป

2) บริบทโรงเรียน เป็นโรงเรียนมัธยมขนาดกลางประจำตำบล โดยเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 มีนักเรียน 175 คน มีการแบ่งระดับชั้นเรียนมัธยมต้นชั้นละ 1 ห้องเรียน มัธยมปลายชั้นละ 2 ห้องเรียน และจากผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-net) รายวิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2564 ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ

3.2 เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วงจรปฏิบัติการ แต่ละวงจรคือการจัดการเรียนรู้ 1 แผนการจัดการเรียนรู้ ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลวงจรละ 4 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที รวมทั้งหมด 12 คาบเรียน เนื้อหา รายวิชาคณิตศาสตร์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ลำดับและอนุกรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับและอนุกรม ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3 แผนการจัดการเรียนรู้ ใช้เวลาทั้งหมด 12 คาบเรียน ประกอบด้วย

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความหมายของลำดับ ลำดับเลขคณิต และลำดับเรขาคณิต 4 คาบเรียน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง อนุกรมเลขคณิต และอนุกรมเรขาคณิต 4 คาบเรียน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การประยุกต์ของลำดับและอนุกรม 4 คาบเรียน

2) ใบกิจกรรม เป็นส่วนหนึ่งของแผนการจัดการเรียนรู้และเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์รายด้านทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ความหมายของลำดับ ลำดับเลขคณิต และลำดับเรขาคณิต ใช้งานที่มีความต้องการเชิงรู้ระดับต่ำ จำนวน 2 ใบกิจกรรม และใช้งานที่มีความต้องการเชิงรู้ระดับสูง จำนวน 2 ใบกิจกรรม แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 อนุกรมเลขคณิต และอนุกรมเรขาคณิต ใช้งานที่มีความต้องการเชิงรู้ระดับต่ำ จำนวน 2 ใบกิจกรรม และใช้งานที่มีความต้องการเชิงรู้ระดับสูง จำนวน 2 ใบกิจกรรม และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ใช้งานที่มีความต้องการเชิงรู้ระดับสูง จำนวน 4 ใบกิจกรรม ผู้วิจัยนำใบกิจกรรมให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ดังนี้

- 2.1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาคณิตศาสตร์ จำนวน 1 ท่าน
- 2.2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคณิตศาสตร์/คณิตศาสตร์ศึกษา จำนวน 1 ท่าน
- 2.3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคณิตศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 1 ท่าน

จากการตรวจสอบความเหมาะสมพร้อมกับแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบลิเคิร์ต (Likert) เพื่อประเมินตรวจสอบความเหมาะสมในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านสาระสำคัญ ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด คือ มีค่าเฉลี่ยทุกด้าน เท่ากับ 4.63 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.26 ซึ่งมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้

3) แบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ในขณะที่ยุติดำเนินการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ ทุกวงจรปฏิบัติการจะมีผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 10 ปี เป็นผู้ร่วมสังเกตการณ์ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้และจดบันทึกประเด็นปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้ จากนั้นเมื่อจบแต่ละวงจรปฏิบัติการ ผู้เชี่ยวชาญและผู้วิจัยร่วมพูดคุยสะท้อนผลการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้วิจัยแล้วสรุปเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขในวงจรปฏิบัติการถัดไป จนครบ 3 วงจรปฏิบัติการ

4) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับและอนุกรม เป็นข้อสอบแบบ อัตนัยจำนวน 6 สถานการณ์ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาทั้ง 3 แผนการจัดการเรียนรู้แต่ละสถานการณ์ มีคำถาม ย่อย 4 ข้อ คำถามย่อยที่ 1 และ 2 วัดความสามารถในการทำความเข้าใจปัญหา คำถามย่อยที่ 2 วัดความสามารถในการเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหา คำถามย่อยที่ 3 วัดความสามารถในการสรุปคำตอบ โดยผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดียวกับที่ตรวจแผนการจัดการเรียนรู้ และใบกิจกรรม เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยวิเคราะห์หาค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC) ซึ่งข้อคำถามทุกข้อมีความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 ถือว่ามีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

- 1) ปฐมนิเทศและชี้แจงจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนที่เป็นผู้เข้าร่วมวิจัย
- 2) ดำเนินการจัดการเรียนรู้ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 12 คาบเรียน จำนวน 3 วงจร (3 แผนการจัดการเรียนรู้)
- 3) ในขณะทำการจัดการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ผู้วิจัยและผู้ร่วมสังเกตการณ์จะสังเกตการทำกิจกรรมและทำการบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ลงในแบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้
- 4) เมื่อเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยเก็บใบกิจกรรมและสะท้อนผลของการจัดการเรียนรู้เพื่อสรุปผลการสังเกตการจัดการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์แล้ววิเคราะห์และนำจุดที่ควรพัฒนามาปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการครั้งถัดไป
- 5) เมื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ ทั้งหมดครบ 3 แผนจัดการเรียนรู้ หรือ 3 วงจรปฏิบัติการผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็นรายบุคคล โดยใช้เวลาในการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 1 ชั่วโมง
- 6) นำผลที่ได้จากการเก็บรวบรวมทั้งหมดไปทำการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากผู้วิจัยและผู้ร่วมสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ และวิเคราะห์ภาพรวมทั้งหมดอีกครั้งเมื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้ครบทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ แบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากผู้วิจัย และผู้ร่วมสังเกตการจัดการเรียนรู้ จะนำมาดำเนินการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสามเส้า (Resource Triangulation) มาวิเคราะห์และสรุปผลการดำเนินการจัดการเรียนรู้ว่าให้ข้อมูลในประเด็นที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่อย่างไร เพื่อหาข้อสรุปของข้อมูลที่ได้แล้วนำไปแก้ไขปรับปรุงในวงจรปฏิบัติการถัดไปจนครบทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ จึงสรุปเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

2) ผู้วิจัยนำข้อมูลจากใบกิจกรรม และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ มาดำเนินการวิเคราะห์โดยการให้คะแนนแบบแยกประเด็น (Analytic Scoring) และจัดระดับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ตามความสามารถรายด้านทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการทำความเข้าใจปัญหา ความสามารถในการเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหา และความสามารถในการสรุปคำตอบ โดยแบ่งคำตอบของนักเรียนแต่ละด้านออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ดีมาก (3) ดี (2) ปรับปรุง (1) ตามลำดับ โดยเปรียบเทียบค่าเป็นร้อยละในแต่ละระดับความสามารถ ตามเกณฑ์การประเมินที่ปรับปรุงจากแนวคิดของ Charles et al. (1987 อ้างใน ปรีชา เนาว์เย็นผล, 2544) ดังตาราง 1

องค์ประกอบรายด้าน	ระดับ	ความสามารถที่แสดงออก
ความเข้าใจปัญหา	ดีมาก (3)	นักเรียนสามารถเขียนสิ่งที่โจทย์กำหนดให้และสิ่งที่โจทย์ต้องการได้อย่างถูกต้องและสมบูรณ์
	ดี (2)	นักเรียนสามารถเขียนสิ่งที่โจทย์กำหนดให้และสิ่งที่โจทย์ต้องการได้บางส่วนไม่สมบูรณ์
	ปรับปรุง (1)	นักเรียนไม่สามารถเขียนสิ่งที่โจทย์กำหนดให้และสิ่งที่โจทย์ต้องการได้
การใช้วิธีการในการแก้ปัญหา	ดีมาก (3)	นักเรียนสามารถเขียนกระบวนการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและสมบูรณ์
	ดี (2)	นักเรียนสามารถเขียนกระบวนการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องบางส่วน
	ปรับปรุง (1)	นักเรียนเขียนกระบวนการแก้ปัญหาไม่ถูกต้อง หรือไม่สามารถเขียนกระบวนการแก้ปัญหาได้
การสรุปคำตอบ	ดีมาก (3)	นักเรียนสามารถสรุปผลได้อย่างถูกต้องและสมบูรณ์
	ดี (2)	นักเรียนสามารถสรุปผลได้อย่างถูกต้องบางส่วน
	ปรับปรุง (1)	นักเรียนไม่สามารถสรุปผลได้อย่างถูกต้อง หรือไม่มีการสรุปคำตอบ

4. ผลการวิจัย

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ซึ่งจำแนกตามบทบาทของครูและนักเรียนในแต่ละขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อครูที่สนใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ดังตาราง 2

ตาราง 2 สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

บทบาทครู	บทบาทนักเรียน
1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจอยากเรียนด้วยสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ด้วยคลิปวิดีโอ การเตรียมกิจกรรม Investigation ซึ่งเป็นกิจกรรมให้นักเรียนฝึกการสังเกตและตอบคำถาม กระตุ้นความสนใจโดยการถาม-ตอบคำถามในประเด็นต่างๆ เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียน มีการทบทวนความรู้เพื่อเตรียมความพร้อมในเรื่องที่จะเรียน	นักเรียนเตรียมความพร้อมในการ ทบทวนความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมเพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยนักเรียนต้องแสดงความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมของนักเรียนให้ได้มากที่สุด
2. ขั้นศึกษาวิเคราะห์ ครูควรตั้งคำถามและอธิบายในสิ่งที่นักเรียนไม่เข้าใจ และสิ่งที่ศึกษาวิเคราะห์ควรสอดคล้องกับสถานการณ์ในชั้นปฏิบัติ	นักเรียน มีความกระตือรือร้นในการ ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาจากสื่อการเรียนรู้ คลิปวิดีโอ หนังสือเรียน ใบความรู้ หรือตัวอย่างที่นำมาให้มีการบันทึกความรู้ในประเด็นสำคัญออกมาเป็นโน้ตได้ และสอบถามครูในประเด็นที่ยังมีข้อสงสัย
3. ขั้นปฏิบัติ เมื่อถึงขั้นลงมือปฏิบัติที่ต้องใช้ทักษะการอ่าน คิดการวิเคราะห์ที่โจทย์ นอกเหนือจากการใช้ความรู้ ควรคำนึงถึงความสามารถการเรียนรู้ และความถนัดของนักเรียนด้วย โดยครูต้องคอยแนะนำให้นักเรียนได้อย่างใกล้ชิดและควรใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียน งานที่ใช้ควรเป็นงานระดับต่ำอย่างน้อย 1-2 งาน ก่อนใช้งานระดับสูง เพื่อตรวจสอบความเข้าใจและนำไปสู่การแก้สถานการณ์ปัญหาที่ครูกำหนดให้ได้	นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม มุ่งมั่นตั้งใจ มีการระดมความคิด ให้คำปรึกษาในการลงมือปฏิบัติร่วมกันกับเพื่อน มีการสืบค้นข้อมูลอื่น ๆ เพิ่มเติมความรู้เพื่อให้งานสำเร็จ หากยังมีข้อสงสัยประเด็นใดให้ขอคำแนะนำจากครู
4. ขั้นสรุป ครูควรคอยแนะนำแนวทางและช่วยบอกประเด็นสำคัญที่ยังไม่ชัดเจนจากการนำเสนอ งานทั้งก่อนการนำเสนอ และระหว่างการนำเสนอ	นักเรียนทำความเข้าใจในงานหรือกิจกรรมที่นักเรียนทำและนำเสนอได้ มีการถาม-ตอบ ประเด็นที่ครูต้องให้นักเรียนอธิบายเพิ่มเติมได้ มีสรุปความรู้ในประเด็นสำคัญออกมาเป็นโน้ตได้
5. ขั้นปรับปรุงการเรียนรู้และนำไปใช้ ครูควรใช้คำถามระบุถึงปัญหาของการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในสถานการณ์ที่คุ้นเคยหรือสถานการณ์ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน	นักเรียนสะท้อนผลการเรียนรู้ เพื่อนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงพัฒนาและนำองค์ความรู้ใหม่ที่ถูกต้องไปนำเสนอและแบ่งปัน
6. ขั้นประเมินผล ครูควรสอบถามนักเรียนเพิ่มเป็นรายบุคคลและยกตัวอย่างเพิ่มเติมให้นักเรียนเข้าใจในเรื่องนั้น	นักเรียนทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาในใบกิจกรรมที่ครูมอบหมายให้ สามารถวิเคราะห์ในประเด็นของข้อคำถามและแสดงวิธีหาคำตอบได้

การจัดการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับและอนุกรม ผู้วิจัยให้นักเรียนทำใบกิจกรรม และเมื่อจัดกิจกรรมครบ 3 วงจรเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็นรายบุคคล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แสดงผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยมีรายละเอียดจำแนกตามหัวข้อ ดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

ความสามารถรายด้าน	จำนวนนักเรียนตามระดับความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ (ร้อยละ)											
	วงจรปฏิบัติการที่ 1			วงจรปฏิบัติการที่ 2			วงจรปฏิบัติการที่ 3			แบบทดสอบหลังเรียน		
	ดีมาก	ดี	ปรับปรุง	ดีมาก	ดี	ปรับปรุง	ดีมาก	ดี	ปรับปรุง	ดีมาก	ดี	ปรับปรุง
1. ความเข้าใจปัญหา	10 (76.92)	3 (23.08)	0 (0.00)	9 (69.23)	4 (30.77)	0 (0.00)	10 (76.92)	3 (23.08)	0 (0.00)	11 (87.18)	2 (15.38)	0 (0.00)
2. การเลือกใช้วิธีการในการแก้ปัญหา	12 (92.31)	1 (7.69)	0 (0.00)	10 (76.92)	3 (23.08)	0 (0.00)	11 (84.62)	2 (15.38)	0 (0.00)	12 (89.74)	1 (10.26)	0 (0.00)
3. การสรุปคำตอบ	12 (92.31)	1 (7.69)	0 (0.00)	11 (84.62)	2 (15.38)	0 (0.00)	11 (84.62)	2 (15.38)	0 (0.00)	12 (89.74)	1 (10.26)	0 (0.00)

ตาราง 3 พบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 เมื่อพิจารณาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหายู่ในระดับดีมาก จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 87.18 และมีความสามารถในการแก้ปัญหายู่ในระดับดี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 12.82 เมื่อพิจารณาความสามารถรายด้าน ทั้ง 3 ด้าน พบว่า ความสามารถของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมาก

ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 เมื่อพิจารณาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่านักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหายู่ในระดับดีมาก จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 76.92 และมีความสามารถในการแก้ปัญหายู่ในระดับดี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 23.08 เมื่อพิจารณาความสามารถรายด้าน ทั้ง 3 ด้าน พบว่า ความสามารถของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมาก

ในวงจรปฏิบัติการที่ 3 เมื่อพิจารณาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหายู่ในระดับดีมาก จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 82.05 และมีความสามารถในการแก้ปัญหายู่ในระดับดี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 17.95 เมื่อพิจารณาความสามารถรายด้าน ทั้ง 3 ด้าน พบว่า ความสามารถของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมาก

และเมื่อพิจารณาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนเป็นรายบุคคล จากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็นรายบุคคล พบว่า นักเรียนมีระดับความสามารถในการทำความเข้าใจปัญหายู่ในระดับดีมาก จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 87.18 ระดับดี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 15.38 นักเรียนมีระดับความสามารถในการเลือกใช้วิธีการในการแก้ปัญหายู่ในระดับดีมาก จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 89.74 ระดับดี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.26 และนักเรียนมีระดับความสามารถในการสรุปคำตอบอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 89.74 ระดับดี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10.26 ซึ่งโดยภาพรวมแล้วนักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ อยู่ในระดับดีขึ้นไป ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำตัวอย่างการเขียนตอบและการแสดงแนวคิดที่ชี้ให้เห็นถึงความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ดังภาพ 1-3

คำชี้แจง จงตอบคำถามจากสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้

สถานการณ์ที่ 1

มาเรียทำงานที่บริษัทแห่งหนึ่งได้รับเงินเดือน เดือนละ 35,000 บาท และได้รับเงินเดือนเพิ่มขึ้นปี ละ 1,000 บาท จงหาว่าเมื่อเขาทำงานได้ 5 ปี เขาจะได้รับเงินเดือน เดือนละเท่าใด

คำถามข้อที่ 1 จากสถานการณ์ที่กำหนดให้ ให้นักเรียนระบุสิ่งที่นักเรียนรู้จากสถานการณ์ให้มากที่สุด (การเข้าใจ ปัญหา)

เงินเดือนของมาเรียที่ได้รับในแต่ละปี เป็นเช่นเป็นลำดับเลขคณิต

คือ $35,000, 36,000, 37,000, \dots, a_n$

คำถามข้อที่ 2 ให้นักเรียนระบุองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา (การเข้าใจปัญหา)

สูตรลำดับเลขคณิต $a_n = a_1 + (n-1)d$

จากใจหา $a_1 = 35,000, d = 1,000$ และ $n = 6$

ภาพ 1 ตัวอย่างของแบบทดสอบการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ แสดงถึงความสามารถในการทำความเข้าใจ ปัญหา (ระดับดีมาก)

ภาพ 1 นักเรียนได้แสดงถึงความสามารถในการทำความเข้าใจปัญหา โดยสามารถวิเคราะห์ สถานการณ์ปัญหาที่ครูกำหนดให้ได้ สามารถระบุองค์ความรู้ว่าสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ตรงกับเนื้อหาใด เขียน แสดงออกมาเป็นประโยคสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ ระบุดัชนีแปรต่าง ๆ ในเรื่องของลำดับเลขคณิตได้อย่างถูก ต้อง

คำถามข้อที่ 3 ให้นักเรียนแสดงวิธีการแก้ปัญหาของสถานการณ์นี้ (การเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาได้ถูกต้อง)

ทางตั้ง $a_n = a_1 + (n-1)d$

จะได้ $a_6 = 35,000 + (6-1)(1,000)$

$= 35,000 + (5)(1,000)$

$= 35,000 + 5,000$

$= 40,000$

ภาพ 2 ตัวอย่างของแบบทดสอบการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ แสดงถึงความสามารถในการเลือกใช้วิธีการใน การแก้ปัญหา (ระดับดีมาก)

ภาพ 2 นักเรียนได้แสดงถึงความสามารถในการเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาและแสดงวิธีการแก้ สถานการณ์ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ตามกระบวนการทางคณิตศาสตร์

คำถามข้อที่ 4 ให้นักเรียนสรุปคำตอบของสถานการณ์นี้ (การสรุปคำตอบอย่างเหมาะสม)

เมื่อมาเรียทำงานได้ 5 ปี เขาจะได้รับเงินเดือน เดือนละ 40,000 บาท

ภาพ 3 ตัวอย่างของแบบทดสอบการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ แสดงถึงความสามารถในการสรุปคำตอบ (ระดับดีมาก)

ภาพ 3 นักเรียนเขียนสรุปคำตอบของสถานการณ์ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์

5. อภิปรายผล

ผลการจัดการเรียนรู้ที่ใช้งานทางคณิตศาสตร์ที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับและอนุกรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการผู้วิจัยได้สำรวจและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ทำให้เข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนค้นพบแนวทางที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยแต่ละขั้นตอนมีแนวทางการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

การนำเข้าสู่บทเรียนโดยใช้คลิปวิดีโอ ภาพ เหตุการณ์จากสถานการณ์ในชีวิตประจำวันของนักเรียน และควรเป็นเรื่องที่มีเนื้อหาที่น่าสนใจสำหรับในวัยของนักเรียนหรือเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน เช่น กิจกรรม Investigation ซึ่งเป็นกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนโดยให้นักเรียนสังเกตเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของลำดับที่ ครูกำหนดให้ เป็นการทบทวนความรู้ในเรื่องเนื้อหาและสถานการณ์ในบทเรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกตื่นตัว สร้างความสนใจและเกิดความท้าทายในบทเรียนที่จะเสนอ และใช้คำถามปลายเปิดกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในสถานการณ์ทางคณิตศาสตร์ที่ครูได้นำเสนอ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) กล่าวว่า ครูจะต้องกระตุ้นชักจูงและโน้มน้าวให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกตื่นตัวและสนใจ อยากค้นคว้าหาความรู้ครูอาจใช้วิธีการสนทนาซักถามและทบทวนประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเพื่อเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่ที่จะต้องเรียนรู้

ขั้นที่ 2 ขั้นศึกษาวิเคราะห์

ครูควรใช้วิธีการตั้งคำถาม ข้อคำถามเพื่อให้นักเรียนค้นหาคำตอบที่เกี่ยวกับประเด็นในคลิปวิดีโอ ใบความรู้ หนังสือเรียน และสถานการณ์ตัวอย่างจากครูด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและการปฏิบัติอื่น ๆ ครูควรเลือกแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียนและอธิบายในสิ่งที่นักเรียนไม่เข้าใจในระหว่างการศึกษาจากคลิปวิดีโอ ใบความรู้ หนังสือเรียน และสถานการณ์ตัวอย่าง ครูควรเลือกคลิปวิดีโอที่น่าสนใจเหมาะสมกับวัยของนักเรียน มีเนื้อหากระชับ เนื้อหาถูกต้อง และมีความยาวไม่เกิน 10 นาที ครูเป็นผู้ช่วยดูแลช่วยเหลือ อธิบายเพิ่มเติมเพิ่มเติมให้ตรงประเด็นชัดเจนขึ้นให้กับนักเรียน เพื่อให้ความรู้เพื่อเตรียมความพร้อมความรู้ไปปฏิบัติขั้นกิจกรรม ครูเป็นผู้ช่วยดูแลช่วยเหลืออธิบายเพิ่มเติมเพิ่มเติมให้ตรงประเด็นชัดเจนขึ้นให้กับนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ อัมพร ม้าคนอง (2553) ที่ว่าการใช้คำถามของครูมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการคิดและการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียน และยังเป็นเครื่องมือในการประเมินความเข้าใจของนักเรียนระหว่างการเรียนรู้การสอน และวชิระ อินทร์อุดม (2539) ที่กล่าวว่า วิดีโอช่วยอำนวยความสะดวกให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้ เพราะสามารถดูซ้ำได้หลายครั้งจนกว่าจะเข้าใจหรือจดจำได้

ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติ

นักเรียนต้องลงมือปฏิบัติโดยใช้ความรู้ ทักษะและการปฏิบัติอื่น ๆ เพื่อเผชิญสถานการณ์ในใบกิจกรรม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ช่วยกันคิด ปรัชญาหรือถ้อยคำ ครูควรต้องสังเกตและให้คำแนะนำระหว่างการทำกิจกรรม อยู่เสมอเพื่อให้นักเรียนกิจกรรมสำเร็จลุล่วง อีกทั้งคอยใช้คำถามเพื่อให้นักเรียนแสดงแนวคิดของตนเองก่อน โดยครูเป็นที่ปรึกษาดูแลช่วยเหลือ และประเมินการปฏิบัติ และการออกแบบสถานการณ์ปัญหาของงานทางคณิตศาสตร์ที่ใช้ในขั้นปฏิบัติขั้นกิจกรรมครูควรออกแบบสถานการณ์เรื่องลำดับและอนุกรมที่สอดคล้องชีวิตประจำวันของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนใช้ประสบการณ์เดิมจะช่วยกระตุ้นให้เรียนเกิดความสนใจและมีความรู้สึกตื่นตัวในการทำกิจกรรมมากขึ้นและมีความต่อเนื่องกันตามความต้องการเชิงรู้ของงานทางคณิตศาสตร์ทั้ง

4 ลักษณะ ภายใต้สถานการณ์ปัญหาเดียวกันจะช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาการคิดอย่างต่อเนื่องจากระดับต่ำไประดับสูงทั้งนี้ควรฝึกให้นักเรียนได้ทำงานในลักษณะงานแบบความจำที่เน้นให้นักเรียนได้นำความรู้ที่ได้เรียนมาแล้วทั้งกฎ นิยามต่าง ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาอย่างน้อย 1-2 งาน แล้วจึงเพิ่มระดับการใช้งานทางคณิตศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้นลักษณะงานแบบการใช้ความคิดขั้นสูงที่เน้นการลงมือทำและใช้ความรู้ประสบการณ์ทางคณิตศาสตร์มาใช้ในการแก้ปัญหา ช่วยให้นักเรียนได้แสดงออกถึงทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ดีมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Cai & Lester (2010) ที่กล่าวว่า งานทางคณิตศาสตร์ที่สามารถท้าทายความสามารถของนักเรียนอย่างชาญฉลาดจะนำไปสู่การเพิ่มและพัฒนาความเข้าใจของนักเรียน รวมทั้งเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจและความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน และสอดคล้องกับ Yeo (2007) ผลการวิจัยพบว่า งานทางคณิตศาสตร์มีความสำคัญ วิธีการสอนและสิ่งที่ครูออกแบบสามารถเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้คณิตศาสตร์ใหม่และพัฒนากระบวนการทางคณิตศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุป

นักเรียนจะต้องนำไปกิจกรรมมาเสนอแนวคิดหน้าชั้นเรียน จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวคิดและเกิดการพัฒนาแนวคิดของนักเรียนได้ ซึ่งในการนำเสนอ นั้นครูควรแนะนำประเด็นของการนำเสนอให้กับนักเรียนได้ทราบก่อน และควรใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้อธิบายแนวคิดของตนเองให้ตรงประเด็นมากยิ่งขึ้น เมื่อนักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอแล้วครูควรแนะนำการปรับปรุงไปกิจกรรมของนักเรียนและควรเปิดโอกาสให้นักเรียนคนอื่น ๆ ได้เสนอแนวคิดหรือถามคำถามเพิ่มเติมในการนำเสนอของแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับ อัมพร ม้าคนอง (2553) ที่กล่าวว่า การใช้คำถามของครูมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการคิดและการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียน และยังเป็นเครื่องมือในการประเมินความเข้าใจของนักเรียนระหว่างการเรียนการสอน บางครั้งเมื่อนักเรียนตอบคำถามไม่ได้หรือคิดไม่ได้ แต่ครูช่วยเหลือด้วยการชี้แนะ หรือตั้งคำถามใหม่ที่ง่ายกว่าหรือเป็นคำถามที่นักเรียนสามารถคิดได้

ขั้นที่ 5 ขั้นปรับปรุงการเรียนรู้และนำไปใช้

ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปรับปรุงผลงานของกลุ่มตนเองหลังจากการนำเสนอหน้าชั้นเรียนให้สมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งช่วยให้นักเรียนเกิดการนำความคิดเดิมของตนเองมาพัฒนาต่อยอดให้ดียิ่งขึ้นและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2555) ที่กล่าวว่า การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายหรือการเขียนแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นถ่ายทอดประสบการณ์ซึ่งกันและกันยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นจะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้คณิตศาสตร์ ได้อย่างมีความหมายเข้าใจได้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้งและจดจำได้นานขึ้น

ขั้นที่ 6 ขั้นประเมินผล

ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมประเมินผลงานโดยการตรวจใบกิจกรรม และครูตรวจแบบวัดทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งวัดผลจากกระบวนการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน นอกจากนั้นครูควรประเมินด้านความรู้ และความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องที่เรียนหรือแนวทางในการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการแก้ปัญหาต่อไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับราชบัณฑิตยสถาน (2555) ที่กล่าวว่า การประเมินเพื่อการเรียนรู้ นอกจากเป็นการประเมินเพื่อนำไปสู่การปรับการเรียนของผู้เรียนแล้วยังเป็นการประเมินที่ทำให้ได้สารสนเทศอันเป็นประโยชน์ต่อการเปลี่ยนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การประเมินเพื่อการเรียนรู้ นับได้ว่าผู้สอนยังเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่เป็นผู้ประเมินและใช้การสื่อสารเชิงบวก เพื่อแจ้งให้ผู้เรียนทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อนเพื่อใช้ในการปรับปรุงและแก้ไขตนเอง

การวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนจากใบกิจกรรมระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และแบบทดสอบทักษะหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับและอนุกรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ ผู้วิจัยอภิปรายผลการจัดการเรียนรู้จำแนกตามองค์ประกอบรายด้านของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ดังนี้

1. ความสามารถในการทำความเข้าใจปัญหา

ผลจากใบกิจกรรม และแบบทดสอบทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์แสดงให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่มีทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในด้านการทำความเข้าใจปัญหาอยู่ในระดับดีมาก โดยเห็นได้จากนักเรียนตอบคำถามได้ถูกต้อง นักเรียนสามารถเขียนสิ่งที่โจทย์กำหนดให้และสิ่งที่โจทย์ต้องการได้อย่างถูกต้องและสมบูรณ์ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ในชั้นปฏิบัติ ครูเลือกใช้ลักษณะงานแบบการใช้ความคิดขั้นสูงที่เน้นการลงมือทำและใช้ความรู้ประสบการณ์ทางคณิตศาสตร์มาใช้ในการแก้ปัญหา นักเรียนได้ทำใบกิจกรรมด้วยตนเอง นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและระบุองค์ความรู้ที่ออกมาจนเกิดความชำนาญด้วยการถาม-ตอบ ครูได้เลือกใช้ประเด็นคำถามที่ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถดังกล่าว ทำให้นักเรียนตอบคำถามได้ตรงประเด็น ดังนั้น จัดการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ส่งเสริมทักษะพัฒนาการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับอัมพร ม้าคอง (2554) ที่กล่าวว่า การใช้คำถามของครูผู้สอนมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการคิดและการมีส่วนร่วมของนักเรียนในชั้นเรียน เมื่อนักเรียนตอบคำถามหรือคิดไม่ได้ ครูช่วยเหลือด้วยการชี้แนะหรือตั้งคำถามใหม่ที่ง่ายกว่า หรือเป็นคำถามที่นักเรียนสามารถคิดได้ นักเรียนจะค่อย ๆ ตอบได้ และอาจนำไปสู่การแก้ปัญหาสุดท้ายที่ต้องการได้

2. ความสามารถในการเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหา

ผลจากใบกิจกรรม และแบบทดสอบทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์แสดงให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่มีทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในด้านการเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาอยู่ในระดับดีมาก โดยเห็นได้จากนักเรียนตอบคำถามได้ถูกต้อง นักเรียนสามารถเขียนกระบวนการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและสมบูรณ์ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ในชั้นปฏิบัตินักเรียนได้ทำใบกิจกรรมด้วยตนเองโดยเป็นลักษณะงานแบบการใช้ความคิดขั้นสูงที่เน้นการลงมือทำและใช้ความรู้ประสบการณ์ทางคณิตศาสตร์มาใช้ในการแก้ปัญหา ครูได้ทบทวนความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการแก้ปัญหาและนักเรียนส่วนใหญ่ทำความเข้าใจไปด้วย ทำให้นักเรียนเห็นแนวทางการแก้ปัญหาและสามารถเลือกใช้แนวคิดในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น จัดการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ส่งเสริมทักษะพัฒนาการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับรุ่งทิพา บุญมาโตน และคณะ (2559) ที่กล่าวว่า นักเรียนเลือกวิธีการที่สามารถแก้ปัญหาได้ถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับปัญหา นำวิธีการแก้ปัญหาไปใช้ได้ถูกต้อง การแสดงลำดับขั้นตอนของการแก้ปัญหาที่ยังไม่ชัดเจนและสรุปคำตอบได้ถูกต้องบางส่วน ครูควรให้ความสนใจกับนักเรียนมากเป็นพิเศษ เนื่องด้วยถ้านักเรียนเกิดข้อสงสัยครูต้องคอยซักถาม และกระตุ้นเพื่อสร้างให้นักเรียนเห็นแนวทางที่จะนำไปซึ่งคำตอบด้วยตนเอง

3. ความสามารถในการสรุปคำตอบ

ผลจากใบกิจกรรม และแบบทดสอบทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์แสดงให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่มีทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในด้านการสรุปคำตอบอยู่ในระดับดีมาก โดยเห็นได้จากนักเรียนตอบคำถามได้ถูกต้อง นักเรียนสามารถสรุปผลได้อย่างถูกต้องและสมบูรณ์ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ในชั้นปฏิบัติ นักเรียนได้ทำใบกิจกรรมด้วยตนเอง นักเรียนได้แลกเปลี่ยนแนวคิดร่วมกันกับเพื่อน และได้ฝึกการนำเสนองาน

ครูมีการตรวจสอบความเข้าใจและตรวจสอบคำตอบของนักเรียนโดยมีการใช้ถาม-ตอบและลงข้อสรุปร่วมกัน ดังนั้น จัดการเรียนรู้โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์ส่งเสริมทักษะพัฒนาการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2560) ที่กล่าวว่า การแก้ปัญหาเป็นความสามารถในการทำความเข้าใจปัญหา คิดวิเคราะห์ วางแผนแก้ปัญหา และเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสมเหตุสมผลของคำตอบพร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้อง

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ครูควรออกแบบงานทางคณิตศาสตร์ที่มีความต้องการเชิงรู้ต่ำอย่างน้อย 1-2 งาน เป็นงานง่าย ๆ ให้นักเรียนได้นำความรู้ที่ได้เรียนมาแล้วทั้งกฎ นิยามต่าง ๆ เพื่อเชื่อมโยงความรู้ให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ในงานที่มีความต้องการเชิงรู้ระดับสูง ซึ่งมีการใช้ความคิดขั้นสูงและมีความซับซ้อนมากขึ้น สามารถนำความรู้หรือประสบการณ์ด้านอื่น ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหา และช่วยให้นักเรียนได้นำแนวคิดที่ได้ไปต่อยอดส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในการทำงานที่ซับซ้อนขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปควรนำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ร่วมกับวิธีการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองในชั้นเรียน โดยครูจัดสถานการณ์ขึ้นเลียนแบบของจริง โดยกระตุ้นให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยการแก้ปัญหาที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ได้ใช้ทักษะกระบวนการคิดและการตัดสินใจจากสถานการณ์นั้นๆ เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ในด้านความเข้าใจปัญหาซึ่งนักเรียนยังมีพัฒนาการที่ค่อนข้างน้อย

7. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- พนินดา ดีหลี. (2563). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ลำดับและอนุกรม โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับการใช้คำถาม. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการสอนคณิตศาสตร์*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปรีชา เนาว์เย็นผล. (2538). *การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์การพัฒนาทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งทิพา บุญมาโดน, วรินทร์ สุภาพ และรัชฎา วิริยะพงศ์. (2561). การพัฒนาการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 29(2): 51-61.
- วชิระ อินทร์อุดม. (2539). ในเอกสารประกอบการสอนรายวิชาการผลิตสื่อวีดิทัศน์เพื่อการศึกษา. *ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- วรรณิสา เมืองโคตร และณัชชา กมล. (2560). การส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้งานทางคณิตศาสตร์. *งานประชุมวิชาการคณิตศาสตร์ประจำปีครั้งที่ 22 : การประชุมประจำปีทางคณิตศาสตร์ 2017*.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). *ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). รายงานผลการวิจัยโครงการ TIMSS 2011 วิชาคณิตศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2562 จาก <https://drive.google.com/file/d/0BwqFSkq5b7zSbUdGWmU2QkQwT00/view?resourcekey=0jD8uOJrQRS58ZKLV-VwkFDg>.
- สิรินภา กิจเกื้อกูล. (2557). *การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ทิศทางสำหรับศตวรรษที่ 21*. เพชรบูรณ์: จุลติสการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์และที่เน้น การปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อัมพร ม้าคอง. (2553). *ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์: การพัฒนาเพื่อพัฒนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัมพร ม้าคอง. (2554). *ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์: การพัฒนาเพื่อพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2557). *คณิตศาสตร์สำหรับครูมัธยม*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Boonmatone, R., Supap, W., & Wiriyapong, R. (2018). Development of Mathematics Literacy on Probability of Mathayomsuksa 5 Students by Context-Based Learning Management. *Academic Resources Journal Prince of Songkla University*, 29(2): 51-61.
- Cai, J., & Lester, F. (2010). *Why is teaching with problem solving important to student learning? (Problem solving research brief)*. Reston, VA: National Council of Teachers of Mathematics.
- Deelee, P. (2020). A Study of Mathematics Learning Achievement and Mathematical Problem Solving Ability of Mathayomsuksa 5 Students on Sequence and Series Using SSCS Model and Questions. *Thesis. Master of Education, Mathematics Teaching*. Burapha University.
- In-Udom, W. (1996). In teaching documents for the course on video production for education. *Department of Educational Technology Faculty of Education*. Khon Kaen University.
- Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (2012). *Mathematics skills and processes*. Bangkok: SE-EDUCATION.

- Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (2017). *Research report of the TIMSS 2011 project in Mathematics*. Retrieved June 12, 2019 from <https://drive.google.com/file/d/0BwqFSkq5b7zSbUdGWmU2QkQwT00/view?resourcekey=0-jD8uO-JrQRS58ZKLWwkFDg>.
- Kitkuakul S. (2014). *Science learning management direction for teachers of the 21st decade*. Phetchabun: Juladit Printing.
- Makanong, A. (2010). *Mathematical Skills and Processes: Development for Development*. (3rd ed). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
- Makanong, A. (2011). *Mathematical Skills and Processes: Development for Development*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
- Makanong, A. (2014). *Mathematics for high school teachers*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Ministry of Education. (2017). *The measure and the core learning content of the mathematics learning group. (Revised edition 2017) according to the basic education core curriculum, 2008*. Bangkok: Agricultural Cooperative Federation of Thailand.
- Muangkot, W. & Kamol. N. (2017). *Promoting Mathematical Problem Solving Ability of Mathayomsuksa 1 Students by Using Mathematics Tasks*. conferenceAnnual Mathematics Academic Year No. 22 : Annual Meeting in Mathematics 2017.
- Naoyenpol, P. (1995). *Solving Mathematics Problems, Developing Students' Computational Skills. Elementary level*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing Press.
- Office of the Secretariat of the Council of Education. (2007). *Experiential and practice-based learning management approaches*. (1st edition). Bangkok: Agricultural Cooperative Federation of Thailand.
- Stein, M. K., Smith, M. S., Henningsen, M., & Silver, E. A. (2000). *Implementing standards based mathematics instruction: A casebook for professional development*. New York: Teachers College Press.
- Yeo, B. W. (2007). Mathematical tasks: Clarification, classification and choice of suitable tasks for different types of learning and assessment. *National Institute of Education, Nanyang Technological University, Singapore*.

การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศ

Comparison of performance of domestic equity funds

ธีรวัชร วงษ์ชุม

Theerawat Wongchum

อภิชาติ พงศ์สุพัฒน์

Apichat Pongsupatt

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Faculty of Business Administration, Kasetsart University

E-Mail: Theerawat.wong@ku.th

(Received: May 15, 2023/ Revised: December 25, 2023/ Accepted: December 25, 2023)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศตามแต่ละประเภท โดยใช้มาตรวัด Sharpe, Treynor และ Jensen โดย SET TRI ถูกนำมาใช้เป็นดัชนีตลาดอ้างอิง กองทุนรวมตราสารทุนในประเทศ จำนวน 58 กองทุน ถูกนำมาศึกษาและใช้ข้อมูลรายวัน ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2560 ถึง 30 ธันวาคม 2564 โดยวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบในช่วงก่อนการแพร่ระบาดของ COVID-19 (1 มกราคม 2560 ถึง 30 ธันวาคม 2562) และช่วงการแพร่ระบาดของ COVID-19 (1 มกราคม 2563 ถึง 30 ธันวาคม 2564)

ผลการศึกษานี้พบว่า ผลการดำเนินงานของกองทุนรวมในประเทศไทยในช่วงก่อนการแพร่ระบาดนั้นผลการวิเคราะห์ของทั้ง 3 มาตรวัดมีความสอดคล้องกัน โดยผลการดำเนินงานดีที่สุดคือกองทุนประเภท SET 50 Index Fund ซึ่งเป็นกองทุนที่ลงทุนในหุ้นที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่เป็นส่วนประกอบของดัชนี SET 50 เพื่อให้กองทุนมีผลตอบแทนใกล้เคียงกับอัตราผลตอบแทนของดัชนี SET 50 มากที่สุด กลุ่มอุตสาหกรรมที่ลงทุนได้แก่ กลุ่มพลังงานและสาธารณูปโภค ธนาคาร และการขนส่ง ซึ่งจะเป็นหุ้นขนาดใหญ่ลำดับต้น ๆ ของประเทศ จึงทำให้ในช่วงก่อนการแพร่ระบาดนั้นมีผลดำเนินงานที่ดี แต่เมื่อศึกษาในช่วงการแพร่ระบาดพบว่ากองทุนประเภท Equity Small Mid Cap กลับมีผลการดำเนินงานดีที่สุด เนื่องจากช่วงการแพร่ระบาด COVID-19 นั้นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีผลประกอบการเพิ่มขึ้น ได้แก่กลุ่ม อุตสาหกรรมเทคโนโลยี และกลุ่ม Healthcare ซึ่งเป็นการลงทุนในหุ้นขนาดกลางและขนาดเล็ก ที่มีความผันผวนสูงแต่จะมีโอกาสได้รับผลตอบแทนที่มากขึ้น จึงทำให้กองทุนประเภทนี้มีผลดำเนินงานที่ดีในช่วงการแพร่ระบาด COVID-19

คำสำคัญ: ดัชนีตลาด; กองทุนรวมตราสารทุนในประเทศ; การแพร่ระบาด

Abstract

The purpose of this study was to compare the performance of domestic equity funds by each type. Using Sharpe, Treynor and Jensen gauges, the SET TRI was used as a reference market index. 58 domestic equity funds were studied, divided using daily data. From January 1, 2017 to December 30, 2021, by analyzing comparative data during the period before the outbreak of COVID-19 (January 1, 2017 to December 30, 2019) and during the epidemic of COVID-19 (January 1, 2020 to December 30, 2021)

This study showed the that performance of Mutual Fund of Thailand, the analytical results of the three measures were consistent during the pre-pandemic duration, and the best performance is the SET 50 Index Fund which invests in stocks that registered on the stock market that are constituents of the SET 50 index. In order for the fund to have returns that are as close as possible to the return rate of the SET 50 index, the industrial groups that are invested such as Energy resources, Utilities, Banks and Transportations which are the top large stocks of the country, Make them bear the good performance during the pre-pandemic duration. However when studying in the pandemic duration, it was showed that Equity Small Mid Cap funds performed the best. Due to the COVID-19 pandemic, the industry groups with an increasing proportion such as Technology industry and Healthcare are in medium and small cap stocks with high volatility, but have the opportunity to receive higher returns. As a result, those type of funds perform well during the COVID-19 pandemic.

Keywords: Market Index; domestic equity funds; Pandemic

1. บทนำ

เมื่อวิกฤติการแพร่ระบาด COVID-19 เกิดขึ้นนั้นส่งผลกระทบต่อ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม รวมไปถึงวิถีชีวิตของผู้คน เนื่องจากการแพร่ระบาดของไวรัสชนิดนี้มีความรุนแรง รวดเร็วและขยายวงกว้างไปทั่วโลกส่งผลถึงความวิตกกังวลให้กับนักลงทุน เนื่องจากสภาวะการเปลี่ยนแปลงของตลาดและดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยก็มีความผันผวน เช่นเดียวกันซึ่งอาจลดทอนความเชื่อมั่นในการลงทุนของนักลงทุนลงได้ ดังนั้นนักลงทุนจึงต้องหาช่องทางที่จะสามารถให้ผลตอบแทนที่ยั่งยืนในระยะยาวได้ในขณะที่อัตราดอกเบี้ยจากเงินฝากและตราสารหนี้ที่มีแนวโน้มลดลงคาดว่าสาเหตุหลักมาจากมาตรการของนโยบายการเงินและนโยบายการคลังของภาครัฐในช่วงวิกฤติรวมไปถึงปัญหาเงินเฟ้อที่กระทบทำให้ดอกเบี้ยที่แท้จริงลดลง ดังนั้นนักลงทุนจึงต้องมาหาช่องทางที่สร้างผลตอบแทนให้แก่ตนสูงสุดภายใต้ขอบเขตความเสี่ยงที่ยอมรับได้ (สมาคมบริษัทจัดการลงทุน (AIMC) 2565)

ในปัจจุบันนั้นกองทุนรวมเป็นสินค้าทางการเงินที่เป็นอีกทางเลือกสำหรับนักลงทุนเนื่องจากกองทุนรวมนั้นมีมืออาชีพดูแลตลอดเวลากองทุนรวมยังเข้าถึงการลงทุนในสินทรัพย์ต่างๆ ได้มากเพิ่มโอกาสในการลงทุนและสิทธิประโยชน์ทางภาษี ซึ่งจะอยู่ภายใต้สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และ ตลาดหลักทรัพย์

(ก.ล.ต) คอยกำกับดูแลให้มีการจัดการกองทุนอย่างเป็นระบบ (สมาคมบริษัทจัดการลงทุน (AIMC) 2565)

สำหรับกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศ จะเห็นว่ากองทุนรวมตราสารทุนในประเทศที่ไม่รวมกองทุนประหยัดภาษีมีเงินไหลออกต่อเนื่องโดยรวมแล้วในปี 2564 มีเงินไหลออกจากกองทุนตราสารทุนในประเทศทั้งหมด 1.9 หมื่นล้านบาท ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นเงินจากกลุ่มกองทุนหุ้นขนาดกลาง-เล็ก จากปัญหาดังกล่าวจะพบว่าในช่วงวิกฤติการแพร่ระบาด COVID-19 ส่งผลกระทบทันทีต่อภาพรวมเศรษฐกิจทั้งโลกรวมทั้งภาวะเงินเฟ้อที่กำลังจะเกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาเพิ่มสูงขึ้นจากร้อย 2.5 เป็นร้อยละ 7 ในเดือน ธันวาคม 2564 (Bureau of Labor Statistics, 2021: 5-6) ส่งผลให้ธนาคารกลางสหรัฐหรือ (FED) ต้องปรับขึ้นดอกเบี้ยเพื่อลดอัตราเงินเฟ้อที่กำลังจะเกิดขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลกระทบต่อตลาดหุ้นทั่วโลกเป็นอย่างมากดังนั้นนักลงทุนจึงให้ความสำคัญกับความปลอดภัย และเน้นลงทุนในกองทุนที่มีความเสี่ยงต่ำ เช่น กองทุนรวม ตราสารหนี้ กองทุนรวมตราสารหนี้ แต่อย่างไรก็ตามก็มีธุรกิจบางประเภทที่ได้รับประโยชน์จากวิกฤติการแพร่ระบาด COVID-19 เช่น ธุรกิจเทคโนโลยี เนื่องจากความต้องการเพิ่มขึ้นจากบริษัทต่าง ๆ ที่ให้พนักงานทำงานอยู่ที่บ้าน (Work-form Home) ธุรกิจเพื่อสุขภาพโดยเฉพาะบริษัทที่พัฒนาวัคซีนต้านไวรัส COVID-19 ทำให้กลุ่มหุ้นของธุรกิจทั้งสองกลุ่มนี้ได้รับความสนใจจากนักลงทุนจนราคาหุ้นปรับขึ้นอย่างรวดเร็ว มีกองทุนบางประเภทที่มีนโยบายลงทุนในหุ้นกลุ่มเทคโนโลยีและกลุ่มการแพทย์และสุขภาพได้รับความสนใจจากนักลงทุนตามไปด้วย เนื่องจากให้ผลตอบแทนในระดับที่ดี โดยไตรมาส 2 ปี 2563 นี้กองทุนรวมในไทยที่มีนโยบายลงทุนในหุ้นกลุ่มเทคโนโลยีให้ผลตอบแทนเฉลี่ย 27.89% ส่วนกองทุนรวมที่มีนโยบายลงทุนในหุ้นกลุ่มการแพทย์และสุขภาพให้ผลตอบแทนเฉลี่ย 17.99% จึงทำให้กองทุนในประเทศไทย มีความน่าสนใจเพราะถึงแม้จะเกิดวิกฤติการณ์ก็จะมีกลุ่มอุตสาหกรรมที่เอื้อต่อสถานการณ์นั้น ๆ อยู่เสมอ ซึ่งเหมาะสำหรับนักลงทุนที่จะเริ่มลงทุนกองทุนในประเทศ (ธนาคารแห่งประเทศไทย 2563)

ภาณุพงศ์ โตศักดิ์สิทธิ์ (2561) การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนรวมที่ลงทุนในตราสารทุนต่างประเทศที่ไม่มีการจ่ายเงินปันผลโดยมีดัชนี MSCI ACWI เป็นตัวแทนของตลาด พบว่ามาตรวัด Sharpe ให้ผลการดำเนินงานเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของตลาด ในขณะที่มาตรวัด Treynor กองทุนรวมฯ ให้ผลการดำเนินงานเฉลี่ยที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของตลาดและมาตรวัด Jensen กองทุนฯ ให้ผลตอบแทนมากกว่าผลตอบแทนที่คาดหวัง

ณัฐินี อิ่มแก้ว (2559) วรรณรัตน์ เกตุแก้ว (2552) และ กุสรวี ชัยนิวัฒนา (2559) ได้ทำการ เปรียบเทียบผลการดำเนินงานของกองทุนรวมตราสารทุนโดยใช้ 3 มาตรวัดได้แก่ Sharpe Treynor และ Jensen พบว่าทั้ง 3 มาตรวัดให้ผลการจัดลำดับที่แตกต่างกันซึ่งนักลงทุนจะเลือกใช้มาตรวัดที่เหมาะสมกับลักษณะการลงทุนและความเสี่ยงที่ตนเองรับได้

วันชัย อัครภูมิ (2561) ได้การวิเคราะห์ประสิทธิภาพผลการดำเนินงานของกองทุนรวมตราสารทุนที่ได้รับการจัดอันดับ 5 ดาวโดยมอร์นิงสตาร์ประเทศไทยพบว่านักลงทุนควรเลือกตัวชี้วัดที่เป็นดัชนีอัตราผลตอบแทนรวมตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET TRI) เนื่องจากผลการจัดอันดับกองทุนตามมาตรวัดทั้ง 3 มาตรวัดค่อนข้างมีความสอดคล้องกันและเป็นตัวชี้วัดที่มีความสอดคล้องกับการลงทุนในตราสารทุนมากกว่า

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศ เพื่อเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้นผู้วิจัยจึงศึกษาเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของกองทุนรวมในช่วงก่อนการแพร่ระบาดฯ และช่วงการแพร่ระบาดฯเพื่อที่จะได้ทราบว่าประสิทธิภาพการดำเนินงานเป็นอย่างไร ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนักลงทุนจะได้นำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้ในการประกอบการตัดสินใจเลือกลงทุน ในกองทุนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เปรียบเทียบผลการดำเนินงานของกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศในช่วงก่อนการแพร่ระบาดของ COVID-19 และช่วงการแพร่ระบาด Covid-19

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2560 ถึง 30 ธันวาคม 2564 และเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของกองทุนตามแต่ละประเภทในช่วงก่อนการแพร่ระบาดของ COVID-19 (ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2560 ถึง 30 ธันวาคม 2562) และช่วงการแพร่ระบาดฯ จากอัตราผลตอบแทนความเสี่ยงและมาตรวัดผลการดำเนินงานของกองทุน ได้แก่ Sharpe, Treynor และ Jensen โดยมีขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ กองทุนที่มีนโยบายการลงทุนตราสารทุนในประเทศ ได้แก่ Equity General, Equity Small - Mid Cap ,Equity Large Cap และ SET 50 Index Fund
2. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา คือ กองทุนรวมตราสารทุนต่างประเทศ ที่จดทะเบียนก่อนวันที่ 1 มกราคม 2560 และยังดำเนินงานอยู่ถึงวันที่ 30 ธันวาคม 2564 เพื่อให้ครอบคลุมระยะเวลาที่ทำการศึกษาซึ่งเป็นกองทุนไม่มีนโยบายการจ่ายเงินปันผลและไม่มีการลดหย่อนภาษีทั้งหมด 58 กองทุน
3. ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาจะทำการศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยใช้ข้อมูลรายวัน ได้แก่ มูลค่าสินทรัพย์สุทธิ อัตราผลตอบแทนของตัวเงินค้ำอายุ 1 ปี มาใช้เป็นตัวแทนของอัตราผลตอบแทนที่ปราศจากความเสี่ยงดัชนีผลตอบแทนรวมตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET TRI) ใช้เป็นดัชนีตลาดอ้างอิงเพื่อมาคำนวณอัตราผลตอบแทนความเสี่ยงและผลการดำเนินงานของกองทุนรวม 3 มาตรวัด ได้แก่ Sharpe ratio, Treynor ratio และ Jensen ratio

4. ผลการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศโดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภทและเปรียบเทียบผลการดำเนินงานในช่วงก่อนการแพร่ระบาดของ COVID-19 และหลังการแพร่ระบาดฯ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่

- ส่วนที่ 1 การเปรียบเทียบอัตราผลตอบแทน
- ส่วนที่ 2 การเปรียบเทียบความเสี่ยง
- ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของความแปรปรวน (Coefficient of Variance: CV)
- ส่วนที่ 4 การเปรียบเทียบความเสี่ยงที่เป็นระบบและความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบ
- ส่วนที่ 5 การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศ โดยใช้มาตรวัด Sharpe, Treynor และ Jensen

อัตราผลตอบแทนเฉลี่ยของกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศ แต่ละประเภทโดยวิเคราะห์แบ่งออกเป็นช่วงก่อนการแพร่ระบาดของ COVID-19 และช่วงการแพร่ระบาดฯ ดังนี้

- (1) ช่วงก่อนการแพร่ระบาด COVID-19 พบว่าอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยของกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศมีค่าเท่ากับ 0.0117 ซึ่งต่ำกว่าอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยของดัชนีตลาด (SET TRI) ที่มีค่าเท่ากับ 0.0178

โดยมีกองทุน SET50 Index Fund เพียงประเภทเดียวที่มีอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยสูงกว่าดัชนีตลาดและมีกองทุน 3 ประเภทที่เหลือที่มีอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยต่ำกว่าดัชนีตลาดโดยกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศที่มีอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยสูงสุดคือ กองทุนประเภท SET 50 Index Fund มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.0258 ซึ่งกองทุนที่มีอัตราผลตอบแทนสูงสุดในประเภทนี้คือกองทุน SCBSET50 และ TMB50 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.0270 สำหรับกองทุนที่ให้อัตราผลตอบแทนต่ำที่สุดคือกองทุนประเภท Equity Small - Mid Cap มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ -0.0063 ซึ่งกองทุนที่มีอัตราผลตอบแทนต่ำที่สุดในประเภทนี้คือกองทุน KTMSEQ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ -0.0229

(2) ช่วงการแพร่ระบาดของ COVID-19 อัตราผลตอบแทนเฉลี่ยของกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศมีค่าเท่ากับ 0.0350 ซึ่งสูงกว่าอัตราผลตอบแทนของดัชนีตลาด (SET TRI) ที่มีค่าเท่ากับ 0.0333 โดยกองทุน 3 ประเภทที่มีอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยต่ำกว่าดัชนีตลาด โดยกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศที่มีอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยสูงสุดคือ กองทุนประเภท Equity Small Mid Cap มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.1010 ซึ่งกองทุนที่มีอัตราผลตอบแทนสูงสุดในประเภทนี้คือกองทุน TLMSEQ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.1608 (ตารางผนวกที่1) สำหรับกองทุนที่ให้อัตราผลตอบแทนต่ำที่สุดคือกองทุนประเภท SET 50 Index Fund มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.0048 ซึ่งกองทุนที่มีอัตราผลตอบแทนต่ำที่สุดในประเภทนี้คือกองทุน TMB50 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.0034

ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศตามแต่ละประเภทโดยวิเคราะห์แบ่งออกเป็นช่วงก่อนการแพร่ระบาดของ COVID-19 และช่วงการแพร่ระบาดฯ ดังนี้

(1) ช่วงก่อนการแพร่ระบาดกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศมีค่าเฉลี่ยของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.6714 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของดัชนี (SET TRI) เท่ากับ 0.6035 โดยกองทุนทุกประเภทมีความเสี่ยงที่มากกว่าดัชนีตลาดกองทุนที่มีค่าเฉลี่ยของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำที่สุดกองทุนประเภท Equity General มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.6404 โดยกองทุนที่มีความเสี่ยงต่ำที่สุดคือ กองทุน T-PrimeLowBeta มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.4975 (และกองทุนที่มีค่าเฉลี่ยของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงที่สุดคือกองทุน ประเภท Equity Small Mid Cap มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.8038 โดยกองทุนที่มีความเสี่ยงสูงสุดคือ กองทุน KTMSEQ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.8697

(2) ช่วงการแพร่ระบาดฯ พบว่ากองทุนรวมตราสารทุนในประเทศ มีค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.4467 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของดัชนีตลาด (SET TRI) ที่มีค่าเท่ากับ 1.4554 โดยกองทุนทุกประเภทมีความเสี่ยงสูงกว่าดัชนีตลาดกองทุนที่มีค่าเฉลี่ยของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำที่สุด คือ กองทุนประเภท Equity General มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.3766 โดยกองทุนที่มีความเสี่ยงสูงที่สุดคือกองทุน TSFA มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.7541 สำหรับกองทุนที่มีค่าเฉลี่ยของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงที่สุด คือ กองทุนประเภท SET50 Index Fund มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.6184 โดยกองทุนที่มีความเสี่ยงสูงที่สุดในประเภทนี้คือกองทุน SCBSET50 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.6264

เปรียบเทียบสัมประสิทธิ์ของความแปรปรวนของกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศตามแต่ละประเภทโดยวิเคราะห์แบ่งออกเป็นช่วงก่อนการแพร่ระบาดของ COVID-19 และช่วงการแพร่ระบาดฯ ดังนี้

(1) ช่วงก่อนการแพร่ระบาดฯ พบว่ากองทุนรวมตราสารทุนในประเทศให้อัตราผลตอบแทนโดยเฉลี่ยเป็นบวก และมีค่า CV เป็นค่าบวกเท่ากับ 28.6032 ซึ่งจะต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของดัชนีตลาด (SET TRI) ที่มีค่า CV เท่ากับ 33.8560 จะแสดงให้เห็นว่ากองทุนรวมตราสารทุนในประเทศนั้นมีความเสี่ยงต่ออัตราผลตอบแทนที่ได้รับต่ำกว่าดัชนีตลาด โดยกองทุนรวมตราสารทุนทุกประเภทมีความเสี่ยงต่ออัตราผลตอบแทนที่ได้รับต่ำกว่าดัชนีตลาด สำหรับกองทุนที่มีความเสี่ยงต่ออัตราผลตอบแทนต่ำที่สุด คือกองทุนประเภท Equity Small Mid Cap มีค่า CV เท่ากับ -44.5660 และกองทุนที่มีความเสี่ยงต่ออัตราผลตอบแทนสูงที่สุด คือกองทุนประเภท Equity

General มีค่า CV เท่ากับ 47.6293 (ชัยชนก ชลวานิช. 2563: 38-39)

(2) ช่วงการแพร่ระบาดฯ พบว่ากองทุนรวมตราสารทุนในประเทศให้อัตราผลตอบแทนโดยเฉลี่ยเป็นบวก และมีค่า CV เป็นค่าบวกเท่ากับ 63.4487 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของดัชนีตลาด (SET TRI) ที่มีค่า CV เท่ากับ 68.8953 แสดงให้เห็นว่ากองทุนรวมตราสารทุนในประเทศมีความเสี่ยงต่ออัตราผลตอบแทนที่ได้รับต่ำกว่าตลาด โดยกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศ และมีประเภทความเสี่ยงต่ออัตราผลตอบแทนที่ได้รับสูงกว่าตลาดได้แก่ ประเภท SET 50 Index Fund มีค่า CV เท่ากับ 347.2351 และ ในส่วนประเภทที่มีความเสี่ยงต่ออัตราผลตอบแทนที่ได้รับต่ำกว่าตลาด มี 3 ประเภท Equity General CV เท่ากับ 50.3488 Equity Large Cap มีค่า CV เท่ากับ 36.3818 และ Equity Small Mid Cap ค่า CV เท่ากับ 16.0847

ความเสี่ยงที่เป็นระบบและความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบ โดยวิเคราะห์แบ่งออกเป็นช่วงก่อนการแพร่ระบาดของ COVID-19 และช่วงการแพร่ระบาดฯ ดังนี้

(1) ในช่วงก่อนการแพร่ระบาดฯ พบว่ามีกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศ จำนวน 4 ประเภท คือ กองทุนประเภท Equity General , Equity Large Cap , Equity Small Mid Cap และ SET 50 Index Fund ที่มีค่าความเสี่ยงที่เป็นระบบมากกว่าความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบโดยเฉลี่ยแล้วกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศมีสัดส่วนของความเสี่ยงที่เป็นระบบมากกว่าความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบอยู่ที่ 75.43% ต่อ 24.57% (กิตติคุณ ธนรัตนพัฒน์กิจ 2565: ออนไลน์)

(2) ในช่วงการแพร่ระบาดฯ พบว่ามีกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศ จำนวน 4 ประเภท คือกองทุนประเภท Equity General , Equity Large Cap , Equity Small - Mid Cap และ SET 50 Index Fund ที่มีค่าความเสี่ยงที่เป็นระบบมากกว่าความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบโดยเฉลี่ยแล้วกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศมีสัดส่วนของความเสี่ยงที่เป็นระบบมากกว่าความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบอยู่ที่ 83.90% ต่อ 16.10% (ณัฐฐินี อิ่มแก้ว. 2559: 42-44)

	Sharpe	Treynor	Jensen
ช่วงก่อนการแพร่ระบาดฯ COVID-19 ผลการดำเนินงานดีที่สุด	SET 50 Index Fund	SET 50 Index Fund	SET 50 Index Fund
ผลการดำเนินงานต่ำที่สุด	Equity Small - Mid Cap	Equity Small - Mid Cap	Equity Small - Mid Cap
ช่วงการแพร่ระบาดฯ COVID-19 ผลการดำเนินงานดีที่สุด	Equity Small - Mid Cap	Equity Small - Mid Cap	Equity Small - Mid Cap
ผลการดำเนินงานต่ำที่สุด	SET 50 Index Fund	SET 50 Index Fund	SET 50 Index Fund

สรุปประเภทของกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศที่มีผลการดำเนินงานดีที่สุดและต่ำที่สุด ตามมาตรวัด พบว่าในช่วงก่อนการแพร่ระบาดของ COVID-19 กองทุนประเภท SET 50 Index Fund มีผลการดำเนินงานดีที่สุดและกองทุนประเภท Equity Small Mid Cap มีผลการดำเนินงานต่ำที่สุดซึ่งทั้ง 3 มาตรวัดให้ผลที่สอดคล้องกัน

ในส่วนในช่วงการแพร่ระบาด COVID-19 นั้นจะพบว่า Equity Small Mid Cap มีผลการดำเนินงานดีที่สุดเมื่อเทียบกับช่วงก่อนการแพร่ระบาดซึ่งสอดคล้องกับมาตรวัดทั้งสามส่วนผลการดำเนินงานต่ำที่สุดเป็นกองทุนประเภท SET 50 Index Fund ซึ่งทั้ง 3 มาตรวัดให้ผลที่สอดคล้อง

5. อภิปรายผล

จากวิกฤตการแพร่ระบาด COVID-19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมากทั้งอัตราเงินเฟ้อที่ลอยตัวขึ้นเรื่อย ๆ บริษัทที่ขาดทุนหนักปลดพนักงานลงเพื่อที่จะลดต้นทุน บางรายถึงกับปิดกิจการลงและปัญหาอัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่อยู่ในระดับต่ำ ทำให้นักลงทุนจึงมีความสนใจในเรื่องของการออมเงินเพิ่มขึ้นและต้องการที่จะได้รับอัตราผลตอบแทนในระดับสูงและมีความเสี่ยงต่ำ ดังนั้นนักลงทุนส่วนใหญ่จึงมองหาแหล่งเงินออมใหม่ๆ และการลงทุนในกองทุนรวมนั้นเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่นักลงทุนนั้นให้ความสนใจ โดยเฉพาะผู้ที่สนใจลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แต่ยังไม่มีความพร้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นัมพทัย อินทวิเชียร (2553) ที่ว่าเลือกที่จะลงทุนในกองทุนรวมประเภทลงทุนในตราสารทุนที่มีบริษัทหลักทรัพย์เป็นผู้ดูแลจัดการกองทุน เนื่องจากในช่วงวิกฤตการแพร่ระบาด COVID-19 นั้นจะมีธุรกิจบางประเภทที่ได้รับประโยชน์ นั้นจึงเป็นโอกาสสำคัญสำหรับนักลงทุนหากสถานการณ์การแพร่ระบาดเริ่มคลี่คลายการควบคุมการแพร่ระบาดเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นมีการผ่อนปรนมาตรการต่างๆพร้อมทั้งมีการกระจายวัคซีนที่มีประสิทธิภาพ กองทุนในตราสารทุนในประเทศก็เป็นอีกทางเลือกที่น่าสนใจสำหรับนักลงทุน

การศึกษานี้จึงได้ทำการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศทั้งหมด 58 กองทุน โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2560 ถึงวันที่ 30 ธันวาคม 2564 โดยวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบในช่วงก่อนการแพร่ระบาดของ COVID-19 (1 มกราคม 2560 ถึงวันที่ 30 ธันวาคม 2562) และช่วงการแพร่ระบาดของ COVID-19 (1 มกราคม 2563 ถึงวันที่ 30 ธันวาคม 2564) ดังนี้

ด้านของอัตราผลตอบแทนจะสังเกตว่าในช่วงก่อนการแพร่ระบาดนั้นกองทุนประเภท SET 50 Index Fund ให้อัตราผลตอบแทนมากที่สุดโดยกองทุนที่มีค่าเฉลี่ยของอัตราผลตอบแทนสูงในประเภทนี้คือกองทุน SCBSET50 และ TMB50 ในช่วงการแพร่ระบาดนั้นกองทุนประเภท Equity General ให้อัตราผลตอบแทนมากที่สุดโดยกองทุนที่มีค่าเฉลี่ยของอัตราผลตอบแทนสูงในประเภทนี้ TSF-A

ด้านของความเสี่ยงจะวิเคราะห์ในส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกองทุนรวมจะสังเกตว่าในช่วงก่อนการแพร่ระบาดและช่วงการแพร่ระบาดกองทุนที่มีความเสี่ยงต่ำที่สุดคือกองทุนประเภท Equity General โดยกองทุนที่มีความเสี่ยงต่ำที่สุดในประเภทนี้คือกองทุน T LowBeta

ด้านการวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนสูงที่สุดหรือความเสี่ยงต่ำที่สุดเพียงอย่างเดียวนั้นอาจทำให้การตัดสินใจลงทุนคลาดเคลื่อนได้ ดังนั้นนักลงทุนจึงควรใช้ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (CV) ในการตัดสินใจลงทุนด้วยโดยพบว่าช่วงก่อนการแพร่ระบาดและช่วงการแพร่ระบาดกองทุนที่มีค่า CV ต่ำที่สุดคือกองทุนประเภท Equity Small Mid Cap โดยกองทุนที่มีค่า CV ต่ำที่สุดในประเภทนี้คือกองทุน SCBMSE

ในส่วนการจัดประเภทกองทุนในประเทศแบ่งออกเป็น 4 ประเภทดังนี้ Equity Small Mid Cap Equity Large Cap , Equity Genera และ SET 50 Index Fund ซึ่งจะมาวิเคราะห์ความแตกต่างแต่ละประเภทได้ดังนี้

1. วิเคราะห์กองทุนประเภท Equity Small Mid Cap พบว่าลงทุนในหุ้นไทยที่มี Market capitalization ไม่เกิน 80,000 ล้านบาท กลุ่มกองทุนหุ้นขนาดกลาง-เล็กนั้นจะเน้นลงทุนในหุ้นขนาดกลางและเล็กที่ไม่ได้อยู่ใน SET50 เพราะบางกองทุน มีการขยายการลงทุนช่วงแรกเป็น หุ้นขนาดกลาง-เล็ก ขยับกลายเป็นหุ้นใหญ่ หรือบางกองทุนจะขายบางหุ้นในกองทุนออก แล้วหาหุ้นใหม่ ๆ เข้ามาลงทุนแทน ดังนั้น จะมีความเสี่ยงและโอกาสของผลตอบแทนคาดหวังที่สูงกว่ากลุ่มหุ้นขนาดใหญ่ ผลตอบแทนเฉลี่ยของกลุ่มย้อนหลัง 5 ปี อยู่ที่ 7.64% ต่อปี

2. วิเคราะห์กองทุนประเภท Equity Large Cap เน้นลงทุนในหุ้นใหญ่ที่อยู่ในดัชนี SET50 ผลตอบแทนเฉลี่ยของกลุ่มย้อนหลัง 10 ปี อยู่ที่ 6.08% ต่อปี เหมาะสำหรับนักลงทุนที่มองหาโอกาสการลงทุนในหุ้นชั้นนำของประเทศในทุกกลุ่มอุตสาหกรรม และเป็นกลุ่มหุ้นที่มีความมั่นคงสูง ถือเป็นกลุ่มหุ้นที่ขึ้นเป็นผู้นำของแต่ละอุตสาหกรรม ส่วนของการเติบโตอาจไม่เท่าหุ้นกลาง-เล็ก แต่ที่สำคัญก็เป็นหุ้นเป้าหมายของนักลงทุนต่างชาติ เช่นกันถ้าเงินลงทุนต่างชาติมีความผันผวน ก็จะกระทบกับหุ้นขนาดใหญ่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ถ้ามองในระยะยาวนั้น ลงทุนไปนั้นคุ้มค่าเพราะเป็นหุ้นชั้นนำของประเทศ

3. วิเคราะห์กองทุนประเภท Equity General ถือเป็นกลุ่มกองทุนหุ้นไทยที่ บลจ.มีการนำเสนอออกมามากที่สุดเพราะมีความยืดหยุ่นของนโยบายการลงทุนสูง สามารถลงทุนหุ้นได้ทุกประเภท ทุกขนาด ทุกตลาด ไม่มีข้อจำกัด ทำให้มีโอกาสในการเลือกหุ้นที่หลากหลาย ผลตอบแทนของกลุ่มเฉลี่ยย้อนหลัง 10 ปี อยู่ที่ 5.95% ต่อปี

4. วิเคราะห์กองทุนประเภท SET 50 Index Fund ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้อัตราผลตอบแทนของกองทุนใกล้เคียงกับอัตราผลตอบแทนของดัชนี SET50 มากที่สุด เน้นบริหารแบบเชิงรับ (Passive Management) ที่สร้างผลตอบแทนตามไปกับดัชนีเทียบวัด เป็นกองทุนประเภทที่น่าสนใจสำหรับมือใหม่ เนื่องจากเข้าใจง่ายและค่าธรรมเนียมต่ำ

ในส่วนของการใช้มาตรวัด Sharpe, Treynor และ Jensen เพื่อวัดผลการดำเนินงานของกองทุนแบ่งเป็น 3 หัวข้อตามมาตรวัด ได้ดังนี้

1. วิเคราะห์ตามมาตรวัด Sharpe พบว่าในช่วงก่อนการแพร่ระบาดของกองทุนรวมตราสารทุนใน ประเทศ มีผลการดำเนินงานที่ต่ำกว่าดัชนีตลาด โดยกองทุนที่มีผลการดำเนินงานดีที่สุดคือ กองทุนประเภท SET 50 Index Fund ซึ่งกองทุนที่มีผลการดำเนินงานดีที่สุดในประเภทนี้คือกองทุน SCBSET50 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศพล ผ่องญาติ. (2564) ในช่วงการแพร่ระบาดจะพบว่ากองทุนรวมตราสารทุนในประเทศมีผลการดำเนินงานสูงกว่าดัชนี ตลาดโดยกองทุนที่มีผลการดำเนินงานดีที่สุดคือ กองทุนประเภท Equity Small Mid Cap ซึ่งกองทุนที่มีผลการดำเนินงานดีที่สุดในประเภทนี้คือกองทุน TLMSEQ

2. วิเคราะห์ตามมาตรวัด Treynor พบว่าในช่วงก่อนการแพร่ระบาดของกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศ มีผลการดำเนินงานที่ต่ำกว่าดัชนีตลาดโดยกองทุนที่มีผลการดำเนินงานดีที่สุดคือกองทุน ประเภท SET 50 Index Fund ซึ่งกองทุนที่มีผลการดำเนินงานดีที่สุดในประเภทนี้คือกองทุน SCBSET 50 แต่ในช่วงการแพร่ระบาดพบว่ากองทุนรวมตราสารทุนในประเทศมีผลการดำเนินงานที่สูงกว่าดัชนีตลาดโดยกองทุนที่มีผลการดำเนินงานที่ดีที่สุดคือ กองทุนประเภท Equity Small Mid Cap ซึ่งกองทุนที่มีผลการดำเนินงานดีที่สุดในประเภท

นี่คือกองทุน TLMSEQ

3. วิเคราะห์ตามมาตรวัด Jensen พบว่าในช่วงก่อนการแพร่ระบาดของกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศให้อัตราผลตอบแทนที่ต่ำกว่าอัตราผลตอบแทนที่คาดหวัง โดยกองทุนที่มีผลการดำเนินงานดีคือกองทุนประเภท SET 50 Index Fund ซึ่งกองทุนที่มีผลการดำเนินงานดีที่สุดในประเภทนี้คือกองทุน TMB50 แต่ในช่วงการแพร่ระบาดของกองทุนรวมตราสารทุนในประเทศให้อัตราผลตอบแทนที่สูงกว่าอัตราผลตอบแทนที่คาดหวัง โดยกองทุนที่มีผลการดำเนินงานดีที่สุดคือ กองทุนประเภท Equity Small Mid Cap ซึ่งกองทุนที่มีผลการดำเนินงานดีที่สุดในประเภทนี้คือกองทุน TLMSEQ

เพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของกองทุนรวมทั้ง 3 มาตรวัดนั้นจะสังเกตว่าในช่วงก่อนการแพร่ระบาดนั้นผลการวิเคราะห์ของทั้ง 3 มาตรวัดมีความสอดคล้องกันมีผลการดำเนินงานดีที่สุดคือกองทุนประเภท SET 50 Index Fund ซึ่งเป็นกองทุนที่ลงทุนในหุ้นที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่เป็นส่วนประกอบของดัชนี SET50 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรธิภา เจริญจิตร, (2552) ที่ว่าเพื่อให้กองทุนมีผลตอบแทนใกล้เคียงกับอัตราผลตอบแทนของดัชนี SET50 มากที่สุดกลุ่มอุตสาหกรรมที่ลงทุนได้แก่ กลุ่มพลังงานและสาธารณูปโภค ธนาคาร และการขนส่ง แต่เมื่อศึกษาในช่วงการแพร่ระบาดพบว่ากองทุนประเภท Equity Small Mid Cap กลับมีผลการดำเนินงานดีที่สุดเนื่องจากช่วงการแพร่ระบาด COVID-19 นั้นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นได้แก่กลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี และกลุ่มสุขภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

ช่วงก่อนการแพร่ระบาดของ COVID-19 จากมาตรวัด Sharpe, Treynor และ Jensen บ่งบอกถึงผลการดำเนินงานที่ดีที่สุดคือกองทุนประเภท SET 50 Index Fund เนื่องจากกองทุนประเภทนี้นั้นนโยบายลงทุนในหุ้นขนาดใหญ่ 50 อันดับแรกของตลาด เน้นสร้างผลตอบแทนใกล้เคียงดัชนี SET50 และมีค่าธรรมเนียมค่อนข้างต่ำ ผลตอบแทนย้อนหลังเฉลี่ย 1 ปี เท่ากับ 31.59% ในกรณีที่ไม่ได้จ่ายปันผล ดังนั้นหากลงทุนในกองทุนประเภท SET 50 Index Fund ในช่วงที่ไม่มีวิกฤตก็จะสามารถสร้างผลการดำเนินงานที่ดีได้ ช่วงการแพร่ระบาดของ COVID-19 ผลการดำเนินงานที่ดีที่สุดคือ กองทุนประเภท Equity Small Mid Cap เนื่องจากการในช่วงการแพร่ระบาดของกองทุนประเภทนี้ลงทุนในกลุ่มการเงิน กลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี และกลุ่ม Healthcare ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ ผู้คน Work From Home มีการใช้เทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น และการดูแลสุขภาพ ดังนั้นจึงทำให้กองทุนประเภท Equity Small Mid Cap มีผลการดำเนินงานดีในช่วงวิกฤต ช่วงก่อนการแพร่ระบาดของ COVID-19 จากมาตรวัด Sharpe, Treynor และ Jensen บ่งบอกถึงผลการดำเนินงานต่ำที่สุดคือกองทุนประเภท Equity Small Mid Cap เนื่องจากกองทุนประเภทนี้ลงทุนในกลุ่มตราสารทุนของบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็กที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ที่มีปัจจัยพื้นฐานดี หรือมีแนวโน้ม การเจริญเติบโตสูง แต่เนื่องเป็นกลุ่มหุ้นขนาดกลางเล็กจึงไม่สามารถสร้างผลตอบแทนได้มากนักเมื่อเทียบกับ SET 50 Index Fund ดังนั้นหากเป็นช่วงที่ไม่มีวิกฤตควรไปลงทุนในกองทุนประเภท SET 50 Index Fund จะสามารถสร้างผลตอบแทนที่ดีกว่า ทั้งนี้ผู้ลงทุนควรหาประโยชน์จากการกระจายการลงทุนเพื่อให้ได้ผลตอบแทนและความเสี่ยงที่ยอมรับได้ เนื่องจากประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนแต่ละประเภทจะให้ผลที่แตกต่างกันไป ตามความสามารถของผู้บริหารกองทุน ตามช่วงเวลา และตามสถานะเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ

7. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กิตติคุณ ธนรัตน์พัฒน์กิจ. (2565). รู้จักความเสี่ยงของกองทุนรวม. สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม 2565, จาก <http://www.morningstarthailand.com/th/news/105337.aspx>.
- ณัฐฐินี อิ่มแก้ว. (2559). การวิเคราะห์เปรียบเทียบอัตราผลตอบแทน ความเสี่ยง และประสิทธิภาพ การดำเนินงานของกองทุนรวมตราสารหนี้ที่มีนโยบายลงทุนในพันธบัตรและนโยบายลงทุนในหุ้นกู้. *การค้นคว้าอิสระ*. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นัมมัทย์ อินทวิเชียร. (2553). การประเมินประสิทธิภาพของกองทุนรวมที่ลงทุนในตราสารทุนต่างประเทศ. *การค้นคว้าอิสระ*. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทศพล ผ่องญาติ. (2564). วิเคราะห์และเปรียบเทียบผลตอบแทนและความเสี่ยงของกองทุนรวมในประเทศไทย ประเทศจีน และประเทศสหรัฐอเมริกา. *วารสารวิชาการเทคโนโลยีการจัดการ*. 2, 54-69.
- ธัญชนก ชลวานิช. (2563). การเปรียบเทียบอัตราผลตอบแทน ความเสี่ยง และผลการดำเนินงานของกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพที่มีนโยบายการลงทุนภายในประเทศกับต่างประเทศ ของบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนไทยพาณิชย์ จำกัด. *การค้นคว้าอิสระ*. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564). รายงานนโยบายการเงิน ฉบับเดือนธันวาคม (2563). สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2565, จาก <https://www.bot.or.th/Thai/PressandSpeeches/Press/2021/Pages/n0364.aspx#:~:text=ประมาณการอัตราเงินเฟ้อทั่วไปใน,ต่ำที่ร้อยละ%2003>.
- พรธิภา เจริญจิตร. (2552). วิเคราะห์เปรียบเทียบ อัตราผลตอบแทน ความเสี่ยง และผลการดำเนินงานกองทุนรวมที่มีนโยบายลงทุนในตราสารทุนต่างประเทศ และตราสารทุนในประเทศ. *การค้นคว้าอิสระ*. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมาคมบริษัทจัดการลงทุน (AIMC) (2563). มูลค่าทรัพย์สินสุทธิกองทุนรวม. สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม 2565, จาก <https://ns3.aimc.or.th/web/>.

ภาษาอังกฤษ

- Kittikhun Thanarattanakit. (2022). *Know the risks of mutual funds*. Retrieved on 27 January 2022, from [http://www.morningstarthailand.com/th/news/105337/Know the risks of mutual funds.aspx](http://www.morningstarthailand.com/th/news/105337/Know%20the%20risks%20of%20mutual%20funds.aspx).
- Natthinee Imkaew. (2016). Comparative Analysis of Returns, Risks and Efficiency. Operations of fixed income funds that have a policy to invest in bonds and have a policy to invest in debentures. *independent research Master of Business*. Administration Business Administration Kasetsart University.
- Namhathai Intavichian. (2010). Evaluation of the efficiency of mutual funds investing in foreign equity instruments. *independent research Master of Business*. Administration Business Administration Kasetsart University.

- Thosaphol Phongyat. (2021). Analysis and comparison of returns and risks of mutual funds in Thailand, China and the United States. *Academic Journal of Management Technology*. 2, 54-69.
- Thanchanok Chonvanich. (2020). Comparison of Return Rates, Risks and Performance of Mutual Funds. For a living that has investment policies within the country and abroad of SCB Asset Management Company Limited. *Independent research*. Master of Business Administration Business Economics, Kasetsart University.
- Bank of Thailand. *Monetary Policy Report December 2020 issue*. Retrieved on 19 January 2022, form <https://www.bot.or.th/Thai/PressandSpeeches/Press/2021/Pages/.aspx#:~:text=Estimated headline inflation in, as low as %%, 2003>.
- Pornthipa Charoenjit. (2009). Comparative analysis Rates of return risks and performance of mutual funds that have a policy to invest in foreign equities and domestic equities. *independent research*. Master of Business Administration Business Administration Kasetsart University.
- Association of Investment Management Companies (AIMC). (2020). *Net asset value of mutual funds*. Retrieved on 19 January 2022, form <https://ns3.aimc.or.th/web/>.

**การมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์
ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น**
**The participation in Sangha affairs administration in public welfare of local
leaders in Mueang Khon Kaen district, Khon Kaen province**

พระมหาภาณุวัฒน์ สิทธิเมธาวี (จันทะยา)
Phramaha Panuwat Siddhimedhāvi (Jantaya)

ชาญชัย ฮวดศรี
Chanchai Huatsri

สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา
Sutipong Sawatta

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus
Email: foon4488@gmail.com

(Received: June 9, 2023/ Revised: October 5, 2023/ Accepted: October 7, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่น 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่น 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่น โดยประยุกต์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 399 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ และวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.70 รองลงมา คือ ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ ด้านการสนับสนุนกิจการของรัฐหรือเอกชน ด้านการให้อาการและสถานที่ของวัด เพื่อเป็นประโยชน์ประชาชน และด้านการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 3.49 3.49 และ 3.50 ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผู้นำท้องถิ่น ควรมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ควรดูแลและรักษาความเรียบร้อยให้ดี มีแผนการพัฒนาและอุปถัมภ์ ควรให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาวัดโดยรวมคิดร่วมทำกับคณะสงฆ์ในการช่วยเหลือประชาชน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, ผู้นำท้องถิ่น, การบริหารกิจการคณะสงฆ์

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the level of participation in the administration of the Sangha's public welfare affairs by local leaders. 2) compare the participation of local leaders in the administration of the Sangha's public welfare affairs. 3) study the guidelines. Development of local leaders' participation in the administration of clergy affairs regarding public welfare. By applying the principles of Sangha Vatthu 4, it is an integrated research method. The research sample consisted of 399 people and 12 key informants. The tools used were questionnaires and interviews. Data were analyzed using a social science package. and analyze the content and context

The research results found that

1. The level of participation in the administration of the Sangha's public welfare affairs by local leaders in Mueang Khon Kaen District. Khon Kaen Province in all 5 areas, overall at a high level. The average value was 3.53. When considering each aspect, it was found that the aspect of helping and supporting It has the highest average of 3.70, followed by assistance and participation in the public domain. Supporting government or private businesses Providing temple buildings and locations for the benefit of the people and assistance to disaster victims The average values were 3.50, 3.49, 3.49, and 3.50, respectively.

2. The results of comparing the participation in the administration of the Sangha's public welfare affairs by local leaders in Mueang Khon Kaen District. Khon Kaen Province found that local leaders with gender, age, and educational level and the length of time in office are different. Participation in the administration of the Sangha's affairs in the field of public welfare is different, with statistical significance at the 0.05 level.

3. Guidelines for developing participation in the administration of Sangha affairs local leader Should participate in the administration of the Sangha's public welfare affairs. You should take care of and keep it neat and tidy. There is a development and patronage plan. Should provide assistance in developing the temple by thinking together with the Sangha in helping the people.

Keywords: Participation; Local leaders; Administration of Sangha affairs.

1. บทนำ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์หรือการปกครองคณะสงฆ์โดยหลัก คือ การปกครองตามพระธรรมวินัย และใช้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุน คราวใดเมื่อเกิดความไม่เรียบร้อยขึ้นในคณะสงฆ์จนเป็นเหตุขัดข้อง และจำเป็นต้องพึ่งรัฐจึงได้อาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ปัญหาในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เมื่อครั้งพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมากในประเทศอินเดียนั้น คณะสงฆ์และทางศาสนาได้ดำเนินมาในลักษณะเช่นนี้ โดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึงประเทศไทยครั้งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยจัดระบบปกครองขึ้นเป็นครั้งแรก ด้วยการที่ทรงตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ และต่อมาก็ได้กำหนดให้มีเถรสมาคมออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่งมีมติและออกประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ถูกต้องจนเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ผู้เผยแผ่ต้องผ่านการเรียนรู้และเข้าใจพระพุทธศาสนาพอสมควรเพราะผู้ฟัง ผู้อ่านที่เคยผ่านการศึกษาศาสนาและเข้าใจพระพุทธศาสนาก็มี ผู้ที่ยังไม่ได้ศึกษาเข้าใจอย่างถ่องแท้ก็มี หากผู้เผยแผ่อธิบายความหมายผิดเพี้ยนไปย่อมถูกผู้รู้ท้วงติงหรือตำหนิได้ ส่วนผู้ที่กำลังศึกษาพระพุทธศาสนาแต่ยังไม่เข้าใจหลักธรรมอย่างถ่องแท้ เมื่อฟังผิดย่อมเกิดความเข้าใจเข้าใจหลักธรรมผิดเพี้ยนจากความหมายเดิมและนำไปประพฤติปฏิบัติไม่ถูกต้องย่อมเป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย ผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาจำต้องศึกษาเรียนรู้ให้เข้าใจในประเด็นเนื้อหา ขอบเขต กฎเกณฑ์ และหลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหลักธรรม (พระครูประภัตรวิธาน, 2555: 1)

การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรูปแบบการปกครองที่มาจากหลักการกระจายอำนาจกล่าวคือเป็นการโอนอำนาจจากรัฐบาลส่วนกลางบางส่วนให้ท้องถิ่นเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ปกครองตนเองโดยการปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยโดยมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม ทั้งนี้ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล การจัดทำงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจสอบการประเมินผลการปฏิบัติงานและการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้เป็นที่ยอมรับกันว่าระบบการมีส่วนร่วมในการทำงานนับเป็นระบบมีความสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในระดับองค์กร ระดับชุมชน/สังคม และระดับประเทศทั้งในกรณีของการบริหารงานภาครัฐและภาคเอกชนโดยนักวิชาการได้พิจารณาแบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมหรือการมีบทบาทของชุมชนหรือของประชาชนในกระบวนการบริหารงานภาครัฐโดยพิจารณาจากด้านผู้ให้โอกาส (หน่วยงานภาครัฐ) หรือด้านผู้รับโอกาส (ประชาชนหรือชุมชน) ออกเป็น 5 ด้านหรือ 5 ระดับ แยกตามระดับความมากน้อยของการมีส่วนร่วมดังนี้ (1) การให้หรือการได้รับข้อมูลข่าวสาร (Information) (2) การรับฟังหรือการให้ความคิดเห็น/การปรึกษาหารือ (Consult) (3) การให้หรือการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง (Involve) (4) การให้หรือการเข้ามามีส่วนร่วม (Collaborate) และ (5) การมอบหรือการให้อำนาจ/การเสริมอำนาจ (Empower) การตัดสินใจ (พรสวรรค์ สุตะคานและคณะ, 2563: 33-34)

จะเห็นได้ว่าตามระบอบการปกครองประเทศไทยนั้น ล้วนให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในภาคประชาชนต่อการปกครองตนเอง ในทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ก็เช่นเดียวกัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะเปิดโอกาสให้พุทธบริษัท ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำรงและรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา เพราะตัวสถาบันพระพุทธศาสนาเองหรือพระสงฆ์เองจะสามารถอยู่ได้ ต้องอาศัยแรงศรัทธาสนับสนุนจากชุมชนและท้องถิ่นเป็นการสำคัญ ในการทำวิจัยในครั้งนี้จึงอยากเห็นส่วนสำคัญของผู้นำท้องถิ่น ที่มีฐานะเป็นเจ้าของท้องถิ่นที่พื้นที่นั้น ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อให้งานคณะสงฆ์สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเอง และองค์กรไปสู่ความเจริญในทุกๆ ด้าน ตามหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนสังคม

ของตนเอง การมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของผู้นำท้องถิ่นนั้น การนำเอาหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นมาปรับใช้ในการมีส่วนร่วมนั้น หลักธรรมที่จำเป็นต้องนำมาประยุกต์ใช้นั้น คือ หลักสังคหวัตถุ คือ ธรรมเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ หรือธรรมเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์ 4 ประการ ได้แก่ ทาน (การให้) ปิยวาจา (พูดจาไพเราะ) อตถจริยา (การบำเพ็ญประโยชน์) และสมานัตตตา (การประพฤติตนสม่ำเสมอ) (พระธรรมปิฎก, 2543:65) ซึ่งธรรมทั้งสี่ประการนี้เป็นหลักของการอยู่ร่วมกันในสังคม

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยที่งานวิจัยนี้จะเน้นศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วม การเปรียบเทียบและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นด้วยการส่งเสริม 5 ด้าน ได้แก่ 1) การช่วยเหลือเกื้อกูล 2) การสนับสนุนกิจการของรัฐหรือเอกชน 3) การช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ 4) การช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย 5) การให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นประโยชน์ประชาชน มีวิธีการดำเนินงานอย่างไร ทั้งนี้เพื่อจะได้แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ประยุกต์ตามหลักสังคหวัตถุ 4

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยใช้รูปแบบผสมวิธี (Mixed Methods) โดยใช้ระเบียบวิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามและใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

3.2 ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษา การมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นด้วยการส่งเสริม 5 ด้าน ได้แก่ 1.การช่วยเหลือเกื้อกูล 2.การสนับสนุนกิจการของรัฐหรือเอกชน 3.การช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ 4.การช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย 5.การให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นประโยชน์ประชาชน

3.3 ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นายกเทศมนตรี จำนวน 13 คน สมาชิกสภาเทศบาล

จำนวน 180 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 6 คน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 82 คน กำนัน จำนวน 17 คน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 282 คน ประธานชุมชน จำนวน 102 คน รวมขอบเขตประชากร จำนวน 682 คน

2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์ 2 รูป/คน ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัด 1 รูป เจ้าคณะอำเภอ 1 รูป รองเจ้าคณะตำบล 1 รูป ปลัดอำเภอ 1 คน นายกเทศมนตรี 1 คน รองนายกเทศมนตรี 1 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน กำนันในชุมชน 1 คน ผู้ใหญ่บ้านในชุมชน 1 คน ประธานชุมชน 1 คน

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) ลักษณะของเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยเป็นแบบสอบถามที่มีความสอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ตามแนวคิดทฤษฎีของ Cohen and Uphoff เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งรายละเอียดของแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการสร้างแบบสอบถามใน 5 ด้าน คือ 1. ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูล 2. ด้านการสนับสนุนกิจการของรัฐหรือเอกชน 3. ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ 4. ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย 5. ด้านการให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นประโยชน์ประชาชน

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ที่นำมาประยุกต์ใช้กับการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการสร้างแบบสอบถามด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 คือ 1) ด้านทาน (การให้, การบริจาค) 2) ด้านปิยวาจา (การใช้ถ้อยคำสุภาพไพเราะ) 3) ด้านอัตถจริยา (ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน) 4) ด้านสมานัตตตา (การประพฤติตนสม่ำเสมอ)

2) ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

2.1) หาความเที่ยงตรง(Validity)โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษา ซึ่งเป็นการหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 5 ท่าน

2.2) นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น

2.3) การทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น(Reliability)โดยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ได้ทดลองใช้ประชาชนที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน 30 คน

3.5 การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analytical Statistics) เป็นสถิติที่นำมาใช้บรรยายคุณลักษณะของข้อมูล โดยใช้วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ได้แก่

1.1) ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล

1.2) ใช้สถิติแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) อธิบายข้อมูล การมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

2) สถิติวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Analysis Statistics) เป็นสถิติที่ใช้วิเคราะห์ถึงลักษณะของตัวแปรต้นที่มีผลต่อตัวแปรตามโดยใช้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นสถิติที่ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

4. ผลการวิจัย

4.1. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย จำนวน 249 คิดเป็นร้อยละ 62.40 มีอายุ 51 ขึ้นไป จำนวน 159 คิดเป็นร้อยละ 39.80 มีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 38.80 มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 2 ปี จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 25.80

4.2. ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

1) ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย () ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปรผลระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้าน สาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูล	3.70	0.77	มาก
2) ด้านการสนับสนุนกิจการของรัฐหรือเอกชน	3.49	0.79	ปานกลาง
3) ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ	3.50	0.75	มาก
4) ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย	3.47	0.77	ปานกลาง
5) ด้านการให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นประโยชน์ ประชาชน	3.49	0.77	ปานกลาง
ภาพรวม	3.53	0.62	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูล 2) ด้านการสนับสนุนกิจการของรัฐหรือเอกชน 3) ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ 4) ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย 5) ด้านการให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นประโยชน์ประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.70$) รองลงมา คือ ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ ($\bar{X} = 3.50$) ด้านการสนับสนุนกิจการของรัฐหรือเอกชน ($\bar{X} = 3.49$) ด้านการให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นประโยชน์ประชาชน ($\bar{X} = 3.49$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย ($\bar{X} = 3.47$) ตามลำดับ

4.3. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

ตารางที่ 2 แสดงผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

การมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น					
ปัจจัยส่วนบุคคล	t	F	Sig.	ผลการทดสอบ	
				เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
เพศ	3.54	-	0.04	✓	-
อายุ	-	5.38	0.00	✓	-
ระดับการศึกษา	-	8.38	0.00	✓	-
ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง	-	7.41	0.00	✓	-

จากตารางที่ 2 พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ผู้นำท้องถิ่นที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.4 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมผู้นำท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ดังนี้ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูล ควรสอดส่องดูแลรักษาความเรียบร้อยดีงาม มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาและให้การอุปถัมภ์ ด้านการสนับสนุนกิจการของรัฐหรือเอกชน ควรปฏิบัติงานโดยให้ความสำคัญต่อหน้าที่มากกว่าภารกิจส่วนตัว ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ ควรให้การช่วยเหลือในเรื่องการพัฒนาวัดโดยการร่วมคิดร่วมทำ ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย ควรให้ความร่วมมือกับคณะสงฆ์ในการช่วยเหลือประชาชน และด้านการให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นประโยชน์ประชาชน ด้วยการประยุกต์เอาหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นแนวทางการปฏิบัติตน โดยการนำเอาหลักธรรมทั้ง 4 คือ ทาน (การให้, การบริจาค)

ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยการเสียสละสิ่งของที่ตนเองมีแก่ผู้เดือดร้อน ปิยะวาจา (การใช้ถ้อยคำสุภาพไพเราะ) ให้เกียรติผู้อื่นด้วยการใช้ถ้อยคำสุภาพไพเราะ พุดจารู้จักรกาลเทศะ ไม่พูดจาทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน อัจฉริยา (ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน) ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ส่วนร่วมด้วยความตั้งใจหาความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น สมานัตตตา (การประพฤติตนสม่ำเสมอ) ปฏิบัติตนให้เสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเคารพทุกเพศ ทุกวัย ทำงานด้วยความยุติธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ

5. อภิปรายผล

5.1 ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูล 2) ด้านการสนับสนุนกิจการของรัฐหรือเอกชน 3) ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ 4) ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย 5) ด้านการให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นประโยชน์ประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.70$) รองลงมา คือ ด้านการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมต่อสาธารณสมบัติ ($\bar{X} = 3.50$) ด้านการสนับสนุนกิจการของรัฐหรือเอกชน ($\bar{X} = 3.49$) ด้านการให้อาการและสถานที่ของวัดเพื่อเป็นประโยชน์ประชาชน ($\bar{X} = 3.49$) และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย ($\bar{X} = 3.47$) ตามลำดับ

5.2 เปรียบเทียบระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

1) ระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวม จำแนกตามเพศ

พบว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีเพศแตกต่างกันมีการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่นแตกต่างกันซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ไม่ว่าจะมีความแตกต่างก็มีความตระหนักหรือความคิดเห็นที่ต่างกันออกไป ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จึงมีลักษณะที่ไม่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์จรัญ จารุณโม (จารุเจริญวงศ์) (2556) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีสถานภาพแตกต่างกัน ได้แก่ เพศ มีความคิดเห็นต่อบทบาท การปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครปฐมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

2) ระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวม จำแนกตามอายุ

พบว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีอายุแตกต่างกันมีการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่นแตกต่างกันซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 35-50 ปี ซึ่งเป็นช่วงของวัยผู้ใหญ่มีแนวคิด ประสบการณ์ การพัฒนาชุมชนที่หลากหลายประกอบกับมีความเชื่อมั่นในการตัดสินใจ มีความมุ่งมั่นในการทำงาน จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่ง

ผลต่อการพัฒนาชุมชนในระดับหนึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดาบตำรวจวัฒนา ภัทสังข์ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคมวัตถุ 4 ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัด นครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า สำหรับอายุ มีความพึงพอใจต่อการให้บริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05

3) ระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวม จำแนกตามระดับการศึกษา

พบว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกันมีการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่นแตกต่างกันซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการศึกษาของผู้นำชุมชนเป็นหนึ่งในของการจัดระบบแนวคิด การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา อีกทั้งการมีการศึกษาสูงประกอบกับการมีประสบการณ์ในการพัฒนาชุมชน การเมือง การปกครองจะส่งผลต่อ การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวันต์ วสันตเวที (หงอกชัย) (2563) ได้ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการ วิจัยพบว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน ในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน

5.4 ระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวม จำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง

พบว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งแตกต่างกันมีการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่นแตกต่างกันซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้นำท้องถิ่นที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งต่างกัน ย่อมมีประสบการณ์ที่แตกต่าง กัน มีโอกาสได้นำสิ่งที่ตนเองเคยเห็น เคยรับฟังมาพูดคุยกับผู้นำในชุมชนของตนเองเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา ชุมชนโดยการปรับกิจกรรมหรือแนวทางให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ จึงทำให้การมีส่วนร่วมแตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ มัลลิการ์ โลหะพิพัฒน์กุล (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาอาชญากรรม : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ผลการศึกษา พบว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มี ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง ด้านความสนใจและการรับรู้ปัญหาอาชญากรรมที่ต่างกัน ใน ภาพรวมมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในชุมชน อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ไม่แตก ต่างกัน

6. องค์ความรู้ใหม่

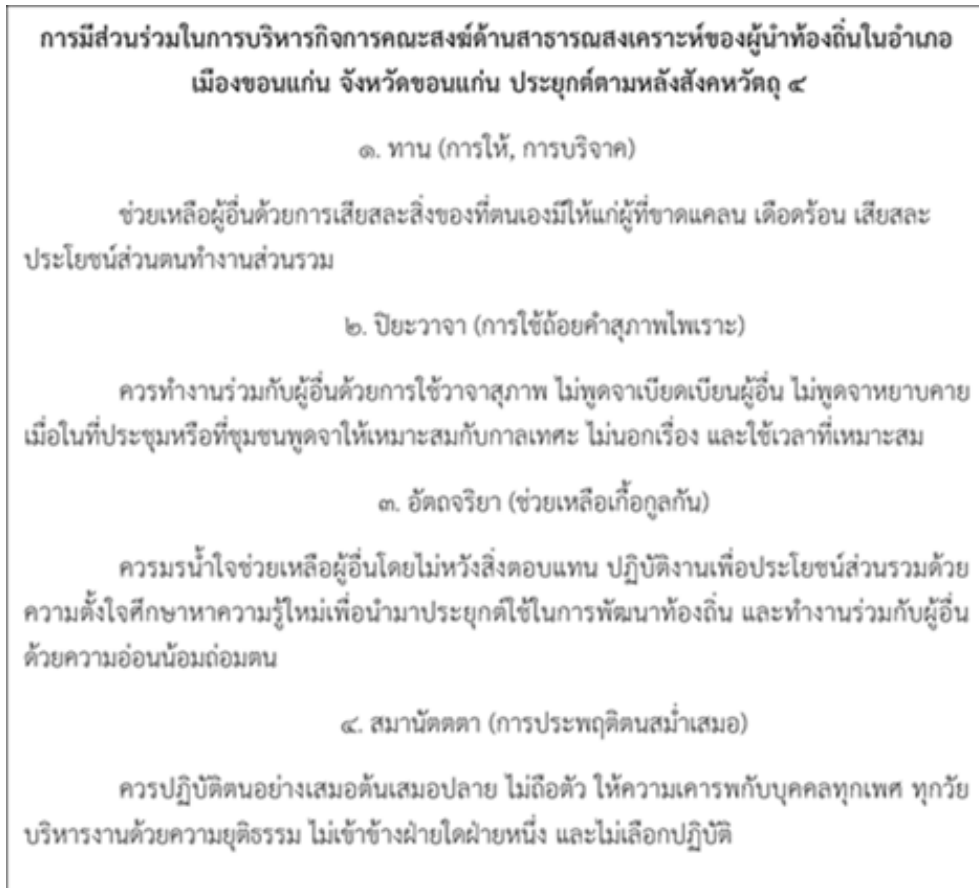
6.1 ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นใน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

6.2 ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ผู้นำท้องถิ่นที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการดำรง ตำแหน่งต่างกันการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

6.3 ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณ สงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผู้นำท้องถิ่นควรจัดตั้งมูลนิธิคอยช่วยเหลือ คณะสงฆ์รวมถึงประชาชนผู้ยากลำบาก ร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารืองานให้คณะสงฆ์ทราบถึงปัญหาในท้องถิ่นร่วม กัน มีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์ในการเข้าไปพัฒนาหมู่บ้าน เช่น การซ่อมแซมถนนที่ชำรุดเพื่อให้ประชาชนเดินทางได้

สะดวก จัดสรรงบประมาณจากรัฐเพื่อนำมาเป็นค่าดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ ผู้นำท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมกับ คณะสงฆ์และขอความร่วมมือกับประชาชนในการจัดตั้งหน่วยอาสาเพื่อบรรเทาสาธารณภัยในหมู่บ้านหรือชุมชน ร่วมกับภาคประชาชนเปิดรับบริจาคเงินเพื่อซื้ออุปกรณ์สำหรับใช้ในงานบรรเทาสาธารณภัย มีส่วนร่วมกับคณะ สงฆ์ในการจัดสรรที่ดินภายในวัดที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ นำมาช่วยเหลือประชาชนที่ยากไร้โดยมอบให้ผู้นำท้องถิ่น บริหารจัดการ ใช้บริเวณภายในวัดทำตลาดนัดชุมชนเพื่อให้ประชาชนสามารถนำสินค้ามาขายเพื่อสร้างรายได้

การมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำ
ท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ภาพประกอบที่ 1 สรุปองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานพระพุทธศาสนา และสำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีนโยบายการกำหนดนโยบายส่งเสริมโครงการ กิจกรรมต่างๆ ให้คณะสงฆ์ นักการเมือง และผู้นำท้องถิ่นท้องถิ่นเป็นผู้นำทางด้านความคิด คือ ประสานงานให้ประชาชนทำงานเป็นทีมโดยตั้งเป้าหมายในการทำงานให้ชัดเจน ประกาศเป้าหมายร่วมกันกับประชาชน

2) มหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนา และสำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการส่งเสริม กำหนดนโยบายให้คณะสงฆ์และนักการเมืองท้องถิ่นปฏิบัติตนในการมีส่วนร่วมตามหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของท้องถิ่น

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ผู้นำท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ควรนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปใช้อย่างเป็นรูปธรรมให้ชัดเจน มีแนวทางการแก้ปัญหาที่ตรงตามความต้องการของประชาชน และให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด

2) ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่น ค่าเฉลี่ยด้านการช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยน้อยกว่าด้านอื่น ดังนั้นผู้นำท้องถิ่นควรปรับปรุงการทำงานใหม่ด้วยการรับฟังความคิดเห็นต่างๆ จากพระสงฆ์และประชาชน หมั่นศึกษาหาความรู้แนวสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา บูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

3) ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในองค์กร หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องต่อไป

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านอื่น ๆ

2) ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

8. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

ดาบตำรวจวัฒนา ภัคสังข์. (2556). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ทาโร่ ยามาเนะ. (2516). สถิติ: บทวิเคราะห์เบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นิวยอร์ก: สำนักพิมพ์ฮาร์เปอร์แอนด์โรว์. พรสวรรค์ สุตะคาน และจักรพงษ์ ฟองชัย. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานร่วมกับภาวผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบล: กรณีศึกษาจังหวัดยโสธร. วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์. 5(2), 33-34.

พระธรรมปิฎก. (2543). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

- พระครูประภัสร์สิทธิคุณ (ประสิทธิ์ ปภัสโร). (2556). บทบาทของพระสงฆ์ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์ อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อย. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุทรจรรย์ จารุณโม (จารุเจริญวงศ์). (2556). บทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ของพระสงฆ์ ในจังหวัดนครปฐม. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวสันต์ วสันตเวที (หงอกชัย). (2563). การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มัลลิการ์ โลหะพิพัฒน์กุล. (2553). การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาอาชญากรรม : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- สุรพล พรหมกุล. (2554). *ระเบียบวิจัยทางรัฐศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

ภาษาอังกฤษ

- Dhamma Pitaka. (2000). *Buddhist Dictionary Glossary edition*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House.
- Luan Saiyot and Angkhana Saiyot (1995). *Educational research techniques*. Bangkok: Suwiriyan.
- Mallika Lohaphipattanakun. (2010). Participation of local leaders in prevention and remediation. Crime problems : a case study of Pak Phli District, Nakhon Nayok Province. *Master of Public Administration*. Thesis Justice and Social Administration. Branch: Suan Dusit Rajabhat University.
- Police sword Wattana Phangkasang. (2013). People's Satisfaction towards the Service According to Sankhahavatthu 4 of Nong Krot Police Station Nakhon Sawan Province. *Master's Degree Thesis*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Pornsawan Sutkan et al.. (2020). Public participation in the administration of the leadership of the district mayor: Case study of Yasothon province. *Jouran of Graduate Saket Review*. 5(1), 33-34.
- Phra Khru Praphat Sittikhun (Prasit Paphassaro). (2013). The role of monks in public assistance of monks Chaturaphak Phiman District, Roi Province. *Master's Degree Thesis*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Samuh Charan Jaruthammo (Charu Charoenwong). (2013). The role of monks in public welfare activities in Nakhon Pathom Province. *Master's Degree Thesis*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Phra Wasan Wasantavedi (Nong Chai).(2563). Participation of local leaders in promoting the administration of the Muang District Sangha Khon Kaen Province. *Master of Political Science Thesis*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Suraphon Phomkul.(2011). *Research regulations in political science*. Bangkok: Odeon Store.

Yamane T.. (1973). *tatistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed). New York: Harper and Row Publications.

การตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
The Decisions of Local Politicians in Budget Allocation of Local Administrative
Organizations in Muang Khon Kaen District, Khon Kaen Province

พระมหาสราวุธ กลยานเมธี (แก้วม่วง)

Phramaha Srayut Kanlayanamaeti (Kaewmaung)

สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา

Sutipong Sawatta

สมควร นามสีฐาน

Somkuan Namseethan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus

Email: kanlayanamaetee1994@gmail.com

(Received: June 10, 2023/ Revised: October 5, 2023/ Accepted: October 7, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 2) เปรียบเทียบการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 3) ศึกษาข้อเสนอแนะการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยการประยุกต์ตามหลักจริยสัจ 4 เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 131 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ และวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านตัดสินใจโดยใช้ตัวแบบเหตุผล และด้านตัดสินใจโดยใช้ตัวแบบส่วนที่เพิ่ม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.15 รองลงมา ได้แก่ ด้านตัดสินใจโดยการประยุกต์ตามหลักจริยสัจ 4 ด้านตัดสินใจเพื่อขยายคะแนนเสียง และด้านตัดสินใจเพื่อตอบสนองฐานคะแนนเสียงและรักษาฐานคะแนนเสียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 3.85 และ 3.60 ตามลำดับ

2) ผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจพบว่านักการเมืองท้องถิ่นที่มีการศึกษาและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีการตัดสินใจในการจัดสรรงบประมาณแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนนักการเมืองท้องถิ่นที่มีเพศ อายุ วาระการดำรงตำแหน่ง และตำแหน่งต่างกันมีการตัดสินใจในการจัดสรรงบประมาณไม่แตกต่างกัน

3) ข้อเสนอแนะการตัดสินใจพบว่าการบริหารท้องถิ่นมีความยืดหยุ่นและแตกต่างจากการบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค การแก้ไขปัญหาจึงต้องมีความรอบคอบ อีกทั้งองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพในการบริหารแตกต่างกัน รัฐควรกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีอิสระในการบริหาร ควรทบทวนแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดสรรงบประมาณ นำหลักอริยสัจ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มาใช้ประกอบการตัดสินใจจัดสรรงบประมาณ

คำสำคัญ: การตัดสินใจ; นักการเมืองท้องถิ่น; การจัดสรรงบประมาณ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the level of decision-making of local politicians in budget allocation of local government organizations in Muang District, Khon Kaen Province; 2) to compare decisions of local politicians in budget allocation of local government organizations in Mueang District, Khon Kaen Province; 3) to study local politicians' decision-making suggestions for budget allocation of local government organizations in Muang District, Khon Kaen Province by applying the principles of the Four Noble Truths. This study was carried out by means of mixed-method research. There were 131 samples and 12 key informants. The research tools were a questionnaire and an interview form. The obtained data were analyzed using the social science software package and contextual content analysis.

The research results were as follows:

1) The level of decision-making of local politicians in budget allocation of local government organizations in Muang District, Khon Kaen Province was statistically rated at a high level ($\bar{x}$ 3.98). The highest mean value was seen in the aspect of the decision-making using a rational model and the decision-making using the incremental model ($\bar{x}$ = 4.15), followed by decision-making by applying the Four Noble Truths, and decision-making to meet the vote base and maintain the vote base ($\bar{x}$ = 4.13, 3.85, and 3.60) respectively.

2) The results of the decision comparison found that Local politicians with different education and average monthly incomes had different budget allocation decisions at the statistical significance level of 0.05. The local politicians of different sex, age, and positions had different decisions on budget allocation.

3) Decision recommendations found Local administration is flexible and different from central and regional administration. Solving the problem must be careful. In addition, local administrative organizations have different administrative capabilities. The state should decentralize power so that locals have administrative autonomy. Laws that hinder budget allocation should be reviewed. The application of the Four Noble Truths, consisting of Dukkha, Samudaya, Nirodha, and Magga should be used in making decisions on budget allocation.

Keywords: The Decisions; Local Politicians; Budget Allocation; Local Administrative Organizations

1. บทนำ

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบพิเศษ คือกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา (2) รูปแบบทั่วไป คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (วัชรินทร์ อินทพรหม และคณะ, 2558: 193) โดยมีหัวหน้าฝ่ายบริหาร และสมาชิกมาจากการเลือกตั้งทั้งหมด โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ในการจัดทำบริการสาธารณะหรือกิจกรรมสาธารณะใดที่เป็นหน้าที่และอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถ้าการร่วมดำเนินการกับเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐหรือการมอบหมายให้เอกชนหรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการ จะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นมากกว่าการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะร่วมหรือมอบหมายให้เอกชนหรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการนั้นก็ดี และรัฐต้องดำเนินการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้ของตนเองโดยจัดระบบภาษีหรือการจัดสรรภาษีที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาการหารายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถดำเนินการตามวรรคหนึ่งได้อย่างเพียงพอ ในระหว่างที่ยังไม่อาจดำเนินการได้ ให้รัฐจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปพลางก่อน (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560: 74)

ในขณะเดียวกันเมื่อมีการกระจายอำนาจการปกครองให้ท้องถิ่นปกครองตนเอง พบว่า นักการเมืองท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณไม่ค่อยเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ถึงแม้ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยผ่านประชาคมหมู่บ้าน แต่การจัดสรรงบประมาณไม่สามารถสะท้อนความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง หากแต่เป็นการสะท้อนถึงการเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่ม พวกพ้องและญาติพี่น้องของนักการเมืองท้องถิ่นมากกว่าการให้ความสำคัญต่อการดำเนินการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างแท้จริง เมื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า นักการเมืองท้องถิ่นมองว่ากระบวนการตัดสินใจในการจัดสรรงบประมาณของตน ตั้งอยู่บนพื้นฐานหลักการใช้เหตุผลมากกว่าการตัดสินใจโดยคำนึงถึงแต่ประโยชน์ของตนและกลุ่มก้อนทางการเมือง งบประมาณสอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่น สอดคล้องกับปัญหาและสามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้เป็นอย่างดี แต่ประชาชนกลับมีความคิดเห็นตรงกันข้าม กล่าวคือ งบประมาณที่จัดสรรส่วนใหญ่ไม่เป็นไปตามแผนพัฒนาท้องถิ่น ไม่ตรงกับความต้องการของหมู่บ้าน/ชุมชน ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของคนในท้องถิ่นได้อย่างคุ้มค่า (วิณณิตา มรกตเขียว, 2552: บทคัดย่อ)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ามีหลักอริยสัจ 4 ที่เป็นแนวคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย กล่าวคือ เริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ทุกข์หรือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วสืบสาวไปหาสมุทัยที่เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ เมื่อรู้ถึงทุกข์และสมุทัยแล้วก็จะเข้าสู่กระบวนการกำหนดเป้าหมายในการพ้นจากทุกข์ซึ่งก็คือนิโรธ และสืบสาวไปถึงหนทางหรือวิธีการที่ทำให้พ้นทุกข์ที่เรียกว่ามรรค (ชลธิชา หอมพุ่ม, 2558: 1317) หลักอริยสัจ 4 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจจัดสรรงบประมาณได้โดยการวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นว่าปัญหาและความต้องการของประชาชนมีสาเหตุมาจากอะไร มีวิธีการแก้ อย่างไร และผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร ซึ่งจะทำให้สามารถสืบหาสาเหตุ ระบุปัญหาและความต้องการของประชาชน จนนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและความต้องการได้อย่างตรงจุด และตอบสนองตามความต้องการของประชาชน แสดงให้เห็นว่าหากไม่มีการนำหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้จะทำให้โครงการที่นักการเมืองท้องถิ่นจัดทำขึ้นมา ไม่สามารถจัดการแก้ไขปัญหาให้ตรงตามความต้องการได้ ทำให้สูญเสีย

ประมาณโดยไม่ได้ประโยชน์ใช้สอยตามเป้าหมายของโครงการ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษาระดับการตัดสินใจ ผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจ และข้อเสนอแนะการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจจัดสรรงบประมาณแก้ไขปัญหา และยกระดับคุณภาพของคนในท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้นไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยการประยุกต์ตามหลักทฤษฎี 4

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังต่อไปนี้

3.1 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรได้แก่ นักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน 193 คน ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี 13 คน และสมาชิกสภาเทศบาล 180 คน กลุ่มตัวอย่าง การคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973: 886) จำนวน 131 คน และทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยเลือกจากนายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาล ที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองขอนแก่น และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา 2 รูป ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2 คน นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 8 คน รวม 12 รูป/คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสอบถามการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

2) แบบสัมภาษณ์การตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ซึ่งแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) จากนั้นนำค่าเฉลี่ยมาเทียบกับเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1981) เพื่อแปลความหมายดังนี้ มากที่สุด (4.50-5.00) มาก (3.50-4.49) ปานกลาง (2.50-3.49) น้อย (1.50-2.49) และน้อยที่สุด (1.00-1.49)

เครื่องมือในการวิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ที่เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนตรวจสอบ ความถูกต้องและความครอบคลุมของประเด็นการประเมินตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และประเมินความสอดคล้องของรายการประเมินแต่ละข้อเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Object Congruence ; IOC) พบว่าทุกประเด็นการประเมิน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามและแบบประเมินทั้งฉบับโดยใช้สูตรการหาสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่า 1.00 ทุกข้อ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังนี้

1.1) การรวบรวมเอกสารผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสืองานวิจัยและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

1.2) การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

1.3) ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

1.4) แจกจ่ายแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักการเมืองท้องถิ่นอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน 131 ฉบับ

1.5) รับแบบสอบถามทั้งหมดกลับคืน ตรวจสอบถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังนี้

2.1) การรวบรวมเอกสารผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสืองานวิจัยและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

2.2) การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์และขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

2.3) ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นำเสนอผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 12 รูป/คน

2.4) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ 1) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป 2) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน 3) นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 8 คน รวม 12 รูป/คน ในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2565 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2566 รวมเวลา 9 เดือน

2.5) รับแบบสัมภาษณ์กลับคืนตรวจสอบความถูกต้องความครบถ้วนสมบูรณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) สถิติพรรณนา (Descriptive Sta-

tistics) สำหรับอธิบายลักษณะสำคัญทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), และอธิบายถึงการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สถิติที-เทส (t-test) และเอฟ-เทส (F-test) เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้ 1. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3. วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท 4. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์ระดับการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลระดับการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม

(n = 131)

ระดับการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น	ระดับการตัดสินใจ		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1) ตัดสินใจโดยใช้ตัวแบบเหตุผล	4.15	0.74	มาก
2) ตัดสินใจโดยใช้ตัวแบบส่วนที่เพิ่ม	4.15	0.72	มาก
3) ตัดสินใจเพื่อตอบสนองฐานคะแนนเสียงและรักษาฐานคะแนนเสียง	3.60	0.05	มาก
4) ตัดสินใจเพื่อขยายฐานคะแนนเสียง	3.85	0.88	มาก
5) ตัดสินใจโดยการประยุต์ตามหลักจริยสัจ 4	4.13	0.73	มาก
ภาพรวม	3.98	0.62	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ตัดสินใจโดยใช้ตัวแบบเหตุผล 2) ตัดสินใจโดยใช้ตัวแบบส่วนที่เพิ่ม 3) ตัดสินใจเพื่อตอบสนองฐานคะแนนเสียงและรักษาฐานคะแนนเสียง 4) ตัดสินใจเพื่อขยายฐานคะแนนเสียง และ 5) ตัดสินใจโดยการประยุต์ตามหลักจริยสัจ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.98$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านตัดสินใจโดยใช้ตัวแบบเหตุผล และด้านตัดสินใจโดยใช้ตัวแบบส่วนที่เพิ่มมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.15$) รองลงมา คือ ด้านตัดสินใจโดยการประยุต์ตามหลักจริยสัจ 4 ($\bar{x} = 4.13$) ด้านตัดสินใจเพื่อขยายฐานคะแนนเสียง ($\bar{x} = 3.85$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านตัดสินใจเพื่อตอบสนองฐานคะแนนเสียงและรักษาฐานคะแนนเสียง ($\bar{x} = 3.60$) ตามลำดับ

5.2 ผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) นักการเมืองท้องถิ่นที่มีเพศแตกต่างกันมีการตัดสินใจในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน
- 2) นักการเมืองท้องถิ่นที่มีอายุแตกต่างกันมีการตัดสินใจในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน
- 3) นักการเมืองท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการตัดสินใจในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม แตกต่างกัน
- 4) นักการเมืองท้องถิ่นที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีการตัดสินใจในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม แตกต่างกัน
- 5) นักการเมืองท้องถิ่นที่มีวาระการดำรงตำแหน่งแตกต่างกันมีการตัดสินใจในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน
- 6) นักการเมืองท้องถิ่นที่มีตำแหน่งแตกต่างกันมีการตัดสินใจในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 แสดงรูปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ตัวแปรต้น	ผลการทดสอบการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น				
	T	F	Sig	ยอมรับสมมติฐาน	ปฏิเสธสมมติฐาน
เพศ	0.38	-	0.54	-	✓
อายุ	-	1.48	0.22	-	✓
การศึกษา	-	4.37	0.02*	✓	-
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	-	5.20	0.00**	✓	-
วาระการดำรงตำแหน่ง	-	2.13	0.08	-	✓
ตำแหน่ง	-	1.10	0.36	-	✓

5.3 ข้อเสนอแนะการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยการประยุกต์ตามหลักอริยสัจ 4

1) ด้านทุกข์-ปัญหาความเดือดร้อน ควรมีการเร่งแก้ไขปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่โดยเฉพาะปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา ปัญหาสวัสดิการผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วย การส่งเสริมการศึกษาและอาชีพ การกำจัดขยะในชุมชน ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และยาเสพติด

2) สมุทัย-สาเหตุของปัญหาความเดือดร้อน ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหาและพัฒนาให้ตรงจุด ตรงความต้องการ ภายใต้ประโยชน์ของส่วนรวมและความคุ้มค่าจากการแก้ไขปัญหาและความต้องการซึ่งมีสาเหตุจากความสัมพันธ์ของโครงสร้างพื้นฐาน การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ ความต้องการของแต่ละคนมีไม่เหมือนกัน จึงควรรับฟังปัญหาจากหลายๆมุม และพัฒนาระบบการรับแจ้งร้องทุกข์ให้มีความทันสมัย รวดเร็วมีประสิทธิภาพทันต่อความต้องการ

3) นิโรธ-การที่ปัญหาความเดือดร้อนถูกแก้ไขคลี่คลายหมดไป ควรมีการศึกษา พัฒนา และต่อยอดโครงการที่ดีให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ตลอดจนพัฒนาท้องถิ่นตามความมุ่งหวังของประชาชน บำบัดทุกข์ บำรุงสุข โครงการทุกโครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี บ้านเมืองเป็นศูนย์กลางแห่งความเจริญ ก้าวล้ำทันสมัย ไม่มีความขัดแย้ง อยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข

4) มรรค-ยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน ควรมีวิธีการในการแก้ไขปัญหาโดยยึดหลักหลักอริยสัจ 4 ประกอบกับหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ หลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามทางสายกลาง มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม การบริหารท้องถิ่นมีความยืดหยุ่นและแตกต่างจากการบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค การแก้ไขปัญหาจึงต้องมีความรอบคอบ ศักยภาพขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นมีแตกต่างกัน รัฐควรกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีอิสระในการบริหาร ควรทบทวนแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดสรรงบประมาณ

6. อภิปรายผล

6.1 ระดับการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ระดับการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักการเมืองท้องถิ่นมีการลงพื้นที่สอบถามปัญหาและความต้องการของประชาชน มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการตัดสินใจจัดสรรงบประมาณโดยคำนึงถึงสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน ที่มีความสำคัญและต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ มีใจเป็นกลางไม่อคติจัดสรรแบ่งปันโครงการให้แต่ละชุมชนอย่างเท่าเทียมและเหมาะสม เน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน มีการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลปัญหา มีประสบการณ์ในการทำงาน จัดทำนโยบายตอบสนองตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันฉนิตา มรกตเขียว (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “กระบวนการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1) ด้านตัดสินใจโดยใช้ตัวแบบเหตุผล การตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ด้านตัดสินใจโดยใช้ตัวแบบเหตุผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักการเมืองท้องถิ่นมีเหตุผลที่ใช้ประกอบกับการตัดสินใจจัดสรรงบประมาณให้แก่พื้นที่ตามความเหมาะสม และภายใต้พื้นฐานทางกระบวนการที่กฎหมายกำหนด เล็งเห็นถึงปัญหาความต้องการ ความจำเป็นต่อประโยชน์ใช้สอย ความสะดวกสบาย ความยุติธรรมในการจัดสรรปันงบประมาณ และพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนิตา มรกตเขียว (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “กระบวนการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอน้ำเย็น จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการศึกษาพบว่า นักการเมืองท้องถิ่นใช้วิธีการตัดสินใจโดยใช้หลักเหตุผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอนง บุญเพิ่ม และคณะ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ปัญหาในการบริหารงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของข้าราชการส่วนท้องถิ่น ข้าราชการการเมือง และผู้นำหมู่บ้าน ต่อปัญหาในการบริหารงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอน้ำขุ่นจังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2) ด้านตัดสินใจโดยใช้ตัวแบบส่วนที่เพิ่ม การตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ด้านตัดสินใจโดยใช้ตัวแบบส่วนที่เพิ่ม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักการเมืองท้องถิ่นมีศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลก่อนเสนอโครงการ นำโครงการในอดีตมาเป็นตัวแบบในการตัดสินใจ เลือกโครงการที่แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนมากกว่าโครงการอื่นๆ สนับสนุนและรักษาวินัยธรรมประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน สานต่อโครงการที่มีการทำมาอย่างต่อเนื่อง ของสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนิตา มรกตเขียว (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “กระบวนการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอน้ำเย็น จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการศึกษาพบว่า นักการเมืองท้องถิ่นใช้วิธีการตัดสินใจโดยใช้ทฤษฎีส่วนเพิ่ม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาคิน คำภูผา (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเมืองในกระบวนการกำหนดนโยบาย ศึกษาการจัดทำงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์อนันต์ อำเภอท่ามะแซ จังหวัดชุมพร” ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการจัดทำงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์อนันต์ สอดคล้องตาม Process Model น้อยโดยองค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์อนันต์เริ่มต้นด้วยการทำประชาคมหมู่บ้าน แล้วเข้าสู่การทำประชาคมตำบล จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจ โดยการตัดสินใจจัดสรรงบประมาณขึ้นอยู่กับคณะผู้บริหาร บทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการกำหนดนโยบายงบประมาณรายจ่ายน้อย ตาม Group Equilibrium Model แต่มีการประชุมรอบเพื่อต่อรองงบประมาณรายจ่าย ในส่วนของตัวแสดงที่มีบทบาทหลักในกระบวนการจัดทำงบประมาณรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์อนันต์ คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นไปตาม Elitist Model และนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองท้องถิ่นระดับจังหวัดได้เข้ามามีบทบาทต่อองค์การบริหารส่วนตำบล

3) ด้านตัดสินใจเพื่อตอบสนองฐานคะแนนเสียงและรักษาฐานคะแนนเสียง การตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ด้านตัดสินใจเพื่อตอบสนองฐานคะแนนเสียงและรักษาฐานคะแนนเสียง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักการเมืองท้องถิ่นเสนอโครงการที่เป็นประโยชน์กับพื้นที่ แสดงความจริงใจโดยการ

ทำงานอย่างขยันมุ่งมั่นและตั้งใจในการแก้ไขปัญหาให้ประชาชนในพื้นที่ เสนอตัวเป็นผู้ช่วยประสานงานและอำนวยความสะดวกรวดเร็วให้ประชาชน ลงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ ไม่ทอดทิ้งประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริรัตน์ พิสัยเลิศ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การสร้างและรักษาฐานเสียงของพรรคเพื่อไทยในจังหวัดเชียงราย ระหว่าง พ.ศ. 2544 - 2562” ผลการศึกษาพบว่า การมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ สร้างการจดจำและรับรู้ต่อประชาชน ได้เป็นวงกว้างและได้ยาวนาน ทำให้เข้าถึงประชาชนในการหาเสียงเลือกตั้งได้ง่าย

4) ด้านตัดสินใจเพื่อขยายฐานคะแนนเสียง การตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ด้านตัดสินใจเพื่อขยายฐานคะแนนเสียง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักการเมืองท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับประชาชนในพื้นที่ จัดสรรโครงการทำผลงานให้เป็นที่ประจักษ์ เข้าถึงประชาชนในพื้นที่ได้อย่างใกล้ชิด เสริมทักษะในการพูดโน้มน้าวจิตใจ และสร้างความเชื่อมั่นในการบริหาร แสดงความมุ่งมั่นและจริงใจที่จะช่วยแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริณรินทร์ วินิจฉายะจินดา และคณะ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การสร้างฐานเสียงของสมาชิกสภากรุงเทพมหานครที่สังกัดพรรคการเมืองช่วงปี พ.ศ.2540 - 2557” ผลการศึกษาพบว่า ต้องลงพื้นที่พบปะประชาชนอย่างสม่ำเสมอ สามารถแก้ไขปัญหาของประชาชน ประสานงานกับชุมชนในเขตที่รับผิดชอบให้คำแนะนำแก่ประชาชน พัฒนาและส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ตรงกับความต้องการของชุมชน และประชาชนในเขต

6.2 เปรียบเทียบการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

จากการเปรียบเทียบการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 6 ด้าน คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน วาระการดำรงตำแหน่ง และตำแหน่ง ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักการเมืองท้องถิ่นที่มีการศึกษาและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีการตัดสินใจในการจัดสรรงบประมาณแตกต่างกัน ส่วนนักการเมืองท้องถิ่นที่มีเพศ อายุ วาระการดำรงตำแหน่ง และตำแหน่งต่างกันมีการตัดสินใจในการจัดสรรงบประมาณไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างรอบคอบถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นรอบด้านทั้งข้อดีและข้อเสีย รวมถึงประโยชน์ใช้สอยได้จริง มีความคุ้มค่ากับสิ่งที่ลงทุน กรอบระยะเวลาในการทำโครงการ ตรงตามความต้องการของประชาชน ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของนักการเมืองท้องถิ่นจึงส่งผลต่อพรรคนะ มุมมองความคิดเห็น ความกล้า และในความเชื่อมั่นในการตัดสินใจแตกต่างกันออกไปตามภูมิความรู้ และสติปัญญาของตน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนิตา มรกตเขียว (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “กระบวนการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการศึกษาพบว่า นักการเมืองท้องถิ่นส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษาจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จึงทำให้เกิดความแตกต่างทางด้านกระบวนการตัดสินใจในการจัดสรรงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวม ปัจจัยด้านการตัดสินใจโดยใช้หลักเหตุผล ปัจจัยด้านการตัดสินใจโดยใช้ทฤษฎีส่วนเพิ่ม และปัจจัยด้านการตัดสินใจเพื่อตอบสนองความต้องการของฐานคะแนนเสียง และเพื่อรักษาฐานคะแนนเสียงแตกต่างกัน เนื่องจากความรู้ความสามารถความชำนาญในงานแตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้ความคิดเห็นในระดับมากในเรื่องการใช้เหตุผล เพราะหลักการจัดสรรงบประมาณควรมีการไตร่ตรองอย่างรอบคอบคำนึงให้

รอบด้าน และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอนง บุญเพิ่ม และคณะ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ปัญหาในการบริหารงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันยกเว้นด้านอายุ กับประสบการณ์ทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัญหาในการบริหารงบประมาณ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.3 การตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยการประยุกต์ตามหลักอริยสัจ 4

จากการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยการประยุกต์ตามหลักอริยสัจ 4 ในภาพรวม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย สามลำดับแรก พบว่า ด้านทุกข์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.21$) รองลงมา มี 2 ข้อ คือ ด้านนิโรธ และด้านมรรค ($\bar{x} = 4.11$) และด้านสมุทัย ($\bar{x} = 4.07$) ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักการเมืองท้องถิ่นมีการลงพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชน รับฟังความคิดเห็นและให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน มีการตรวจสอบตราสารสื่อแสดงความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ มีความรู้ความสามารถในการเข้าถึงปัญหา แก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด มีการวางแผนทางการพัฒนาเมืองให้เป็นศูนย์กลางของความเจริญ ก้าวล้ำทันสมัย การเดินทางสะดวกสบาย และเป็นศูนย์กลางการประชุมของภาคอีสาน ทุกโครงการมีการติดตามและประเมินผลโครงการเพื่อให้ทุกโครงการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีความคุ้มค่าเกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ส่งเสริมพัฒนาอาชีพ สร้างสังคมคุณธรรม มีความสงบสุขร่มเย็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติกร จันทะกุล และ เวชสุวรรณ อาจวิชัย (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาคมตามหลักอริยสัจ 4 ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอบ้านดง จังหวัดมหาสารคาม” ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาคมตามหลักอริยสัจ 4 ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอบ้านดง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสมุห์ณัฐฐาณ อธิญาณ และคณะ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณสุขการของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 11” ผลการศึกษาพบว่า การควบคุมตามหลักอริยสัจ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน กล่าวคือ (1) ด้านทุกข์ (2) ด้านสมุทัย (3) ด้านนิโรธ (4) ด้านมรรค

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่นควรมีกำหนดนโยบายให้นักการเมืองท้องถิ่นนำหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาและความต้องการของประชาชน

2) สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่นควรมีกำหนดนโยบายให้นักการเมืองท้องถิ่นทำโพลสำรวจความคิดเห็น หรือให้การสนับสนุนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรับทราบปัญหา และความพึงพอใจต่อโครงการที่ได้จัดสรรให้แต่ละพื้นที่

3) สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่นควรมีกำหนดนโยบายในการแก้ไขระเบียบข้อกฎหมายที่ขัดขวางการทำงาน เพิ่มอำนาจและกระจายอำนาจให้แต่ละท้องถิ่นได้ตัดสินใจแก้ปัญหาและความต้องการด้วยตนเอง เพื่อตอบสนองความต้องการตามบริบทของแต่ละพื้นที่

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) จากผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ด้านตัดสินใจโดยใช้ตัวแบบเหตุผล และด้านตัดสินใจโดยใช้ตัวแบบส่วนที่เพิ่มมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ดังนั้นนักการเมืองท้องถิ่นควรทำโพลสำรวจความคิดเห็นหรือให้การสนับสนุนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรับทราบปัญหา และความพึงพอใจต่อโครงการที่ได้จัดสรรให้แต่ละพื้นที่

2) จากผลการวิจัยพบว่า นักการเมืองท้องถิ่นควรนำหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อการแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1) ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) ควรศึกษากลยุทธ์การตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

8. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

ชลธิชา หอมฟุ้ง. (2558). การพัฒนารูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้อริยสัจ 4 เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. 8(2), 1317.

ฐิติกร จันทะกล และ เวชสุวรรณ อาจวิชัย. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาคมตามหลักอริยสัจ 4 ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม. *รายงานการวิจัย. สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*.

ตัว สิริณรินทร์ วินิจฉายะจินดา และคณะ. (2565). การสร้างฐานเสียงของสมาชิกสภากรุงเทพมหานครที่สังกัดพรรคการเมืองช่วงปี พ.ศ.2540 - 2557. *รายงานการวิจัย. คณะรัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยวิทยาลัยรามคำแหง*.

ทาโร่ ยามาเน่. (2516). *สถิติ: บทวิเคราะห์เบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นิวยอร์ก: สำนักพิมพ์ฮาร์เปอร์แอนด์โรว์.

ปณิธิ อ้นสุวรรณ. (2563). บทบาททางเมืองของสมาชิกสภากรุงเทพมหานครและสมาชิกสภาเขต. *ดุชนิพนธ์รัฐศาสตรดุชนิพนธ์บัณฑิต. สาขาปรัชญาการเมือง: มหาวิทยาลัยรามคำแหง*.

พระครูสมุห์ณัฐเสถียร อธิญาณ และคณะ. (2559). การพัฒนาการบริหารจัดการการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 11. *ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุชนิพนธ์บัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. คณะสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

- ภาคิน ดำภูผา. (2557). การเมืองในกระบวนการกำหนดนโยบาย : ศึกษาการจัดทำงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลทรัพย์อนันต์ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดชุมพร. *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาการเมืองและการจัดการปกครอง ภาควิชาการปกครอง. คณะรัฐศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันนิตา มรกตเขียว. (2552). กระบวนการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี. *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- วัชรินทร์ อินทพรหม และคณะ. (2558). รูปแบบและโครงสร้างการปกครองท้องถิ่นเปรียบเทียบกับเวียดนาม *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์*. 10(1), 193.
- ศิริรัตน์ พิสัยเลิศ. (2563). การสร้างและรักษาสถานะของพรรคเพื่อไทยในจังหวัดเชียงรายระหว่าง พ.ศ. 2544-2562. *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาการเมืองและการจัดการปกครอง. คณะรัฐศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สนอง บุญเพิ่ม และคณะ. (2556). ปัญหาในการบริหารงบประมาณขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี. *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชากฎหมายมหาชน: มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

English

- Athiyano PhraSamuhnattthaset and et al. (2016). The Development of Management on Public Construction And Renovation of Sangha Administrators Region 11. *Doctor of Philosophical thesis*. Buddhist Management Program. Faculty of Social Sciences: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Best, J.W. (1981). *Research in Education*. Englewood Cliff : Prentice-Hall.
- Boonperm S. et al. (2013). Problems in Managing the Budget of Local Administrative Organization of Namkhun District Ubon Ratchathani Province. *Master of Laws Thesis*. Department of Public Law: Western University.
- Damphupha P.. (2014). The Politics of the Polity making Process : A Study of Budgeting of Sap-Anan Tambon Administrative organization, Thasae District, Chumphon Provinve. Department of Politics and Government Management, Department of Government. *Faculty of Political Science*. Chulalongkorn University.
- Homfung C.. (2015). The Development of an Instructional Model by Applying the Four Noble Truths to Enhance Critical Reading and Creative Problem Solving Abilities of Undergraduate Students. *Academic Journal Veridian E-Journal, Silpakorn University Humanities, Social Sciences and Arts*. 8(2), 1317.

- Juntakon T. and Ardwichai W.. (2022). Community Participation based on The Four Noble Truths in the Preparation of Local Development Plan of Khampom Subdistrict Administrative Organization, Wapi Pathum District, Maha Sarakham Province. *Department of Local Government According to Buddhism*. Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus.
- Moragotkhe W.. (2009). Local Politicians' Decision-making procedures Regarding Budget Allocation in Sub-District Administration Organizations : A Case Study of Nam Yuen District Administration Organization. Ubon Ratchathani Province. *Master of Political Science Thesis*. Graduate School : Ubon Ratchathani University.
- Onnsuwan P.. (2020). Political Role of Councilor of Bangkok and District Councilor. *Doctor of Political Science Thesis*. Department of Political Philosophy, Ramkhamhaeng University.
- Pisailert S.. (2020). Building and Maintaining Pheu Thai Party' Electoral Base in Chiang Rai Province During 2001 – 2019. *Master's Degree Thesis*. Department of Politics and Government Management, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University.
- Secretariat of the Senate. (2017). *Constitution of the Kingdom of Thailand 2017*. (3rd ed). Bangkok: Secretariat of the Senate.
- Yamane T.. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed). New York: Harper and Row Publications.
- Vinijchayajinda T. S. et al. (2022). The Building a Vote Base of Bangkok Councilors Affiliated with Political Parties During the Year 1997 – 2014. *Research Report*. Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University College.

**วัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมือง
ของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น**
**Local Political Culture and People's Political Behavior
in Khon Kaen Municipality**

พระกันตภณ สิริธมโม (ศรีขอ)

PhraKantaphon Siridhammo (SriKhor)

สุรพล พรหมกุล

Suraphon Promgun

สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา

Sutipong Sawatta

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, khon kaen campus

E-mail: blank001_@hotmail.co.th

(Received: June 13, 2023/ Revised: October 4, 2023/ Accepted: October 7, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น 2. เพื่อเปรียบเทียบวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น 3. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่นตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้วิธีการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 399 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ แล้วจึงนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ และวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านวัฒนธรรมการเมืองแบบแข่งขัน มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านวัฒนธรรมการเมืองแบบปรึกษาหารือ และด้านวัฒนธรรมการเมืองแบบรวมศูนย์ ระดับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านพฤติกรรมทางการเมืองตามหลักการบริหารนิยธรรม ด้านการสนับสนุนพรรคการเมือง และด้านการติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมืองตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นต่างกันมีพฤติกรรมทางการเมือง ในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3. แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่นประยุกต์ตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 คือ คณะกรรมการการเลือกตั้งควรรับฟังความคิดเห็น

จากประชาชน ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข่าวสารทางการเมือง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมความต้องการของประชาชน และมีการสนับสนุนให้ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิต เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ชุมชน และสังคม

ความสำคัญ: วัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่น; พฤติกรรมทางการเมือง; หลักอปรหานิยธรรม

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the level of local political culture and political behavior of the people in Khon Kaen Municipality; 2) to compare the local political culture and political behavior of the people in Khon Kaen Municipality; 3) to study the approaches for applying local political culture promotion and the political behavior of the people in Khon Kaen Municipality according to the principles of the Seven Aparihaniyadhamma. This study was carried out by means of mixed-method research using a qualitative research method and a quantitative research method. The sample consisted of 399 people and 10 key informants. The tools used for data collection were a questionnaire and an interview form. Then the data were analyzed using a social science package program and contextual content analysis.

The research results were as follows:

1) The overall level of local political culture and political behavior of the people in Khon Kaen Municipality was at a high level. All aspects were rated at the same level. The highest mean value was seen in the aspect of competitive political culture, followed by consultative political culture and centralized political culture. The level of political behavior of the people overall was at a high level. Every aspect was at a high level. The aspect of exercising the right to vote was the most followed by the aspect of political behavior according to the principle of the Seven Aparihaniyadhamma, support for political parties, and monitoring political news, respectively.

2) The comparison results showed that the people with a consultative political culture, competitive political culture, and centralized political culture had different political behaviors with a statistical significance level of 0.05.

3) Guidelines for promoting local political culture and political behavior of the people in Khon Kaen Municipality are applied according to the 7 principles of Aparihaniyadhamma, that is, the Election Commission should listen to opinions from the people. There should be an opportunity for people to access political news. Local government organizations should promote the needs of the people. and there is support to apply Buddhist principles in life. To provide maximum benefit to people, communities and society.

Keywords: local political culture, political behavior, Aparihaniyadhamma

1. บทนำ

วัฒนธรรมเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางสังคมและจิตใจของมนุษย์ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ช่วยให้โครงสร้างทางสังคมคงอยู่ เพราะมีความผูกพันทางจิตใจของหลาย ๆ คนเข้าด้วยกันรากฐานของสังคม คือ วัฒนธรรม (ประเวศ วะสี, 2547: 23) วิถีชีวิตที่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งถือปฏิบัติวัฒนธรรมจึงประกอบด้วย นิสัยหรือความเคยชิน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิธีการประพฤติปฏิบัติ ความเชื่อ ค่านิยม รวมทั้งภาษาและวัตถุสิ่งของต่าง ๆ วัฒนธรรมของสังคมจะซึมซาบเข้าไปในตัวบุคคลนั้นตั้งแต่ออกจากท้องมารดาจนกระทั่งตายไปจากสังคม วัฒนธรรมทำให้คนรวมตัวเป็นสังคม มีการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบ การเรียนรู้เรื่องของวัฒนธรรมจึงช่วยให้เกิดความเข้าใจพฤติกรรมของบุคคลหรือมนุษย์ซึ่งถือว่าเป็นสัตว์สังคม คือมีวัฒนธรรมนั้นหาได้มีอิสระรอดพ้นไปจากค่านิยม ปทัสถาน และการลงโทษทางสังคมในส่วนรวมไปไม่ได้ออกมาในรูปของพฤติกรรมตลอดจนการประพฤติปฏิบัติทั้งในสังคมและองค์การ (ไพบุลย์ ช่างเรียน, 2532: 39) วัฒนธรรมท้องถิ่น คือ วิถีชีวิตของคนในแต่ละชุมชนเป็นมรดกสืบทอดกันมา เพื่อทุกคนในท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจในการเป็นเจ้าของมีความรักหวงแหนร่วมกัน

วัฒนธรรมท้องถิ่น จัดว่าเป็นวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ได้แก่ แบบแผนในการดำเนินชีวิต ความคิด ความเชื่อ ภาษา ศิลปกรรม วิธีการกระทำเป็นแบบแผนของทัศนคติ หรือความเชื่อของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมของกลุ่มประชาชนหนึ่ง โดยวัฒนธรรมท้องถิ่นในแต่ละชุมชนก็จะเป็นตัวของตัวเองซึ่งถูกกำหนดขึ้นหรือได้รับอิทธิพลจากสภาวะแวดล้อม เช่น ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางการเมือง โดยสถาบันต่าง ๆ เช่น ครอบครัว เพื่อน โรงเรียน กลุ่มสังคม และสื่อมวลชน เพื่อที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นจากรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่งอย่างต่อเนื่อง มีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ อยู่เสมอ (ณรงค์ เส็งประชา, 2531: 4)

วัฒนธรรมการเมือง ในสังคมใดๆ หมายถึงแบบแผนความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ท่าทีซึ่งหลอมรวมกันเป็น “อุปนิสัยทางการเมือง” ของผู้คนและสถาบันการเมืองในสังคมนั้น ๆ เช่น คนไทยชอบ ส.ส. ที่ช่วยฝากลูกเข้าโรงเรียน ช่วยประกันตัวผู้ต้องหา มางานแต่งงาน งานศพ งานวันเกิดของคนในครอบครัว มากกว่า ส.ส. ที่ทำหน้าที่นิติบัญญัติในสภาได้อย่างยอดเยี่ยม หรือ คนไทยถือว่าการหนีภาษีเป็นเรื่องธรรมดา (ยอมรับได้ใครเสียภาษีเต็ม 100% ก็นับว่าโง่) หรือ คนไทยเชื่อว่าคนดีไปเล่นการเมืองแล้วจะเสียคน (การเมืองทำให้คนดีกลายเป็นคนเลว) ฯลฯ ดังนั้นเป็นต้น แบบแผนความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมเหล่านี้อาจปรากฏให้เห็นหรือสังเกตได้จากพฤติกรรมของผู้คน (เช่น ส.ส. ขาดประชุมเพราะต้องไปงานศพ งานแต่งงาน) หรือจากภาษา (เช่น “เงินไม่มา กาไม่เป็น”) หรือจากสัญลักษณ์ (เช่น การประท้วงหน้าทำเนียบ) ฯลฯ เป็นต้นแต่บางครั้งวัฒนธรรมทางการเมืองก็อาจแฝงอยู่ในความคิดความรู้สึก ๆ ของผู้คน และสถาบันการเมืองในสังคม ยากที่จะสังเกตได้ แต่ก็ก็จะสะท้อนออกมาเป็นท่าทีท่วงท่าทางการเมืองของผู้คนในโอกาสต่าง ๆ เช่น คนไทยยังไม่เชื่อถือศรัทธาในระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยจริง ๆ จึงยังคงนิยมชมชอบผู้นำแบบพ่อหรือแบบอัครวินซ์มาขาว คนดีคนเก่งที่ไม่จำเป็นต้องมาจากการบวนการประชาธิปไตยก็ได้ หรือนักการเมืองตั้งพรรคการเมืองเฉพาะกิจเพื่อการเลือกตั้ง หรือทหารยึดอำนาจจากรัฐบาลคอร์รัปชัน เพราะเชื่อว่าสถาบันทหารมีหน้าที่พิทักษ์คุณธรรมทางการเมือง ฯลฯ ดังนั้นเป็นต้น

การเมืองท้องถิ่นในประเทศไทยมีแบบแผนวัฒนธรรมการเมืองแตกต่างกัน จำแนกได้เป็น 3 แบบ คือ (1) วัฒนธรรมการเมืองแบบปรีชาหาหรือ ซึ่งพัฒนามาจากความโดดเด่นของการเมืองคณาภิบาลที่เข้มแข็ง (2) วัฒนธรรมการเมืองแบบแข่งขัน-ทำลายล้าง ซึ่งพัฒนามาจากการแย่งชิง และยึดครองฐานเสียง และผลประโยชน์

ทางการเมืองระหว่างกลุ่มการเมืองในระดับชาติและท้องถิ่น และ (3) วัฒนธรรมการเมืองแบบรวมศูนย์-ผูกขาดอำนาจทางการเมือง ซึ่งพัฒนามาจากการรวมศูนย์อำนาจ และการจัดระบบความสัมพันธ์ทางการเมืองการปกครองแนวตั้งในอดีตร

วัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นทั้ง 3 แบบนี้พบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทต่าง ๆ ในสัดส่วนที่แตกต่างกัน วัฒนธรรมการเมืองแบบปรีชาหาหรือมักจะพบใน อบต. มากกว่าที่อื่น ๆ วัฒนธรรมการเมืองแบบรวมศูนย์-ผูกขาดอำนาจมักจะพบในเทศบาลสำหรับ อบจ. นั้น ยังไม่มีข้อมูลเชิงประจักษ์เพียงพอที่จะสรุปได้แบบแผนวัฒนธรรมการเมืองของท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับขีดความสามารถในการริเริ่มนโยบายการพัฒนาใหม่ ๆ ของท้องถิ่นค่อนข้างชัดเจน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีวัฒนธรรมแบบปรีชาหาหรือมีขีดความสามารถในการริเริ่ม และขับเคลื่อนนโยบายในเชิงนวัตกรรมได้สูงกว่าวัฒนธรรมแบบอื่น ๆ (จรัส สุวรรณมาลา, 2563: 1-2) จะเห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญ และมีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมทางการเมืองท้องถิ่น ซึ่งในกระบวนการการได้มาของตำแหน่งทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีช่องว่างอยู่จึงทำให้มีปัญหาการได้มาของตำแหน่งโดยมิชอบ ซึ่งการทุจริตการเลือกตั้งถือเป็นพฤติกรรมทางการเมือง และอุปสรรคสำคัญต่อการทำให้เป็นประชาธิปไตยของไทยมูลเหตุสำคัญประการหนึ่งนำไปสู่การสร้างระบบการทุจริตการเลือกตั้งคือ การใช้เงินในการซื้อสิทธิ์ขายเสียงในกระบวนการเลือกตั้งจนส่งผลกระทบต่อตรงต่อการทำให้ระบอบการเมืองขาดความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์เพราะประชาชนจะได้ตัวแทนที่ไม่พึงปรารถนา และไม่เป็นประโยชน์ต่อระบบการเมือง อีกทั้งการคัดกรองตัวแทนทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยผ่านกระบวนการเลือกตั้งก็ควรจะเป็นการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรม และเชื่อถือได้ซึ่งจะส่งผลกระทบให้การทำให้เป็นประชาธิปไตยเป็นจริงได้ในอนาคต (ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร, 2561: 1)

จากดัชนีการรับรู้การทุจริต หรือ CPI (Corruption Perception Index) คือ ดัชนีการรับรู้การทุจริต ปัญหาคอร์รัปชันของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกที่มีค่าคะแนนตั้งแต่ 0 (คอร์รัปชันมากที่สุด) – 100 (คอร์รัปชันน้อยที่สุด) ผลการจัดอันดับพบว่า ประเทศไทยได้คะแนน 36 จาก 100 คะแนน ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 101 จาก 180 ประเทศทั่วโลก (องค์กรโปร่งใสนานาชาติ, 2565 : online) จากการวิเคราะห์ดัชนีการรับรู้การทุจริตจะเห็นว่าประเทศไทยมีความโปร่งใสค่อนข้างน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมจิตต์ รัตนอุดมโชค (2552) และณัฐฉิเดชาประเสริฐ (2561) และณัชชานุช พิชิตนารัตน์ (2561) จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นปัญหาหลัก คือ รูปแบบและวิธีการในการทุจริตเลือกตั้งจำแนกได้ 2 รูปแบบ คือ 1) การทุจริตเลือกตั้งทางตรง ได้แก่ การซื้อเสียงโดยตรง และโดยอ้อม ด้วยกลวิธีที่หลากหลายในการใช้เงินซื้อเสียง 2) การทุจริตเลือกตั้งทางอ้อมมีกลวิธีต่าง ๆ เช่น การย้ายคนเข้ามาในเขตเลือกตั้ง การส่งผู้สมัครลงแข่งขันเพื่อตัดคะแนน การแจกสิ่งของ การใช้สิทธิพลข่มขู่ และการโจมตีคู่แข่งอื่น มูลเหตุที่นำไปสู่การทุจริตซื้อเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นเกิดจากความต้องกรเป็นที่ยอมรับในสังคม ความต้องกรอำนาจ และความต้องกรผลประโยชน์จากการเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมือง และรูปแบบ และกระบวนการทุจริตซื้อเสียงเลือกตั้งท้องถิ่น พบว่า มีสี่ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก การวางตัวหัวคะแนน ขั้นตอนต่อมา การประชุม หัวคะแนน ซึ่งเป็นการเรียกระดมหัวคะแนนมาประชุมนัดหมายการแจกจ่ายเงิน ขั้นตอนที่สาม การเช็คจำนวนประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการแจกจ่ายเงินอย่างละเอียด ขั้นตอนที่สี่ ขั้นตอนการแจกเงินให้กับหัวคะแนนไปแจกยังฐานเสียง โดยให้หัวคะแนนลงพื้นที่แจกจ่ายเงินให้กับประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในสังกัดของหัวคะแนนนั้น

จากประเด็นปัญหาดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น เนื่องจากจังหวัดขอนแก่นเป็นมหานคร

ศูนย์กลางการค้าการลงทุน การบริการ เป็นศูนย์กลางทางด้านการแพทย์ และสาธารณสุข ระบบขนส่ง ระบบการจัดการการส่งสินค้า ข้อมูล และทรัพยากร ศูนย์กลางการประชุม การท่องเที่ยว ศูนย์อุตสาหกรรมสีเขียว เป็นจังหวัดที่มีสถานศึกษาจำนวนมากเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ถือเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาทุกมิติ โดยผู้วิจัยมีการประยุกต์ คือ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าบูรณาการกับงานวิจัยนี้ ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาระดับ และเพื่อเปรียบเทียบวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับระดับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น รวมทั้งศึกษาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่นประยุกต์ตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาในมิติต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับระดับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น

2.2 เพื่อเปรียบเทียบวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่นประยุกต์ตามหลักการบริหารนิยธรรม 7

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับระดับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังต่อไปนี้

3.1 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ขึ้นไปที่มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 91,650 คน กลุ่มตัวอย่าง การคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973: 886) จำนวน 399 คน และทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยเลือกจากผู้นำ บุคลากร และประชาชนทั่วไปที่มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยในเทศบาลนครขอนแก่น และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 รูป/คน ประกอบด้วย รองเจ้าคณะจังหวัด 1 รูป เจ้าคณะตำบล 1 รูป ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา 1 รูป ในการใช้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนาซึ่งทางการเมืองเป็นที่ทราบคืออยู่แล้วว่าเป็นเรื่องที่ขัดกันในแง่ของกฎหมายแต่ในงานวิจัยเล่มนี้มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญที่เป็นพระสงฆ์หรือพระสังฆาธิการ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์ 1 รูป ปลัดเทศบาลนครขอนแก่น 1 คน ประธานสภาเทศบาลนครขอนแก่น 1 คน เจ้าหน้าที่เทศบาลนครขอนแก่น 2 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลบ้านโนนทัน 1 คน สมาชิกสภาเทศบาลนครขอนแก่น 1 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสอบถามวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น

2) แบบสัมภาษณ์วัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น

ซึ่งแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) จากนั้นนำค่าเฉลี่ยมาเทียบกับเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1981) เพื่อแปลความหมายดังนี้ มากที่สุด (4.50-5.00) มาก (3.50-4.49) ปานกลาง (2.50-3.49) น้อย (1.50-2.49) และน้อยที่สุด (1.00-1.49)

เครื่องมือในการวิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ที่เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนตรวจสอบ ความถูกต้องและความครอบคลุมของประเด็นการประเมินตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และประเมินความสอดคล้องของรายการประเมินแต่ละข้อเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Object Congruence ; IOC) พบว่าทุกประเด็นการประเมิน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามและแบบประเมินทั้งฉบับโดยใช้สูตรการหาสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่า 0.85

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะสำคัญทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), และอธิบายถึงวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นและพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สถิติที-เทส (t-test) และ เอฟ-เทส (F-test) เพื่อเปรียบเทียบวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น

2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้ 1. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องวัตถุประสงค์การวิจัย 3. วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท 4. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

4. ผลการวิจัย

4.1 ระดับวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับระดับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านวัฒนธรรมการเมืองแบบแข่งขัน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.32 และน้อยที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรมการเมืองแบบรวมศูนย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 ระดับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.33 และน้อยที่สุด คือ ด้านการไปเป็นแนวร่วมกับองค์กรทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69

4.2 ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีวัฒนธรรมการเมืองแบบปรีกษาหรือ วัฒนธรรมการเมืองแบบแข่งขัน วัฒนธรรมการเมืองแบบรวมศูนย์ ต่างก็มีพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน ในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

4.3 แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น ประยุกต์ตามหลักอปหิธานิยธรรม ๗ คือ คณะกรรมการการเลือกตั้งควรรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข่าวสารทางการเมือง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมความต้องการของประชาชน และมีการสนับสนุนให้ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิต เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ชุมชน และสังคม

5. อภิปรายผล

5.1 ผลการวิเคราะห์ระดับวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนมีการพูดคุยกับเพื่อน และคนในครอบครัวญาติพี่น้องในการแสดงความคิดเห็นเรื่องการเมืองอยู่เสมอ เปิดใจรับฟังในสิ่งที่อีกฝ่ายพูด มีการไตร่ตรองด้วยเหตุผลไม่ใช่ด้วยอารมณ์ไม่พูดเสียสปีให้ร้ายแก่ผู้อื่น การเมืองเป็นเรื่องที่ยกขึ้นมาพูดคุยได้ มีจิตสำนึกอยู่บนพื้นฐานของหลักคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมให้คนดีที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาเป็นผู้นำหรือเป็นผู้บริหารภายในท้องถิ่น พัฒนานำพาสู่ความเจริญก้าวหน้า ติดตามรับฟังข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ไม่ว่าข้อมูลข่าวสารนั้นจะเป็นจริง หรือเท็จก็จะสามารถนำมาคิดวิเคราะห์แยกแยะได้ มีความซื่อสัตย์ในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะการไปใช้สิทธิเลือกตั้งจึงเป็นหน้าที่สำคัญของประชาชน ถือว่าเป็นการแสดงออกทางการเมืองเช่นกัน มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นชักจูงให้ผู้คนให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดาบตำรวจหญิง รัตวี รัศมีดิษฐ์ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลห้วยกะปิ” ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลห้วยกะปิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ พิระพงศ์ สุจริตพันธ์ และคณะ (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอสหัสขันธ์นครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอสหัสขันธ์นครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และไม่สอดคล้องกับ พระนิทัศน์ ธีรปัญญา และคณะ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองวังสะพุงจังหวัดเลย” ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองวังสะพุงจังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง และไม่สอดคล้องกับ วราภรณ์ วงษ์ชมภู (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นแบบปรีกษาหรือในเขตเทศบาลนครแหลมฉบังอำเภอสัตราธิราชจันทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมการเมืองแบบปรีกษาร่วมกับความเป็นพลเมืองในท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง

5.2 ผลการเปรียบเทียบระดับวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า ประชาชนที่มีวัฒนธรรมการเมืองแบบปรีกษาหรือ วัฒนธรรมการเมืองแบบแข่งขันทำลายล้าง วัฒนธรรมการเมืองแบบรวมศูนย์มีระดับวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น ในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05* ซึ่งปฏิบัติตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนมีการพูดคุยกับเพื่อน ๆ และคนในครอบครัวญาติพี่น้องในการแสดงความคิดเห็นในการปกครองของท้องถิ่น และเรื่องสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ควรเปิดใจรับฟัง

ในสิ่งที่อีกฝ่ายพูด และไตร่ตรองด้วยเหตุผลไม่ใช่ด้วยอารมณ์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ วงษ์ชมพู (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นแบบปักษ์ใต้หรือในเขตเทศบาลนครแหลมฉบังอำเภอศรีราชาจังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมการเมืองแบบปักษ์ใต้หรือกับความเป็นพลเมืองในท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง และไม่สอดคล้องกับ วิศรุตฯ ทองแกมแก้ว (2558) ได้ทำการศึกษางานวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบปักษ์ใต้หรือกับการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนาเทศบาลนครหาดใหญ่” ผลการวิจัยพบว่า ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบปักษ์ใต้หรือของเทศบาลนครหาดใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนที่มีวัฒนธรรมการเมืองแบบแข่งขันทำลายล้างต่างก็มีวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนไม่พูดเสียสละให้ร้ายแก่ผู้อื่นและฝ่ายอื่นที่ไม่ใช่ฝ่ายตนเพราะอาจจะทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทและความแตกแยกได้ การเมืองเป็นเรื่องที่ยกขึ้นมาพูดคุยได้ การแข่งขันทางการเมืองควรมีจิตสำนึกและอยู่บนพื้นฐานของหลักคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาความรุนแรงในการเมืองท้องถิ่นในจังหวัด ปทุมธานีและพระนครศรีอยุธยา” ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาความรุนแรงในการเมืองท้องถิ่นทั้งก่อนการเลือกตั้ง ระหว่างการเลือกตั้ง และภายหลังการเลือกตั้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรัส สุวรรณมาลา และคณะ (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “วิถีใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมการเมืองแบบแข่งขันรุนแรงในกลุ่มของเทศบาลตำบลและเทศบาลนคร อยู่ในระดับน้อย ประชาชนที่มีวัฒนธรรมการเมืองแบบรวมศูนย์ต่างก็มีวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนมีจิตสำนึกเลือกและส่งเสริมคนที่มีคุณธรรมจริยธรรมและความรู้ความสามารถภาวะความเป็นผู้นำเข้ามาเป็นผู้บริหารภายในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาไปสู่ความเจริญก้าวหน้าต่อไป ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรัส สุวรรณมาลา และคณะ (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “วิถีใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองแบบผูกขาดอำนาจในกลุ่มเทศบาลนครและเทศบาลเมือง อยู่ในระดับน้อยที่สุด และไม่สอดคล้องกับ ร้อยตำรวจโท ฉัตรชัย ถาวรทรัพย์ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยมของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรในจังหวัดสระแก้ว” ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยม อยู่ในระดับปานกลาง

5.3 แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่นประยุกต์ตามหลักอภิธานิธรรม 7 ในภาพรวม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนควรมีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันและกันยอมรับในเหตุผลที่ถูกต้องที่เป็นประโยชน์ เพื่อความเข้าใจที่ดีต่อกันของทุกคนในสังคม ซึ่งความเจริญไม่เกิดจากความเสื่อมในทุกกรณี ประชาชนควรมีหลักธรรมในข้อนี้คือพร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงกระทำหรือหากว่าที่ประชุมมีมติอย่างไรแล้วก็ให้นำไปปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างพร้อมเพรียงกัน และพร้อมเพรียงกันปกป้องเหล่าชนประเทศชาติให้รอดพ้นจากภาวะวิกฤตต่าง ๆ “ความพร้อมเพรียง” ในหลักธรรมที่ได้กล่าวมานี้ก็คือความสามัคคีนั่นเอง ประชาชนไม่ควรตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อระเบียบเดิมและไม่ล้มล้างหลักการเดิมที่ได้บัญญัติไว้ ถือปฏิบัติตามหลักกฎเกณฑ์หรือบัญญัติอันเดิมเพราะการบัญญัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมาอาจจะเกิดความขัดแย้งต่อข้อกฎหมายเดิมซึ่งได้อยู่แล้วนั้น ย่อมทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคมได้ ประชาชนควรเชื่อฟังและปฏิบัติตามผู้ที่มีประสบการณ์หรือเกิดมาก่อนในการรับฟังข้อห้ามหรือข้อแนะนำต่าง ๆ เพื่อเป็นความรู้

เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตต่อไป ประชาชนควรให้เกียรติและคุ้มครองสตรีให้อยู่ดี มีให้ถูกล่วงเกินข่มเหงรังแกหรือถูกกดขี่ข่มเหงใจการทำร้าย และการกดขี่ทางเพศการทำลามกอนาจารย่อนามาสังคมในองค์กร เพราะทำให้เกิดความหวาดระแวง และขาดความปลอดภัยในคู่ครองรวมไปถึงการรับฟังความเห็นของเพศหญิงด้วย ประชาชนควรรักษาวัฒนธรรมประเพณีและให้ความเคารพต่อสถานที่ หรือเจดีย์ อนุสาวรีย์ ปูนียสถาน ปูนียวัตถุ และรูปเคารพต่างๆ สักการะและการบูรณะเจดีย์หรือพุทธสถานที่ปลูกสร้างไว้ ประชาชนควรมีการปกป้องและคุ้มครองนักการเมืองที่มีคุณธรรมจริยธรรมอันดีงามเพื่อส่งเสริมคนดีมาเป็นผู้นำและบริหารบ้านเมืองหลักการบริหารนิยธรรมยังความเจริญให้แก่หมู่ชน และประเทศชาติอย่างแท้จริง ถ้าคนในสังคมนั้นยังยึดมั่นปฏิบัติตามหลักธรรมอย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุรัช สุรชโย (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ พระมหาวิชฌู วิสารโท (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักการบริหารนิยธรรมของเทศบาลตำบลโนนสะอาด อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักการบริหารนิยธรรมของเทศบาลตำบลโนนสะอาด อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ เวกา แดงเรือง (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักการบริหารนิยธรรมของเทศบาลตำบลหนองผึ่งอำเภอสว่าง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักการบริหารนิยธรรมของเทศบาลตำบลหนองผึ่งอำเภอสว่าง จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) คณะกรรมการการเลือกตั้งควรมีการกำหนดนโยบายให้นักการเมืองท้องถิ่นมีจิตสำนึกการเมืองที่ดีจัดให้มีหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับผู้สนใจจะสมัครเป็นนักการเมืองท้องถิ่นเพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และให้ผู้สมัครเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับท้องถิ่นให้มีอาสาสมัครพัฒนาการเมืองท้องถิ่น และแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินให้มีการเปิดเผยต่อสาธารณะ เพื่อร่วมกันรณรงค์ให้การเลือกตั้งมีความสุจริตและเที่ยงธรรม

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการกำหนดนโยบายให้ประชาชนปฏิบัติตามอปปรินิยธรรม 7 เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชน

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ชนในเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นคณะกรรมการการเลือกตั้งควรส่งเสริมประชาชนให้ตระหนักต่อความสำคัญของหลักการบริหารนิยธรรม เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติอันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ชุมชน และสังคม ต่อไป

2) ผลการวิจัยพบว่าวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนค่าเฉลี่ยในการติดตามข้อมูลข่าวสารด้านการรับฟังการบรรยายอภิปรายและการสัมมนาเกี่ยวกับการเมืองน้อยกว่าด้านอื่น ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ประชาชนมีการติดตามข้อมูลข่าวสาร รับฟังการบรรยายอภิปราย หรือการจัดสัมมนาเกี่ยวกับการเมืองอยู่เสมอ

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประยุกต์ใช้ผลการศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการศึกษาวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น ต่อไป

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษาวินิจฉัยเรื่อง วัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ควรมีการทำวิจัยเรื่อง การส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่นในเชิงลึก

7. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

จรัส สุวรรณมาลา และคณะ. (2547). โครงการวิจัยวิถีใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย.

โครงการวิจัยสถาบันวิถีใหม่ท้องถิ่น. คณะรัฐศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จรัส สุวรรณมาลา. (2563). วัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นในประเทศไทย. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*. 5(3), 1-34.

ชัย ถาวรทรัพย์. (2553). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยมของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรในจังหวัดสระแก้ว. *สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร. (2561). การทุจริตการเลือกตั้ง : อุปสรรคการทำให้เป็นประชาธิปไตยของไทย. *วารสารรัฐศาสตร์สุโขทัยธรรมมาธิราช*. 2(2), 1-17.

ณรงค์ เส็งประชา. (2531). *พื้นฐานวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร โอเดียนสโตร์.

ณัชชา พิชิตธนรัตน์. (2561). การทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี. *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา*. 7(1), 72-81.

ณัฐภูมิ เตชะประเสริฐ. (2561). รูปแบบการทุจริตซื้อเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น. *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยรังสิต.

เต็มศักดิ์ ทองอินทร์. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาความรุนแรงในการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานีและพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 6(2), 159-172.

ทาโร่ ยามาเนะ. (2516). *สถิติ: บทวิเคราะห์เบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นิวยอร์ก: สำนักพิมพ์ฮาร์เปอร์แอนด์โรว์

บุศรา โพธิสุข. (2558). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลช้างเผือกอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.

เบสท์, เจ.ดับเบิลยู. (2524). *การวิจัยทางการศึกษา*. แอঙ্গেิลฮูคคิลฟ: Prentice-Hall.

ประเวศ วะสี. (2547). *การพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ หมอชาวบ้าน.

พระนิทัศน์ ธีรพลโณ และคณะ. (2562). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองวังสะพุงจังหวัดเลย. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*. มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง. 16(75), 26-35.

- พระมหาวิษณุ วิสารโท. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักการบริหารนิยธรรมของเทศบาลตำบลโนนสะอาด อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุรชัย สุรชโย. (2564). การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. *สารนิพนธ์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พีระพงศ์ สุจริตพันธ์ และคณะ. (2561). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอสีลชลจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*. 12(1), 211-222.
- ไพบูลย์ ช่างเรียน. (2532). *วัฒนธรรมกับการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- ราตรี รัศมีดิษฐ์. (2558). วัฒนธรรมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลห้วยกะปิ. *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรารณ วังชมภู. (2560). วัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นแบบปึกษาหารือในเขตเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา*. หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต. คณะรัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- วิไลวัจส์ กฤษณะภุติ. (2557). แนวทางการป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งตามความคิดเห็นของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์. 1(2), 64-75.
- วิศรุตฯ ทองแก้ว และคณะ. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบปึกษาหารือกับการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนาเทศบาลนครหาดใหญ่. *วารสารวิทยบริการ*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 26(1), 1-16.
- เวธิกา แดงเรือง. (2560). การบริหารงานตามหลักการบริหารนิยธรรมของเทศบาลตำบลหนองผึ้งอำเภอสาร์ภ จังหวัดเชียงใหม่. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมจิตต์ รัตนอุดมโชค. (2552). การซื้อสิทธิขายเสียงในจังหวัดสกลนคร. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*. 1(2), 86-100.
- สุรวุฒิ ปัดไธสง และคณะ. (2539). รูปแบบและวิธีการซื้อสิทธิขายเสียงในกรุงเทพมหานคร. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- องค์กรโปร่งใสนานาชาติ. (2565). *ดัชนีการรับรู้การทุจริต 2565*. สืบค้นเมื่อ ตุลาคม 2566 จาก <https://www.transparency.org/en/cpi/2022>.

ภาษาอังกฤษ

- Best, J.W. (1981). *Research in Education*. Englewood Cliff: Prentice-Hall.
- Photisuk B.. (2015). The Local Political Participation of the People: A Case Study of Tambon Chang Phueak. Muang District. Chiang Mai Province. *Research report*. Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus.
- Thavornsap C..(2010). The authoritarian political culture of high-ranking officials Contract in Sa Kaeo Province. *Public Administration Thesis*. Dhurakij Pundit University.

- Jitlaoaporn C.. (2018). Election corruption: an obstacle to democracy in Thailand. *Sukhothai Thammathirat Open Journal of Political Science*. 2(2), 1-17.
- Suwanmala C. and team. (2004). A research project on a new way of local government organizations in Thailand. *Local New Normal Institute Research Project Faculty of Political Science*. Chulalongkorn University.
- Suwanmala C.. (2020). Local political culture in Thailand. *Journal of the King Prajadhipok's Institute*. 5(3), 1-34.
- International Transparency Organization. (2022). *Corruption Perception Index 2022*. Retrieved October 2023 from <https://www.transparency.org/en/cpi/2022>.
- Sengpracha N.. (1988). *Basics of Thai culture*. Bangkok: Odeon Store.
- Phichitthanarat N.. (2018). Local election corruption in Phetchaburi Province. *Journal of Interdisciplinary Research : Graduate Edition*. 7(1), 72-81.
- Dechprasert N.. (2018). Patterns of corruption in buying votes in local council elections. *Master of Political Science thesis*. Rangsit University.
- Changrian P.. (1989). *Culture and Administration*. Bangkok: Aksorn Charoen Tat.
- Sujaritphan P. and team. (2018). The Democratic Political Culture of People in Amphur Sichon. Nakhon Si Thammarat Province. *Journal of Dhonburi Rajabhat University*. 12(1), 211-222.
- Phra Nitat Wongwangphoem. (2019). Political Culture of Democracy in The Wangsaphumg Municipality in Loei Province. *Journal of Graduate Studies at Sakon Nakhon Rajabhat University*. Mahamakut Buddhist University Sri Lan Xang Campus 16(75), 26-35.
- Phra Surachai Surachayo. (2021). An Application of Aparihaniyadhamma for Sangha's Administration in Photharam District. Ratchaburi Province. *Thesis*. Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phramaha Wissanu Visarado. (2015). The People's Participation in Public Administration according to Aparihaniyadhamma in Nonsa-ad Municipality Sibunrueang District. Nongbualamphu Province. *Dissertation in Public Administration*. Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Wasi P.. (2004). *Development must be based on culture*. Bangkok: Mo Ban Publisher.
- Rasamidit R.. (2015). Political culture of voters in Huaykapi subdistrict administration organization. *Master of Political Science Thesis*. Burapha University.
- Rattanaudomchoke S.. (2009). Buying rights to sell votes in Sakon Nakhon Province. *Journal of Sakon Nakhon Rajabhat University*. 1(2), 86-100.
- Patthaisong S. and team. (1996). Patterns and methods of vote selling and buying in Bangkok Metropolitan. *Research report*. Srinakharinwirot University.
- Yamane T.. (1973). *statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed). New York: Harper and Row

- Thongin T.. (2017). The Public Participation in Solviving the Violence Problems in LocalPolitics in Pathumthani and Ayutthata Province. *Journal of MCU Social Science Review Department of Political Science Faculty of Social Sciences*. Mahachulalongkornrajavidyalaya University. 6(2), 159-172.
- Daengruang V.. (2017). The Administration Following Aparihaniyadhamma of Nongphueng Councils in Chiang Mai Province. *Dissertation in Public Administration*. Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Wongchomphu W.. (2017). Local Political Culture and the Development of People's Democracy in Laem Chabang Municipality, Srirachadistrict, Chonbori Province. Graduation Research Presentation Conference Master of Political Science Program. *Faculty of Political Science*. Rangsit University.
- Kritsanaputi W.. (2014). Guidelines for Preventing Vote Buying in Elections : Opinions of Voters in the Northeast of Thailand. *Phraewa Kalasin Academic Journal*. Kalasin Rajabhat University. 1(2), 64-75.
- Thongkamkaew W. and Team. (2015). The Relationship between Deliberative Political Culture and Public Policy Formulation to Develop Hatyai Municipality. *Journal of Academic Resources*. Prince of Songkhla University. 26(1), 1-16.

รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวและสุขภาวะของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร

Family Communication Patterns and the Well-being of the Elderly in Bangkok

นันทิดา โอฐกรรม

Nantida Otakum

สาวิตรี สุวรรณโณ

Sawitree Suvanno

สมทบ แก้วเชื้อ

Somtop Keawchuer

วิทยาลัยนิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

College of Communication Arts, Suan Sunandha Rajabhat University

E mail: nantida.ot@ssru.ac.th, sawitree.ch@ssru.ac.th, somtop.ke@ssru.ac.th

(Received: July 5, 2023/ Revised: October 10, 2023/ Accepted: December 21, 2023)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารในครอบครัวและสุขภาวะของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 400 ชุด โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบผสมผสานโดยใช้สถิติ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way analysis of variance) ในการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบประนีประนอมมากที่สุด มีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะต่างกัน และไม่พบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นต่อระดับสุขภาวะในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวต่างกัน

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ; รูปแบบการสื่อสารในครอบครัว; สุขภาวะ

Abstract

This study was aimed to study family communication patterns and the well-being of the elderly in Bangkok. The research employed a questionnaire as the quantitative method. The respondents were the elderly who live in Bangkok. Multistage sampling technique was used. Totally, 400 usable questionnaires were returned. T-test and ANOVA were applied to examine the hypotheses.

Findings revealed most the elderly in Bangkok reported their family communication pattern is a consensual style (28%) and their opinion regarding the well-being is at high level. The elderly who are different in sex have different opinion about the well-being. Also, the elderly who have different family communication patterns do not report the different opinion regarding the well-being.

Keywords: the Elderly; Family Communication Pattern; Well-being

1. บทนำ

ในปี 2564 ประเทศไทยกำลังก้าวสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) โดยมีผู้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปี 20% - 30 % ของจำนวนประชากรทั้งหมด (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562) แนวโน้มที่สูงขึ้นของประชากรผู้สูงอายุนั้นอาจเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์ที่ทันสมัย อีกทั้งสภาวะปัจจุบันที่ครอบครัวไม่ต้องการมีลูกหรืออยากมีน้อยลง เนื่องจากกังวลกับภาระค่าใช้จ่าย และสภาวะสมดุระหว่างการทำงานและครอบครัว รวมถึงประสบกับภาวะมีบุตรยาก ด้วยเหตุผลเหล่านี้ จึงทำให้สังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว ดังนั้น ทุกภาคส่วนต้องหันมาใส่ใจและให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุให้มากขึ้น เนื่องจากการที่ประชากรไทยมีชีวิตยืนยาวขึ้น มิได้หมายถึงประชากรผู้สูงอายุจะมีสุขภาพดีเสมอไป แต่เป็นช่วงชีวิตที่มีการเจ็บป่วยเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ร่างกายมีความเสื่อมถอย อ่อนแอลง และสภาพจิตใจมีความแปรปรวน (นภาพรณ ะหวานนท์ และธีระวัลย์ วรรณไทย์, 2552: 10-11; ประนอม โอทกานนท์, 2554: 11-24)

สังคมไทยในปัจจุบัน ครอบครัวยังคงเป็นผู้ดูแลหลักให้กับผู้สูงอายุ และครอบครัวน่าจะเป็นปัจจัยที่สนับสนุน และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีสุขภาพกายและใจที่ดี ดังคำกล่าวที่ว่า “ความผูกพันรักใคร่ในครอบครัวเป็นรากฐานของความสุขแห่งชีวิต เป็นรากฐานของความเป็นปึกแผ่นแห่งสังคม ของประเทศชาติบ้านเมืองและของโลกในที่สุด ชีวิตสังคมย่อมตั้งต้นมาจากครอบครัว ถ้าครอบครัวแตกแยกหรือครอบครัวขาดความรักใคร่ต่อกัน ชีวิตในสังคมจะแตกแยกประจวบตามตัว” (ฝน แสงสิงแก้ว, 2543: 5) ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความสุขก็คือการสื่อสาร การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งที่ทำให้คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปหรือครอบครัวมีความเข้าใจในความหมายที่ต้องการจะส่งถึงกัน

รูปแบบการสื่อสารในครอบครัว (Family Communication Pattern) หมายถึง โครงสร้างและกระบวนการของการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวซึ่งเป็นการวิเคราะห์การสื่อสารระหว่างบุคคล (interpersonal level) (Chaffee, 1975, p.14) แนวคิดการสื่อสารในครอบครัวตามแนวคิดของ Koerner and Fitzpatrick (2002) แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

(1) การสื่อสารในครอบครัวแบบเคารพเชื่อฟัง หรือแบบประนีประนอมและแสดงความคิดเห็น (consensual) เป็นรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวที่มีการสื่อสารแบบสนับสนุนการสนทนา และการสื่อสารแบบสร้างการปรองดองระดับสูงทั้งคู่ ถึงแม้จะให้ความสำคัญกับการยึดมั่นในประเพณีค่านิยมสูง แต่ก็เปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวแสดงความคิดเห็น รู้จักรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น โดยมีแบบแผนให้ยึดปฏิบัติ

(2) การสื่อสารในครอบครัวแบบแสดงความคิดเห็น หรือแบบประชาธิปไตย (pluralistic) เป็นรูปแบบของพฤติกรรมสื่อสารภายในครอบครัวที่มีแนวทางการสื่อสารภายในครอบครัวแบบสนับสนุนการสนทนา ระดับสูง และมีแนวทางการสื่อสารแบบสร้างการปรองดองระดับต่ำ มีลักษณะการสื่อสารที่มีความยืดหยุ่นสูง ไม่ยึดติดกับประเพณีค่านิยมมากนัก สมาชิกแต่ละคนกล้าแสดงออก กล้าพูดคุ้ย กล้าถกเถียง มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในครอบครัว

(3) การสื่อสารในครอบครัวแบบเชื่อฟัง หรือแบบปกป้อง (protective) เป็นรูปแบบของพฤติกรรมสื่อสารภายในครอบครัว ที่มีแนวทางการสื่อสารภายในครอบครัวแบบสนับสนุนการสนทนา ระดับต่ำและมีแนวทางการสื่อสารแบบสร้างการปรองดองระดับสูง เป็นลักษณะการสื่อสารที่เข้มงวด โดยผู้มีอำนาจสูงสุดจะเป็นผู้กำหนดระเบียบให้ยึดถือปฏิบัติ

(4) การสื่อสารในครอบครัวแบบเสรี หรือแบบปล่อยปละ (laissez-Faire) เป็นรูปแบบของพฤติกรรมสื่อสารภายในครอบครัว ที่มีแนวทางการสื่อสารภายในครอบครัวแบบสนับสนุนการสนทนาและแบบสร้าง

การปรองดองตามกันระดับต่ำทั้งคู่ เป็นลักษณะการสื่อสารของครอบครัวที่ไม่มีแบบแผนยึดถือ เป็นไปอย่างอิสระ ไม่มีกรอบหรือแนวทางที่สมาชิกในครอบครัวต้องเชื่อฟัง และสมาชิกในครอบครัวสื่อสารกันน้อย

สำหรับครอบครัวที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ด้วยไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ในรูปแบบพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ก็อาจทำให้เกิดปัญหาด้านการสื่อสารได้ ไม่ว่าจะเป็นเกิดจากตัวผู้สูงอายุเอง หรือเกิดจากสมาชิกคนอื่นในครอบครัว เมื่อใดก็ตามที่การสื่อสารไม่ประสบความสำเร็จ หรือการสื่อสารมีความบกพร่องไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใด ย่อมทำให้เกิดปัญหาตามมา เช่น เกิดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัวกับผู้สูงอายุ ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้สูงอายุไม่มีความสุขได้ ส่วนใหญ่ปัญหาดังกล่าวเกิดจากช่องว่างระหว่างวัยของผู้สูงอายุและสมาชิกในครอบครัว ดังนั้น การสื่อสารในครอบครัว จึงมีบทบาทสำคัญที่สามารถส่งผลถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการสื่อสาร ในครอบครัวของผู้สูงอายุ ที่ส่งผลต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ และเพื่อนำผลวิจัยที่ได้ไปใช้ในการให้คำปรึกษาแก่ครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมที่จะส่งเสริมสุขภาพที่ดีให้ผู้สูงอายุต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารในครอบครัวและสุขภาพของผู้สูงอายุ
- 2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างด้านบุคคลของผู้สูงอายุ และรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวกับสุขภาพของผู้สูงอายุ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ประชากรกลุ่มผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนทั้งสิ้น 1,062,086 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 400 คน ผู้วิจัยกำหนดตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นเท่ากับร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อนเท่ากับร้อยละ 5 หรือ 0.05

การสุ่มตัวอย่างในการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage sampling) จาก 50 เขต โดยการแบ่งเป็นพื้นที่เขตกรุงเทพมหานครชั้นใน ชั้นกลาง และชั้นนอก จากนั้นใช้จับฉลากเพื่อเลือกเขต และสุ่มตัวอย่างในแต่ละพื้นที่เพื่อให้ได้จำนวน 420 คนเพื่อป้องกันความผิดพลาดขณะเก็บข้อมูล

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม(Questionnaire) โดยแบบสอบถามดังกล่าวคำถามแบบปลายปิด (Close-Ended Questions) รวมทั้งแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale Questions) โดยแบ่งโครงสร้างคำถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 คำถามทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์
- ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารในครอบครัว
- ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับสุขภาพ
- ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

3.3 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1) ลักษณะทางประชากร

2) รูปแบบการสื่อสารในครอบครัว (แบบเสรี, แบบปกป้อง, แบบปล่อยปละ และแบบประนีประนอม)

3) สุขภาวะ (ด้านร่างกาย, ด้านจิตใจ, ด้านสังคม และด้านปัญญา)

สมมติฐานที่ 1 ผู้สูงอายุที่มีลักษณะทางประชากรต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสุขภาวะต่างกัน
ตัวแปรอิสระ คือ ลักษณะทางประชากรของผู้สูงอายุได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส และรายได้
ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจต่อสุขภาวะ

สมมติฐานที่ 2 ผู้สูงอายุที่มีรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสุขภาวะต่างกัน

ตัวแปรอิสระ คือ รูปแบบการสื่อสารในครอบครัว

ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจต่อสุขภาวะ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงอนุมาน การวิเคราะห์เชิงพรรณนา คือ การอธิบายถึงลักษณะของข้อมูลตามความแตกต่างกันในลักษณะต่าง ๆ โดยใช้ตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายข้อมูลทางประชากรศาสตร์

การวิเคราะห์เชิงอนุมาน คือ การทดสอบสมมติฐาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ใช้ T-Test เพื่อทดสอบค่าเฉลี่ย และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way analysis of variance)

สมมติฐานที่ 2 ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way analysis of variance) เพื่อทดสอบค่าเฉลี่ย

หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วจะนำผลเพื่อนำเสนอข้อมูลทั้งจากการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และจากการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน

4. ผลการวิจัย

การเสนอรายงานผลการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสื่อสารในครอบครัว และสุขภาวะของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร” ได้ศึกษากลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 420 คน แต่แบบสอบถามที่สมบูรณ์มีทั้งสิ้น 400 ชุด ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกลักษณะทางประชากรศาสตร์

ลักษณะทางประชากรศาสตร์	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	175	44
- หญิง	225	56
เขต		
- บางกอกน้อย	65	16
- ดุสิต	67	17
- บางแค	60	15
- ลาดพร้าว	68	17
- ดลิ่งชัน	70	17.5
- ทวีวัฒนา	70	17.5
รวม	400	100

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงมีมากกว่าเพศชาย โดยมีร้อยละ 56 และ 44 ตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ในเขตตลิ่งชันและทวีวัฒนามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 17.5

ตารางที่ 2 แสดงรูปแบบการสื่อสารในครอบครัว

รูปแบบการสื่อสารในครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
แบบแบบประนีประนอม (Consensual)	112	28
แบบประชาติ (Pluralistic)	96	24
แบบปกป้อง (Protective)	102	25.5
แบบเสรี (Laissez-Faire)	90	22.5
รวม	400	100

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบประนีประนอมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28 และรูปแบบการสื่อสารแบบเสรีน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.5

ส่วนที่ 2 การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ผู้สูงอายุที่มีลักษณะทางประชากรต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสุขภาวะต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.1 ผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานด้านเพศของผู้สูงอายุที่ต่างกันต่อระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะ

	ชาย		หญิง		t	P
	n = 175		n = 225			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ระดับความคิดเห็นต่อ สุขภาพะ	3.54	0.65	4.12	0.81	2.324	0.015

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่า $p < .05$ แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะต่างกัน โดยกลุ่มเพศหญิงมีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะมากกว่ากลุ่มเพศชาย ดังนั้น จึงเป็นไปตามสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1.2 ผู้สูงอายุที่มีกลุ่มอายุต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะต่างกัน

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะของผู้สูงอายุ

	60-69 ปี		70-79 ปี		80 ปี ขึ้นไป	
	n = 190		n = 120		n = 90	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ระดับความคิดเห็นต่อ สุขภาวะ	3.74	0.61	3.86	0.89	3.84	0.91

ตารางที่ 4 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 70-79 ปี มีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะมากที่สุด ($\bar{X} = 3.86$) ในขณะที่กลุ่มผู้สูงอายุ 60-69 ปี มีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวณ้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.74$) แต่โดยรวมผู้สูงอายุมีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$)

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Anova)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	1.336	3	.405	1.175	0.246
ภายในกลุ่ม	5.650	296	.349		
รวม	6.986	399			

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่า $p > .05$ แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะไม่ต่างกันจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1.3 ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะต่างกัน ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะของผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน

	โสด		สมรส		หม้าย		หย่าร้าง		แยกกันอยู่(แต่ไม่ได้หย่ากัน)	
	n = 25		n = 185		n=75		n = 35		n = 80	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะ	3.86	0.42	3.90	0.60	3.76	0.87	3.75	0.42	3.83	0.46

ตารางที่ 6 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสแบบสมรสมีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะมากที่สุด ($\bar{X} = 3.90$) ในขณะที่ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสแบบหย่าร้างมีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะ น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.75$)

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Anova)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	1.109	5	.281	1.244	0.214
ภายในกลุ่ม	103.588	295	.272		
รวม	104.697	399			

จากตารางที่ 7 พบว่า ค่า $p > .05$ แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะไม่ต่างกันจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1.4 ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะต่างกัน ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะของผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่างกัน

	น้อยกว่า 10,000 บาท		10,001- 20,000 บาท		20,001- 30,000 บาท		30,001- 40,000 บาท		มากกว่า 40,000 บาท	
	n = 15		n = 75		n=125		n = 115		n = 70	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะ	3.74	0.82	3.80	0.67	3.83	0.67	3.89	0.42	3.82	0.76

ตารางที่ 8 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ 30,001-40,000 บาท ต่อเดือน มีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะมากที่สุด ($\bar{X} = 3.89$) ในขณะที่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาทต่อเดือน มีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.74$)

ตารางที่ 9 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Anova)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	1.119	5	.381	1.311	0.292
ภายในกลุ่ม	113.588	295	.242		
รวม	106.317	399			

จากตารางที่ 9 พบว่า ค่า $p > .05$ แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะไม่ต่างกันจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 2 ผู้สูงอายุที่มีรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสุขภาวะต่างกัน

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะของผู้สูงอายุที่มีรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแตกต่างกัน

ระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะ	แบบประนีประนอม		แบบประชาคติ		แบบปกป้อง		แบบเสรี	
	n = 112		n = 96		n=102		n = 90	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
	3.89	0.82	3.83	0.67	3.78	0.67	3.81	0.42

ตารางที่ 10 แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีรูปแบบการสื่อสารแบบประนีประนอม มีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะมากที่สุด ($\bar{X} = 3.89$) ในขณะที่ผู้สูงอายุที่มีรูปแบบการสื่อสารแบบปกป้อง มีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.78$)

ตารางที่ 11 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Anova)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ระหว่างกลุ่ม	1.102	4	.281	1.213	0.102
ภายในกลุ่ม	123.484	296	.152		
รวม	106.317	399			

จากตารางที่ 12 พบว่า ค่า $p > .05$ แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีรูปแบบการสื่อสารต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะไม่ต่างกันจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

5. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการสื่อสารในครอบครัวของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นแบบประนีประนอม (Concensual) มากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภลักษณ์ จงเจริญจิตเกษม (2546) ที่ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวและสุขภาพจิตของนักศึกษา และผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบประนีประนอมเป็นรูปแบบการสื่อสารที่นักศึกษามีมากที่สุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Benya Lertsuwan and Claudia Hale (2018) ที่พบว่าวัยหนุ่มสาวในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่มีการใช้รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบประนีประนอมกับบุคคลในครอบครัวมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความเป็นไทย (Thainess) ที่ว่าสังคมไทยชอบการประนีประนอม ยืดหยุ่น ไม่ชอบการขัดแย้ง ซึ่งเป็นข้อดีที่สามารถเข้ากับคนได้ทุกประเภท หลากหลายความคิดเห็น และเปิดกว้างสำหรับความคิดเห็นของผู้อื่น (เอกลักษณ์ไทย, 2566)

ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะต่างกัน ในขณะที่ตัวแปรด้านอายุ สถานภาพสมรส และรายได้ไม่พบความแตกต่าง สำหรับตัวแปรด้านเพศนั้นพบว่าเพศหญิงมีระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะมากกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติมา สิ้นชัยวนิชกุล และจิราพร เกศพิชญวัฒนา (2561) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะ ของผู้สูงอายุในชุมชนเขตกรุงเทพมหานคร และพบว่าเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยคะแนนการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะอยู่ในระดับสูงกว่าเพศชาย โดยชูติมา สิ้นชัยวนิชกุล และจิราพร เกศพิชญวัฒนา ผู้สูงอายุในชุมชนเพศหญิงมีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง อาทิ ทำอาหาร ทำอาหาร ดูแลสามีบุตร และหลาน มีการดูแลตนเองอยู่เสมอ และเลือกรับประทานอาหารที่เหมาะสมกับตนเอง ในขณะที่เพศชายจะมีการปฏิบัติกิจกรรมที่เสี่ยง เช่น ดื่มสุรา สูบบุหรี่ เป็นต้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัย Rattanapun (2009) ที่พบว่า เพศชายมีพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงทางด้านสุขภาพมากกว่าเพศหญิง และเพศหญิงมีพฤติกรรมดูแลตนเองได้ดีกว่าเพศชาย สำหรับตัวแปรด้านรายได้ งานวิจัยนี้ไม่พบความแตกต่างระหว่างรายได้กับระดับความคิดเห็นต่อสุขภาวะในขณะที่ชูติมา สิ้นชัยวนิชกุล และจิราพร เกศพิชญวัฒนา (2561) พบว่ารายได้มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวอธิบายไว้ว่า รายได้เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการเข้าถึงทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิต สามารถเลือกทำกิจกรรมได้ตามความพึงพอใจ ส่งผลให้เกิดความสุขทั้งกายและใจได้รายได้ที่ดีเนื่องจากการมีรายได้ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถตัดสินใจทำอะไรได้ตามความต้องการ และยังสามารถส่งเสริมคุณภาพชีวิต ใช้ชีวิตได้อย่างไม่ขัดสน ซึ่งต่างจากผู้สูงอายุที่ไม่มีแหล่งรายได้จะเกิดความรู้สึกไม่มั่นคงในชีวิตและส่งผลกระทบต่อระดับความสุขและคุณภาพชีวิตได้

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

6.1 การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการนำวิธีวิจัยแบบอื่นมาประกอบเก็บข้อมูล เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (DEPTH INTERVIEW) หรือการจัดสนทนากลุ่ม (FOCUS GROUP) เพื่อขยายผลการวิจัยและนำข้อมูลมาประกอบประกอบการอธิบายผลการวิจัยเชิงลึกได้ต่อไป

6.2 การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษากลุ่มตัวอย่างจากผู้สูงอายุนอกเขตกรุงเทพมหานครเพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัย และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น

6.3 การวิจัยครั้งต่อไปควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และ/หรือเชิงเอกสารวิจัยพรรณนาวิเคราะห์ เช่น รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวและผู้สูงอายุในนวนิยายไทย

7. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2562). *สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันและเศรษฐกิจในประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 3 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.dop.go.th/th/know/15/926>.
- ชุตินา สิ้นชัยวนิชกุล และจิราพร เกศพิชญวัฒนา. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะของผู้สูงอายุในชุมชนเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารพยาบาลทหารบก*. 19(ฉบับพิเศษ), 100-109.
- นภาพรณ หะวานนท์ และธีรวัลย์ วรรณโณทัย. (2552). *ทิศทางใหม่ในการพัฒนาการอยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณ.
- ประนอม โอทกานนท์. (2554). *ชีวิตที่สุขสมบูรณ์ของผู้สูงอายุไทย หลักการ งานวิจัยและบทเรียนจากประสบการณ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์วิทยาลัย.
- ฝน แสงสิงแก้ว. (2543). ความผูกพันรักใคร่ในครอบครัว. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*. 45(1), 1-10.
- ศุภลักษณ์ จงเจริญจิตเกษม. (2546). รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวและสุขภาพจิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น. *วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ. (2566). *เอกลักษณ์ไทย*. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://www.busesseventsthai.com/th/why-thailand/uniquely-thai>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). *จำนวนประชากรผู้สูงอายุ*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2564, จาก <https://catalog.nso.go.th/dataset/60>.

ภาษาอังกฤษ

- Benya Lertsuwan, & Claudia Hale. (2018). Family communication patterns and conflict management styles young adults use with their parent in Chiang Mai Thailand. *Veridian E-Journal Silpakorn*. 11(5), 582-599.
- Sinchaiwanichakul C. & Kespichayawattana J.. (2018). Factors Related to Healthy Aging Among The Older Persons in Community-Dwelling of Bangkok Metropolitan. *Journal of the Royal Thai Army Nurses*. 19(Supplement), 100-109.

- Department of Older Persons. (2019). *Ageing Society in Nowadays and Economy in Thailand*. Retrieved 3 July 2019, from <https://www.dop.go.th/th/know/15/926>.
- Saengsingkaew F.. (2000). Family Tie. *Journal of the Psychiatrist Association of Thailand*. 45(1), 1-10.
- Koerner, A. F., & Fitzpatrick, M. A. (2002). Understanding Family Communication Patterns and Family Functioning: The Roles of Conversation Orientation and Conformity Orientation. *Annals of the International Communication Association*. 26, 36-65.
- Hawanon N. & Wattanotai T.. (2007). New Way in Development Residence of the Elderly in Thai Society. *Faculty of Architecture*. Rajamangala University of Technology Thanyaburi.
- National Statistical Office. (2019). *Number of the Elderly*. Retrieved 1 May 2021, from <https://catalog.nso.go.th/dataset/60>.
- Otakanont P.. (2011). *Healthy Life of Thai Elderly Principle Research and Lesson from Experience*. (2nd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Rattanapun S. et al.. (2009). Characteristics healthy ageing among the elderly in Southern Thailand. *Chiang Mai University Journal of Natural Science*. 8(2), 143-160.
- Jongjaroenjitsakem S.. (2003). Family Communication Patterns and Mental Health of Students in Saint John's University. *Master of Science*. Ramkhamhaeng University.
- Thailand Convention and Exhibition Bureau. (2023). *Uniquely Thai*. Retrieved 10 November 2023, from <https://www.businesseventsthailand.com/th/why-thailand/uniquely-thai>.

การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ด
ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019
The way of life of the Buddhist monks Mueang Roi-Et district
in the situation of the Coronavirus 2019 epidemic

พระบุญล้อม จารุธมโม
Bounlorm Charudhammo
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด
Mahachulalongkornrajavidyalaya, Buddhist Roi-Et College
E-mail: bounlorm.lat@mcu.ac.th

(Received: July 11, 2023/ Revised: December 25, 2023/ Accepted: December 25, 2023)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามกิจวัตรของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ได้แก่ พระสงฆ์ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองร้อยเอ็ด จำนวน 25 รูป โดยการเลือกประชากรแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินชีวิตตามกิจวัตรของพระสงฆ์ได้ปรับเปลี่ยนการปฏิบัติกิจวัตรให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทั้ง 6 อย่าง ได้แก่ การบิณฑบาต กวาดวัด ปลงอาบัติ ทำวัตรพระสวดมนต์ ขนขวายในปัจจุบันและภavana การปฏิบัติกิจวัตรในรูปแบบใหม่ มีการสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลาในการปฏิบัติกิจวัตร มีการเว้นระยะห่าง การล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ การทำความสะอาดพื้นที่วัดอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การอยู่ร่วมกันของหมู่สงฆ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดทั้งการส่งเสริมให้พระสงฆ์มีการปฏิบัติกิจวัตรให้มีความทันสมัยในสังคมยุคปัจจุบัน

2. แนวทางในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ได้มีการปรับตัวให้เข้าสถานการณ์ปัจจุบันทั้ง 5 ได้แก่ หลักการดำเนินชีวิต การใช้ชีวิตตามมาตรการของรัฐ การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การส่งเสริมสังคัม และหลักการใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ ด้วยการสวมหน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้า จัดกิจกรรมตามมาตรการของกระทรวงสาธารณสุข มีการจัดกิจกรรมในรูปแบบออนไลน์ทั้งการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นศูนย์กลางในการช่วยเหลือและส่งเสริมชุมชน เป็นต้นแบบการสร้างความมั่นคงทางอาหารจากวัดสู่ชุมชนตามหลักบวร ทั้งหมดนี้มีส่วนช่วยให้พระสงฆ์ สามเณร และบุคคลทั่วไปได้รู้เท่าทันสถานการณ์และวิธีป้องกันโรค สามารถดูแลตัวเองให้ปลอดภัยโรคจากไวรัสโคโรนา 2019

คำสำคัญ: การดำเนินชีวิต; การแพร่ระบาด; ไวรัสโคโรนา 2019

Abstract

This research article has the objective 1) to study the daily lifestyle of monks in Mueang Roi Et District in the situation of the outbreak of coronavirus 2019 and 2) to study the lifestyle guidelines of monks in Mueang Roi Et District in the situation of the outbreak coronavirus 2019 using qualitative research methods. The target groups for the interview included 25 monks living in Mueang Roi Et District by selecting the population purposively. The research tool is an interview form. Data were analyzed and presented descriptively.

The results of research found that:

1) Living according to the monks' routines, they have adjusted their routines to suit the situations that occur in all 6 situations, including alms, sweeping areas within the temple, confession of an offense, chanting, practicing paccavekkhaṇa (ideas to be constantly reviewed by a monk), and fostering bhāvanā (development). The new religious routine includes wearing a mask at all times, maintaining social distancing, washing hands with alcohol gel, and cleaning the temple areas on a regular basis to ensure that all monks coexist in harmony. So that the monks live together in the same direction as well as encouraging monks to have daily routines that are modern in today's society.

2) The way of life of monks has been adapted to suit the current situation, which includes the following five aspects: the way of life, following the government measures, organizing activities on Buddhist festivals, conducting social welfare, and new way of life. This includes wearing a surgical mask or a cloth face mask, organizing activities during Buddhist festivals, and conducting classes online in accordance with Ministry of Public Health guidelines. The temple should also serve as a center for community assistance and welfare, as well as a model for generating food security based on the 'Bowon' (villages, temples, schools) principles. All of this helps monks, novices, and the general public become aware of the situation and how to protect themselves from coronavirus 2019.

Keywords: The way of life; epidemic; Coronavirus 2019

1. บทนำ

ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 เป็นตระกูลของไวรัสที่ก่อให้เกิดอาการป่วยตั้งแต่โรคไข้หวัดธรรมดาไปจนถึงโรคที่มีความรุนแรงมาก เช่น โรคระบบทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (MERS-CoV) และโรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (SARS-CoV) เป็นต้น ซึ่งเป็นสายพันธุ์ใหม่ที่ไม่เคยพบมาก่อนในมนุษย์ก่อให้เกิดอาการป่วยระบบทางเดินหายใจในคน และสามารถแพร่เชื้อจากคนสู่คนได้ โดยเชื้อไวรัสชนิดนี้พบครั้งแรกในการระบาดในเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน ในช่วงปลายปี 2019 การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ได้แพร่ไปทั่วโลก โดยมีข้อมูลเมื่อ 31 ธันวาคม 2562 การรายงานการระบาดของโรคปอดบวมผิดปกติที่เกิดจากโรคโคโรนาไวรัส 2019 ที่มีการแพร่กระจายจากเมืองจีนอื่น ๆ และได้กระจายการระบาดไปทั่วโลก ตามที่ปรากฏในสถานการณ์ปัจจุบัน ต่อมาข้อมูล ณ วันที่ 5 พฤษภาคม 2564 พบว่า ยอดผู้ติดเชื้อทั่วโลกสูงถึง 154,160,397 คน และสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ติดเชื้อมากที่สุดที่ 32,512,575 คน รองลงมา คือ สาธารณรัฐอินเดีย ซึ่งมีจำนวนผู้ติดเชื้อมากกว่าจีน ต่อมาประเทศบราซิล ฝรั่งเศส อิตาลี อังกฤษ และรัสเซีย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้กระทบจากการแพร่ระบาดในยุโรปเริ่มกระจายพื้นที่มากขึ้น

การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 เริ่มเข้ามาในประเทศไทย เป็นการสะท้อนภาพผลกระทบโควิด -19 ที่เป็นจุดเริ่มต้นในประเทศไทยตามระยะการระบาดภายในประเทศ เริ่มจาก คนจำนวนหนึ่งในสนามมวย และมีดาราดังอีกหลายคนตรวจพบว่ามีอาการเจ็บป่วย รวมถึงการสืบสวนโรคโดยทีมควบคุมโรคติดต่อก็ยืนยันการระบาดของโควิด -19 ในประเทศไทย ต่อมาวันที่ 17-31 มกราคม 2563 พบผู้ป่วยโควิด-19 ยืนยันแล้วอีกรวมเป็น 19 คน ในกลุ่มนักท่องเที่ยวจีน โดยพบที่จังหวัดเชียงใหม่ นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์และกรุงเทพมหานคร โดยพบผู้ป่วยชาวไทยที่ไม่มีประวัติเดินทางไปประเทศจีนคนแรกเป็นคนขับแท็กซี่ซึ่งคาดว่าสัมผัสกับนักท่องเที่ยวจีน...ต่อมาเมื่อมีการเปิดเผยว่าโควิด-19 ระลอกนี้เป็นสายพันธุ์กลายพันธุ์ในประเทศอังกฤษ ซึ่งระบาดเร็วขึ้น 1.7 เท่าเมื่อเทียบกับสายพันธุ์ก่อนหน้านี้ ได้แก่ สายพันธุ์ S และ GS มาตรฐานองค์การอนามัยโลก ได้แนะนำให้ประชาชน ลดการสัมผัสปัจจัยเสี่ยงและการแพร่เชื้อในระยะต่างๆ มาตรฐานนี้ยังแนะนำให้ล้างมือ ดูแลสุขอนามัยทางเดินหายใจ เมื่อไอหรือจามให้ใช้ข้อพับแขนด้านในปิดปากหรือใช้กระดาษชำระแล้วทิ้งในถังขยะ รับประทานอาหารที่สุก สะอาด ปลอดภัย และหลีกเลี่ยงการสัมผัสกับผู้ที่มีการเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับระบบทางเดินหายใจ เช่น ผู้ที่มีอาการไอ หรือจาม

หลังรัฐบาลประกาศพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่คุณคนในสังคมต้องปรับตัวเพื่อดำรงชีวิตอยู่กับสถานการณ์ ในตอนนี้ Social Distancing ถูกนำมาใช้ในระบบทั้งด้านการทำงาน การเดินทาง เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการติดเชื้อ รวมถึงปรับตัวของพระสงฆ์ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่นอกจากจำนวนญาติโยมจะน้อยลงแล้ว ยังเสี่ยงต่อการติดเชื้อโควิด-19 พระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จึงเป็นอีกหนึ่งกลุ่มที่ต้องปรับตัวในเรื่องวัตรปฏิบัติต่างๆ ในการป้องกันตนเองไม่ให้ติดเชื้อและไม่ให้ญาติโยมที่เข้ามาในวัดมีความเสี่ยงอีกด้วย

ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองร้อยเอ็ด ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งกลุ่มบุคคลในสังคมที่ได้รับผลกระทบในการปฏิบัติศาสนกิจของสงฆ์ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ต้องใกล้ชิดกับผู้คน ไม่ว่าจะเป็นการบิณฑบาต การทำวัตร เข้า-เย็น เป็นต้น กิจกรรมดังกล่าวนี้ส่วนมากจะต้องประกอบพิธีกรรมในอาคารสถานที่ และต้องออกไปพบปะผู้คน ซึ่งอาจเสี่ยงต่อการแพร่กระจายหรือติดเชื้อโรคโควิด-19 ได้ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ และถ้าหากการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดได้เกิดการพัฒนาที่เกื้อหนุนต่อการปรับตัวในการใช้ชีวิต เป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนในการดำเนินชีวิต ในการ

วางแผนนี้ช่วยให้คณะสงฆ์ได้มีการเตรียมตัวรับมือถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมแก้ปัญหา รูปแบบใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งพระสงฆ์ต้องรู้เท่าเข้าใจถึงความเคลื่อนไหวของโรคภัยไข้เจ็บที่เกิดขึ้นใหม่ ให้นำมาปรับเข้ากับการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะกิจวัตรของพระสงฆ์ซึ่งเป็นการทำหน้าที่ติดต่อประสานงานหน่วยงานต่างๆ รวมถึงพบปะกับฆราวาส หรือคนหมู่มากอยู่ตลอด จึงต้องรู้เท่าถึงข้อมูลข่าวสารจะได้ป้องกันเพื่อให้เกิดประโยชน์ด้านสุขอนามัยที่ดีต่อพระสงฆ์เอง ตลอดจนฆราวาสจะได้มีความเชื่อมั่นในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามกิจวัตรของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การเก็บข้อมูลภาคสนามใช้วิธีการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตกิจด้านวัตรและแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสัมภาษณ์ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนา เครื่องมือมาจากแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเครื่องมือที่นำมาปรับข้อความเพื่อให้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวิจัยภายใต้การควบคุมดูแลและให้คำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา แบ่งเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ประเภทตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาและการดำเนินชีวิตตามกิจวัตรของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ด ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

ตอนที่ 3 แนวทางการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

3.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ได้กำหนดขอบเขตการวิจัย 5 ด้าน คือ

3.3.1 ขอบเขตทางด้านเนื้อหา

ขอบเขตเนื้อหาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มี 2 ประเด็นคือ (1) เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตด้านกิจวัตรของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 และ(2) เพื่อศึกษาแนวทาง

ในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

3.3.2 ขอบเขตด้านเอกสาร

เอกสารในการศึกษามี 2 ส่วน คือ

1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539

2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ วรรณคดีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย งานวิทยานิพนธ์ เอกสารงานวิจัย ตำรา และบทความทางวิชาการ หนังสือ วารสาร สื่อสิ่งพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ อิเล็กทรอนิกส์ที่เผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต

3.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษา แบบเจาะจง (Purposive Selection) ได้แก่ 1) วัดบ้านเปลือยใหญ่ ตำบลรอบเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด 2) วัดสระทอง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

3.3.4 ขอบเขตด้านประชากรกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 25 รูป วัด ได้แก่

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ พระไตรปิฎก เอกสารที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่จะศึกษาวิจัย เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานและแนวทางในการศึกษาวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาค้นคว้าภาคสนามหรือในพื้นที่วิจัย เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ให้ครอบคลุมสมบูรณ์

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ถูกต้องและแม่นยำที่สุดโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบมีส่วนร่วม ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาแบบหาความหมาย วิธีการตีความสร้างข้อสรุป จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม สร้างข้อสรุปตามรูปแบบ ความหมาย และผลกระทบของปรากฏการณ์ที่รับรู้ รวมถึงการวิเคราะห์โดยใช้ประสบการณ์ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัย โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้งเมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

3.6 การนำเสนอผลการวิจัย

หลังจากวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลแล้ว สรุปผลการวิจัย (Conclusion) และนำเสนอผลการวิจัย โดยที่เนื้อหาบางส่วนนำเสนอสรุปในรูปแบบของตารางข้อมูล เนื้อหาบางส่วนนำเสนอสรุปในรูปแบบแผนภาพ ประกอบผลการวิจัย และการอธิบายความประกอบกับภาพถ่าย โดยมุ่งตอบประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอข้อค้นพบสำคัญจากการวิจัย รวมทั้งการสร้างชุดความรู้ในการวิจัย และนำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปผลการวิจัยในภาพรวม พร้อมทั้งอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะสรุปข้อมูลเพื่อนำเสนอผลงานจากการวิจัย ในแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

4. ผลการวิจัย

4.1 การดำเนินชีวิตตามกิจวัตรของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ด ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

1) บิณฑบาต ในปัจจุบันพระสงฆ์ สามเณรมีการปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยการปฏิบัติตามมาตรการของกระทรวงสาธารณสุขรวมทั้งมติของมหาเถรสมาคมในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีการสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลาการบิณฑบาต การเว้นระยะห่าง รวมถึงการรักษาความสะอาดด้วยการล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ ทำความสะอาดหอนั่งทั้งก่อนและหลังการฉันอาหาร การแยกฉันอาหารไม่รวมกันฉันเป็นหมู่คณะ เว้นระยะในการบิณฑบาตและการฉัน ซึ่งเป็นการเฝ้าระวัง การป้องกันตัวเองให้รอดพ้นและห่างไกลจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้เป็นอย่างดี

2) กวาดวัด ในปัจจุบันพระสงฆ์ สามเณรมีการปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยการทำความสะอาดพื้นที่ทั้งวัดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่ใช้ร่วมกันบ่อยๆ เช่น ทำความสะอาดโบสถ์ ศาลา วิหาร โรงทาน ห้องน้ำ รวมทั้งวัสดุ อุปกรณ์ เสื้อผ้า อาสนะ ราวบันได เป็นต้น หรือสถานที่ที่มีการสัมผัสของผู้มาใช้บริการร่วมกันที่อาจเป็นจุดเสี่ยงต่อการแพร่กระจายเชื้อโรค ด้วยน้ำยาทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ เช่น ที่จับประตู เก้าอี้ โต๊ะให้บริการ เป็นต้น หรือทำความสะอาดด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรคก่อนและหลังการใช้สถานที่ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่สุขอนามัย เป็นการลดความเสี่ยงในการติดและแพร่เชื้อของพระสงฆ์ สามเณรและฆราวาสจากการสัมผัสพื้นผิวที่มีเชื้อโรคเกาะติดได้เป็นอย่างดี

3) ปลงอาบัติ ในปัจจุบันพระสงฆ์ สามเณรมีการปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยการนั่งจะเว้นระยะห่างเพิ่มมากขึ้นเป็น 1.5 เมตร ถึง 2 เมตร สวมแมสหรือหน้ากากอนามัยตลอดเวลาที่แสดงอาบัติ ทั้งนี้ก็เพื่อความปลอดภัยของพระสงฆ์ที่เข้าร่วมสังฆกรรมต่างๆที่จำเป็นของพระพุทธศาสนา การรักษาความบริสุทธิ์ชำระอาบัติต่างๆเพื่อให้สะอาดทั้งตัวและจิตใจ รวมทั้งห่างไกลจากการแพร่และติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้วย

4) ทำวัตรพระสวดมนต์ ในปัจจุบันพระสงฆ์ สามเณรมีการปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยการปฏิบัติตามมาตรการของกระทรวงสาธารณสุขรวมทั้งมติของมหาเถรสมาคมในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยมีการนั่งจะเว้นระยะห่างเพิ่มมากขึ้นเป็น 1.5 เมตร ถึง 2 เมตร สวมแมสหรือหน้ากากอนามัยตลอดเวลาที่ทำวัตรไหว้พระสวดมนต์ ใช้เวลาในการทำวัตรสวดมนต์ลดลง เหลือเพียง 30 นาที รวมทั้งทำวัตรสวดมนต์เฉพาะพระสงฆ์กับสามเณรเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันตัวเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของพระสงฆ์และสามเณรในการปฏิบัติกิจวัตรของตนให้ปลอดภัยห่างไกลโรคภัยในปัจจุบัน

5) การชวนช่วยในปัจเจกชนและภavanaของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในการชวนช่วยในปัจเจกชนและภavanานั้น ในปัจจุบันพระสงฆ์ สามเณรมีการปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยการดูแลปัจจัยทั้ง 4 กล่าวคือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานเภสัช อันภิกษุสามเณรจักต้องบริโภคนั้น ใช้สอยเป็นประจำแล้ว เครื่องใช้จะมีการแยกออกเป็นการส่วนตัว ไม่ใช่ของปะปนกันผู้อื่น เช่น ช้อนส้อม แก้วน้ำ ผ้าเช็ดมือ ในด้านการปฏิบัติตนในการภavanaและเจริญสติมีการหลีกเลี่ยงการรวมปฏิบัติกับคนหมู่มากโดยจะแยกตัวปฏิบัติลำพังอีกทั้งปฏิบัติตามมาตรการของกระทรวงสาธารณสุขรวมทั้งมติของมหาเถรสมาคมในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 การเฝ้าระวัง การป้องกันตัวเองให้รอดพ้นและห่างไกลจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้วย

6) การปฏิบัติกิจวัตรในรูปแบบใหม่ ปฏิบัติกิจวัตรในรูปแบบใหม่ของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ด ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในปัจจุบันมีการปรับตัวโดยมีหลักการหรือข้อปฏิบัติในการใช้ชีวิตให้ปลอดภัยห่างไกลโรคโควิด-19 ทั้งพระสงฆ์ สามเณร พุทธศาสนิกชนและบุคคลทั่วไปด้วยหลักการปรับตัวเรื่องของวิธีปฏิบัติ จากมติมหาเถรสมาคม มีมติที่ 137/2563 เรื่องมาตรการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา สำหรับพระภิกษุสามเณรปฏิบัติ และกระทรวงสาธารณสุขประกาศมาตรการสำหรับสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา (วัด โบสถ์ มัสยิด ศาลเจ้า) โดยยึดหลัก R-M-H-T ทำให้พระสงฆ์ต้องปรับตัวและปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันเพื่อความปลอดภัยห่างไกลโรคของพระสงฆ์ สามเณร รวมทั้งพุทธศาสนิกชนผู้ใกล้ชิดพระพุทธรูปศาสนาให้ปลอดภัยจากโรคโควิด-19 และอยู่ร่วมกันได้ในยุค New Normal เพื่อห่างไกลโรคและอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

4.2 แนวทางในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

1) หลักการดำเนินชีวิต ในปัจจุบันมีการปรับตัวให้เข้าสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นั้น การสวมหน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้า งดเดินทางไปรื้อนอกวัด งดเว้นกิจกรรมที่ต้องมีการรวมตัวกันของกลุ่มคน หรือการจัดกิจกรรมตามมาตรการของกระทรวงสาธารณสุข การทำความสะอาดโบสถ์ ศาลา วิหาร โรงทาน ห้องน้ำ หรือสถานที่ที่มีการสัมผัสของผู้มาใช้บริการร่วมกันที่อาจเป็นจุดเสี่ยงต่อการแพร่กระจายเชื้อโรค การจัดให้มีเจลแอลกอฮอล์ สำหรับผู้มาใช้บริการของวัด จัดให้มีการคัดกรองผู้มาติดต่องาน และผู้มารับบริการ แม้กระทั่งการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ทั้งหมดนี้มีส่วนช่วยให้พระสงฆ์ สามเณร หรือบุคคลทั่วไป ได้รู้เท่าทันสถานการณ์ รู้วิธีป้องกันสามารถดูแลตัวเองให้รอดพ้นและห่างไกลโรคจากไวรัสโคโรนา 2019 เป็นการลดความเสี่ยงในการติดและแพร่เชื้อได้

2) การใช้ชีวิตตามมาตรการของรัฐ ในปัจจุบันมีการปรับตัวให้เข้าสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทางวัดและคณะสงฆ์ได้มีมาตรการในการบริหารจัดการที่ดีเพื่อให้เป็นไปตามมาตรการของรัฐ กระทรวงสาธารณสุข รวมทั้งมติของมหาเถรสมาคมในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 การเฝ้าระวัง การมีจุดคัดกรอง เครื่องตรวจวัดอุณหภูมิ มีเจลล้างมือ แอลกอฮอล์ล้างมือ หน้ากากอนามัย เพื่ออำนวยความสะดวกผู้มาติดต่อประสานกับทางวัดหรือโรงเรียนในวัด การทำความสะอาดสถานที่ที่เป็นจุดเสี่ยงในการแพร่เชื้อ การลดความแออัดของนักเรียนด้วยการเรียนออนไลน์ เหล่านี้เป็นมาตรการที่วัดและคณะสงฆ์ อำเภอเมืองร้อยเอ็ดได้ดำเนินการเป็นมาตรการในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยมาตรการดังกล่าวนี้สามารถลดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อและการแพร่เชื้อได้เป็นอย่างดี

3) การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในปัจจุบันมีการปรับตัวเพื่อเป็นการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุม ฟื้นฟู ดูแลคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์ โดยใช้มาตรการเฝ้าระวังป้องกันโรคของกระทรวงสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด เช่น สวมหน้ากากอนามัย ยืนหรือนั่งเว้นระยะห่างกัน 1.50 เมตร ตรวจคัดกรองวัดไข้ก่อนเข้าห้องประชุม ห้องจัดกิจกรรม และล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ เพื่อลดความแออัดของผู้เข้าร่วมกิจกรรม เช่น การสวดมนต์ไหว้พระ ปฏิบัติธรรมในสถานที่ลักษณะเปิดโล่ง อากาศสามารถถ่ายเทได้สะดวก เปิดพัดลมระบายอากาศ ควรหลีกเลี่ยงการใช้ห้องปรับอากาศ โดยบูรณาการกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล(อปต.) วัดและภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ร่วมกันจัดหาเจลล้างมือแอลกอฮอล์ จัดทำจุดบริการล้างมือพร้อมสบู่ และจัดสถานที่ปลอดภัยโรคโควิด-19 ร่วมกับ อสม. เช่น จุดประชาสัมพันธ์ จุดถวาย สังฆทาน จุดรับบริจาค จุดปฐมพยาบาล ห้องสุขา เป็นต้น รณรงค์ให้ญาติโยมล้างมือก่อนใส่บาตรและถวายภัตตาหารพระ

ทุกครั้ง และทำความสะอาดอุปกรณ์ บริเวณที่มีผู้สัมผัสปริมาณมาก เช่น ราวบันได ลูกบิด และที่จับประตู ไม้ดีระฆัง ห้องน้ำ หอฉัน ห้องปฏิบัติธรรม เป็นต้น อันเป็นแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินกิจกรรมของสงฆ์ให้มีความปลอดภัยต่อคุณภาพชีวิต ทั้งต่อตนเองและหมู่คณะสงฆ์

4) การสงเคราะห์สังคม ของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดนั้นเป็นโอกาสที่วัด คณะสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดได้ช่วยเหลือสังคมในการนำหลักของโครงการพุทธเกษตรสร้างความมั่นคงทางอาหาร ในพระดำริสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ด้วยการจัดสรรพื้นที่ในวัดปลูกพืชผักสวนครัว สร้างความมั่นคงทางอาหาร ทำให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เป็นต้นแบบที่ดีงามในการปลูกผักสวนครัว สมุนไพร ผลไม้ เพื่อให้ประชาชน ญาติโยม ญาติธรรม ได้ “แบ่งปันกันกิน” ด้วยหลักบรร (บ้าน วัด ราชการ) โดยพระสงฆ์เป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งที่บรรเทาทุกข์บำรุงสุขแก่ญาติโยม พุทธศาสนิกชนหรือประชาชนทั่วไปในการช่วยเหลือเป็นที่พึ่งทางใจของญาติโยม พุทธศาสนิกชนและประชาชนทั่วไปที่ได้รับความเดือดร้อน เป็นรูปแบบความร่วมมือเพื่อให้วัดและชุมชนเป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข พึ่งพาอาศัยกันในยามยากลำบาก มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

5) หลักการใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ (New Normal) ในปัจจุบันมีการปรับตัวโดยมีหลักการหรือข้อปฏิบัติในการใช้ชีวิตให้ปลอดภัยห่างไกลโรคโควิด-19 ทั้งพระสงฆ์ สามเณร พุทธศาสนิกชนและบุคคลทั่วไป ด้วยหลักการปรับตัวเรื่องของวิถีปฏิบัติ จากมติมหาเถรสมาคม มีมติที่ 137/2563 เรื่องมาตรการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา สำหรับพระภิกษุสามเณรปฏิบัติ และกระทรวงสาธารณสุขประกาศมาตรการสำหรับสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา โดยยึดหลัก R-M-H-T ที่ได้จากการศึกษาการใช้ชีวิตวิถีใหม่ของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดที่ได้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์สามารถสรุปได้ดังนี้

5.1) R: Reducing ลดการแออัดลดการรวมกลุ่มคนจำนวนมาก เว้นระยะห่าง 2 เมตร หลีกเลี่ยงการเข้าไปในสถานที่ชุมชนหรือที่มีคนอยู่รวมกันจำนวนมาก ห้องแอร์ห้องปรับอากาศ ปรับเปลี่ยนเป็นที่โล่งกว้างมีการระบายอากาศที่ดี มีพัดลมระบายอากาศ เปลี่ยนมาใช้ช่องทางในสื่อสารทางออนไลน์มากขึ้น รวมทั้งการร่วมกิจกรรมต่างๆ ในช่องทางออนไลน์ให้มากขึ้น

5.2) M: Mask Wearing สวมหน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัยตลอดเวลาที่อยู่รวมกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปและเวลาออกนอกวัดหรือบ้านที่อยู่อาศัย และไม่สัมผัสพื้นผิวด้านหน้าของหน้ากากอนามัย เพราะอาจจะมีเชื้อโรคติดอยู่

5.3) H: Hand Washing and Cleaning ล้างมือบ่อยๆ เมื่ออยู่นอกวัดหรือที่อยู่อาศัยด้วยน้ำและสบู่ หรือเจลแอลกอฮอล์ รักษาความสะอาดอยู่เสมอ หลีกเลี่ยงการสัมผัสสิ่งของให้ได้มากที่สุด หรือหากเลี่ยงไม่ได้ ก็ให้ฉีดแอลกอฮอล์ก่อนสัมผัส หรือล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ทุกครั้ง หลังสัมผัสสิ่งของนั้นๆ และทำความสะอาดพื้นผิวสัมผัสร่วมกัน หรือใช้ร่วมกันบ่อยๆ โดยเฉพาะลูกบิดประตู ปุ่มลิฟต์ มือจับประตู ราวบันได หรือราวจับของพาหนะที่ใช้เดินทาง

5.4) T: Temperature and Testing การตรวจวัดอุณหภูมิโดยการตั้งจุดตรวจวัดอุณหภูมิ ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ และตรวจหาเชื้อโควิด-19 ในกรณีที่มีอาการเข้าข่ายหรือเข้าไปในสถานที่พบปะหรือสัมผัสกับบุคคลที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อ ทำให้พระสงฆ์ต้องปรับตัวและปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เป็นรูปแบบความร่วมมือเพื่อให้วัดและชุมชนเป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข พึ่งพาอาศัยกันในยามยากลำบาก มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน เพื่อความปลอดภัยห่างไกลโรคของพระสงฆ์ สามเณร รวมทั้งพุทธศาสนิกชนผู้ใกล้ชิดพระพุทธรูปศาสนาให้ปลอดภัยจากโรคโควิด-19 และอยู่ร่วมกันได้อย่าง

ปกติสุขในยุค Buddhist New Normal

5. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง“การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019” ในครั้งนี้ สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยดังต่อไปนี้

5.1 การดำเนินชีวิตตามกิจวัตรของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ด ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

การปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ด ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า ในการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ สามเณร ได้แก่ 1) บิณฑบาต 2) กวาดวัด 3) ปลงอาบัติ 4) ทำวัตรพระสวดมนต์ 5) ขวนขวายในปัจจุเวกขณะและภาวนา และ6) การปฏิบัติกิจวัตรในรูปแบบใหม่ ได้มีการปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ด้วยการหาความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อให้เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นว่าเกิดจากอะไร ส่งผลต่อการดำเนินกิจวัตรอย่างไร จะหาวิธีป้องกันได้อย่างไร มีแนวทางแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อนที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ สามเณรให้ป็นปกติสุขได้อย่างไร โดยการหาแนวทางในการดำเนินกิจวัตรไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยห่างไกลโรคของพระสงฆ์ สามเณรรวมทั้งพุทธศาสนิกชนผู้ใกล้ชิดพระพุทธรศาสนาด้วย อันได้แก่การปฏิบัติตนตามมาตรการของกระทรวงสาธารณสุขรวมทั้งมติของมหาเถรสมาคมในการป้องกันการติดเชื้อโคโรนา 2019 ด้วยการสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลาการบิณฑบาต การเว้นระยะห่าง ลดระยะทางและระยะเวลาในการบิณฑบาตให้สั้นลง รวมถึงการรักษาความสะอาดด้วยการล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ ทำความสะอาดหอนั้นทั้งก่อนและหลังการฉันอาหาร การแยกฉันอาหารไม่รวมกันฉันเป็นหมู่คณะ เว้นระยะห่างในการบิณฑบาตและการฉัน การทำความสะอาดพื้นที่ทั้งวัดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่ใช้ร่วมกันบ่อยๆ เช่น ทำความสะอาดโบสถ์ ศาลา วิหาร โรงทาน ห้องน้ำ รวมทั้งวัสดุ อุปกรณ์ เสื้อผ้า อาสนะ รวบรวมกันเป็นต้น หรือสถานที่ที่มีการสัมผัสของผู้มาใช้บริการร่วมกันที่อาจเป็นจุดเสี่ยงต่อการแพร่กระจายเชื้อโรค ด้วยน้ำยาทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ เช่น ที่จับประตู แก้วน้ำ โต๊ะให้บริการ การนั่งเว้นระยะห่าง 1.5 เมตร ถึง 2 เมตร สวมแมสหรือหน้ากากอนามัยตลอดเวลาที่แสดงอาบัติ ใช้ระยะเวลาในการทำวัตรสวดมนต์ลดลง เหลือประมาณ 30 นาที การดูแลปัจจัยทั้ง 4 กล่าวคือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานเภสัช อันภิกษุสามเณรจักต้องบริโภคน ใช้สอยเป็นประจำแล้ว เครื่องใช้จะมีการแยกออกเป็นส่วนตัว ไม่ใช้ของปะปนกันผู้อื่น เช่น ช้อนส้อม แก้วน้ำ ผ้าเช็ดมือ ในด้านการปฏิบัติตนในการภาวนาและเจริญสติมีการหลีกเลี่ยงการรวมปฏิบัติกับคนหมู่มากโดยจะแยกตัวปฏิบัติลำพัง เป็นต้น

เมื่อเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว พระสงฆ์ สามเณรได้มีการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติกิจวัตรในรูปแบบใหม่ ในปัจจุบันมีการปรับตัวโดยมีหลักการหรือข้อปฏิบัติในการใช้ชีวิตให้ปลอดภัยห่างไกลโรคโควิด-19 ทั้งพระสงฆ์ สามเณร พุทธศาสนิกชนและบุคคลทั่วไปด้วยหลักการปรับตัวเรื่องของวิธีปฏิบัติ จากมติมหาเถรสมาคม มติที่ 137/2563 เรื่องมาตรการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา สำหรับพระภิกษุสามเณรปฏิบัติ และกระทรวงสาธารณสุขประกาศมาตรการสำหรับสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา (วัด โบสถ์ มัสยิด ศาลเจ้า) โดยยึดหลัก R-M-H-T ทำให้พระสงฆ์ต้องปรับตัวและปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันเพื่อความปลอดภัยห่างไกลโรคของพระสงฆ์ สามเณร รวมทั้งพุทธศาสนิกชนผู้ใกล้ชิดพระพุทธรศาสนาให้ปลอดภัยจากโรคโควิด-19 และอยู่ร่วมกันได้ในยุค New Normal เพื่อห่างไกลโรคและอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ซึ่งสอดคล้องกับ พระทวิโชค เจตนาสุโก (อิมขื่น) ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 ผลการศึกษาพบว่า กิจวัตร

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท คือการปฏิบัติกิจของสงฆ์เกี่ยวกับพระวินัยบัญญัติและอาจารย์เป็นข้อวัตรสำหรับปฏิบัติระหว่างอาจารย์กับศิษย์ กิจวัตรนี้ถือปฏิบัติมาตั้งแต่พุทธกาลจนถึงสังคมไทยแต่โบราณได้นำมาปรับใช้ในการปกครองสงฆ์เพื่ออนุวัตตามพระวินัยบัญญัติ แนวทางการส่งเสริมจะต้องปฏิบัติตาม 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 เข้าใจปัญหา พระสงฆ์เข้าใจและทราบปัญหาและสาเหตุที่เกิดจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก แล้วกำหนดแผนนโยบายในการแก้ไขร่วมกัน ขั้นที่ 2 สร้างวิธีการแก้ไข คือกำหนดแผนและสร้างเครื่องมือที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหา โดยสร้างรูปแบบกิจกรรมที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับพระสงฆ์เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ เมื่อทราบปัญหาและมีแนวทางแก้ไขการลงมือปฏิบัติ ขั้นที่ 4 แก้ปัญหาร่วมกับสังคม พระสงฆ์จะต้องมีแนวทางร่วมกับชุมชนสังคม เกิดการตรวจสอบและส่งเสริมซึ่งกันและกันและการปฏิบัติย่อมเกิดประสิทธิภาพเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคงถาวรในยุค 4.0 เมื่อพิจารณากิจวัตรทั้ง 10 ประการแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติของพระสงฆ์ ซึ่งหากได้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอแล้วสามารถสร้างศรัทธาและความมั่นคงของพระพุทธศาสนาได้ เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาซึ่งเมื่อพระสงฆ์ สามเณรมีรูปแบบในการปฏิบัติกิจวัตรในรูปแบบใหม่นี้แล้ว จะเป็นแนวทางที่ดีได้รู้เท่าทันสถานการณ์ รู้วิธีป้องกัน ดูแลรักษาสุขอนามัยตัวเองรวมทั้งพุทธศาสนิกชนผู้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนาให้รอดพ้นและห่างไกลจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อให้เกิดประโยชน์ด้านสุขอนามัยที่ดีต่อพระสงฆ์ สามเณร ตลอดจนฆราวาสจะได้มีความเชื่อมั่นในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนสืบไป

5.2 แนวทางในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

1) หลักการดำเนินชีวิต พบว่า พระสงฆ์ สามเณรมีการปรับตัวให้เข้าสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้วยการสวมหน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้า งดเดินทางไปสุระนอกวัด งดเว้นกิจกรรมที่ต้องมีการรวมตัวกันของกลุ่มคน หรือการจัดกิจกรรมตามมาตรการของกระทรวงสาธารณสุข การทำความสะอาดโบสถ์ ศาลา วิหาร โรงทาน ห้องน้ำ หรือสถานที่ที่มีการสัมผัสของผู้มาใช้บริการร่วมกันที่อาจเป็นจุดเสี่ยงต่อการแพร่กระจายเชื้อโรค การจัดให้มีเจลแอลกอฮอล์ สำหรับผู้มาใช้บริการของวัด จัดให้มีการคัดกรองผู้มาติดต่องาน และผู้มารับบริการ มีการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นการดำรงชีวิตในแบบวิถีใหม่ ทั้งหมดนี้มีส่วนช่วยให้พระสงฆ์ สามเณร ได้รู้เท่าทันสถานการณ์ รู้วิธีป้องกันสามารถดูแลตัวเองให้รอดพ้นและเป็นการลดความเสี่ยงในการติดและแพร่เชื้อได้ ซึ่งสอดคล้องกับ พีรพัฒน์ ใจแก้วมา ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมการดำรงชีวิตแบบปกติใหม่ของประชาชนชาวไทยระหว่างวิกฤตโควิด-19 ที่ปรากฏในสื่อออนไลน์” ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการดำรงชีวิตแบบปกติใหม่ของคนทั่วโลกที่เกิดขึ้นสามรูปแบบ คือ พฤติกรรมเริ่มแล้วเลิก พฤติกรรมเริ่มแล้วทำต่อ และกระแสรองเป็นกระแสหลัก ขณะที่ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพฤติกรรมชีวิตแบบปกติใหม่ของสังคมไทยที่ปรากฏอยู่ใน Google Trends มี 4 ด้าน คือ วิถีชีวิต สุขภาพ เศรษฐกิจ และนันทนาการ การสำรวจของข้อมูลทั้งสองส่วนแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการดำรงชีวิตแบบปกติใหม่สามรูปแบบ คือ 1) พฤติกรรมเริ่มแล้วเลิก มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต สุขภาพ เศรษฐกิจ และนันทนาการ 2) พฤติกรรมเริ่มแล้วทำต่อ มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและเศรษฐกิจ และ 3) พฤติกรรมกระแสรองเป็นกระแสหลัก มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต เศรษฐกิจ และนันทนาการ จากความสัมพันธ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมชีวิตแบบปกติใหม่ของสังคมไทยที่มีโดดเด่นมากมี 4 อย่าง ได้แก่ การศึกษาแบบออนไลน์ การดูแลบ้านตามสื่อออนไลน์ พร้อมเพย์และดื่กต็อก ซึ่งจะกลายเป็นพฤติกรรมวิถีชีวิตปกติใหม่ที่จะมีมากขึ้นในอนาคต และเมื่อนำพฤติกรรมวิถีชีวิตปกติใหม่เหล่านี้มาทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ ที่มีการค้นหาใน

สื่อออนไลน์มากที่สุด ด้วยวิธีวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณร่วมกับคุณภาพการศึกษาความเป็นเมือง และบุคลากรทางการแพทย์ พบว่า มีความสัมพันธ์ของพฤติกรรมวิถีชีวิตปกติใหม่อย่างมีนัยสำคัญเฉพาะด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และ นันทนาการ ที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรทางการแพทย์เท่านั้น

2) การใช้ชีวิตตามมาตรการของรัฐ พบว่า พระสงฆ์ สามเณรมีการปรับตัวให้เข้าสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทางวัดและคณะสงฆ์ได้มีมาตรการในการบริหารจัดการที่ดีเพื่อให้เป็นไปตามมาตรการของรัฐ กระทรวงสาธารณสุข รวมทั้งมติของมหาเถรสมาคมในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 การเฝ้าระวัง การมีจุดคัดกรอง เครื่องตรวจวัดอุณหภูมิ มีเจลล้างมือ แอลกอฮอล์ล้างมือ หน้ากากอนามัยเพื่ออำนวยความสะดวกผู้มาติดต่อประสานกับทางวัดหรือโรงเรียนในวัด การทำความสะอาดสถานที่ที่เป็นจุดเสี่ยงในการแพร่เชื้อ การลดความแออัดของนักเรียนด้วยการเรียนออนไลน์ เหล่านี้เป็นมาตรการที่วัดและคณะสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดได้ดำเนินการเป็นมาตรการในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยมาตรการดังกล่าวนี้สามารถลดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อและการแพร่ระบาดของโรค Covid-19 ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ สุพัตรา รุ่งรัตน์ และคณะ ที่ได้ทำศึกษาเรื่อง ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์โควิด-19 ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลา จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีการปรับตัว โดยการสวมหน้ากากอนามัย เพื่อไม่ให้รับเชื้อโควิด 19 ล้างมือด้วยสบู่ก่อนและหลังปรุงอาหาร พกแอลกอฮอล์เจลบางครั้ง และเว้นระยะ เพื่อลดระยะเวลาการอยู่ในพื้นที่สาธารณะ แต่เห็นว่าวิธีดังกล่าวช่วยลดโอกาสการระบาดของโรคโควิด 19 ได้ปานกลาง และยังไม่เชื่อมั่นในการปฏิบัติตัว เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด19 ตามแนวทางของกระทรวงสาธารณสุข แนวทางในการแก้ปัญหาผลกระทบทางเศรษฐกิจ โดยการช่วยเหลือเงินเยียวยา การส่งเสริมสร้างอาชีพ การใช้มาตรการช่วยเหลือเกี่ยวกับค่าครองชีพ แนวทางในการแก้ปัญหาผลกระทบทางสังคม ทั้งแนวทางดูแลด้วยตัวประชาชนเอง ได้แก่ การดูแลสุขภาพลดการพบปะในสถานที่สาธารณะทุกคนในสังคมต้องเข้าใจซึ่งกันและกัน ส่วนแนวทางการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนโดยภาครัฐได้แก่ การแจกหน้ากากอนามัยให้ทั่วถึง ส่งเสริมให้คนในชุมชนหันมาออกกำลังกาย การประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลการปฏิบัติเพื่อตนเอง การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาโรคและปรับปรุงเรื่องการรักษาทางการแพทย์

3) การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พบว่า ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนามีการปรับตัวตามมติของทางวัดและคณะพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดที่ได้กำหนดมาตรการสำหรับวัด ผู้ประกอบพิธีกรรมหรือผู้นำปฏิบัติศาสนพิธีและผู้เข้าร่วมพิธีตลอดถึงการเตรียมอุปกรณ์สิ่งของเครื่องใช้ในการดำเนินการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณี หรือการประชุม อบรม สัมมนาต่างๆ ของพระสงฆ์ทุกระดับ หรือรวมถึงพุทธศาสนิกชน ต้องใช้มาตรการเฝ้าระวังป้องกันโรคของกระทรวงสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด เช่น สวมหน้ากากอนามัย ยืนหรือนั่งเว้นระยะห่างกัน 1.50 เมตร ตรวจคัดกรองวัดไข้ก่อนเข้าห้องประชุม ห้องจัดกิจกรรม และล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ เพื่อลดความแออัดของผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยบูรณาการกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) วัดและหรือภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ร่วมกันจัดหาเจลล้างมือแอลกอฮอล์ จัดทำจุดบริการล้างมือพร้อมสบู่ และจัดสถานที่ปลอดเชื้อโรคโควิด-19 ร่วมกับ อสม. เช่น จุดประชาสัมพันธ์ จุดถวาย สังฆทาน จุดรับบริจาค จุดปฐมพยาบาล ห้องสุขา เป็นต้น ใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินกิจกรรมให้มีความปลอดภัยต่อคุณภาพชีวิต ทั้งต่อตนเอง ของหมู่คณะสงฆ์ โดยมีชุมชน วัด รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมบูรณาการมาตรการของกระทรวงสาธารณสุข

ไปสู่การปฏิบัติในระดับต่างๆ ให้เป็นรูปธรรมต่อเนื่องและยั่งยืนเพื่อห่างไกลโรคและอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ซึ่งสอดคล้องกับ อริยธรรม ๖ ประการ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การแก้ปัญหาการรับมือและการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงเตี้ย อ.แม่ลาน จ.ปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล ม่วงเตี้ย มีการแก้ปัญหาการรับมือและการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยการแก้ปัญหาที่มีการปฏิบัติตามมาตรการที่รัฐบาลออกประกาศ และได้กำหนดในการปฏิบัติของประชาชนที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดโดยให้ประชาชนสวมใส่หน้ากากอนามัยทุกครั้งก่อนออกจากบ้านและหมั่นล้างมืออยู่เสมอเพื่อป้องกันเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงเตี้ยได้ศึกษาแนวทางการเสริมศักยภาพในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ด้วยการจัดอบรมประชาสัมพันธ์ในเรื่องการให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพแก่ประชาชนในช่วงที่โรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ได้มีการเตรียมความพร้อมทุกเรื่องทั้งในการเตรียมสถานที่ในการกักตัวให้กับประชาชนที่กลับจากต่างประเทศและต่างจังหวัดในส่วนของการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลม่วงเตี้ยได้มีการส่งเสริมและสร้างความตระหนักให้แก่ประชาชน ด้วยการจัดเตรียมสถานที่ทำงานเว้นระยะห่างและสวมใส่หน้ากากอนามัยตลอดในการปฏิบัติงาน การป้องกัน องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงเตี้ยมีการตรวจใช้และบริการเจลล้างมือให้กับบุคลากรประชาชนก่อนมาใช้บริการ

4) การสงเคราะห์สังคม พบว่า คณะสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดได้ช่วยเหลือสังคมในการนำหลักของโครงการพุทธเกษตรสร้างความมั่นคงทางอาหาร ในพระดำริสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ด้วยการจัดสรรพื้นที่ในวัดปลูกพืชผักสวนครัว สร้างความมั่นคงทางอาหาร ทำให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เป็นต้นแบบที่ดีงามในการปลูกผักสวนครัว สมุนไพร ผลไม้ เพื่อให้ประชาชน ญาติโยม ญาติธรรม ได้ “แบ่งปันกันกิน” ด้วยหลักบวร (บ้าน วัด ราชการ) โดยพระสงฆ์เป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งที่บรรเทาทุกข์บำรุงสุขแก่ญาติโยม พุทธศาสนิกชนหรือประชาชนทั่วไปในการช่วยเหลือเป็นที่พึ่งทางใจของญาติโยม พุทธศาสนิกชนและประชาชนทั่วไปที่ได้รับความเดือดร้อน เป็นรูปแบบความร่วมมือเพื่อให้วัดและชุมชนเป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข พึ่งพาอาศัยกัน ในยามยากลำบาก มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับ พระเอกลักษณะ อชิต และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทพระสงฆ์กับงานสาธารณะสงเคราะห์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส Covid 19: กรณีศึกษาบทบาทของหลวงพ่อดัง นนทียะ วัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ยังคงมีบทบาทสำคัญในด้านสาธารณะสงเคราะห์ การให้ความช่วยเหลือประชาชน ชุมชน และสังคม ได้เป็นอย่างดี ด้วยว่าวัดมีทุนทางสังคม และมีศักยภาพในการช่วยเหลือ (ทาน) การเสียสละ (จาคะ) การทำประโยชน์ต่อส่วนรวม ดังกรณีหลวงพ่อดังได้จัดมอบหน้ากาก เจล จัดมอบเครื่องบริโภคอาหาร เครื่องยังชีพ ตั้งตู้เย็นปันสุข การจัดตั้งโรงทาน มอบทุนช่วยเหลือแก่ประชาชน วัด พระสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษาทั้งในระดับพื้นที่ คือวัดและชุมชน และในระดับอำเภอ จังหวัดสมุทรสงคราม และระดับชาติ อันหมายถึงการสนองนโยบายสมเด็จพระสังฆราชในการตั้งโรงทานเพื่อช่วยประชาชน และจัดมอบสิ่งของเครื่องใช้ อาหาร ข้าวสาร ตู้พ่นยาฆ่าเชื้อ แก้วหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โรงพยาบาลอัมพวา เพื่อสนับสนุนการบริหารภายใต้สถานการณ์โควิด 19 ให้ผ่านพ้นไปได้ ธรรมทาน เยียวยาจิตใจ การพบปะ พูดคุย เยี่ยมบ้าน การบรรยายธรรม ออนไลน์ นับเป็นอีกบทบาทหนึ่งของพระสงฆ์กับการทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ในประเทศไทย

5) หลักการใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ (New Normal) พบว่า ในปัจจุบันมีการปรับตัวโดยมีหลักการหรือข้อปฏิบัติในการใช้ชีวิตให้ปลอดภัยห่างไกลโรคโควิด-19 ทั้ง จากมติมหาเถรสมาคม และกระทรวงสาธารณสุข โดยยึดหลัก R-M-H-T ได้แก่ 1) R : Reducing ลดการแออัด ลดการรวมกลุ่มคนจำนวนมาก เว้นระยะห่าง 2 เมตร เปลี่ยนมาใช้ช่องทางในสื่อสารทางออนไลน์มากขึ้น 2) M : Mask Wearing สวมหน้ากากผ้า

หรือหน้ากากอนามัยตลอดเวลาที่อยู่รวมกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป 3) H : Hand Washing and Cleaning ล้างมือบ่อยๆ ด้วยน้ำและสบู่ หรือเจลแอลกอฮอล์ รักษาความสะอาดอยู่เสมอ และ 4) T : Temperature and Testing การตรวจวัดอุณหภูมิโดยการตั้งจุดตรวจวัดอุณหภูมิก่อนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ และตรวจหาเชื้อโควิด-19 ในกรณีสัมผัสกับบุคคลที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อ ซึ่งจะทำให้พระสงฆ์ต้องปรับตัวและปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน พึงพาอาศัยซึ่งกันและกัน เป็นรูปแบบความร่วมมือเพื่อให้วัดและชุมชนเป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข พึงพาอาศัยกันในยามยากลำบาก มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน เพื่อความปลอดภัยห่างไกลโรคของพระสงฆ์ สามเณร รวมทั้งพุทธศาสนิกชนผู้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนาให้ปลอดภัยจากโรคโควิด-19 และอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขในยุค Buddhist New Normal ซึ่งสอดคล้องกับ สุนันทา คันธานนท์ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ในจังหวัดกระบี่ ผลการศึกษาพบว่า ในการปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ได้แก่ 1) สถานภาพทางเศรษฐกิจลดลง มีการพัฒนาตนเองเพิ่มขึ้น วางแผนใช้เงินและวางแผนอาชีพ 2) ด้านสุขภาพมีความเครียดเพิ่มขึ้น ความสัมพันธ์เป็นปกติ ล้างมือ สวมหน้ากากเว้นระยะห่าง ใช้ช้อนกลาง แยกของใช้ส่วนตัว อาหารสุกใหม่ หลีกเลี่ยงการไปในที่ชุมชน การเข้าใช้บริการสถานตามาตรการป้องกันและตรวจวัดอุณหภูมิของผู้เข้าใช้บริการ ลงทะเบียนเข้าใช้บริการ มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสาร 3) สังคมและสิ่งแวดล้อมไม่มีผลกระทบ วิตกกังวลกับบุคคลรอบข้าง กิจกรรมในชุมชนลดลง การปรับตัวพุทธศุขได้รับความช่วยเหลือจากญาติบางครั้ง 4) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีการใช้โทรศัพท์มือถือ เรียนรู้เทคโนโลยีมากขึ้น 5) ด้านการศึกษา ต้องเรียนออนไลน์ เด็กมีพฤติกรรมติดสื่อมาก มีการปรับพฤติกรรมดูแลตัวเอง อยู่กับครอบครัว มีความรู้ทั่วจากเทคโนโลยี ซึ่งการปฏิบัติตามหลักดังที่กล่าวมานี้สามารถนำไปใช้เพื่อแนวทางในการปฏิบัติตนในชีวิต ในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อโรค COVID-19 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

6. องค์ความรู้ใหม่

1) การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ สามเณรให้ปลอดภัยจากโรคโควิด-19 ได้แก่ การสวมหน้ากากอนามัยทุกครั้ง เมื่ออยู่ในที่มีผู้คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปหรือเมื่อออกปฏิบัติศาสนกิจบิณฑบาต หรือกิจนิมนต์ ฉันทัดอาหารร้อน ช้อนตัวเอง ล้างมือด้วยสบู่ หรือเจลแอลกอฮอล์ ไม่ใช้สิ่งของร่วมกัน เช่น แก้วน้ำ หลอดดูดน้ำ ช้อน บาตร ผ้าเช็ดมือ ผ้าเช็ดตัว อาสนะรองนั่ง ผ้าปูกราบ หนังสือสวดมนต์ เป็นต้น ให้นำติดตัวสำหรับใช้ส่วนตัว ลด ละ เลิก บุหรี่ รักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง ฉันทัดอาหารที่มีประโยชน์ครบ 5 หมู่ และพักผ่อนให้เพียงพอ เพื่อสุขภาพที่ดีมีภูมิคุ้มกันต่อโรคโควิด-19 ให้ความรู้ คำแนะนำ หรือจัดหาสื่อประชาสัมพันธ์การป้องกันการแพร่กระจายโรค โควิด-19 แก่ผู้มาเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น โปสเตอร์ เสียงประชาสัมพันธ์ การหมั่นล้างมือที่ถูกวิธี ลดการสัมผัสสิ่งของสาธารณะบนพื้นผิวต่างๆ การสวมหน้ากากอนามัยที่ได้มาตรฐาน และถูกวิธีทุกครั้ง ที่เข้าร่วมกิจกรรม ระมัดระวังการสัมผัสใบหน้า และควรมีสติในการรับฟังข่าวสาร สร้างช่องทางการติดต่อสื่อสารที่ทันเหตุการณ์ และรวดเร็ว เช่น กลุ่มไลน์ Facebook จัดทำฐานข้อมูลจำนวนพระสงฆ์ สามเณร แม่ชี ทุกวัดให้เป็นปัจจุบันเพื่อการดูแลได้อย่างทั่วถึง และปลูกฝังสวนครัว ที่ปลอดภัยพิษ วัชพืชรบกวนหรือบริเวณใกล้วัด ให้เพียงพอตามโครงการพุทธเกษตรสร้างความมั่นคงทางอาหาร ในพระดำริสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

2) การจัดกิจกรรมพิธีการทางพระพุทธศาสนาและประเพณีวัฒนธรรมทั้งในวัดนอกวัด ในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณี หรือการประชุม อบรม สัมมนาต่างๆ ของพระสงฆ์ทุกระดับ

หรือรวมถึงพุทธศาสนิกชน และชาวต่างประเทศ ต้องใช้มาตรการเฝ้าระวังป้องกันโรคของกระทรวงสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด โดยมีชุมชน วัด รัฐและองค์กรปกครองท้องถิ่นที่ท้องถิ่น ตามหลักการ “บวร” ได้มีส่วนร่วมบูรณาการมาตรการของกระทรวงสาธารณสุขไปสู่การปฏิบัติในระดับต่างๆ ให้เป็นรูปธรรมต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป ซึ่งในแนวทางการปรับตัวของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนในการดำเนินชีวิตการปฏิบัติกิจวัตรและกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 โดยยึดหลัก R-M-H-T ที่ได้จากการศึกษาการใช้ชีวิตวิถีใหม่ของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดที่ได้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1) R : Reducing ลดการแออัด ลดการรวมกลุ่มคนจำนวนมาก เว้นระยะห่าง 2 เมตร หลีกเลี่ยงการเข้าไปในสถานที่ชุมชนหรือที่มีคนอยู่รวมกันจำนวนมาก ห้องแอร์ห้องปรับอากาศ ปรับเปลี่ยนเป็นที่โล่งกว้างมีการระบายอากาศที่ดี มีพัดลมระบายอากาศ เปลี่ยนมาใช้ช่องทางในสื่อสารทางออนไลน์มากขึ้น รวมทั้งการรวมกิจกรรมต่างๆ ในช่องทางออนไลน์ให้มากขึ้น

2.2) M : Mask Wearing สวมหน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัยตลอดเวลาที่อยู่รวมกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปและเวลาออกนอกวัดหรือบ้านที่อยู่อาศัย และไม่สัมผัสพื้นผิวด้านหน้าของหน้ากากอนามัย เพราะอาจจะมีเชื้อโรคติดอยู่

2.3) H : Hand Washing and Cleaning ล้างมือบ่อยๆ เมื่ออยู่นอกวัดหรือที่อยู่อาศัยด้วยน้ำและสบู่ หรือเจลแอลกอฮอล์ รักษาความสะอาดอยู่เสมอ หลีกเลี่ยงการสัมผัสสิ่งของให้ได้มากที่สุด หรือหากเลี่ยงไม่ได้ ก็ให้ฉีดแอลกอฮอล์ก่อนสัมผัส หรือล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ทุกครั้ง หลังสัมผัสสิ่งของนั้น ๆ และทำความสะอาดพื้นผิวสัมผัสร่วมกัน หรือใช้ร่วมกันบ่อยๆ โดยเฉพาะลูกบิดประตู ปุ่มลิฟต์ มือจับประตู ราวบันได หรือราวจับของพาหนะที่ใช้เดินทาง

2.4) T : Temperature and Testing การตรวจวัดอุณหภูมิโดยการตั้งจุดตรวจวัดอุณหภูมิก่อนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ และตรวจหาเชื้อโควิด-19 ในกรณีที่มีอาการเข้าข่ายหรือเข้าไปในสถานที่พบปะหรือสัมผัสกับบุคคลที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อ

7. ข้อเสนอแนะ

“ไวรัสโคโรนา 2019” ครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่อาจเป็นประโยชน์ในการเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน รวมทั้งบุคคลทั่วไปได้มีส่วนร่วมบูรณาการแนวทางในการดำเนินชีวิตไปสู่การปฏิบัติในระดับต่างๆ ให้เป็นรูปธรรมต่อเนื่องและยั่งยืนเพื่อห่างไกลโรคและอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีการนำผลวิจัยไปใช้เป็นข้อกำหนดหรือเป็นแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินกิจกรรมให้มีความปลอดภัยต่อคุณภาพชีวิต ทั้งต่อตนเอง ของหมู่คณะสงฆ์ รวมทั้งพุทธศาสนิกชน และผู้ที่ใกล้ชิดหรือเกี่ยวข้องกับวัดหรือกิจกรรมของวัดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2) ควรมีการร่วมบูรณาการแนวทางในการดำเนินชีวิตในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ระหว่าง วัด บ้าน หน่วยงานราชการเพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติ หรือการปรับตัวเพื่อเป็นการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุม พันฟู ดูแลคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์ และปิดเป่าภัยพิบัติโรคระบาดให้ลดลงและหมดไปจากสังคมหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

3) ควรมีการนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานหรือเป็นข้อมูลสนทนในการนำไปสู่การปฏิบัติในระดับต่างๆ ให้เป็นรูปธรรมต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

7.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) ควรมีการนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้ปลอดภัย ห่างไกลโรคและอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

2) ควรมีการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน รวมทั้งบุคคลทั่วไปได้มีส่วนร่วมในการร่วมบูรณาการแนวทางในการดำเนินชีวิตในสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ไปสู่การปฏิบัติในระดับต่างๆ ให้เป็นรูปธรรมต่อเนื่องและยั่งยืน

3) ควรมีการนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลพื้นฐานและเป็นข้อมูลสนทนในการนำไปบูรณาการกับองค์ความรู้ในศาสตร์ต่างๆ เพื่อสร้างหลักการและวิธีการปฏิบัติตนในเรื่องการใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ (Buddhist New Normal) เพื่อให้คณะสงฆ์ สามเณร และประชาชนทั่วไปมีแนวทางปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อสร้างสรรค์สังคมให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข และช่วยลดความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการทำวิจัยแบบผสมผสานในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กันเพื่อเสริมให้ข้อมูลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแนวทางในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์อำเภอเมืองร้อยเอ็ดในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 เปรียบเทียบกับแนวทางในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ของจังหวัดอื่น

3) ควรมีการศึกษาต่อยอดในด้านแนวทางในการส่งเสริมและประยุกต์ใช้ในเรื่องการใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ (Buddhist New Normal) ในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ของอำเภออื่นรวมทั้งจังหวัดอื่นด้วย

8. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *โควิด-19*. สืบค้นเมื่อ 22 มีนาคม 2564, จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-52090088>.

พระทวีโชค เจตนาสุโภ (อิมชิน). (2564). การส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0. *วารสารมหาจุฬานาครทรรค*. 8(11), 312-326.

พระเอกลักษณ์ อชิโต และคณะ. (2563). บทบาทพระสงฆ์กับงานสาธารณสุขสงเคราะห์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส Covid 19: กรณีศึกษาบทบาทของหลวงพ่อด่าง นนทิโย วัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 9(3), 289-304.

พิรพัฒน์ ใจแก้วมา. (2563). การศึกษาพฤติกรรมการดำรงชีวิตแบบปกติใหม่ของประชาชนชาวไทยระหว่างวิกฤตโควิด-19 ที่ปรากฏในสื่อออนไลน์. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาภูมิศาสตร์*: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- สุนันทา คันทานนท์ และคณะ. (2564). การปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ในจังหวัดกระบี่. *การประชุมวิชาการระดับชาติ*. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ครั้งที่ 13. “การบูรณาการงานวิจัย เพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาชุมชน อย่างยั่งยืน”. สำนักวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- มติชนออนไลน์. (ม.ป.ป.). รายงานสถานการณ์ทั่วโลก จำนวนผู้ติดเชื้อ ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019. สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2564, จาก <http://travel.trueid.net/detail/EpwDxDold> 17.
- สยามพร ศิรินาวิน. (2563). “โควิด-19” ความรู้ สู่ปัญญา พัฒนาการปฏิบัติ. นนทบุรี: บริษัท โอ.เอส. พรินต์ติ้ง เฮ้าส์.
- รัฐบาลไทย. (ม.ป.ป.). ประกาศและคำสั่ง. สืบค้นเมื่อ 22 มีนาคม 2564, จาก <https://www.thaigov.go.th>.
- ไทย พีบีเอส. (2563). ชาวพุทธในยุคโควิด-19. สืบค้นเมื่อ 18 มกราคม 2564, จาก <https://thecitizen.plus/node/29094>.

ภาษาอังกฤษ

- Department of Disease Control. (2000). *Ministry of Public Health*. COVID-19. Retrieved March 22, 2021, from <https://www.bbc.com/thai/thailand-52090088>.
- Government of Thailand. *Announcements and orders*. Retrieved on March 22, 2021, from <https://www.thaigov.go.th>.
- Jaikaewma P.. (2020). A Study of the New Normal Living Behaviors of Thai People During the COVID-19 Crisis appeared in online media. *Thesis for Bachelor of Science degree program Geography*. Naresuan University.
- Kanthanon S. et al. (2020). Adaptation of a new normal community in the situation of the COVID-19 outbreak. *National academic conference*. In Phuket Rajabhat University No. 13 “Integrating Research for sustainable community development for community development Sustainable” Research Office. Phuket Rajabhat University.
- Matichon Online. *Global situation report number of infected people Novel Coronavirus 2019*. Retrieved March 21, 2021, from <http://travel.trueid.net/detail/EpwDxDold> 17.
- Phra Taweechok Jetasupho (Immchuen). (2021). Promoting the Routine Practices of Thai Monks in the 4.0 Era. *Mahachulanakornthas Journal*. 8(11), 312.
- Phra Ekaluck Achito et al. (2000). Role of monks in public welfare work under the epidemic situation of the Covid 19 virus: a case study of the role of Reverend Father Daeng Nonthiyo, Intaram Temple, Samut Songkhram Province. *Journal of MCU Social Science Review*. 9(3), 289.
- Sirinawin S.. (2020). “COVID-19” Knowledge to Wisdom, Improving Practice. Nonthaburi: O.S. Printing House Company.
- Thai PBS. (2000). *Buddhists in the era of COVID-19*. Retrieved on 18 January 2021, from <https://thecitizen.plus/node/29094>.

ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเรียนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ
โคโรนาไวรัส 2019 (Covid-19) ในยุควิถีปกติใหม่ (New Normal)
กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Management factors affecting learning in epidemic situations of the Corona-
virus 2019 (Covid-19), in the new normal era (New Normal) :
a case study of Chiang Rai Rajabhat University

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข

Somsak Srisontisuk

พระพรหมวิหาร อติธมโม (แดนดงยั้ง)

PhraPromwihan Athidhummo (Daendongying)

จุฑาทิพย์ แร่เพชร

Jutatip Raepet

พระนพรัตน์ นริสโร (สีม)

PhaNopparat Narissaro (Simi)

ยุทธศาสตร์ นนอแก้ว

Yutthasart Norkaew

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University

E-mail: Promwihan.d@kkumail.com

(Received: July 22, 2023/ Revised: October 3, 2023/ Accepted: October 4, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเรียนของนักศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 (Covid-19) ภายใต้ยุควิถีปกติใหม่ (New Normal) กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ ซึ่งประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายชั้นปีที่ 2-4 ทุกคณะ จำนวน 6,152 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 376 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และใช้การวิเคราะห์แบบการถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารจัดการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 (Covid-19) ยุควิถีปกติใหม่ (New Normal) โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก
- 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนของนักศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 (Covid-19) ยุควิถีปกติใหม่ (New Normal) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก
- 3) การวิเคราะห์ค่าถดถอยพหุคูณ พบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเรียนของนักศึกษา

ด้านหลักสูตร ได้แก่ ด้านบุคลากร (Man) ด้านงบประมาณ (Money) ด้านการสนับสนุนสื่อการสอน (Material) และด้านการปฏิบัติงานตามนโยบาย (Management) มีค่าประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแล้วเท่ากับ .571 (ร้อยละ 57.1) ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเรียนของนักศึกษาด้านผู้สอนและเทคนิคการสอน ได้แก่ ด้านบุคลากร (Man) ด้านงบประมาณ (Money) ด้านการสนับสนุนสื่อการสอน (Material) และด้านการปฏิบัติงานตามนโยบาย (Management) มีค่าประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแล้ว เท่ากับ .681 (ร้อยละ 68.1) และ ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเรียนของนักศึกษาด้านบริบทและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ด้านบุคลากร (Man) ด้านงบประมาณ (Money) ด้านการสนับสนุนสื่อการสอน (Material) และด้านการปฏิบัติงานตามนโยบาย (Management) มีค่าประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแล้ว เท่ากับ .575 (ร้อยละ 57.5)

คำสำคัญ : ปัจจัยการบริหารจัดการ; การเรียน; โควิด-19; ยุควิถีปกติใหม่; สถานการณ์การแพร่ระบาด

ABSTRACT

The purpose of this research was to study management factors that affect student learning in the situation of the Coronavirus 2019 (Covid-19) epidemic under the New Normal era. A case study of Chiang Rai Rajabhat University. The quantitative research is as follows: The population used in the study was 6,152 students of Chiang Rai Rajabhat University, 2nd-4th year of all faculties, were a sample of 376 people. The research tool was a 5-level questionnaire using the mean data analysis. standard deviation, percentage, and using multiple regression analysis.

The research results showed that

1) students had opinions about management factors in the situation of the epidemic of the Coronavirus 2019 (Covid-19) in the New Normal era (New Normal).

2) Factors affecting student learning in the situation of the epidemic of the Coronavirus 2019 (Covid-19) in the New Normal era of Chiang Rai Rajabhat University, it was found that, in general, it was at a high level.

3) Multiple regression analysis found that management factors that affect student learning in the curriculum include personnel (Man), budget (Money), teaching media support (Material), and operations according to policy. (Management) has an adjusted predictive efficiency value of .571 (57.1 percent). Management factors that affect student learning in terms of instructors and teaching techniques include personnel (Man), budget (Money). In terms of supporting teaching media (Material) and in operating according to policy (Management), the adjusted predictive efficiency was equal to .681 (68.1 percent) and the management factors that affect student learning in the area of Context and environment, including personnel (Man), budget (Money), teaching media support (Material), and policy operations (Management), had an adjusted predictive efficiency value of .575 (57.5 percent).

Keywords : Management Factors; Learning; Coronavirus 2019; The New Normal Era; Epidemic Situation

1. บทนำ

“ความปกติใหม่” หรือ “ชีวิตวิถีใหม่” (New Normal) เป็นวิถีทางของการดำเนินชีวิตผ่านการแสดงเชิงพฤติกรรมรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นไปจากบริบทของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติที่ผ่านมาในอดีต โดยมีปัจจัยมาจากวิกฤตบางประการที่สังคมต้องเผชิญในช่วงเวลาที่แตกต่างกันไป ทำให้มนุษย์จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม เพื่อรองรับวิถีชีวิตแบบใหม่ที่กำลังเผชิญอยู่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้จากหลากหลายสาเหตุ ปัจจัย ด้วยเหตุนี้ได้นำไปสู่การสร้างรูปแบบชีวิตด้วยมาตรฐานใหม่ผ่านการปรับเปลี่ยนมุมมองวิธีการคิดที่เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิต กระบวนการเรียนรู้ใหม่ที่เอื้อต่อการดำรงชีพ การสื่อสารด้วยเครื่องมือที่ทันสมัยในโลกยุคดิจิทัล หรือการมุ่งปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งที่คำนึงถึงความปลอดภัยสาธารณะ จากกรณีดังกล่าวถือเป็นผลผลิตทางสังคมที่มาจากวิกฤตครั้งใหญ่ที่ท้าทายต่อการควบคุม อาทิ ปัญหาสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และโรคระบาด เป็นต้น (สุวิมล มธุรส, 2564: 34)

“โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019” (Coronavirus Disease 2019) หรือ “โควิด-19” (Covid-19) เป็นโรคระบาดที่มีสาเหตุมาจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ โดยตามหลักฐานพบว่าปรากฏครั้งแรกที่ประเทศจีน ในปี ค.ศ. 2019 มีการระบาดของโรคเป็นวงกว้างทั่วโลก และสามารถติดต่อระหว่างกันได้ง่ายด้วยการสัมผัสผ่านระบบทางเดินหายใจ ก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคมในทุกมิติทั้งในด้านการเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ การลงทุนค้าขายทางด้านเศรษฐกิจ การติดต่อสื่อสารระหว่างกันทางด้านการปฏิสัมพันธ์ กลายเป็นปัญหาค้างสำคัญของมนุษยชาติในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 อย่างไรก็ดี จากกรณีข้างต้นได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่นำไปสู่การใช้เทคโนโลยีรูปแบบระบบออนไลน์ (Online) อย่างแพร่หลาย ไม่ว่าจะเป็นการซื้อขายของผ่านระบบแอปพลิเคชัน (Application) ในโทรศัพท์มือถือหรือคอมพิวเตอร์ หรือการพูดคุยติดต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันด้วยระบบออนไลน์ภายใต้มาตรการ “เว้นระยะห่างทางสังคม” (Social Distancing) ทำให้กลายเป็นปัญหาค้างใหญ่ในแวดวงทางการศึกษาที่ต้องมีการปรับตัวกันขนานใหญ่ เพื่อหามาตรการรองรับที่มีความเหมาะสมต่อไป

จากสถานการณ์วิกฤตดังกล่าว ทำให้สถาบันการศึกษาต้องหยุดการให้บริการเป็นการชั่วคราว เพื่อตอบสนองต่อมาตรการ “เว้นระยะห่างทางสังคม” (Social Distancing) ส่งผลต่อความเข้มข้นของการจัดเรียนการสอนและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนเป็นอย่างมาก โดยมีการบริหารจัดการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ (สุวิมล มธุรส, 2564: 35-36) 1) การเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ 100% เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ทุกฝ่ายต้องมีความพร้อมครบทุกด้าน โดยเฉพาะทางด้านอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนการสอน เช่น คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ (PC) โน้ตบุ๊ก (Notebook) แท็บเล็ต (Tablet) สมาร์ทโฟน (Smartphone) และอินเทอร์เน็ต (Internet) เป็นต้น 2) การเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติลักษณะ “เว้นระยะห่างทางสังคม” (Social Distancing) เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับผู้เรียนจำนวนไม่มากหรือโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีการสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลาและล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ รวมถึงมีการพ่นยาฆ่าเชื้อโรคทุกจุดอย่างสม่ำเสมอ 3) การเรียนการสอนแบบผสมผสานทั้งระบบออนไลน์และในชั้นเรียน เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับการแบ่งกลุ่มนักเรียนที่มีความพร้อมและไม่มีความพร้อมทางด้านอุปกรณ์ออกจากกัน เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนทั้งสองกลุ่มได้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนการสอนตามความสะดวกของแต่ละบุคคล 4) การเรียนการสอนอยู่ที่บ้าน (Home School) เป็นรูปแบบที่ผู้ปกครองต้องการให้บุตรหลานเรียนหนังสืออยู่ภายในบ้าน โดยต้องอยู่ภายใต้สายตาของผู้ปกครองตลอดเวลา เนื่องจากมีความกังวลเรื่องความปลอดภัยหลายๆ เรื่อง อาทิ โรคภัยไข้เจ็บจากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มลพิษและมลภาวะจากโลกภายนอก และภัยคุกคามประเภทต่าง ๆ เป็นต้น โดยมีการใช้รูป

แบบออนไลน์และว่าจ้างครูมาสอนวิชาเฉพาะที่บ้าน เพื่อตอบโจทย์การเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องกับรูปแบบปกติที่โรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่จะเหมาะสมกับกลุ่มเด็กพิเศษและเด็กที่มีปัญหาโรคประจำตัว

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการของสถาบันการศึกษาที่มีต่อการเรียนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (Covid-19) ยุควิถีปกติใหม่ (New Normal) โดยเลือกสถานที่ศึกษา คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาขนาดใหญ่ทางภาคเหนือที่มีนักศึกษาหลากหลายชาติพันธุ์ในลักษณะสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (Covid-19) ยุควิถีปกติใหม่ (New Normal) กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนของนักศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (Covid-19) ยุควิถีปกติใหม่ (New Normal) กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเรียนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (Covid-19) ยุควิถีปกติใหม่ (New Normal) กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายจากทุกคณะและสำนักวิชา ชั้นปีที่ 2-4 จำนวน 6,152 คน (Chiang Rai Rajabhat University, 2022: Online)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายจากทุกคณะและสำนักวิชา ชั้นปีที่ 2-4 ปีการศึกษา 2565 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 376 คน การกำหนดขนาดประชากรกลุ่มตัวอย่าง (Simple size) โดยการใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) และสำหรับการเลือกตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็น (Probability sampling) ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสอบถามปัจจัยการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

2) แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ซึ่งแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) จากนั้นนำค่าเฉลี่ยมาเทียบกับเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1981) เพื่อแปลความหมายดังนี้ มากที่สุด (4.50-5.00) มาก (3.50-4.49) ปานกลาง (2.50-3.49) น้อย (1.50-2.49) และน้อยที่สุด (1.00-1.49)

เครื่องมือในการวิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ที่เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนตรวจสอบ ความถูกต้องและความครอบคลุมของประเด็นการประเมินตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และประเมินความสอดคล้องของรายการประเมินแต่ละข้อเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Object Congruence ; IOC) พบว่าทุก

ประเด็นการประเมิน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามและแบบประเมินทั้งฉบับโดยใช้สูตรการหาสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่า 0.85

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

กรอบระยะเวลาการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจัดเก็บข้อมูลในระหว่างเดือนตุลาคม 2565 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนที่กำหนดโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ซึ่งเก็บข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามออนไลน์โดยใช้ Google form ให้แก่กลุ่มตัวอย่างทาง e-mail ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บข้อมูล ดังนี้ สร้างแบบสอบถามออนไลน์ (E- Questionnaires) แล้วส่งให้แก่กลุ่มตัวอย่างทาง e-mail จำนวน 376 คน เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์จัดระเบียบข้อมูลนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าร้อยละ (%) และวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

4. ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารจัดการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (Covid-19) ยุควิถีปกติใหม่ (New Normal) กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยการบริหารจัดการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (Covid-19)

ปัจจัยการบริหารจัดการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (Covid-19) ยุควิถีปกติใหม่ (New Normal) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1) บุคลากร (Man)	4.01	0.76	มาก
2) งบประมาณ (Money)	3.59	0.99	มาก
3) การสนับสนุนสื่อการสอน (Material)	4.05	0.79	มาก
4) การปฏิบัติงานตามนโยบาย (Management)	4.13	0.74	มาก
รวม	3.95	0.82	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเรียนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (Covid-19) ยุควิถีปกติใหม่ (New Normal) โดยมีมาตรการต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพทางด้านการบริหารตามแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐตามหลักการบริหารด้วย 4M พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายมีความพึงพอใจการปฏิบัติงานตามนโยบาย (Management) การสนับสนุนสื่อการสอน (Material) การบริหารงานด้านบุคลากร (Man) และการบริหารงานด้านงบประมาณ (Money) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.82)

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งต่อการเรียนของนักศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โควิด-19 (Covid-19) ยุควิถีปกติใหม่ (New Normal) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ดังตารางที่ 2 ตารางที่ 2 ระดับปัจจัยที่ส่งต่อการเรียนของนักศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โควิด-19 (Covid-19)

ปัจจัยที่ส่งต่อการเรียนของนักศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โควิด-19 (Covid-19) ยุควิถีปกติใหม่ (New Normal) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1) ด้านหลักสูตร	4.02	0.73	มาก
2) ด้านผู้สอนและเทคนิคการสอน	4.04	0.74	มาก
3) ด้านบริบทสิ่งแวดล้อม	4.07	0.73	มาก
รวม	4.04	0.73	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายมีความพึงพอใจต่อปัจจัยต่าง ๆ ทางด้านบริบทสิ่งแวดล้อม ทางด้านผู้สอนและเทคนิคการสอน รวมถึงด้านหลักสูตร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.73)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยการบริหารจัดการด้านหลักสูตร

แหล่งความแปรปรวน	SS	DF	Ms	F	Sig
Regression	1403.41	4	350.85	125.45	.00
Residual	1034.79	370	2.80		
Total	2438.20	374			
ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ					
ตัวแปร	B	SE	Beta	T	Sig
ค่าคงที่	2.53	.64		3.99	.00
ด้านบุคลากร (Man)	.25	.05	.26	4.76	.00
ด้านงบประมาณ (Money)	.07	.04	.10	1.98	.00
ด้านการสนับสนุนสื่อการสอน (Material)	.23	.06	.23	3.87	.05
ด้านการปฏิบัติงานตามนโยบาย (Management)	.29	.06	.29	4.82	.00
R = .759 R Square = .576 F = 125.452 Adjusted R Square = .571 SEE = 1.67234 Sig. = .00					

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมด 4 ตัวแปร ที่เข้าสู่สมการถดถอยพหุคูณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร (Man) ด้านงบประมาณ (Money) ด้านการสนับสนุนสื่อการสอน (Material) ด้านการปฏิบัติงานตามนโยบาย (Management) โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R square) เท่ากับ .571 โดยสามารถเขียนเป็นรูปแบบสมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ได้ดังนี้

$$\hat{y} = .250(x_1) + .071(x_2) + .227(x_3) + .292(x_4)$$

จากสมการพยากรณ์ปัจจัยการบริหารจัดการด้านบุคลากร (Man) ด้านงบประมาณ (Money) ด้านการสนับสนุนสื่อการสอน (Material) และด้านการปฏิบัติงานตามนโยบาย (Management) ส่งผลต่อปัจจัยการเรียนรู้ของนักศึกษาชั้นหลักสูตรในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (Covid-19) ยุควิถีปกติใหม่ (New Normal) กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในการพยากรณ์ได้ดีที่สุดเมื่อเทียบกับค่าคงที่ คือ ปัจจัยด้านการปฏิบัติงานตามนโยบาย (Management)

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยการบริหารจัดการด้านผู้สอนและเทคนิคการสอน

แหล่งความแปรปรวน	SS	DF	Ms	F	Sig
Regression	1586.05	4	396.51	201.04	.00
Residual	731.73	371	1.97		
Total	2317.78	375			
ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ					
ตัวแปร	B	SE	Beta	T	Sig
ค่าคงที่	1.88	.53		3.54	.00
ด้านบุคลากร (Man)	.26	.04	.27	5.83	.00
ด้านงบประมาณ (Money)	.08	.03	.11	2.54	.01
ด้านการสนับสนุนสื่อการสอน (Material)	.31	.05	.32	6.44	.00
ด้านการปฏิบัติงานตามนโยบาย (Management)	.25	.05	.25	5.02	.00
R = .827 R Square = .684 F = 201.038 Adjusted R Square = .681 SEE = 1.40439 Sig. = .00					

จากตารางที่ 4 พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมด 4 ตัวแปร ที่เข้าสู่สมการถดถอยพหุคูณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร (Man) ด้านงบประมาณ (Money) ด้านการสนับสนุนสื่อการสอน (Material) ด้านการปฏิบัติงานตามนโยบาย (Management) โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R square) เท่ากับ .681 โดยสามารถเขียนเป็นรูปแบบสมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ได้ดังนี้

$$\hat{y} = .256(x_1) + .076(x_2) + .307(x_3) + .249(x_4)$$

จากสมการพยากรณ์ปัจจัยการบริหารจัดการด้านบุคลากร (Man) ด้านงบประมาณ (Money) ด้านการสนับสนุนสื่อการสอน (Material) และด้านการปฏิบัติงานตามนโยบาย (Management) ส่งผลต่อปัจจัยการเรียนรู้ของนักศึกษาชั้นผู้สอน และเทคนิคการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (Covid-19) ยุควิถีปกติใหม่ (New Normal) กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในการพยากรณ์ได้ดีที่สุดเมื่อเทียบกับค่าคงที่ คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนสื่อการสอน (Material)

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยการบริหารจัดการด้านบริบทสิ่งแวดล้อม

แหล่งความแปรปรวน	SS	DF	Ms	F	Sig
Regression	1400.443	4	350.111	127.976	.00
Residual	1014.961	371	2.736		
Total	2415.404	375			

ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ					
ตัวแปร	B	SE	Beta	T	Sig
ค่าคงที่	3.069	.625		4.914	.00
ด้านบุคลากร (Man)	.15	.052	.154	2.884	.00
ด้านงบประมาณ (Money)	.07	.035	.102	2.081	.04
ด้านการสนับสนุนสื่อการสอน (Material)	.44	.056	.445	7.837	.05
ด้านการปฏิบัติงานตามนโยบาย (Management)	.16	.058	.155	2.713	.01

R = .761 R Square = .580 F = 127.976
Adjusted R Square = .575 SEE = 1.65401 Sig. = .00

จากตารางที่ 5 พบว่า มีตัวแปรอิสระทั้งหมด 4 ตัวแปร ที่เข้าสู่สมการถดถอยพหุคูณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร (Man) ด้านงบประมาณ (Money) ด้านการสนับสนุนสื่อการสอน (Material) ด้านการปฏิบัติงานตามนโยบาย (Management) โดยมีค่าประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R square) เท่ากับ . 575 โดยสามารถเขียนเป็นรูปแบบสมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ได้ดังนี้

$$\hat{y} = .250(x_1) + .071(x_2) + .227(x_3) + .292(x_4)$$

จากสมการพยากรณ์ปัจจัยการบริหารจัดการด้านบุคลากร (Man) ด้านงบประมาณ (Money) ด้านการสนับสนุนสื่อการสอน (Material) และด้านการปฏิบัติงานตามนโยบาย (Management) ส่งผลต่อปัจจัยการเรียนรู้ของนักศึกษาด้านบริบทสิ่งแวดล้อมในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 (Covid-19) ยุควิถีปกติใหม่ (New Normal) กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในการพยากรณ์ได้ดีที่สุดเมื่อเทียบกับค่าคงที่ คือ ปัจจัยด้านการสนับสนุนสื่อการสอน (Material)

5. อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเรียนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 (Covid-19) ยุควิถีปกติใหม่ (New Normal) กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย” คณะผู้วิจัยสามารถนำผลการวิเคราะห์มาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1) อภิปรายผลความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเรียนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 (Covid-19) ยุควิถีปกติใหม่ (New Normal) โดยมีมาตรการต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพทางด้านการบริหารตามแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐตามหลักการบริหารด้วย 4M พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายมีความพึงพอใจการปฏิบัติงานตามนโยบาย (Management) การสนับสนุนสื่อการสอน (Material) การบริหารงานด้านบุคลากร (Man) และการบริหารงานด้านงบประมาณ

(Money) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.82) แตกต่างกับผลการวิจัยของ สติรพร เชาวนชัย และอมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว (2563) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพร้อมในการนำนโยบายการจัดการเรียนรูแบบออนไลน์ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตภาคเหนือตอนล่าง” พบว่า ความพร้อมในการนำนโยบายการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตภาคเหนือตอนล่าง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)

1.1) อภิปรายผลความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารจัดการด้านการปฏิบัติงานตามนโยบาย (Management) พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.74) โดยมีการกำหนดมาตรการสวมใส่หน้ากากอนามัย ล้างมือ วัคซีนหวัด การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเรียนการสอนผ่านเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย การกำหนดตารางเรียนอย่างเหมาะสมตรงตามบริบทและสถานการณ์ในปัจจุบัน การเตรียมหอพักสำหรับนักศึกษาในกรณีที่จะกลับมาเรียนแบบ onsite ในบางครั้ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพิชญ์ แก้วโพทอง และปชาบดี แยมสุนทร (2564) ซึ่งศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงวิกฤติ Covid-19 ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี” พบว่า การปรับตัวด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิต แบ่งออกเป็น 5 ด้านคือ ด้านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ด้านความรักและต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ ด้านความสามารถในการเลือกทักษะเพื่อการเรียนรู้ ด้านการแสวงหาคำตอบเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ และมีขั้นตอนเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) โดยมีรูปแบบการเรียน 2 รูปแบบ คือ (1) การเรียนการสอนแบบ On-site และ (2) การเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online) ขึ้นอยู่กับ การจัดการหลักสูตร, การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้, การออกแบบการเรียนการสอน, การประเมินผลการเรียนการสอน, ระบบสนับสนุนและช่วยเหลือ และยุทธวิธีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

1.2) อภิปรายผลความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารจัดการด้านการสนับสนุนสื่อการสอน (Material) พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.79) โดยมีการใช้ Microsoft Team เพื่อการสื่อสารที่สะดวกและรวดเร็ว มีการใช้ Google Meet เพื่อการสื่อสารที่สะดวกและรวดเร็ว มีgoogle classroom เพื่อการสื่อสารที่สะดวกและรวดเร็ว มีการจัดอบรม แนะนำการใช้โปรแกรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาสายัณห์ เปมสีโล (2564) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเรียนการสอนแบบออนไลน์ในระดับอุดมศึกษาภายใต้สถานการณ์ แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19” พบว่า แนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์พัฒนามาจาก Application การประชุมออนไลน์ในแพลตฟอร์มต่าง ๆ ประกอบไปด้วย ดังนี้

(1) Google Meet เป็นโปรแกรมประชุมออนไลน์ในรูปแบบของ VDO Conference สามารถนำเสนองานหรือประชุมทางไกลได้ง่ายๆ

(2) Zoom เป็นโปรแกรมการประชุมผ่านระบบคลาวด์ในรูปแบบของการ VDO Conference สามารถเปิดวิดีโอคอลเพื่อสื่อสารกันได้และสามารถแชร์หน้าจอเพื่อการอธิบายรูปแบบงานให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น

(3) Skype เป็นแอปพลิเคชันเพื่อการสนทนาที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดทั้งในเรื่องความคมชัดของเสียงและการเชื่อมต่อที่หลากหลายสามารถพูดคุยผ่านเว็บแคมเครื่องพีซีมือถือแท็บเล็ตได้

(4) Slack เป็นแอปพลิเคชันที่ใช้ในการสื่อสารภายในองค์กรที่มีรูปแบบการใช้งานที่สามารถพูดคุยกันและส่งภาพถ่ายวิดีโอลิงค์โค้ดต่างๆได้ และ

(5) Microsoft Team เป็นบริการสนทนาแบบกลุ่มทำงานร่วมกับ Office 365 สำหรับองค์กร มีลักษณะคล้ายกับ Slack สามารถเชื่อมต่อกับ Office ได้ทั้งหมดรองรับการคุยด้วยเสียง-วิดีโอผ่าน Skype ในตัว

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพิชญาน์ แก้วโพนทอง และปชาบดี แยมสุนทร (2564) ซึ่งศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงวิกฤติ Covid-19 ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี” พบว่า โปรแกรมที่ได้รับการนำมาช่วยในการเรียนการสอนออนไลน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ พุทธมณฑลจังหวัดจันทบุรี คือโปรแกรม Zoom และโปรแกรม Google Meet อาจารย์ผู้สอนสามารถเลือกใช้ตามความถนัดและความสามารถของตนเอง

1.3) อภิปรายผลความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารจัดการด้านบุคลากร (Man) พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.76) โดยมีเจ้าหน้าที่คอยควบคุมดูแลระบบการทำงานในระหว่างที่มีการเรียนการสอนแบบออนไลน์ มีเจ้าหน้าที่คอยควบคุมดูแลโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในระหว่างที่มีการเรียนการสอนแบบออนไลน์ มีเจ้าหน้าที่คอยแก้ไขปัญหาด้านเทคโนโลยีสื่อการสอน อาจารย์ผู้สอนให้ความรู้ความเข้าใจในการเรียนการสอน มีการอธิบาย ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ แผนการสอนและขอบเขตของเนื้อหาที่ใช้สอน ใกล้เคียงกับผลการวิจัยของ ศราวุธ เรืองสวัสดิ์ และพวงเพ็ญ เพือกสวัสดิ์ (2564) ซึ่งศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกในช่วงการระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19” พบว่า ด้านการเตรียมความพร้อม มีการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอน ภาคทฤษฎี ภาคทดลองและภาคปฏิบัติ เป็นการเรียนการสอนออนไลน์และปรับระยะเวลาของการเรียนการสอน มีการเตรียมอาจารย์โดยเตรียมความพร้อมอาจารย์ล่วงหน้า โดยการจัดฝึกอบรมที่ร้อยละ 97 มีการเตรียมสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอนโดยจัดเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยี สื่อการเรียนรู้ ร้อยละ 98 มีการจัดหาอุปกรณ์เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์โดยมีคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะสำหรับอาจารย์ผู้สอน, ห้องสำหรับจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ร้อยละ 100

1.4) อภิปรายผลความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารจัดการด้านงบประมาณ (Money) พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.99) โดยมีการลดค่าธรรมเนียมการศึกษาให้แก่ นักศึกษา มีการซ่อมบำรุงอุปกรณ์ที่เป็นสื่อการสอน มีการจัดสรรพื้นที่ให้กับนักศึกษาสำหรับการเรียน online มีการจัดสรรอุปกรณ์การเรียนให้กับนักศึกษายืม ใกล้เคียงกับผลการศึกษาของ สุวิมล มธุรส (2564) ซึ่งศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการศึกษาในระบบออนไลน์ในยุค NEW NORMAL COVID-19” พบว่า การเตรียมความพร้อมในการเรียนการสอนออนไลน์ด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยี การออกแบบหลักสูตรโดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน การระบาดของโรค COVID-19 ที่ส่งผลกระทบต่อให้สถาบันการศึกษาทั่วประเทศถูกสั่งปิดเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค ทำให้ทั้งนักเรียน นักศึกษา และอาจารย์ผู้สอน ต้องปรับตัวเข้าสู่การเรียนการสอนแบบออนไลน์ เพื่อให้หลักสูตรยังคงดำเนินต่อไปได้อย่างไม่ขาดตอน การบริหารจัดการต่อการเรียนการสอนสามารถเข้าถึงของนักเรียนทุกคนได้อย่างมีประสิทธิภาพและให้อาจารย์ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้โดยมีการหารือและวางแผนร่วมกันของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง นักศึกษา รวมไปถึงคณาจารย์ในการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจต่อไป

2) อภิปรายผลปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนของนักศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 (Covid-19) ยุควิถีปกติใหม่ (New Normal) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายมีความพึงพอใจต่อบรรยากาศต่าง ๆ ทางด้านบริบทสิ่งแวดล้อม ทางด้านผู้สอนและเทคนิคการสอน รวมถึงด้านหลักสูตร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.73) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศราวุธ เรืองสวัสดิ์, ปภาสินี แซ่ตัว และธินดา ทีปะปาล. (2565) ซึ่งศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมกรรมการเรียนและความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนการสอนในช่วงการระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19” พบว่า พฤติกรรมการเรียนในภาพรวมทั้งหมดของผู้เรียนทั้ง 10 ด้าน ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของ covid -19 อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{X} = 3.51$ (SD = 0.67) โดยมีความพึงพอใจของผู้เรียนในภาพรวมทั้ง 3 ด้าน ต่อการจัดการเรียนการสอนในช่วงที่มีการระบาดของโรค Covid-19 อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{X} = 3.87$ (SD = 0.81)

2.1) อภิปรายผลปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนของนักศึกษาทางด้านบริบทสิ่งแวดล้อม พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.73) โดยมีสภาพแวดล้อม บรรยากาศภายในมหาวิทยาลัย สะอาด สงบ ร่มรื่น สภาพห้องเรียนเหมาะสมและสะอาด ห้องเรียนมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอในการเรียน รวมถึงการเดินทางไปเรียนมีความสะดวก และปลอดภัย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รสวลีย์ อักษรวงศ์ และคณะ (2564) ซึ่งศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาผลกระทบจากสถานการณ์ COVID-19 ที่มีต่อการจัดการศึกษาของคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี” พบว่า ผลกระทบจากสถานการณ์ COVID-19 ที่มีต่อการดำเนินชีวิต การเรียนการสอน และการทำงานของอาจารย์ นักศึกษา และภาคีเครือข่าย พบว่า ในภาพรวมมีการรับรู้สถานการณ์ COVID-19 มีความรู้ และมีการป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจาก COVID-19 อยู่ในระดับค่อนข้างมากถึงระดับมาก โดยมีข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมและรับมือในสถานการณ์วิกฤติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ได้แก่

- (1) การพัฒนาอาคาร สถานที่ และเครื่องมือในการตรวจวัดอุณหภูมิ
- (2) การช่วยเหลือนักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่ได้รับผลกระทบโดยเลื่อนการชำระค่าลงทะเบียน การหารายได้เสริมของนักศึกษา
- (3) การกำหนดนโยบายและวางแผนแนวทางปฏิบัติที่ดี
- (4) กำหนดนโยบายการเรียนการสอนแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนปกติ
- (5) การจัดห้องและอุปกรณ์การสอนออนไลน์ให้เพียงพอ
- (6) การสร้างความตระหนักให้อาจารย์พัฒนาตนเอง
- (7) การพัฒนาอาจารย์และบุคลากรภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูให้สามารถจัดการเรียนการสอนและการทำงานแบบออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- (8) การชี้แจงวิธีการใช้งานหรือสาธิตวิธีการใช้งานเครื่องคอมพิวเตอร์ในการเข้าเรียนแบบออนไลน์

2.2) อภิปรายผลปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนของนักศึกษาทางด้านผู้สอนและเทคนิคการสอน พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.74) โดยมีอาจารย์ผู้สอนใช้สื่อการสอนผ่าน Microsoft Power Point อาจารย์ผู้สอนมีการสรุปเนื้อหาหรือองค์ความรู้ให้เข้าใจง่ายขึ้น ในรูปแบบ Mind Mapping อาจารย์ผู้สอนมีแบบทดสอบวัดความสามารถของผู้เรียนทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน รวมถึงอาจารย์ผู้สอนมีการมอบหมายงานเพิ่มเติมแก่ผู้เรียน แตกต่างกับผลการวิจัยของ สุพิชญ์ แก้วโพธิ์ทอง และปชาบดี แยมสุนทร (2564) ซึ่งศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงวิกฤติ Covid-19 ของสถาบันการศึกษาระดับ

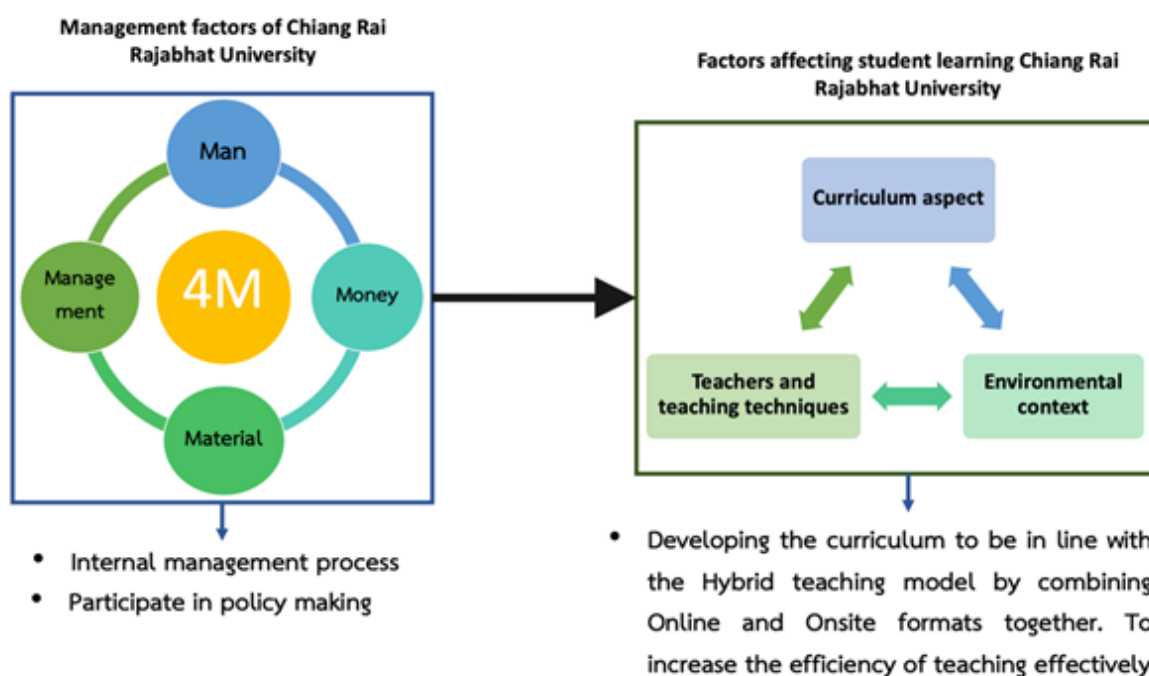

อุดมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี” พบว่า คุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอน แบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ ด้านคุณลักษณะส่วนตัว ด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและการประเมินผล และด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ สรุปผลโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 4.14$)

2.3) อภิปรายผลปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนของนักศึกษาทางด้านหลักสูตร พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.73) โดยมีเนื้อหาในรายวิชาที่สอนมีความเข้าใจง่ายและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในรายวิชา ความเชื่อมั่นว่าเมื่อจบหลักสูตรแล้วสามารถประกอบวิชาชีพได้ เนื้อหารายวิชาในหลักสูตรส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในการวางแผนได้ และเนื้อหารายวิชาในหลักสูตรส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุษกร วัฒนบุตร (2564) ซึ่งศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมใหม่การเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุค COVID-19” พบว่า การทำงานของทุนมนุษย์กับเทคโนโลยีเป็นแก่นสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความก้าวหน้าให้กับโลกเศรษฐกิจดิจิทัล โดยองค์ประกอบของการเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุค COVID-19 ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลในปัจจุบัน โดยอาศัย Machine learning, ปัญญาประดิษฐ์ โซเชียลมีเดีย และพฤติกรรมใหม่การเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุค COVID-19 พบว่าผู้นำที่มีทักษะในการเข้าใจผู้อื่น เข้ามาให้คำแนะนำและช่วยแก้ปัญหา ดังนั้น ทักษะที่ผู้บริหารต้องมีคือทักษะด้านการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน และทักษะในการปรับตัว เพื่อรับมือกับปัญหาที่อาจเข้ามาได้ตลอดเวลา

6. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาสรุปได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารระดับหน่วยงานทั้งในระดับคณะและสำนักวิชา ควรมีการพัฒนากระบวนการบริหารภายในให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยเพิ่มมากยิ่งขึ้น เพื่อทำให้เกิดความสอดคล้องในแนวทางการปฏิบัติที่มีความเป็นเอกภาพมากกว่านี้

2. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัย ผู้บริหารระดับคณะและสำนักวิชา อาจารย์ และบุคลากรประเภทต่าง ๆ จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เพื่อให้การปฏิบัติตามนโยบายเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายสามารถให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการบริบทสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนผู้สอนและเทคนิคการสอน และการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนรูปแบบ Hybrid โดยรวมรูปแบบ Online และ Onsite บูรณาการเข้าด้วยกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายขอบเขตของการศึกษาเปรียบเทียบกับปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเรียนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 (Covid-19) ยุควิถีปกติใหม่ (New Normal) ของมหาวิทยาลัยกลุ่มราชภัฏ กลุ่มราชชมงคล หรือกลุ่มอื่น ๆ ทั่วประเทศ

2. ควรขยายขอบเขตของการศึกษาเปรียบเทียบกับปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการเรียนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 (Covid-19) ยุควิถีปกติใหม่ (New Normal) ของโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการทั่วประเทศ (ระดับประถมและมัธยมศึกษา)

8. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

เบสท์, เจ.ดับบลิว (Best, J.W.). (2524). *การวิจัยทางการศึกษา*. แองเกิลวูดคลีฟ: Prentice-Hall.

บุษกร วัฒนบุตร. (2564). พฤติกรรมใหม่การเรียนรู้ของทุนมนุษย์ในยุค COVID-19. *วารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มจร*. 10(4), 294-305.

พระมหาสายัณห์ เปมสีโล. (2564). การเรียนการสอนแบบออนไลน์ในระดับอุดมศึกษาภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19. *วารสารพัฒนาการเรียนรู้ยุคใหม่*. 6(6), 357-370.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. (2565). *รายชื่อนักเรียนที่กำลังจะศึกษา / แผนการเรียน [ทะเบียนนักศึกษา]*. สืบค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2565. จาก http://orasis.crru.ac.th/orasis_crru/mis_public/student.

รสลีย์ อักษรวงศ์ และคณะ. (2564). การศึกษาผลกระทบจากสถานการณ์ COVID-19 ที่มีต่อการจัดการศึกษาของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัยพิชญทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*. 16(1), 157-170.

ศราวุธ เรืองสวัสดิ์ และพวงเพ็ญ เพือกสวัสดิ์. (2564). การจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกในช่วงการระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางสุขภาพ*. 4(2), 102-114.

- ศราวุธ เรืองสวัสดิ์, ปภาสินี แซ่ตัว และธนิดา ทีปะปาล. (2565). การศึกษาพฤติกรรมการเรียนและความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนการสอนในช่วงการระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19. *วารสารการจัดการองค์การและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 8(1), 107-124.
- สถิพร เขาวนชัย และอมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว. (2563). ความพร้อมในการนํานโยบายการจัดการเรียนรูปแบบออนไลน์ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตภาคเหนือตอนล่าง. *วารสารการจัดการนิเทศบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 6(6), 93-105.
- สุพิชญ์ แก้วโพทอง และปชาบดี แยมสุนทร. (2564). กระบวนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วงวิกฤติ Covid-19 ของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดจันทบุรี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มจร วิทยาเขตขอนแก่น*. 8(3), 175-186.
- สุวิมล มธุรส. (2564). การจัดการศึกษาในระบบออนไลน์ในยุค New NORMAL COVID-19. *วารสารรัชต์ภาคย์*. 15(40), 33-42.

ภาษาอังกฤษ

- Best, J.W. (1981). *Research in Education*. Englewood Cliff : Prentice-Hall.
- Busakorn Wattanabutr. (2021). New Learning Behaviors of Human Capital in the Era of COVID-19. *Journal of Social Science Review, MCU*. 10(4), 294-305.
- Chiang Rai Rajabhat University. (2022). *List of students about to study / study plan [student registration]*. Retrieved on 13 August 2022. from http://orasis.crru.ac.th/orasis_crru/mis_public/student.
- Phramahasayan Pemsilo. (2021). Online teaching and learning in higher education under the situation. The spread of the COVID-19 virus. *Journal of New Era Learning Development*. 6(6), 357-370.
- Rosvalee Aksornwong, et al.. (2021). Education. The impact of the COVID-19 situation on the education management of the Faculty of Education Ubon Ratchathani Rajabhat University. *Journal of Graduate School Pitchayatas Ubon Ratchathani Rajabhat University*. 16(1), 157-170.
- Sarawut Ruangsawat and Phuangpen Phuaksawat. (2021). Teaching and learning management of the Royal College of Nursing under Prarajchanok Institute during the outbreak of the COVID-19 virus. *Journal of Health Research and Innovation*. 4(2), 102-114.
- Sarawut Ruangsawat, Papasinee Sae-Tew and Thanida Teepapal. (2022). A Study of Learning Behavior and Student Satisfaction towards Teaching and Learning Management during the Virus Outbreak. Covid-19. *Journal of Local Organization Management and Innovation*. 8(1), 107-124.

- Satiraporn Chaochai and Amornrat Santhuankaew. (2020). Readiness for implementing an online learning management policy in the situation of the outbreak of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) of schools under the Secondary Educational Service Area Office. Lower North Region. *Journal of Corporate Management and Local Innovation*. 6(6), 93-105.
- Supitchaya Kaewphonhong and Pachapadee Yamsuntorn. (2021). The Process of Online Teaching and Learning Management during the Covid-19 Crisis of Higher Education Institutions in Chanthaburi Province. *Journal of Graduate Studies, Khon Kaen Campus*. 8(3), 175-186.
- Suwimon Mathurat. (2021). Online education management in the New NORMAL COVID-19 era. *Ratchaphak Journal*. 15(40), 33-42.

แนวทางการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากในการดูแลรักษาพระสงฆ์
ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด
The Guidelines for the Potential Development of Phra Kilanupatthaka in
Monks' Health Care in Phon Sai District, Roi Et Province

พระเพชรไทย วชิรปาลี (เพ็ชรรักษา)

Phra Petchthai Wachirapali (Petcharaksa)

พระครูปลัดสมหมาย อตถสิทโธ

Phra Khru Lad Sommai Atthasittho

ไพฑูรย์ สวนมะไฟ

Paitoon Suanmafai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

Mahachulalongkornrajavidyalaya Roi-Et Buddhist College

Email: bounlorm.lat@mcu.ac.th

(Received: August 14, 2023/ Revised: December 25, 2023/ Accepted: December 25, 2023)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (1) เพื่อศึกษาการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา (2) เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากในการดูแลรักษาพระสงฆ์ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด (3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากในการดูแลรักษาพระสงฆ์ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย คือ พระภิกษุผู้จำพรรษาภายในวัดในเขตปกครองของอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 24 รูป วิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและคำสัมภาษณ์ นำเสนอโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า

แนวคิดการพัฒนาสุขภาพวิถีพุทธแบบองค์รวม ในมิติทางพระพุทธศาสนามีความสอดคล้องสัมพันธ์กับหลักภาวนา 4 หลักไตรสิกขา 3 และหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ส่วนมิติทางวัฒนธรรม เป็นการมองปัญหาแบบองค์รวมของสรรพสิ่งต่างๆ มีความสัมพันธ์กันโดยไม่แยกเป็นส่วน ๆ มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ถูกครอบงำความคิดจากใคร จึงมีผลทำให้มีผลได้รับความสุข, การพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากในการดูแลรักษาพระสงฆ์ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด หัวใจสำคัญคือการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ คณะสงฆ์ วัด ชุมชน สังคม และหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ในการออกแบบ พัฒนา ขับเคลื่อน และทบทวนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ระดับพื้นที่ร่วมกัน, แนวทางการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากในการดูแลรักษาพระสงฆ์ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การพัฒนาวัดให้เป็นวัดส่งเสริมสุขภาพ 2) การจัดตั้งสำนักงานพระคิลานุปัฏฐากประจำอำเภอโพธาราม และ 3) การขยายเครือข่ายการขับเคลื่อนโครงการดูแลสุขภาพพระสงฆ์

คำสำคัญ: แนวทาง, การพัฒนาศักยภาพ, พระคิลานุปัฏฐาก

Abstract

This research article has the following objectives: 1) to investigate monk health care in Buddhism; 2) to explore the potential development of Phra Kilanupatthaka in monk health care in Phon Sai District, Roi Et Province; and 3) to propose the guidelines for the potential development of Phra Kilanupatthaka in monks' health care in Phon Sai District, Roi Et Province. The study employed a qualitative research method by collecting data via documentary research and in-depth interviews with 24 monks residing in temples in Phon Sai District, Roi Et Province. The obtained data were analyzed and presented by a descriptive method.

The research results found that:

Regarding the Buddhist holistic well-being development, in term of Buddhism dimension, In terms of Buddhist dimension, it is aligned with Bhāvanā (four developments), Tisikkhā (the threefold training), and Puññakiriya-vatthu (three bases of meritorious action); in terms of culture, viewing problems from a holistic perspective of all things will reveal that they have an inseparable relationship, with individualistic traits, without being dominated by anybody or anything, resulting in happiness. The potential development of Phra Kilanupatthaka in monks' health care in Phon Sai District, Roi Et Province. The importance

Key is the participation of monks, monastic groups, temples, communities, society and all relevant network agencies in designing, developing, driving and reviewing the monk health constitution at

The area level together. The guidelines for the potential development of Phra Kilanupatthaka in monk health care in Phon Sai District, Roi Et Province consist of three points: (1) developing a temple for health promotion as temple is an important basis for monks and health promotion (2) establishing an office for Phra Kilanupatthaka in Phon Sai District and (3) expanding a network to support the monks' health care project.

Keywords: The Guidelines; The Potential Development; Phra Kilanupatthaka

1. บทนำ

พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญและกล่าวยกย่องเรื่องการอุปฐากสนับสนุนให้พุทธศาสนิกชนใส่ใจเรื่องการอุปฐากเป็นสำคัญด้วย พระพุทธเจ้าทรงยกย่องการอุปฐากภิกษุที่อาพาธ ถึงพระองค์ก็ทรงตระหนักถึงการอุปฐากภิกษุที่อาพาธเป็นอย่างยิ่ง ดังกล่าวไว้ในวินัยปิฎก มหาวรรคว่า “...ครั้งหนึ่งพระองค์เสด็จเยี่ยมภิกษุที่โรงไข้ (คิลานศาลา) ทรงพบภิกษุรูปหนึ่งอาพาธถูกทอดทิ้งนอนจมอุจจาระไม่มีใครพยาบาลพระองค์รักษาพยาบาล ดังพุทธดำรัสว่า “อานนท์เธอไปตักน้ำมา เราจะอาบน้ำให้ภิกษุนี้” พระอานนท์ทูลสนองพระดำรัสแล้วตักน้ำมาถวาย พระผู้มีพระภาคทรงราดน้ำ ท่านพระอานนท์ขัดสี พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประคองศีรษะขึ้นท่านพระอานนท์ยกเท้าวางบนเตียง (พระไตรปิฎกภาษาไทย/5/365/240) จะเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมของผู้ป่วย ความสะอาดทางร่างกาย สิ่งแวดล้อมที่เป็นระเบียบเรียบร้อย ปลอดภัยสงบ เป็นปัจจัยหนึ่งส่งเสริมให้ผู้ป่วยหายเร็วขึ้น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/5/282/89; พระไตรปิฎกภาษาไทย/22/207/350)

การอุปฐากภิกษุไข้ เป็นกิจอีกอย่างหนึ่งที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ประสงคให้พระสงฆ์ปฏิบัติต่อกันเพื่อให้เกิดความเกื้อกูล และเป็นข้อปฏิบัติที่ดั่งามของพระสงฆ์ด้วยกัน แม้จะมาจากวรรณะต่างกัน ตระกูลต่างกัน แต่เมื่อมาสู่ธรรมวินัยนี้แล้ว ก็มีความรู้สึกต่อกันฉันพี่น้องซึ่งมี พระพุทธเจ้าเป็นบิดา มีธรรมวินัยเป็นมารดา มองกันด้วยสายตาที่แสดงไมตรีจิต มีภราดรภาพแผ่ปกคลุมอยู่ทั่วรวมเงาแห่งกาสาวพัสดร์นอกจากจะมีต่อเพื่อนพรหมจารีแล้วภราดรภาพซึ่งเอบอาบอยู่ในจิตใจของภิกษุทั้งหลาย ยังได้แผ่ไปถึงสามเณรทั่วไปและศิรัจฉานอีกด้วย พระพุทธองค์ทรงวางหลักการถึงบุคคลที่จะอุปฐากภิกษุไข้ไว้ 7 อย่าง คือ (1) หลักอุปัชฌายวัตร (2) หลักสัทธิวิหาริกวัตร (3) หลักอาจารย์วัตร (4) หลักอันตเวาสิกวัตร (5) หลักภิกษุผู้ร่วมอุปัชฌาย์เดียวกัน (6) หลักภิกษุผู้ร่วมอาจารย์เดียวกัน และ (7) หลักสงฆ์ที่อยู่ในวัดนั้นพึง พยาบาลภิกษุไข้จนกว่าจะหาย ส่วนวิธีการการอุปฐากภิกษุไข้ในพระพุทธศาสนาแบ่งเป็น 2 ประการ คือ (1) วิธีการการอุปฐากภิกษุไข้ในสมัยพุทธกาล และ (2) วิธีการการอุปฐากภิกษุไข้ในสมัยปัจจุบัน โดยภิกษุที่จะอุปฐากภิกษุไข้ควรมีคุณสมบัติ 5 ประการคือ (1) ประกอบยาได้ (2) รู้จักของแสดและไมแสด (3) มีจิตเมตตา (4) ไม่รังเกียจ ของเสีย และ (5) สามารถชี้แจงคนไข้ได้ พระสงฆ์ในจังหวัดร้อยเอ็ดได้ดำเนินรอยตามพระประสงค์ของพระพุทธเจ้าในการดูแลพระภิกษุผู้อาพาธ จึงได้แต่งตั้งพระภิกษุที่มีคุณสมบัติเพียงพอให้เป็นพระคิลานุปัฏฐากหรือพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด เพื่อการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ วัดรอบรู้ด้านสุขภาพ รวมถึงขับเคลื่อนการดำเนินงานธรรมาณูสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ เพื่อเป็นกรอบและแนวทางการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ ให้สามารถดูแลสุขภาพตนเองได้ ในปี พ.ศ. 2563 อำเภอพนทราญ ตั้งอยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีวัดที่อยู่ในความปกครองดูแลจำนวนทั้งสิ้น 34 วัด มีพระภิกษุสามเณรจำพรรษาทั้งสิ้น 163 รูป (พระมหาอุดร ธมมปญโญ, 2563: อัดสำเนา) ซึ่งได้มีตัวแทนพระภิกษุสงฆ์เข้ารับการอบรมหลักสูตรพระคิลานุปัฏฐาก เพื่อเป็นตัวแทนในการส่งเสริมสุขภาพและขับเคลื่อนสุขภาพของพระภิกษุสงฆ์ในพื้นที่ จำนวน 5 รูป ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานของพระคิลานุปัฏฐากในการดูแลพระสงฆ์ในเขตอำเภอพนทราญ จังหวัดร้อยเอ็ด”

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา
- 2.2 เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ ในเขตอำเภอ โพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด
- 2.3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ในเขตอำเภอ โพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า และ เก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

(1) เนื้อหาด้านพระพุทธศาสนา ศึกษาค้นคว้าเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ ศึกษาแนวทางการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ในพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช 2539

(2) ศึกษาเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะวิถีพุทธ แบบองค์รวม 2 มิติ ศึกษาจากเอกสาร หนังสือ บทความ สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัย

3.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เอกสาร หนังสือ บทความ สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัย

3.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 25 รูป/คน ประกอบด้วย พระภิกษุสงฆ์ที่เคยอาพาธ จำนวน 20 รูปและพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด จำนวน 5 รูป รวม สัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 25 รูป โดยเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

- พระภิกษุสงฆ์เคยอาพาธ จำนวน 20 รูป เลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จากภิกษุที่เคยอาพาธและได้รับการรักษาจากพระคิลานุปัฏฐากแล้ว อย่างน้อย 1 ครั้ง

- พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด จำนวน 5 รูป ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จากการผ่านการอบรมหลักสูตรพระคิลานุปัฏฐาก (พระ อสว.) และจะต้องเคยปฏิบัติงานดูแลภิกษุ อย่างน้อย 1 รูป

3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ วัดในเขตพื้นที่การปกครองของคณะสงฆ์อำเภอ โพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด

4. ผลการวิจัย

4.1 การดูแลสุขภาพพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาจำแนกคนไข้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) คนไข้ที่ได้อาหาร ยา หรือการรักษาเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมก็ตาม เขาจะไม่หายจากอาการไข้นั้น 2) คนไข้ที่ได้อาหาร ยา หรือการรักษาเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมก็ตาม เขาจะหายจากอาการไข้นั้น 3) คนไข้ที่ได้อาหาร ยา หรือการรักษาที่ไม่เหมาะสม จะไม่หายจากอาการไข้ เมื่อได้อาหาร ยา หรือการรักษาที่เหมาะสมเท่านั้น จึงจะหายจากอาการไข้นั้น, คนไข้ที่พยาบาลยาก เช่น ไม่บอกอาการไข้ตามความเป็นจริง คนไข้ที่พยาบาลง่าย เช่น บอกอาการไข้ตามความเป็นจริง, คนที่ควรพยาบาลรักษา เช่น รู้จักของแสง ไม่แสงโรค เป็นต้น, ธรรมสำหรับคนไข้ ได้แก่ หลักธรรมในคิลานสูตร ไตรลักษณ์ รัตนะ 3 พรหมวิหารธรรม 4 สติปัฏฐาน 4 อารักขกรรมฐาน 4 โพชฌงค์ 7 อริยมรรคมีองค์ 8 สัจจะ 10 อนุสสติ 10, สิ่งที่ต้องปฏิบัติต่อพระสงฆ์ในโรงพยาบาลมีทั้งการสื่อสาร คือใช้คำพูดให้ถูกต้องเหมาะสมระหว่างพระสงฆ์กับฆราวาส งานหัตถการทางการแพทย์ เช่น การนุ่งห่ม เป็นต้น ภัตตาหาร และน้ำปานะ

4.2 การพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

การขับเคลื่อนงานของพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาพ เป็นกระบวนการพัฒนาที่มีความสอดคล้องกับมติมหาเถรสมาคมที่ 191/2560 และมติสมัชชาแห่งชาติ ครั้งที่ 5 โดยได้รับการอภิบาลระบบส่งเสริมสุขภาพและระบบอนามัยสิ่งแวดล้อมจากกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เพื่อประชาชนสุขภาพดีจึงได้ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนร่วมในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพดูแลสุขภาพดูแลประชาชนทุกกลุ่มวัย และได้ส่งเสริมให้วัดเป็น “วัดรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literate Temple)” เป้าหมายหลักของการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐากในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด คือ การนำองค์ความรู้ที่ได้จากการเข้ารับการอบรมในโครงการพระคิลานุปัฏฐากไปใช้ในพื้นที่จริงของพระคิลานุปัฏฐากใน 5 ตำบลของอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด ตำบลละ 10 รูป รวม 50 รูป โดยนำองค์ความรู้หรือนวัตกรรมที่ได้พัฒนาขึ้นจากการวิจัยมาประยุกต์เป็นแนวทางการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐากอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

พระคิลานุปัฏฐากควรมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ของพระคิลานุปัฏฐากดีเด่น เช่น เป็นผู้มีความดีทั้งกายและใจ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดให้โทษ เป็นต้น การทำงานและผลลัพธ์การทำงานของพระคิลานุปัฏฐาก ผู้วิจัยได้เลือกศึกษากรณีการปฏิบัติงานเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2566 ณ วัดวารีกุฎาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด ในชื่อโครงการ “ธรรมนูญสุขภาพพระภิกษุ-สามเณร ประจำปี 2566 ซึ่งในโครงการนี้ได้วิทยากรเชี่ยวชาญเรื่องดูแลสุขภาพจากหน่วยงานสาธารณสุขอำเภอโพธารามและจังหวัดร้อยเอ็ดอบรมให้ความรู้และทดลองปฏิบัติแก่พระคิลานุปัฏฐาก พระสงฆ์ และชาวบ้านอำเภอโพธาราม โดยฝึกปฏิบัติการปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่พระคิลานุปัฏฐาก เช่น การตรวจชีพจร วัดความดัน เป็นต้น ให้ความรู้พระสงฆ์เรื่องการฉันอาหาร ออกกำลังกายที่เหมาะสม ให้ความรู้ชาวบ้านเรื่องการทำอาหารรับประทานและถวายพระสงฆ์ แม้โครงการพัฒนาพระคิลานุปัฏฐากที่วัดโพธิ์การาม อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นการทำงานของเขตสุขภาพที่ 7 จัดโดยศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น และมูลนิธิพัฒนาเครือข่ายสุขภาพ Health Net เครือข่ายภาคอีสาน เมื่อวันที่ 22-24 กุมภาพันธ์ 2566 ก็มีกิจกรรมโครงการลักษณะเดียวกันนี้

4.3 แนวทางการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

แนวทางการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐาก ควรทำใน 3 ประเด็น คือ 1) การพัฒนาวัดให้เป็นวัดส่งเสริมสุขภาพ 2) การจัดตั้งสำนักงานพระคิลานุปัฏฐากประจำอำเภอ และ 3) การสร้างเครือข่ายการขับเคลื่อนโครงการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ โมเดลในการพัฒนาวัดให้เป็นวัดส่งเสริมสุขภาพ คือ 5 ร. ได้แก่ 1) ร่มรื่น 2) ร่มเย็น 3) ร่วมสร้าง 4) ร่วมจิตวิญญาณ, การจัดตั้งศูนย์หรือสำนักงานพระคิลานุปัฏฐากประจำอำเภอ จะทำให้การทำงานได้ผลดี เพราะเมื่อมีการทำงานประจำจะทำให้มีกระบวนการทำงาน เริ่มตั้งแต่การวางแผนงานจนถึงการสรุปประเมิน แก้ไขและพัฒนางานส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์, ปัจจุบันพระคิลานุปัฏฐากมีเครือข่ายกับหน่วยงานสาธารณสุขและชาวบ้านเป็นหลัก คือได้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นวิทยากรอบรมความรู้เรื่องสุขภาพ และได้ขอความร่วมมือชาวบ้านในการเอาใจใส่สุขภาพพระสงฆ์โดยการทำอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพตักบาตรพระสงฆ์

5. อภิปรายผล

5.1 การดูแลสุขภาพพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งเรียกอย่างหนึ่งว่า ชั้น 5 เพราะทั้งสองอย่างนี้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันชนิดแยกไม่ออก เป็นปัจจัยที่อาศัยกัน (อัญญมัญญปัจจัย) ดังนั้นการที่จะมีสุขภาพที่ดีได้นั้นจึงไม่ใช่เรื่องของสุขภาพกาย (รูปขันธ์) เพียงอย่างเดียว ต้องอาศัยการมีสุขภาพจิตที่ดีด้วย แม้วงการแพทย์ปัจจุบันก็ยอมรับเรื่องสุขภาพองค์รวม ได้แก่ กายปัญญา สังคม หลักธรรมที่ส่งเสริมการดูแลสุขภาพพระสงฆ์อาพาธนั้นสาระสำคัญคือการส่งเสริมดูแลสุขภาพจิต เช่น ไตรลักษณ์ สัจจะ 10 เป็นต้น เพราะเป็นเรื่องของการทำความเข้าใจสัจธรรมชีวิต ส่วนโพชฌงค์ 7 มีมิติของกายด้วย คือกายปัสสัทธิ (กายสงบ) ดังนั้นหลักธรรมพระพุทธศาสนาจึงมีความสัมพันธ์กับหลักสุขภาพองค์รวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระณัฐวุฒิ สิริจนโท (พันทะลี) (2564) เรื่อง “การดูแลสุขภาพพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน” ซึ่งพบว่า การดูแลสุขภาพพระสงฆ์ตามหลักธรรม คือ การมีสุขภาพที่ดีของพระสงฆ์นั้นควรจะต้องพร้อมทั้ง 4 มิติ คือ สุขภาวะทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางปัญญาอย่างเป็นรูปธรรมตามหลักสุขภาพองค์รวมแนวพุทธ คือองค์รวมแห่งระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย โดยองค์ประกอบทั้งหลายนั้นสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งเรียกว่าภาวนา 4 ได้แก่ กายภาวนา (การพัฒนากาย) สีสภาวนา (การพัฒนาศีล) จิตตภาวนา (การพัฒนาจิตใจ) และปัญญาภาวนา (การพัฒนาปัญญา) ที่จะนำพระสงฆ์ไปสู่คุณภาพชีวิตที่เรียกว่าหลักภาวนา 4

5.2 การพัฒนาศักยภาพของพระคิลานุปัฏฐากในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

พระคิลานุปัฏฐาก อำเภอโพธาราม มีการพัฒนาศักยภาพตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ระดับพื้นที่ คือ กรอบ ทิศทาง หรือข้อตกลงร่วม หรือกรอบกติการ่วมที่พระสงฆ์ คณะสงฆ์ ชุมชน สังคม และหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ มีการพัฒนากรอบหรือแนวทางในการพัฒนาสุขภาพในระดับพื้นที่ ซึ่งครอบคลุมทุกประเด็นทั้งเรื่องสุขภาพ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การศึกษา เศรษฐกิจ สังคมและอื่นๆ โดยหัวใจสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ คณะสงฆ์ วัด ชุมชน สังคม และหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ในการออกแบบ พัฒนา ขับเคลื่อน และทบทวนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ระดับพื้นที่ร่วมกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระใบฎีกาอรธพล เตชพล (ปานกลีน) และคณะ (2563) เรื่อง “พุทธวิธีส่งเสริมสุขภาพ

ภาวะของพระสงฆ์ในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์” ซึ่งพบว่า การผสมผสานแนวคิดธรรมนุญสุขภาพพระสงฆ์ พ.ศ.2560 กับแนวคิดของโครงการวัดส่งเสริมสุขภาพของคณะสงฆ์อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ คือ การใช้แนวคิด “พระคิลานุปัฏฐาก” เป็นพุทธวิธีส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ เพราะเป็นฐานแนวคิดการดูแลสุขภาพตนเองตามหลักพระธรรมวินัย ชุมชนและสังคมกับการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย ที่ประกอบด้วย การส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ใน 3 ประเด็น คือ (1) หลักพระธรรมวินัยกับการดูแลสุขภาพ พระคิลานุปัฏฐาก มุ่งองค์ความรู้ความเข้าใจเรื่องการดูแลผู้ป่วยและการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ตามหลักพระธรรมวินัย และสามารถให้ความรู้ความเข้าใจ ช่วยเหลือ ในการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ได้ (2) การส่งเสริมสุขภาพและการดูแลพระสงฆ์ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ พระคิลานุปัฏฐากมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับโรคที่พบบ่อยในกลุ่มพระสงฆ์ พฤติกรรมเสี่ยง สามารถสังเกตและให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่ผู้สูงอายุที่มีภาวะวิกฤติได้ ตลอดจนสามารถดูแลช่วยเหลือพระสงฆ์ที่เป็นผู้ป่วยระยะสุดท้าย และ (3) พระคิลานุปัฏฐากกับการพัฒนาวัดและชุมชน พระคิลานุปัฏฐาก มีศักยภาพในการสร้างการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายพระสงฆ์ แก่นำชุมชนในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ มีความรู้ ความเข้าใจในองค์ประกอบและความสำคัญของการดำเนินงานวัดส่งเสริมสุขภาพ มีทัศนคติและมีทักษะในการส่งเสริมสุขภาพดูแลพระสงฆ์ สามารถนำความรู้ ที่ได้ มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติการดูแลพระสงฆ์ได้อย่างถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและถูกต้องตามหลักวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 แนวทางการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

ผู้วิจัยศึกษาและนำเสนอใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การพัฒนาวัดให้เป็นวัดส่งเสริมสุขภาพ เพราะวัดเป็นฐานสำคัญของพระสงฆ์และการส่งเสริมสุขภาพ การที่พระคิลานุปัฏฐากจะสามารถดูแลสุขภาพผู้อื่นได้นั้น ควรต้องเริ่มต้นจากการดูแลตนเองและวัดของตนให้มีความพร้อมก่อน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการ เฉลิม กนตสาร (2563) เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากในโครงการวัดส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย” ซึ่งพบว่า “วัดส่งเสริมสุขภาพจึงเป็นอีกโครงการหนึ่งที่เกิดขึ้นมา เพื่อดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ โดยมีบริบทต่างๆ ที่จัดเป็นระบบในการดูแลจัดการสภาพแวดล้อมระบบนิเวศภายในวัด มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์ บุคลากรในวัด รวมไปถึงกลุ่มผู้สูงอายุและ ครอบครัว ที่มาร่วมทำกิจกรรมภายในวัด อีกทั้งยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำนุบำรุงพัฒนาวัดเพื่อเป็นการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา โดยบูรณาการส่งเสริมสุขภาพและ อนามัยสิ่งแวดล้อมร่วมกับศิลปวัฒนธรรมในความเป็นวัด มีคุณสมบัติการดำเนินงานตามหลัก 5 ร.” การจัดตั้งสำนักงานพระคิลานุปัฏฐากประจำอำเภอโพธาราม การประสานงานและทำงานเป็นครั้งคราวมีข้อเสียคืองานขาดความต่อเนื่อง เมื่อไม่มีความต่อเนื่องจะทำให้ขาดการพัฒนา ดังนั้นควรได้มีการจัดตั้งสำนักงานพระคิลานุปัฏฐาก เพราะจะเป็นการได้อำศัยรูปแบบบังคับให้มีการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะทำได้ปริมาณและคุณภาพงานมากขึ้น อนึ่งแม้จะเป็นการทำงานตามนโยบายและทำงานแบบจิตอาสา แต่ก็ควรได้มีการส่งเสริมเพิ่มขวัญกำลังใจในการทำงานด้วย โดยการตั้งกองทุนส่งเสริมการทำงาน ซึ่งจัดว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่ง เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) การขยายเครือข่ายการขับเคลื่อนโครงการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ เครือข่ายการทำงานของพระคิลานุปัฏฐากในปัจจุบันคือหน่วยงานสาธารณสุขเป็นหลัก ควรได้มีการขยายเครือข่ายกับกลุ่มอื่นๆ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ขายอาหาร เพราะชาวบ้านส่วนหนึ่งในปัจจุบันนิยมซื้ออาหารจากตลาดมารับประทาน เมื่อทำได้แบบนี้จึงจะเป็นการได้ส่งเสริมการดูแลสุขภาพแบบครบวงจร

6. องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ต้ององค์ความรู้ ดังนี้ การพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากของคณะสงฆ์อำเภอโพธารามทำในลักษณะการอบรมเชิงปฏิบัติการทั้งในเขตอำเภอโพธารามและร่วมกับเครือข่ายสุขภาพในเขตภาคอีสานเป็นการได้ฝึกอบรมกับผู้เชี่ยวชาญ ได้สัมผัสบรรยากาศเสมือนจริง ได้ใช้อุปกรณ์จริง ทำให้มีความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพและมีความมั่นใจในการทำงาน สามารถอบรมให้ความรู้ ดูแลและส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ได้ แนวทางการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากเป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้การทำงานของพระคิลานุปัฏฐากมีศักยภาพหรือประสิทธิภาพมากขึ้น ประกอบด้วย 1) การพัฒนาวัดให้เป็นวัดส่งเสริมสุขภาพ เพราะวัดเป็นฐานสำคัญของพระสงฆ์และการส่งเสริมสุขภาพ โดยภาพรวมเป็นการพัฒนาวัดให้มีเสนาสนะ สิ่งของ อุปกรณ์ให้มีความสะอาดปลอดภัย และเพียงพอมีระบบการบริหารจัดการและการดูแลรักษาที่ดี สะอาดและปลอดภัย นอกจากนี้จะให้ความสำคัญเรื่องกายภาพแล้วต้องให้ความสำคัญเรื่องจิตวิญญาณโดยการพัฒนาคุณภาพจิตใจด้วย 2) การจัดตั้งสำนักงานพระคิลานุปัฏฐากประจำอำเภอโพธาราม ปัจจุบันพระคิลานุปัฏฐากมีการประสานงานและทำงานเป็นครั้งคราว โดยเฉพาะมีการอบรมประจำปี การมีสำนักงานในการทำงานเป็นการได้อาศัยรูปแบบบังคับให้มีการทำงานเต็มเวลาหรือทำงานสม่ำเสมอขึ้นเอง ซึ่งจะทำให้ได้ภาระงาน ปริมาณ และคุณภาพงานมากขึ้น นอกจากนี้ควรได้มีกองทุนส่งเสริมการทำงานด้วย 3) การขยายเครือข่ายการขับเคลื่อนโครงการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ เครือข่ายการทำงานของพระคิลานุปัฏฐากในปัจจุบันคือหน่วยงานสาธารณสุขเป็นหลัก เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการทำงานยิ่งขึ้นควรได้มีการขยายเครือข่ายกับกลุ่มอื่นๆ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ขายอาหาร จึงจะเป็นการได้ส่งเสริมครบวงจร ซึ่งได้เริ่มตั้งแต่ระดับต้นน้ำเป็นต้นมา

สรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาจำแนกคนไข้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) คนไข้ที่ได้อาหาร ยา หรือการรักษาเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมก็ตาม เขาจะไม่หายจากอาการไข้นั้น 2) คนไข้ที่ได้อาหาร ยา หรือการรักษาเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมก็ตาม เขาจะหายจากอาการไข้นั้น 3) คนไข้ที่ได้อาหาร ยา หรือการรักษาที่ไม่เหมาะสม จะไม่หายจากอาการไข้ เมื่อได้อาหาร ยา หรือการรักษาที่เหมาะสม จึงจะหายจากอาการไข้นั้น, คนไข้ที่พยาบาลยาก เช่น ไม่บอกอาการไข้ตามความเป็นจริง คนไข้ที่พยาบาลง่าย เช่น บอกอาการไข้ตามความเป็นจริง, คนที่ควรพยาบาลรักษา เช่น รู้จักของแสลง ไม่แสลงโรค เป็นต้น, ธรรมสำหรับคนไข้ เช่น โขณมคค์ 7 สัญญา 10 เป็นต้น, สิ่งที่ต้องปฏิบัติต่อพระสงฆ์ในโรงพยาบาลมีทั้งการสื่อสาร ใช้คำพูดให้ถูกต้องเหมาะสม งานหัตถการทางการแพทย์ ภัตตาหาร และน้ำปานะ

7. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจควรแก่การศึกษาค้นคว้า จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การขับเคลื่อนโครงการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ของพระคิลานุปัฏฐากในปัจจุบันเป็นการดำเนินการตามนโยบายของคณะสงฆ์ระดับประเทศ ระดับหน ระดับภาค และระดับจังหวัด บริบทการอบรมหลักสูตร ทดสอบภาคปฏิบัติ และการประเมินผลการอบรมเป็นบริบทแบบรวม การปฏิบัติภาคสนามจึงเป็นการได้สัมผัสกับบริบทของพื้นที่จริง ดังนั้นแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับนโยบายคณะสงฆ์และพระคิลานุปัฏฐากควรได้เขียนแผนพัฒนางาน

ส่งเสริมสุขภาพในอำเภอโพธารามโดยเฉพาะ มีการสำรวจและเก็บข้อมูลพื้นที่ นำมาวิเคราะห์ SWOT แล้วกำหนดยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ และตัวชี้วัด ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการทำงาน เพราะเป็นการได้กำหนดนโยบายที่เหมาะสมกับบริบทของอำเภอโพธาราม

7.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

การวิจัยครั้งนี้ได้เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐาก ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นจากประสบการณ์ทำงานเป็นพระคิลานุปัฏฐากที่ผ่านมาทั้งความรู้ที่ได้จากการอบรมและแนวทางปฏิบัติที่เห็นจากปัญหาและอุปสรรคการทำงาน การแก้ไขปัญหาและการพัฒนางานส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ ดังนั้นผู้ศึกษาหรือพระคิลานุปัฏฐากจึงสามารถนำข้อเสนอแนะ 3 ประเด็น คือ 1) การพัฒนาวัดให้เป็นวัดส่งเสริมสุขภาพ 2) การจัดตั้งสำนักงานพระคิลานุปัฏฐากประจำอำเภอ และ 3) การสร้างเครือข่ายการขับเคลื่อนโครงการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ ไปใช้ในการทำงานได้ ซึ่ง 3 ประเด็นนี้พระคิลานุปัฏฐากไม่อาจทำโดยลำพังได้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายการทำงานทั้งคณะสงฆ์ หน่วยงานสาธารณสุข ชุมชน และส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพ ประเด็นสำคัญคือการสร้างเครือข่าย เพราะเมื่อก่อนมีเครือข่ายการทำงานแล้วการขอความร่วมมือและความร่วมมือจะเกิดขึ้นได้ตามกระบวนการและกลไกการทำงานเอง

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่สามารถทำการวิจัยครั้งต่อไปเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ ดังนี้

- 1) การจัดทำระบบฐานข้อมูลการเสริมสร้างสุขภาวะเชิงพุทธแบบองค์รวมของพระคิลานุปัฏฐากจังหวัดร้อยเอ็ด
- 2) การส่งเสริมชุมชนในการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ในจังหวัดร้อยเอ็ด
- 3) การเสริมสร้างเครือข่ายสุขภาพพระสงฆ์ในภาคอีสาน

8. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- พระใบฎีกาอรุณพล เตชพล (ปานกลิ่น) และคณะ. (2564) พุทธวิธีส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์. *วารสารธรรมวิทย์*. 3(1), 1-13.
- พระนัฐภูมิ สิริจินโท (จันทะลี). (2564). การดูแลสุขภาพพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน. *หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีนิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- พระมหาอุดร ธมมปญโญ. (2563). ทะเบียนประวัติพระภิกษุสงฆ์จำพรรษาประจำปีพ.ศ. 2563. สำนักงานเจ้าคณะอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด. *อัตถ์สำเนา*.
- พระอธิการเฉลิม กนตสาโร (2563). การพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐากในโครงการวัดส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอศรีสขณาสัย จังหวัดสุโขทัย. *วารสารวิจัยวิชาการ*. 5(2), 275-284.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุนันท์ แสงทรัพย์ และวันเพ็ญ แก้วปาน. (2554). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในจังหวัดนครนายก. *ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ภาษาอังกฤษ

- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka Mahachulalongkornrajavidyalaya University edition*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing Press.
- Phra Athikarn Chalerm Kantasaro (2020). Development of the Potential of the Kilanupatthaka Monks in the Temple Project for Health Promotion of Monks in Si Satchanalai District Sukhothai Province. *Journal of Academic Research*. 5(2), 275-284.
- Phramaha Udon Thammapanyo. (2020). Registration of monks who live the Buddhist Lent for the year B.E. 2020. Phon Sai District Primate Office: Roi Et provincial. *primate office*.
- Phra Nuttawut Sirichantho (Chantalee). (2021). Current health care of Thai monks. *Doctoral thesis program*. Graduate school: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Sawangsub S., & Kaewpan W.. (2011). Factors related to health promotion behaviors of Monks in Nakhon Nayok Province. Thesis. *Doctor of Philosophy*. Graduate School: Mahasarakham University.
- The Supreme Court Atthaphon Techapalo (Pan Klin) and others (2021) Buddhist methods to promote the health of monks in Phichai District Uttaradit Province. *Thammawit Journal*. 3(1), 1-13.

แนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตใน
โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1
Guidelines for Administration of the Student Care and Support System
Enhancing Student Life Skills in Schools under
Nong Khai Primary Education Service Area Office 1

ปิยพร สิงห์สุวรรณ

Piyapon Singsuwan

วัลลภา อารีรัตน์

Wallapha Ariratana

เกื้อจิตต์ ฉิมทิม

Kuajit Chimtim

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University, Nong Khai Campus

E-mail: piyapon@kkumail.com

(Received: July 24, 2022/ Revised: December 26, 2023/ Accepted: December 27, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต 2) ศึกษาแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 302 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.952 และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

ผลการวิจัย พบว่าสภาพปัจจุบันการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การคัดกรองนักเรียนและการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดคือการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

แนวทางในการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียน พบว่า 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลได้แก่ การวางแผนจัดระบบข้อมูลสารสนเทศและการกำหนดผู้รับผิดชอบเพื่อกำกับ ติดตาม และสะท้อนผล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน ได้แก่ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนา ได้แก่ การวางแผนจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตคู่ขนานกับการเรียนรู้ 4) ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา ได้แก่ การแก้ปัญหาพร้อมกับเครือข่ายผู้ปกครอง 5) ด้านการส่งต่อ ได้แก่

การร่วมมือแก้ปัญหาพฤติกรรม

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น; ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน; สถานศึกษา

Abstract

The purposes of this study were to 1) investigate the current condition and the desirable condition of the administration of the student support system to promote life skills and 2) to explore the guidelines for the administration of the student support system to promote life skills in schools under the Office of Nong Khai Primary Education Service Area 1. It is a descriptive research. The sample group consisted of 302 school administrators and teachers using stratified random sampling. The reliability was 0.952. Statistics used in data analysis include frequency,

The results of the research revealed that the current condition of the administration for the student support system to promote life skills in the school was overall at a very high level. When considering the mean by each aspect, it was found that screening students and student promotion and development had the highest average; however, getting to know each student individually had the lowest average. The desired conditions of the administration of the student care system to promote life skills was at the highest level. When considering the average of each item, it was found that student promotion and development had the highest average and referrals had the lowest average. The index value is necessary to develop the administration of the student care and support system. To promote life skills, it was found that the highest priority was knowing students as individuals, followed by student promotion and development.

The guidelines for the administration of student support system to promote life skills in schools under the Office of Nong Khai Primary Education Service Area 1 were found as follows: 1) In terms of getting to know each student individually; the teachers should plan for organizing information systems and assigning responsible persons to supervise, monitor and reflect results, media technology and communication arrangements, 2) student screening included planning, preparation and teacher development and building networking for cooperation in the development of learners' life skills; 3) promotion and development included planning activities to develop life skills 4) preventing and solving problems included solving problems together with the parent network, and 5) the referral aspect included cooperating with solving behavior problems.

Keywords: Necessity needs, Students care, Schools

1. บทนำ

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการดำเนินงานที่กระทรวงศึกษาธิการและกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้วางรากฐานรวมกันเพื่อการวิธีการรวบรวมเกี่ยวกับข้อมูลประวัติของผู้เรียนเพื่อนำมาใช้ในการกำกับติดตามให้ความช่วยเหลือผู้เรียน ประกอบด้วย สารสนเทศประวัตินักเรียน แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนนักเรียน และวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ประกอบด้วย ระเบียบสะสม ประวัตินักเรียน แบบประเมินผู้เรียนด้านพฤติกรรม ด้านความฉลาดทางอารมณ์ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และวิธีการประเมินพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเป็นระบบภายใต้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครอง โดยมุ่งให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาและพัฒนาผู้เรียนทั้งเรื่องการเรียนการสอนและทักษะที่จำเป็น ต่อการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพสังคม โดยเฉพาะ ในภาวะปกติใหม่นี้ทำให้ ผู้ปกครองและนักเรียนต้องปรับตัวและใช้ชีวิตในสังคมใหม่ นำมาสู่สังคมที่เรียกว่า New Normal คือ การใช้ ชีวิตในวิถีใหม่ที่แตกต่างไปจากอดีต ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และโครงสร้างทางการศึกษา โดยเฉพาะโครงสร้างทางการศึกษา นั้น กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2563) เน้นต้องวางแผนรองรับและปรับตัวให้ทัน เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปได้ จึงมีนโยบายให้จัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และใช้บ้านเป็นห้องเรียน เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด 2019 (COVIC 19)

การจัดการศึกษาในภาวะเช่นนี้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงมีความสำคัญ เนื่องจากเป็นกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการกำกับติดตามให้ความช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยครูที่ปรึกษาต้องดำเนินการและจัดให้มีข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนแต่ละคนทั้งในด้านการเรียน ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ด้านความประพฤติ ด้านการคัดกรองนักเรียน เป็นการพิจารณาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มพิเศษ กลุ่มปกติกลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา การส่งเสริมนักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนมีคุณภาพ และมีความสุข มีความภาคภูมิใจในตนเอง และช่วยเหลือดูแลเอาใจใส่นักเรียนทุกกลุ่ม รวมทั้งจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านทักษะการเรียนรู้และทักษะชีวิต โดยมีแนวความคิดที่เชื่อว่านักเรียนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต ตามความสามารถเป็นรายบุคคลด้วยวิธีการและเวลาที่แตกต่างกัน (นิชา พิทยาพงศกร, 2563)

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องวางแผนบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมาย กล่าวคือบุคลากรทุกฝ่ายต้องตระหนักถึง ความสำคัญและให้การสนับสนุนการดำเนินงานหรือ เข้าร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมและอย่างสม่ำเสมอ ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้องต้องมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน มีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนใน ทุกด้าน คณะกรรมการ หรือคณะทำงานทุกคณะต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด และให้สอดคล้องกับบริบทที่เป็นภาวะวิกฤติครั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตระหนักในความสำคัญของการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภทมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความเข้มแข็ง จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ มาตรการ และจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังได้สนับสนุนส่งเสริม ให้สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การเยี่ยมบ้านนักเรียน การจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียน การเสริมสร้างทักษะชีวิต การพัฒนาวินัยเชิงบวก รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยมุ่งที่จะพัฒนานักเรียนในทุกระดับให้มีสมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามเจตนารมณ์ และความมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) สอดคล้องกับ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า นักเรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยพิจารณาจากพัฒนาการของนักเรียน การสังเกต พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา และในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2543 ระบุเป้าหมายในการดูแลช่วยเหลือเด็กและครอบครัวให้อยู่ในสภาพที่มีมาตรฐาน มีทักษะในการดำรงชีวิตที่ดี ได้รับการดูแลให้มีพัฒนาการตามวัย และเด็กทุกคนต้องมีหลักประกันความปลอดภัย ได้รับความคุ้มครองจากผู้เกี่ยวข้อง ทั้งเด็กที่ประสบปัญหาและเด็กที่ไม่ประสบปัญหา

ทักษะชีวิตเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ควรต้องเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนไทยในสังคม ปัจจุบันเพราะทักษะชีวิตเป็นผลการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล รวมทั้งการจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ทักษะชีวิตจึงเป็นความสามารถของบุคคลที่สามารถคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหา และปรับตัวให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้อง เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมกับสังคมและมีสุขภาพดี จึงเป็นทักษะหนึ่งที่มีความจำเป็นและเสริมหนุนความเข้มแข็งไม่ว่าจะเป็นด้านส่วนตัว ครอบครัว และกลุ่มเพื่อน ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น (สกล วรรณเจริญศรี, 2550) สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงสร้างความท้าทายต่อการดำรงชีวิตของนักเรียนทั้งในภาวะวิกฤตและการเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Transformation) จึงกำหนดให้สถานศึกษาต้องให้ความสนใจกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกหลักสูตร การจัดกิจกรรมพัฒนาและเสริมสร้างทักษะชีวิตให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ไปสู่การมีทักษะชีวิตตามความคาดหวังของหลักสูตรตามช่วงวัยในแต่ละชั้นปี โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดองค์ประกอบของทักษะชีวิตที่สำคัญ ที่จะสร้างและพัฒนาเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้แก่เด็กและเยาวชนทั้งปัจจุบันและอนาคตไว้ 4 องค์ประกอบ คือ 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น หมายถึง การรู้จักความถนัดความสามารถ จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง รู้จักตนเอง ยอมรับ เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเอง และผู้อื่น มีเป้าหมายในชีวิตและมีความรับผิดชอบต่อสังคม 2) การคิดวิเคราะห์ที่ตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และ 4) การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น (อุไร ปัญญาสิทธิ์, 2563)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) ได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สู่สถานศึกษาภายใต้การกำกับดูแลโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่ง สถานศึกษาทุกแห่งจึงต้องดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และรายงานผล โดยมีขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญห และ การส่งต่อ การบริหารจัดการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงเป็นหน้าที่รับผิดชอบของผู้บริหารและคณะครูที่ได้รับมอบหมายที่จะต้องมีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และการประเมินและรายงานผลซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนได้ดำเนินงานตามระบบฯ ทั้ง 5 ขั้นตอน โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกขั้นตอน โดยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวางแผน ปฏิบัติงานและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน และมีการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ผู้ปกครองและชุมชนในการช่วยสนับสนุน สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) (2560) จึงกำหนดนโยบายสำคัญให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่ง จัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ส่งผลให้นักเรียนทุกคนได้รับการดูแล ช่วยเหลือ พิทักษ์ปกป้อง ค้ำครองอย่างรอบด้าน ด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์รอบด้าน มีความสุข และปลอดภัยในสภาพสังคมยุควิถีใหม่

สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงสร้างความท้าทายต่อการดำรงชีวิตของนักเรียนทั้งในภาวะวิกฤตและการเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Transformation) จึงกำหนดให้สถานศึกษาต้องให้ความสนใจกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกหลักสูตร การจัดกิจกรรมพัฒนาและเสริมสร้างทักษะชีวิตให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ไปสู่การมีทักษะชีวิตตามความคาดหวังของหลักสูตรตามช่วงวัยในแต่ละชั้นปี โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดองค์ประกอบของทักษะชีวิตที่สำคัญ ที่จะสร้างและพัฒนาเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้แก่เด็กและเยาวชนทั้งปัจจุบันและอนาคตไว้ 4 องค์ประกอบ คือ 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น หมายถึง การรู้จักความถนัด ความสามารถ จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง รู้จักตนเอง ยอมรับ เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเอง และผู้อื่น มีเป้าหมายในชีวิตและมีความรับผิดชอบ ต่อสังคม 2) การคิดวิเคราะห์ตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และ 4) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (อุไร ปัญญาสิทธิ์, 2563)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา จึงสนใจศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียน และนำเสนอสารสนเทศที่ได้ไปใช้ในการกำหนดแนวทางการบริหารระบบฯ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารนำไปใช้ในการวางแผนดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและส่งเสริมให้นักเรียนให้มีทักษะชีวิตที่ดีต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 จำนวน 1,412 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 คือ ผู้บริหาร และครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 จำนวน 302 คน

3) เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

4) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียน วิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอโดยการบรรยาย

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

สภาพปัจจุบันการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือการคัดกรองนักเรียน และการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน และการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต ในโรงเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อพบว่า การส่งเสริมและพัฒนานักเรียนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และการส่งต่อ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียน ในภาพรวม พบว่า ค่า PNIModified อยู่ระหว่าง 0.126 ถึง 0.327 ลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดคือการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และ ลำดับความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือการส่งต่อ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามความต้องการจำเป็น ผู้วิจัยเสนอเป็นรายองค์ประกอบตามลำดับดังนี้

1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่าสภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อพบว่า ผู้บริหารและคณะครูร่วมกันตรวจสอบฐานข้อมูลการรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคลเพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านทักษะชีวิตนักเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและผู้บริหารและครูจัดประชุมร่วมกับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนได้อย่างถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

สภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารและครู วางแผนจัดทำทะเบียนสะสม ประวัตินักเรียนเพื่อรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และผู้บริหารส่งเสริมให้ครูใช้เครื่องมือที่หลากหลายเพื่อรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อนำมาวางแผนจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตนักเรียน

ค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียน พบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ที่มีลำดับความต้องการสูงสุดคือด้านผู้บริหารและครู วางแผนจัดทำทะเบียนสะสมและประวัตินักเรียนเพื่อรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และ ลำดับความต้องการต่ำสุดคือ ผู้บริหารและคณะครูร่วมกันตรวจสอบฐานข้อมูลการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านทักษะชีวิตนักเรียน

2) การคัดกรองนักเรียน พบว่าสภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารและคณะครู มีการวางแผนเพื่อกำหนดเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล

และส่งเสริมให้คณะครูอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและผู้บริหารจัดอบรมให้คณะครู เพื่อให้ความรู้ให้คณะครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตให้นักเรียนในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

สภาพที่พึงประสงค์ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ พบว่า การวางแผนเพื่อกำหนดเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล และการจัดประชุมเพื่อนำข้อมูลนักเรียนเพื่อนำมาจัดกลุ่มของนักเรียนรายบุคคล และการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดทำข้อมูลสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และส่วนด้านการจัดประชุมร่วมกับเครือข่ายผู้ปกครองเพื่อรายงานผลต่อที่ประชุมของโรงเรียน การจัดเก็บข้อมูลเป็นรายงาน และให้ความช่วยเหลือตามระบบฯ เพื่อนำไปจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตนักเรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารระบบ เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียน พบว่าผู้บริหารจัดอบรมให้คณะครู เพื่อให้ความรู้ให้คณะครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตให้นักเรียนในชั้นเรียนมีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด และลำดับความต้องการจำเป็นต่ำสุดคือ ผู้บริหารและครูส่งเสริมให้คณะครูอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน

3) การส่งเสริมและพัฒนา พบว่าสภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้ครู วางแผนจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิต ทั้งในและนอกสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และจัดทำรายงานเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

สภาพที่พึงประสงค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารและคณะครู มีการวางแผนเพื่อกำหนดเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล การจัดประชุมเพื่อนำข้อมูลนักเรียนเพื่อนำมาจัดกลุ่มของนักเรียนรายบุคคล เพื่อจัดกิจกรรมในการส่งเสริมทักษะชีวิตของของนักเรียนและและการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดทำข้อมูลสารสนเทศ เพื่อกัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และส่วนผู้บริหารและคณะครูจัดกลุ่มนักเรียนเพื่อนำไปจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตนักเรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารระบบฯ พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมงบประมาณในการจัดทำแผนงานหรือกิจกรรม เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด และลำดับความต้องการต่ำสุด คือผู้บริหารส่งเสริมให้ครู วางแผนจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตทั้งในและนอกสถานศึกษา

4) การป้องกันและแก้ปัญหา พบว่า สภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารและคณะครู จัดประชุมกับผู้ปกครอง เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงาน การวิเคราะห์และแก้ปัญหาด้านทักษะชีวิตของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และผู้บริหารและครูสะท้อนผลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทักษะชีวิตของผู้เรียนร่วมกับผู้ปกครองอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

สภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารพัฒนาระบบการสื่อสารด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และผู้บริหารและครูจัดประชุมร่วมกับผู้เชี่ยวชาญภายนอก เพื่อวางแผนการป้องกัน และการแก้ไขรวมทั้งการเลือกกิจกรรมให้ตรงกับปัญหาของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

คำดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารระบบฯ พบว่า ผู้บริหารและครูสะท้อนผลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาทักษะชีวิตของผู้เรียนร่วมกับผู้ปกครองอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด และลำดับความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ผู้บริหารและคณะครู จัดประชุมกับผู้ปกครอง เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงาน การวิเคราะห์และแก้ปัญหาด้านทักษะชีวิตของนักเรียน

5) การส่งต่อ พบว่าสภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารจัดประชุม เพื่อชี้แจงให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการและเกณฑ์การส่งต่อนักเรียนและการประสานความร่วมมือกับทุกฝ่าย และการติดตามนักเรียนที่ส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญภายนอกและรายงานผลการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนที่ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และผู้บริหารวางแผนดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อส่งต่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาและแก้ปัญหาด้านพฤติกรรม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

สภาพที่พึงประสงค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรม และการเยี่ยมบ้านนักเรียนที่มีปัญหา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และผู้บริหารมีการติดตามนักเรียนที่ส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญภายนอกและรายงานผลการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนที่ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

คำดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารระบบฯ พบว่าลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง วางแผนดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อส่งต่อนักเรียนได้รับการพัฒนาและแก้ปัญหาด้านพฤติกรรม และลำดับความต้องการจำเป็นต่ำสุดคือ ผู้บริหารมีการติดตามนักเรียนที่ส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญภายนอกและรายงานผลการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนที่ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก

4.2 แนวทางในการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 สรุปว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมดังนี้

1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลได้แก่ การวางแผนจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับนักเรียน การแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบเพื่อกำกับ ติดตาม และสะท้อนผล การอำนวยความสะดวกด้านสื่อเทคโนโลยีและการสื่อสาร การจัดโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตให้ตรงกับความต้องการนักเรียน และการรายงานผล

2) ด้านการคัดกรองนักเรียน ได้แก่ การวางแผนประชุมครูเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดทำเกณฑ์คัดกรองนักเรียนเพื่อจัดกิจกรรมมาพัฒนาทักษะชีวิต การให้ความรู้ครูเกี่ยวกับการวิเคราะห์ ประเมินและแก้ปัญหารายบุคคลได้ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน

3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนา ได้แก่ การประชุมวางแผนจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตคู่ขนานกับการเรียนรู้ของนักเรียนและจัดงบประมาณสนับสนุน การพัฒนาครูและการจัดอบรมร่วมกับวิทยากรภายนอก ส่งเสริมทักษะชีวิตและการพัฒนาตนเอง การส่งเสริมและพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและมีสุขอนามัย การจัดทำแบบประเมินทักษะชีวิต คู่มือสำหรับผู้ปกครอง และรายงานผลการดำเนินงาน

4) ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา ได้แก่ การวางแผนแก้ปัญหาร่วมกับเครือข่ายผู้ปกครอง และผู้เชี่ยวชาญ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตและปรับปรุงพฤติกรรมนักเรียน การส่งเสริมทักษะชีวิตบูรณาการในห้องเรียน การส่งเสริมระบบแนะแนวและการให้คำปรึกษา และการกำกับ ติดตาม และประเมินผลร่วมกับครูและผู้ปกครองทั้งการเรียนและการพัฒนาทักษะชีวิต

5) ด้านการส่งต่อ ได้แก่ การวางแผนร่วมมือในการส่งต่อผู้เรียนร่วมกับหน่วยงานภายในและนอกเพื่อแก้ปัญหาการเรียนและพฤติกรรมที่เป็นปัญหา การกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนร่วมกับเครือข่าย การกำกับดูแลระบบสารสนเทศที่เกี่ยวข้องให้ปลอดภัยและทันสมัย และการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบการสื่อสารดิจิทัลเพื่อการประเมินผล และจัดทำรายงานประจำปีเพื่อการเผยแพร่

5. อภิปรายผล

ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

5.1 ผลการศึกษาพบว่าสภาพปัจจุบันการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยสภาพปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการคัดกรองนักเรียนและการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีนโยบายให้สถานศึกษาจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งด้านการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะชีวิตให้สอดคล้องกับวิถีปกติใหม่ (New Normal) เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวเองให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและจบการศึกษาตามหลักสูตร สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 1 โดยผู้บริหารและคณะครูจึงมีการวางแผนเพื่อกำหนดเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล จัดครูที่ปรึกษาเพื่อดูแลและประเมินการจัดกลุ่มนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาพร้อมกับครูแนะแนว รวมทั้งมีการวางแผนเพื่อกำหนดเกณฑ์ต่าง ๆ ในการคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคลและการจัดโครงการส่งเสริมทักษะชีวิตร่วมกับครูผู้รับผิดชอบร่วมกับผู้ปกครองซึ่งสอดคล้องกับความต้องการที่พึงประสงค์ให้สถานศึกษาดำเนินงานสูงสุดคือการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ผู้บริหารจึงส่งเสริมและจัดอบรมพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจด้านทักษะชีวิตนักเรียน ทั้งในและนอก และ มีการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่และการจัดการศึกษาในช่วงแพร่ระบาดของ COVID 19 ในโรงเรียน สอดคล้องกับรายงานผลการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาส่งเสริมทักษะชีวิตและการคุ้มครอง ของโรงเรียนเนินพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40 (2563) พบว่าเน้นการกำหนดนโยบายของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลและช่วยเหลือนักเรียน ควบคู่กับการเสริมสร้างทักษะชีวิตและการคุ้มครอง บูรณาการการจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความแตกต่างและความสนใจ มีการบูรณาการในด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพให้ผู้เรียนรู้จักการประยุกต์ ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน เพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ภายใต้การจัดการ ด้านอาจารย์ที่ปรึกษาการนิเทศติดตามผลงานหรือร่วมกิจกรรมอย่างเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ และสนับสนุนด้านงบประมาณที่ใช้ในการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำหรับสภาพปัจจุบันด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะในช่วงการระบาดของ COVID 19 และการกำหนดมาตรการควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในสถานศึกษา ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานร่วมกันกับผู้ปกครองในการกำกับติดตามและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียน เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเรียน รวมทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะและทักษะจำเป็นตามแผนงาน/หรือโครงการพัฒนานักเรียน ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องครบถ้วนและให้เป็นปัจจุบัน

สอดคล้องกับผลการวิจัยของกรดา มลิล และเพ็ญภา สุขเสริม (2564) เรื่อง “การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1” ที่พบว่า การดำเนินการตาม ระบบการช่วยเหลือนักเรียนมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดได้ดังนี้ ด้านการคัด กรองนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งเสริม นักเรียน และน้อยที่สุดคือด้านการส่งต่อนักเรียน ตามลำดับ

สำหรับสภาพที่พึงประสงค์พบว่าด้านการส่งต่อ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผลก กระทบที่เกิดจากการกำหนดมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในสถานศึกษา ส่ง ผลกระทบต่อการวางแผนดำเนินการตามระบบดูแลช่วยเหลือและการจัดงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนา ทักษะชีวิต เพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดกับนักเรียน ซึ่งการดำเนินการส่งต่อเป็นกระบวนการทำงาน ร่วมกันทั้ง 5 ด้าน ซึ่งบางครั้งการแก้ไขปัญหาของนักเรียนต้องอาศัยครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นและผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะให้การช่วยเหลือ ซึ่งสถานศึกษาก็ต้องมีการรวบรวมข้อมูลที่เป็นปัจจุบันแท้จริงของนักเรียน มาดำเนินการ แก้ไขปัญหาและส่งต่อกับบุคคลที่เกี่ยวข้องต่อไป สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ระบุปัญหาและ แนวทางส่งเสริมไว้ว่า “...ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดกับสถานศึกษาโดยเฉพาะนักเรียนออกกลางคัน หลายโรงเรียนที่ ประสบปัญหา ก็ด้วยสภาพทางครอบครัว หรือปัญหาอื่น ๆ ที่ไม่สามารถบอกชัดได้ แต่โดยรวมแล้ว เมื่อเกิดขึ้น กับนักเรียน ผู้บริหาร ครู และชุมชนก็ต้องมีส่วนร่วมในการนำปัญหานั้นมาแก้ไข หรือการส่งต่อให้หน่วยงานที่ สามารถนำไปแก้ปัญหาได้ต่อไป ...” (ผู้บริหารสถานศึกษา, 2565: สัมภาษณ์)

ค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อส่ง เสริมทักษะชีวิตพบว่าด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด และต่ำสุดคือการ ส่งต่อ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะครุขาดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการแนวทาง และวิธีการดำเนินงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเฉพาะข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยนี้พบว่าสภาพปัจจุบันการจัดประชุมร่วม กับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียนได้อย่างถูกต้อง มีการ ปฏิบัติดีอยู่ในระดับน้อยที่สุดสอดคล้องกัน สอดคล้องกับ ข้อเสนอแนะในงานวิจัยของวรารพร ม่วงประถม และ พรเทพ รุ่งแผน (2558) เรื่อง “การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการ ศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา” ที่สรุปว่า สถาน ศึกษาควรให้มีการประชุมชี้แจง หรืออบรมเกี่ยวกับแนวทาง วิธีการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่าง มีส่วนร่วมกับผู้ปกครองและนักเรียน เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงานติดตามดูแลนักเรียน อย่างต่อ เนื่องและทั่วถึง รวมทั้งนำปัญหาที่พบจากการดำเนินงานมาปรับปรุงแก้ไขร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะเกิด ประโยชน์ต่อการจัดการในกระบวนการ การส่งต่อ จึงทำให้ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาด้านการส่ง ต่อนี้ต่ำสุด ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าหากสามารถดำเนินการในกระบวนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลได้ครบ ถ้วน ความต้องการในการพัฒนาด้านการส่งต่อก็จะได้รับการส่งเสริมและพัฒนา ไปพร้อมกัน ทำให้ความต้องการ จำเป็นในการพัฒนาด้านนี้ต่ำสุด

5.2 แนวทางในการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ควรดำเนินการอย่างมี ส่วนร่วมกับครู ผู้ปกครองและหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลได้แก่ การวางแผนจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับนักเรียน การแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบเพื่อกำกับติดตาม การจัดโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิต ให้ตรงกับความต้องการนักเรียน และการประเมินและรายงานผล

2) ด้านการคัดกรองนักเรียน ได้แก่ การวางแผนเตรียมความพร้อมในการจัดทำเกณฑ์คัดกรองนักเรียน การให้ความรู้ครู และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน

3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนา ได้แก่ การประชุมวางแผนและจัดงบประมาณสนับสนุน การพัฒนาครูร่วมกับวิทยากรภายนอก และการส่งเสริมความปลอดภัยและมีสุขอนามัย การจัดทำแบบประเมินคู่มือและรายงานผลการดำเนินงานการพัฒนาทักษะชีวิต

4) ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา ได้แก่ การวางแผนแก้ปัญหาร่วมกับเครือข่ายชุมชนผู้ปกครอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิตและปรับปรุงพฤติกรรมนักเรียน การส่งเสริมระบบแนะแนว และการให้คำปรึกษา และการกำกับ ติดตาม และประเมินผลทั้งการเรียนและการพัฒนาทักษะชีวิต

5) ด้านการส่งต่อ ได้แก่ การวางแผนร่วมมือในการส่งต่อผู้เรียนร่วมกับหน่วยงานภายในและภายนอก การพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนร่วมกับเครือข่าย และการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบการสื่อสารดิจิทัลเพื่อการประเมินผล และจัดทำรายงานประจำปีเพื่อการเผยแพร่

จากข้อค้นพบข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียน มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เข้าสู่วิถีปกติใหม่หรือวิถีใหม่ (New Normal) สอดคล้องกับสุภาพร กำภู ณ อยุธยา (2561) เรื่อง “การพัฒนากรอบแนวคิดการบริหารโรงเรียนภัทราวดี หัวหิน และการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ” ที่นำกรอบแนวคิดทางการบริหารแบบ PIE Model 3 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม (Planning) การนำไปปฏิบัติ (Implementation) และการประเมินผล (Evaluation) ไปใช้ในการจัดการระบบต่าง ๆ ในสถานศึกษาซึ่งจะทำให้เกิดระบบการทำงานอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และเนื่องจากการบริหารระบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน จำเป็นต้องมีการวางแผนจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับนักเรียน การกำหนดผู้รับผิดชอบเพื่อกำกับติดตาม การจัดโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตควบคู่กับการเรียนการสอนทั้งในและนอกชั้นเรียน เช่น การใช้สื่อเทคโนโลยี จริยธรรมในการใช้สื่อ online ความรับผิดชอบ เป็นต้น เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวนักเรียนในอนาคต ที่ได้รับการส่งเสริมภายใต้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่บูรณาการทักษะการเรียนรู้ กับทักษะชีวิตไป และตรงกับผลการศึกษาของ วรกาญจน์ สุขสดเขียว (2561) เรื่อง “การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน” ที่เสนอแนวทางการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนพบว่า กระบวนการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนนั้น ต้องใช้ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับพ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนดีได้อย่างสมบูรณ์ แต่หากกรณีนักเรียนขาดความอบอุ่นทางครอบครัวมีความอ่อนแอ ด้านจิตใจ นักเรียนต้องเสียอนาคตกลายเป็นเด็กเกเร ดิยาเสพติด หรือก่ออาชญากรรมในที่สุด ดังนั้นโรงเรียนมีความสำคัญในการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกับการพัฒนาทักษะ หรือคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับนักเรียนในยุควิถีปกติใหม่

6. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์แนวทางการพัฒนาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 มีข้อเสนอแนะแนวทางดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากผลการวิจัยพบว่าด้านการรู้จักรักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีระดับการปฏิบัติ น้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ควรจัดอบรมครู ให้มีความรู้ในด้านการให้คำปรึกษา และการพัฒนาทักษะในการดำรงชีวิตให้แก่ผู้เรียน มีศักยภาพมากขึ้น และส่งเสริมการประสานงานหลากหลายช่องทางการสื่อสารเพื่อการวางแผนและดำเนินงานอย่างเป็นเครือข่ายกับผู้ปกครองในการกำกับติดตาม รายงานผลและ นำมาวิเคราะห์ในการแก้ปัญหานักเรียนรายบุคคลร่วมกัน

2) จากผลการวิจัยพบว่าสภาพที่พึงประสงค์ด้านการส่งต่อนักเรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานหรือบุคคลภายนอก เพื่อการช่วยเหลือนักเรียน ที่มีปัญหาทางการและอย่างเป็นระบบมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมกิจกรรมการให้คำปรึกษาแต่ละชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง และการเก็บรักษาความลับข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล

3) จากผลการวิจัยพบว่าค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียน ด้านการรู้จักรักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด ดังนั้นสถานศึกษาการปรับปรุงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อวางแผนจัดทำระบบทะเบียนในการจัดเก็บข้อมูลที่จำเป็นเพื่อการช่วยเหลือนักเรียนในการแก้ปัญหารายบุคคล รวมทั้งการส่งเสริมเครือข่ายทุกภาคส่วนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนร่วมกันเป็นรายบุคคล

4) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 สามารถนำแนวทางการพัฒนาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในโรงเรียนสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ภายใต้กรอบการบริหารจัดการระบบ PIE Model ประกอบด้วยขั้นการวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ และการประเมินผล

7. เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กรดามลิล และ เพ็ญญา สุขเสริม. (2564). การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. *วารสารมหาจุฬานาครทรรค์*. 8(2), 29-42.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 – 2565*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

ณิชา พิทยาพงศกร. (2563). *New Normal ของการศึกษาไทยคืออะไร เมื่อการเรียนทางไกลไม่ใช่ นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1*. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วรกาญจน์ สุขสดเขียว. (2561). *การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- วรภาพ ม่วงประถม. (2558). การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สกล วรเจริญศรี. (2550). การศึกษาทักษะชีวิตและสร้างโมเดลกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น. *ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต*. สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุภาพร กำภู ณ อยุธยา. (2561). *การพัฒนากรอบแนวคิดการบริหารโรงเรียนภัทราวดี หัวหิน และการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ*. คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุไร ปัญญาสิทธิ์. (2561). รูปแบบการเสริมพลังเพื่อการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ภาษาอังกฤษ

- Kampu Na Ayutthaya S.. (2018). *Development of the administrative framework of Phattharawadee School, Hua Hin and effective teamwork*. Faculty of Education: Chulalongkorn University.
- Malila K. and Sukserm P.. (2021). Administration of the school's student support system under the office of Chaiyaphum primary educational service area 1. *Journal of MCU Nakhondhat*. 8(2), 29-42.
- Muangprathom W.. (2015). A study of the administration of the student care and assistance system in schools to expand educational opportunities. Under the jurisdiction of the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office, Area 1. *Master of Education Thesis*. Field of Study: Educational Administration Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.
- Office of the Basic Education Commission. (2020). *Policy of the Office of the Basic Education Commission, fiscal year 2021 - 2022*. Bangkok: Office of the Basic Education Commission.
- Panyasit U.. (2018). Empowerment model for the administration of the student care and assistance system. high school Under the Office of the Basic Education Commission. *Doctor of Education Degree Thesis*. Field of Study: Educational Administration Burapha University.
- Pittayapongsakorn N.. (2020). *What is the New Normal of Thai education? When distance learning is not Students in small schools under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office, Area 1*. Faculty of Education: Naresuan University.
- Suksodkhieo W.. (2018). *Management of the student care and support system for the development of student morality and ethics*. Bangkok: Silpakorn University.

Woracharoensri S.. (2007). Studying life skills and creating a training group model to develop life skills of teenage students. *Doctor of Education Thesis*. Department of Counseling Psychology: Srinakharinwirot University.

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย